Erling Utnem

Visst skal jorden bli ny!

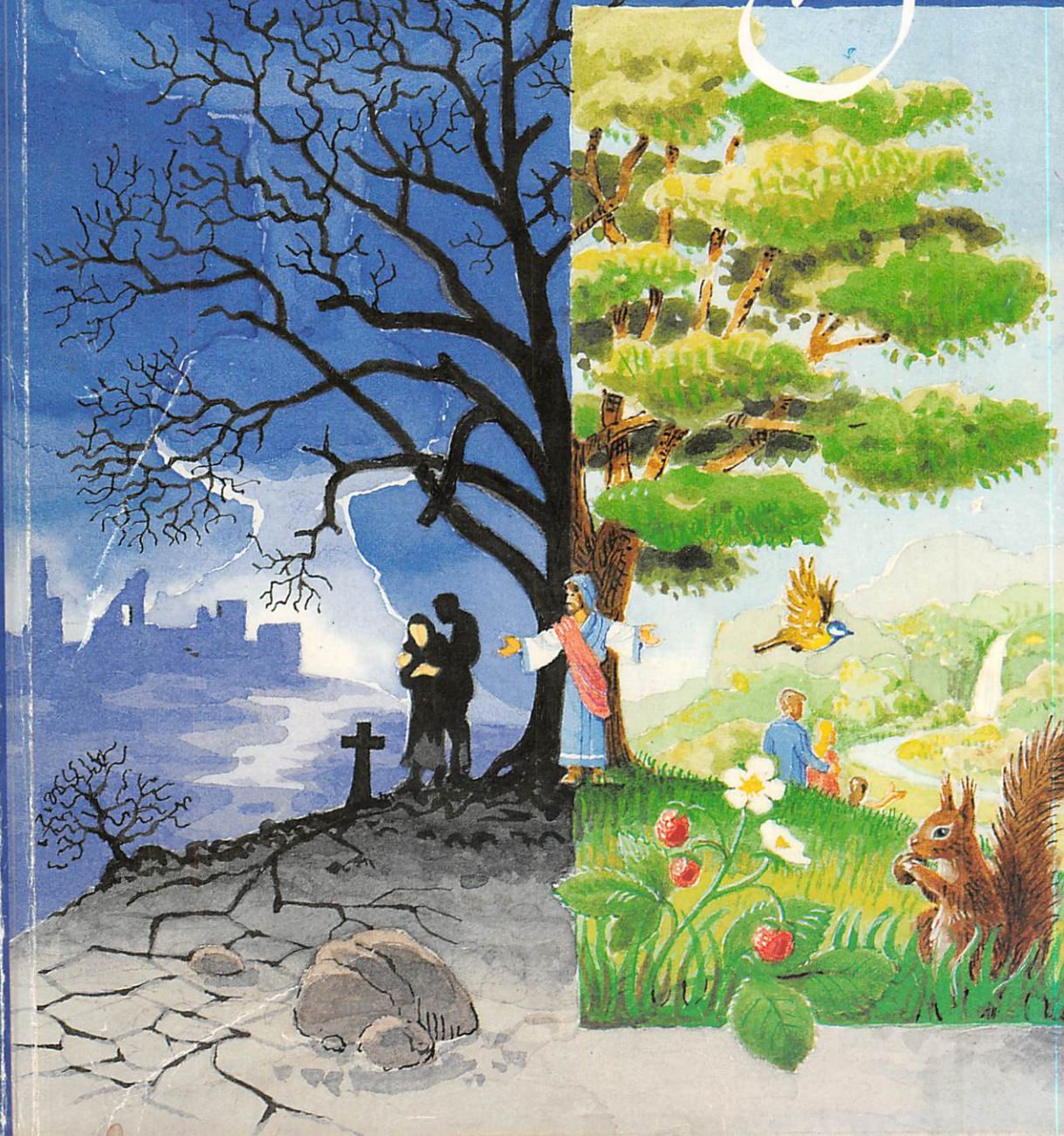

Erling Utnem: Visst skal jorden bli ny!

Erling Utnem

Visst skal jorden bli ny!

Det bibelske framtidshåp

Luther Forlag

© Copyright Luther Forlag A/S
Oslo 1987
Omslagsillustrasjon: Anders Færevåg
Satt med Garamond 10/12 pkt
Sats og trykk: Tangen-Trykk A/S, Drammen
Innbinding: Kristoffer Johnsen, Skien

ISBN 82-531-7465-9

3. opplag 1989

INNHOLD

Forord 9

HÅPET I ISRAELS TRO

I Israels håp 13
1 Paktsløftene – håpets basis 13
Håpet står sentralt i Israels tro 13
Det profetiske budskap 15
2 Skapertroen – håpets bakgrunn 16
Skaperverket var godt 17
Katastrofen som kom inn 18
3 Det egenartede ved Israels endetidshåp 19

II Guds kongevelde 21
1 Guds kongevelde i Israel 21
2 Guds evige kongevelde 22
3 Guds eskatologiske kongevelde 22
Guds eget framtidige frelsesinngrep 23
Håpet om en messiansk forløser 24

III Guds eskatologiske rike 28
1 Guds rike og det nye paktssamfunn 28
Håpet om ny pakt 29
Den endegyldige soning til syndenes forlatelse 30
Israels forhold til Herrens lidende tjener 31
Den store åndsutgydelse i endetiden til hjertenes fornyelse 31
2 Guds rike og Israels gjenreisning 33
Israel og Løftets land 33
Innsamlingen av Israel i endetiden 35
Israels åndelige gjenreisning 36
3 Guds rike og folkeslagenes frelse 37
Hedningenes valfart til Jerusalem 38
Noen refleksjoner til det foregående 40
4 Guds rike – rettferdighetens og fredens rike 40
Guds rike fører rettferdigheten til seier 40
Sosial urettferdighet skal opphøre 42
Guds rike fører freden til seier 42
5 Guds rike – naturfornyelsens rike 44
Løftets land skal fornyes 44
Hele jorden skal fornyes 45
6 Guds rike – helbredelsens og oppstandelsens rike 47
Oppstandelsestroens frambrudd 48
7 Guds rike og verdensrikene 51

8 Guds rike og verdensdommen 54
Dommen begynner med Guds eget hus 54
Dommen over folkeslagene 54
Guds vredesåpenbaring 55

IV Himmelen i Israels tro 57
1 Himmelen som Guds evige bolig 57
2 Guds bolig i Israels helligdom 58
3 Himmelen som utfallsport for Guds kongevelde på jorden 60
4 Himmelen som kosmisk størrelse 61
5 Bibelens verdensbilde og verdensanskuelse 63
6 Guds rikes himmelske art og vesen 64
Spenningen i GTs endetidshåp 65

DET KRISTNE HÅP

I Tidenes fylde 69
1 Da tidens fylde kom 69
Juleevangeliet 70
2 Guds rike er kommet nær 72
Rikets nærhet og Jesus selv 72
Guds rike og himmelriket 73
Guds og Kristi rike 75
Guds rike er frelseshistoriens endemål 76
3 De to tidsaldere (eoner) 78
Forholdet mellom tiden og evigheten 80

II Hva er Guds Rike? 81
1 Guds rike – forsoningens rike 82
2 Guds rike – rettferdiggjørelsens rike 84
3 Guds rike – oppstandelsens rike 86
4 Guds rike – Den Hellige Ånds rike 90
Hjertefornyelsen ved Ånden 92
Den nye lovoppfyllelse 93
5 Guds rike – barmhjertighetens og helbredelsens rike 94
6 Guds rike – rettferdighetens og fredens rike 97
Sosial-etisk rettferdighet 97
Den nye freden 99
7 Guds rike – befrielsens rike 101
8 Guds rike – naturfornyelsens rike 103
Verden skal fødes på ny 104
Jesu naturunder 105
Vinunderet 105
Brødunderet 106
Underet med fiskefangsten 107
Fredspakten med dyrene 108
Jesus stiller stormen 109
Alt gjenopprettes 109

Vi venter en ny himmel og en ny jord – 111
– det skapte skal bli frigjort – 112
De troendes ansvar for naturen 114

III Når kommer Guds rike i kraft? 117
1 Guds rike og nærforventningen 117
A Herrens dag og Jesu gjenkomst 117
B Nærforventningen av Jesu maktfulle gjenkomst 118
C Ble det krise da det drog ut med gjenkomsten? 121
D Guds rikes «allerede – men ennå ikke» 123

2 Guds rike og endetidstegnene 124
A Misjonen til folkene 125
Paulus' misjonssyn 128
Førstegrøden 129
De hellige skal herske med Kristus 129
Kirkens situasjon inntil gjenkomsten 130
Kirkens indre modning og martyrium 132
Kirken må modnes i hellighet 132
Kirken må modnes i samfunnet med Kristi lidelser 133
Anfektelser over kristenhetens historie 135
B Israels åndelige gjenreisning 136
Jesus konsentrerte seg om Israel 136
Jødene miskjente Jesus som Messias 137
Israel har klare løfter om en folkeomvendelse i framtiden 138
Sakarja-apokalypsen kap. 12 140
Peters utsagn i Apg 3, 19–26 141
Vårt syn på jødenes situasjon i dag 141
Israels omvendelse skal skje plutselig 143
C Denne tidsalders oppløsningstegn 144
Lovløsheten og den lovløse 144
Antikrist ødelegger Babelkulturen 145
Antikrist forfølger menigheten 146
Det store frafall 147
Frafall pga forførelse 147
Frafall pga forfølgelse 148
Den store trengsel 149
De kosmiske katastrofer 151
Noen refleksjoner 153

IV Guds rikes komme i kraft 155
1 Jesu gjenkomst og oppstandelsen 155
Den første oppstandelse 155
De troendes oppstandelse til en høyere tjeneste 157
Den allmenne oppstandelse på Dommedag 158
2 Tusenårsriket 159
Oldkirken trodde på Tusenårsriket 162
Den kirkehistoriske tolkning 162
Urkristendommens syn 164

Tusenårsriket åpner for en ny, rik frelsestid for folkene 165
Etablerer Kristus seg med sin forløste menighet på jorden? 165
Er forventningen om Tusenårsriket et stykke herlighetsteologi? 167
Noen refleksjoner 169
3 Verdensdommen 170
A NT har ikke et nytt gudsbilde 170
Guds vrede 171
B Dom etter gjerninger 172
Nødvendigheten av den nye lydighet 174
Stedfortredende lovoppfyllelse? 175
Dommen etter gjerninger og rettferdiggjørelsen av tro 176
Paktstroskapen 176
Antinomismens fare 177
C Dommen ved Jesu gjenkomst 177
Dommen for den hvite trone 178
D Fortapelsen – den evige Dommedag 179
Helvete – et fengsel 180
Lovens Gud er de fortaptes nød 180
Evig fortapelse 181

V Mellomtilstanden 184
Gud er de levendes Gud! 186
Jesu ord til røveren på korset 186
Lasarus i Abrahams fang 187
«Å være med Kristus» 188
«Vi vil helst være borte fra kroppen og hjemme hos Herren» 189
Ikke sjeledød, men sjelesøvn 191

VI Himmelen i NT 195
1 Himmelen som frelsesgodenes kilde 195
Frelsesgodene er oppbevart i himmelen 196
Skattene og lønnen i himmelen 196
Navnene skrevet i himmelen 197
I min Fars hus er det mange rom 197
Guds tronhimmel og endetidsdramaets utløsning 198
2 Himmelen som kosmisk størrelse 199
3 Himmelen og den store, hvite flokk 200

VII Guds rikes fullendelse 203
Det nye Jerusalem 204
Paradiset er vendt tilbake 205
Vi skal se Gud 206
Et liv i kjærlighetens tjeneste 206

Kilder til de anførte sitater 209

Forord

Denne boken er skrevet for å løfte fram det bibelske endetidshåp. Vi lever i en tid da mange har mistet troen på at jorden har noen framtid.

Vår tid krever at vi som Guds kirke kan avlegge regnskap for det håp som bor i oss. Guds folk, som tror Guds ord, har del i et veldig framtidshåp for jorden og menneskeheten. Det må stråle fram midt i tidens håpløshet. Det er et håp *mot* håp. Et håp som nettopp skal stråle klarere etter som våre menneskelige håp dør ut.

Det hersker stor uvitenhet både blant ikke-troende og troende om hva som er kjernen og stjernen i det bibelske endetidshåp.

Vi vil i denne boken vise at det kristne håp er et håp for vår arme jord. Vi vil vise at Guds ord lærer oss at *Jesus er verdens håp*. Håpet er et håp om at han skal komme igjen som verdensforløseren og verdensfornyeren. Vårt håp er ikke et håp hvor Gud oppgir sitt skaperverk og evakuerer sitt folk til himmelen. Det er et *erobrings-* og *invasjons*håp, der Gud i Jesus kommer til jorden og gjør alle ting nye.

Håpet er et håp om at *Guds rike* til slutt skal komme og fylle jorden med himmelske tilstander!

Vi ønsker at Ordet selv skal få tale og hjelpe fram en klarere forståelse av vårt håp. Derfor er størstedelen av denne boken rett og slett bibelutleggelse. Vi har lagt vekt på å løfte bibeltekstene om håpet opp i tekstbildet.

Det er et stort behov for bibelkunnskap i dag. Vi ville være glade dersom denne boken kunne skape ny kjærlighet til Bibelen og dens vidunderlige endetidsbudskap. Boken er beregnet til *bibelstudium*. Vi har derfor anført mange bibelhenvisninger. La ikke lesningen tynges av disse. De er beregnet til hjelp under et mer inngående studium. En del henvisninger er gjort også til skrifter fra Jesu samtid, som ikke hører til de *kanoniske* skrifter. Det er gjort for å belyse enkelte skriftord. Men disse henvisninger har naturligvis ikke den autoritet som bibelordet selv. Vi har også anført noen utsagn av en del kjente teologer, for å vise at vi ikke forfekter bare egne meninger. Da boken er beregnet på vanlige bibellesere, har vi ikke villet tynge den med noteapparat. Men de kilder som sitatene fra forskjellige teologer er hentet fra, er anført bak i boken.

Vi håper at ikke bare den jevne bibelleser, men også forkynnere, lærere,

teologiske studenter, bibelskoleelever osv. vil ha hjelp av boken. Ikke minst er den beregnet på gruppearbeid med Guds ord.

Mye er vanskelig når det gjelder detaljer omkring endetidsbegivenhetene. Det er de store linjer vi har lagt vekt på. Boken kaller særlig til besinnelse på *det kristne håps røtter i Det gamle testamente.* Framstillingen av det *profetiske* håp har derfor fått relativ bred plass. Ikke minst her trenger mange bibellesere hjelp. Det kristne håp har etter vår mening sporet så sterkt av ved at det ikke har bevart sammenhengen med Israels håp.

Boken er et forsøk på å rydde opp i den allmennreligiøse tenkning om himmelen som målet for det kristne håp. Derfor har vi måttet ta særlig for oss de tekster som har ført til at håpet (under fremmed innflytelse i kirken) relativt tidlig ble avsporet til å bli et *himmelhåp.* Vi skal se at himmelen står sterkt i håpet, men ikke som håpets endemål og de troendes evige hjem. Himmelen er derimot «utfallsport» for frelsen. Hele håpet er et håp om en himmelinvasjon på jorden, så det til slutt blir himmelske tilstander her. Det kristne håp er et håp om at *Guds rike* skal komme på jorden og gjøre alle ting nye. Boken er derfor egentlig *en bok om Guds rike.*

Boken sendes ut med bønn om at den må styrke gleden i håpet!

Håpet i Israels tro

«Jeg har satt mitt håp til det løfte Gud gav våre fedre.»
Paulus i Apg 26,6.

I – *ISRAELS HÅP*

1 Paktsløftene – håpets basis

Vårt kristne håp har sin basis og bakgrunn i GT. Når håpet i store deler av kirkens historie har blitt så bibelflyktig, både så *individualisert, åndeliggjort og hinsidig,* henger det sammen med at vi ikke har vært tro mot håpets røtter og basis i det profetiske ord. De nytestamentlige skrifter har blitt tolket under fremmed innflytelse.

Bibelens åpenbaringshistorie er som et stort tre, der GT representerer roten og stammen og NT kronen. Vi skal se at NTs endetidshåp helt og holdent er bestemt av GTs endetidsforventning. Det er *et realistisk* håp nært knyttet til *historien og det skapte.* Det er en slik sammenheng mellom GTs og NTs framtidshåp at Paulus kan si: «Jeg har satt mitt håp til det løfte som Gud gav våre fedre, det som vårt tolvstammefolk selv håper på å få se oppfylt, derfor dyrker de Gud dag og natt.» Apg 26,6. Her sier Paulus ureservert at det håp han lever i og forkynner som apostel, er identisk med det håp som det gammeltestamentlige gudsfolk, Israel, er bærer av (sml. også Apg 24,15, Rom 15,8).

Det kristne håp er ikke et *nytt* håp. Det nye består bare i at *nå har dette håp begynt å realisere seg.* Det forventede håp er ikke lenger bare framtid, men framtiden har brutt inn. Paulus er, sammen med de andre apostlene, bærer av det glade budskap (evangeliet) om at det Israel håper på å se oppfylt, er i ferd med å bryte endegyldig inn.

Håpet står sentralt i Israels tro

Veldige framtidsløfter er knyttet til Israels *utvelgelse* og de *pakter* som Herren har stiftet med folket. Herren er «håpets Gud». Han har fylt både *fedre*pakten, *Mose*pakten og pakten med *David* med de vidunderligste framtidsløfter.

Gud gav Israel framtidsløfter, som ikke bare er løfter for dette folk, men *for hele menneskeheten og hele det falne skaperverk.*

Løftet til Abraham: *«I din ætt skal alle slekter på jorden velsignes»,* 1 Mos 12,3, er selve utgangspunktet for det store framtidshåp som Israel kom til å bli bærer av. Det var klart helt fra begynnelsen at utvelgelsen av dette folket siktet på en *universell* velsignelse, en guddommelig åpenbaring, som skulle komme hele menneskeheten til gode.

Løftet til Abraham åpner for en historie som er *formåls*bestemt. Det settes noe i gang som sikter mot et mål. Det lille folk i Midt-Østen kom til å bli bærere av et håp for verden, som er helt enestående i historien. Gjennom dette folks profetskikkelser kommer skapelsens Gud til å avdekke endemålet for sin skaperplan.

Mosepakten, som stiftes på Sinai, fylles også med løfter som har verdensomfattende utsikt. *«Dere skal være et kongerike av prester og et hellig folk for meg.» 2 Mos 19,6. «For hele jorden er min,»* heter det som begrunnelse for denne utvelgelse. Det betyr at Gud har utvalgt Israel for sitt kongevelde, *som redskap til å føre hele menneskeheten inn i sitt samfunn.* Gud beslaglegger Israel til en prestetjeneste for hele verden. «De skal tale om ditt herlige kongedømme, fortelle om din veldes kraft, for at menneskene skal få kjenne ditt velde og den strålende herlighet i ditt rike.» Sal 145,11. Hvilken kallsoppgave har ikke Israel fått!

Davidspakten kroner de veldige løfter om Guds universelle kongevelde. Av Davids ætt skal Gud etter sitt løfte føre fram en *verdensforløser,* som skal bli konge over jorden til evig tid. *«Ditt hus og ditt kongedømme skal alltid stå fast for mitt åsyn og din trone skal stå støtt til evig tid.» 2 Sam 7,16.* Dette løfte ble utgangspunkt for den mektige *Messias*forventningen i Israel.

Alle løftene i disse tre paktene utkrystalliserer seg i forventningen om *Guds kongevelde over verden.* «Realisasjonen av Guds altomfattende kongevelde er Alfa og Omega i Israel», sier Martin Buber. I jødedommens sentrale Kaddischbønn heter det: «Han (Jahve) opprette sitt rike og hitbringe sin Messias!»

Fordi løftene til Israel har en slik dimensjon over seg, får de endetidskarakter. Israels håp blir et *endetidshåp.* «Bibelens Gud er overdådig rik på løfter. Oppfyllelsen oppleves etter hvert som stasjoner på veg til et mektig mål.» (Zimmerli).

Løfter som kaster lys fram mot historiens horisont, kaller vi *eskatologiske.* (Eskatologi er læren om de siste ting.) Det er slike horisontløfter de profetiske bøker etter hvert blir fulle av. Det er løfter som taler om hva Gud vil gjøre i «de siste dager» (tider). 1 Mos 49,1; 4 Mos 24,14; Jes 2,2; Dan 12,13.

Eskatologiens framvekst i Israel er et mangslungent fenomen og vanskelig å utforske. Noe av Guds egen hemmelighet hviler over de store framtidsvisjoner, som det profetiske budskap bærer fram. Profetenes utsagn er som oftest Guds tale inn i *samtidens* situasjon. Men fordi de er tjenere for Guds frelseshistorie, taler de samtidig fra *terskelen* til den framtid Gud fører historien fram imot.

Det profetiske budskap

Det heter rent programmatisk i Israels tro: «Gud gjør ikke noe uten at han har åpenbart sitt råd for sine tjenere profetene.» Am 3,7. Gud åpner sin framtid i det profetiske ord. Han viser at Han arbeider i historien etter en *plan,* som ikke skal feile eller løpe ut i sanden. «Jeg kunngjør fra først av de siste ting, forutsier det som ikke har hendt. Min plan skal bli fullført og alt det jeg vil, det gjør jeg.» Jes 46,10. «Før de (de eskatologiske begivenheter) ennå spirer fram, lar jeg dere få høre om dem,» sier Herren. Jes 42,9.

Dette forhold ved de profetiske utsagn gjør at de ofte har i seg dimensjoner langt utover sin rent tidsaktuelle adresse. De er utsagn som taler inn i situasjoner som er *stasjoner på vegen til et mål.* Det samtidsaktuelle ved det profetiske ord blir ladet med åpenbaringshistoriens framtidsmål. Derfor mister ikke det som hendte ved de mange stasjoner i Israels fortid sin aktualitet selv i dag. Vi er på veg til det samme endemål for verden og historien som Israel. Israel opplevde ikke å nå fram til det som var lovet. «For Gud hadde for vår skyld noe bedre i tanke; de skulle ikke nå fullendelsen uten oss.» Hebr 11,40. Vi må derfor ikke sitte fast i det syn at de profetier som er adressert til Israel og Løftets land, ikke angår verden for øvrig. All profeti i Israel angår dypest sett hele verden. Israel er Guds *demonstrasjonsfolk.* Det som skjer i Israel, er mønster for Guds arbeidsmåte for å nå sitt mål med hele sin frelsesplan. Som en del av hele menneskeheten får dette folk erfare forbilledlig både Guds *strenge vrede* og hans *uendelige nåde.*

Profetene tolker Guds doms- og frelseshistorie. De tolker alt som skjer, både i Israel og på verdensplan. De tolker alt som ledd i det store verdensdrama som Gud har satt i gang ved Israels utvelgelse og tjeneste for folkene.

Historien i profetisk lys betyr: *Verdensmakt eller Gud! – Guds innbrytende kongevelde er det alt dreier seg om.* Ved dom og frelse arbeider Gud fram sitt rike i sin frafalne og opprørske skapning.

Profetiene har et *forkortet* perspektiv. Det store målet behersker alt og gir det umiddelbart forestående eskatologisk farge og lys. – I lys av den tilbakelagte historie Gud har hatt med Israel og folkene, ser vi at oppfyllelsen av de mange profetiske løfter bare har vært *foreløpig* og *delvis.* Israels store endetidshåp venter ennå på å bryte inn for fullt. Vi skal se at det er en møysommelig veg for Herren å hente en frafallen slekt hjem til sitt herrevelde. Men Gud svikter ikke sin skapning! Han oppgir ikke sine planer med Israel og folkene.

Det store vendepunkt er kommet med at Guds kongevelde bryter inn på en avgjørende måte ved Jesus Kristus. Fra da av har alle Guds løfter fått «Ja og amen». 2 Kor 1,20. Men også Kristusoppfyllelsen av Guds løfter åpner for nye etapper på vegen mot målet. Profetene så ikke at Messias gjerning ville åpne for en *mellomtid* mellom hans komme som *paktsstifter* og som *verdenshersker.* «Oppfyllelsen» åpner for nye etapper før den endegyldige oppfyllelse kommer.

Det som skjer i dette lille utvalgte folket på det trange geografiske området, på «jordens navle», er altså historie med perspektiv for hele menneskeheten og hele jorden.

Det er viktig å forstå at dette forhold skaper *kontinuitet* mellom begynnelsen og fullendelsen av Guds frelseshistorie. Den framtid som utloves, henger sammen med den historie som begynte med Israels utvelgelse. Den Guds nærhet som til slutt skal fylle hele jorden, begynte i dette folks tempel. Endetidsløftene forlater aldri sammenhengen med den ringe opptakt til frelseshistorien som begynte da Abraham fikk løftet om at i hans ætt skal alle jordens slekter velsignes. «Frelsen kommer fra *jødene*», sier Jesus. «Fra *Jerusalem* til jordens ender» kommer hele Guds frelsesplan til utfoldelse. Guds endetidskonge er en *Davids*ættling.

Dette forhold ved endetidsprofetiene er en garanti for at de ikke blir bare til en *myte*. Løftenes oppfyllelse kommer i kontinuitet med den historie Gud har startet i Israel. Målet kommer ikke *utenfor* historien, men *i* historien. Arenaen for fullendelsen er ikke en annen enn den der alt begynte.

Alt Gud skal skape, skaper Han på historiens scene. Midt i denne syndens og dødens verden hvor Gud har i gang en doms- og frelseshistorie, skal også denne historie nå sitt endelige mål. Gud er den Gud som arbeider i historien. Her i vår falne verden skaper Han fra begynnelsen et *brohode*, som Han skal erobre hele jorden fra.

Det er Israels utvelgelse og paktsamfunn med Herren og den verdensomfattende utvidelse av dette paktsamfunn i Kristus som gir det bibelske håp dets egenartede innomverdslige og historiske karakter.

2 Skapertroen – håpets bakgrunn

Israel kom til å bære fram et endetidshåp for verden, som har sin basis i den sterke *skapertro*, som er så egenartet og grunnleggende i det bibelske Gudsbildet. «Jeg tror på Gud, Fader, himmelens og jordens skaper.»

For Israel er skaperverket arena for Guds åpenbaring av seg selv. «*I begynnelsen skapte Gud himmelen og jorden.*» 1 Mos 1,1. Det er Bibelens første utsagn om Gud. Gud er skapelsens Gud. Ordparet «himmel og jord» er i GT uttrykk for *det totale skaperverk*. Det hebraiske språk hadde ikke noe ord for kosmos eller universet, og måtte derfor bruke dette ordparet for å uttrykke «altet».

Gud har skapt alt ved sitt blotte ord. «Han *talte*, og det skjedde, han *bød*, og det stod der.» Sal 33,9.

I det skapte og ved det skapte har Gud åpenbart sitt store navn, sin herlighets- og maktfylde. «Herre, vår Gud, hvor herlig ditt navn er over hele jorden, du som har utbredt din prakt på himmelen.» Sal 8,2.

Skapertroen (som er bestemt av Israels erfaringer med Gud i *prakt*samfunnet!) er helt fra begynnelsen *formålsbestemt.* Gud skaper med henblikk på å føre fram mennesket. Han sikter mot skapninger Han kan åpne samfunn med, velsigne og føre inn i en framtid med seg. Mennesket er derfor skapt i Guds bilde. 1 Mos 1,27.

Skaperverket var godt

Fra begynnelsen er alt i skaperverket «overmåte godt». 1 Mos 1,31. All Guds skapning både etter *stoff og form* er bestemt av Guds skaperord og frie vilje. Alt er fylt og gjennomstrålt av Guds *herlighet* (kabod). Herrens herlighet er *utstrålingen av Guds hellige vesen.* Derfor er det i GT over alt et positivt bekreftende Ja! til alt det skapte og skapergodene. Kjærligheten til Gud og kjærligheten til Hans skaperverk hører intimt sammen i hele Bibelen. Hele skaperverket oppfordres til å lovprise sin store Skaper. Les den herlige Salme 148!

Hedenske skapelesesmyter og hedensk-filosofiske skapelsestanker har allerede i utgangspunktet kimen i seg til pessimisme i forhold til det skapte. Israel sier derimot et kraftfullt Ja! til verden ut fra sin skapertro. Dette har klare følger for den tro og fromhet som vokser fram i Guds folk. Israel blir ikke oppdratt til et syn på verden som noe gudfiendtlig. Asketisk livsstil er fremmed i Israel. Guds folk blir kalt til å verne om det skapte, kultivere det og glede seg over skapergodene.

Israel lærer å se at Gud har et formål når Han bygger opp universet. Den store arkitekt bygger opp sitt skaperverk etter en *plan* som helt fra begynnelsen sikter mot et mål for verdensforløpet. En dyp *visdom* er gjemt i Guds skaperverk, som var der «i begynnelsen, før jorden ble til – før Han reiste himmelen og spente ut hvelvingen.» Ordsp 8,22–31.

Skaperen setter mennesket i *Paradisets hage,* som er innbegrepet av Guds herlighets nærvær i verden. Paradistilstanden var en tilstand av Guds nærhet, fred og skaperskjønnhet. «Gud vandret i hagen i den svale kveldsvinden», heter det vakkert i 1 Mos 3,8. Våre urfedre levde i Hans samfunns trygghet og fred, som *forvaltere* av det vakre skaperverket som Skaperen selv gledet seg over. «Gud så på alt det han hadde gjort og det var overmåte godt.» 1 Mos 1,31.

GT er full av *undrende* lovprisning av skaperverket. «Alt skapte Han vakkert i sin tid.» Les salmene 8;19;33!

Denne verdensbejaende holdning i Israel blir som vi skal se, ikke opphevet av syndefallets katastrofe. *Den positive skapertroen forblir bestemmende for hele det eskatologiske håp.* Det blir, som vi nærmere skal vise, et håp som bekrefter skapertroen. Skapelsens Gud er den Gud som forløser sitt skaperverk.

Katastrofen som kom inn

Den andre fundamentale sannhet som bestemmer Israels tro, er bevisstheten om *syndefallets katastrofale følger* for Guds skaperverk. Ut fra Guds åpenbaring for fedrene og det paktsforholdet Herren tok Israel inn i ved Moses, ble det åpenbart at hele menneskeheten lever i en *fallen* virkelighet. Det har skjedd et altbestemmende *frafall fra Gud.* Skaperen og mennesket, skapningens herre, har ikke bare mistet kontakt med hverandre, men kommer i *konflikt* med hverandre! Dermed blir hele skaperverket forstyrret og fungerer ikke lenger etter sin bestemmelse. Guds skaperintensjoner blir satt ut av spill. Verden som lå badet i Guds herlighetsfylde, er kommet under *forbannelse.*

Det framstår i Israel en tolkning av menneskets eksistens i dets ufullkommenhet, splittelse og motsigelse, som er enestående i religionshistorien.

Profetene i Israel forkynner at hele vår eksistensnød har sin grunn i vårt *opprør mot Gud.* Alt blir rent religiøst-etisk orientert. Skaper-skapningsforholdet er ikke lenger intakt. En ond åndsmakt har invadert menneskehjertene. Synden er etter sitt vesen opprør mot Guds herrevelde. Den er vilje til «å bli som Gud», 1 Mos 3,5, vilje til å brekke opp Skaper-skapningsforholdet og ta seg selv til rette i Guds store skaperhjem.

«Full av sorg i sitt hjerte» ser Herren at «menneskenes ondskap var stor på jorden. Alle tanker som rørte seg i deres hjerter, var onde dagen lang.» 1 Mos 6,6 f. Konflikten mellom Gud og Hans skapning er det alt konsentrerer seg om i GT. Alt står på at den kan bli løst. Gud er blitt utestengt av mennesket, som Han skapte i sitt bilde. Hans nærhet er blitt *farlig* for den vanhellige slekt. Jes 6,3–5.

For bibelsk skapertro er mennesket, som skapningens herre, også *satt inn i et intimt forhold til det skapte.* Jorden er basis for våre fysiske liv. Flora og fauna er underordnet menneskets herrevelde og forvaltning. 1 Mos 1,28.

Vi river derfor alt det skapte med oss inn i den forbannelse som frafallet fra Gud betyr. *«Jorden skal være forbannet for din skyld.»* 1 Mos 3,17. Økologiske forstyrrelser kommer inn i Guds skaperverk. Livsvitaliteten svekkes. Mennesket må arbeide under svettelovens harde vilkår.

«Med svette i ansiktet skal du ete ditt brød. – Med møye skal du nære deg av jorden. – Torn og tistel skal den bære.» 1 Mos 3,17–19.

Mennesket og den personløse skapning står i et dypt *skjebnefellesskap.* Ved at synden kom inn i verden, kom destruksjonskrefter inn over både menneskeheten og hele dens naturgrunnlag. Den personløse skapning lider dette som *skjebne,* men mennesket som *straff.*

Urfortellingene i Bibelen forteller hvordan Paradisets herlighetstilstand forsvinner.

Med frafallet fra Gud kommer også *mellommenneskelige* forhold i oppløsning. Kains brodermord og dets følger kommer til å prege menneskehetens

framtid. Vi blir en slekt preget av dommen over Kain: *«Hjemløs og fredløs skal du være på jorden.»* 1 Mos 4,12. Vi blir en slekt som er jaget bort fra Herrens nærhet og som bor «østenfor Eden». 1 Mos 4,16. Vi blir «fremmedgjort» i det skaperverk som skulle være vårt gode hjem. Borte fra vår Skaper blir vi dømt til å drive avgudsdyrkelse med det skapte til ødeleggelse både av dette og oss selv. Paulus uttrykker dette presist i Rom 1,24: «De byttet ut Guds sannhet med løgn og æret og dyrket det skapte istedenfor Skaperen, Han som er priset i evighet.» Straffen for dette er at Gud overgir menneskene til religiøst og moralskt forfall og selvødeleggelse. Rom 1,24 ff. De bibelske urfortellinger er bærere av fundamentale åpenbaringssannheter som det gjelder å gi akt på.

Den profetiske forkynnelse av skapelsens opprinnelige paradisiske tilstand og fallets katastrofale følger, er helt grunnleggende for utformingen av håpet i GT.

3 Det egenartede ved Israels endetidshåp

Det egenartede ved det profetiske framtidshåp er at håpet blir bestemt ut fra uråpenbaringen. De *siste* ting (eskatologien) blir forstått ut fra de *første* ting (protologien). Håpet blir et håp om at Gud vil gripe inn og lege alle fallets følger, så «det tapte Paradis» vender tilbake. Israels håp er et *restitusjons*håp, et håp for det falne skaperverks gjenreisning. Frelse kommer til å bety at Gud bringer Skaper-skapningsforholdet tilbake til sin intakte tilstand.

Håpets sentrum er et håp om at Gud vil lege den farlige konflikt som mennesket er kommet i til Ham personlig. *Forsoningen med Gud kommer til å stå i sentrum i frelseshåpet.* «Kom la oss gjøre opp vår sak, sier Herren.» Jes 1,18.

Men håpet blir også et håp om at Gud vil nedkjempe den onde åndsmakt, som har trengt inn i menneskets hjerte. Opprøret mot Guds kongevelde har etablert seg i selve personsentret!

Håpet blir et håp om at Gud ikke vil oppgi sin skapning og menneskeheten. Han vil ikke prisgi sin skapning, men forløse den. Opprørsmaktene skal ikke forpurre Hans skaperplaner så Han framstår som den tapende part!

Det profetiske vitnesbyrd er fylt av tillit til at Guds skaperplan står fast. «Når Herren Allhærs Gud har en plan, hvem kan da hindre at den blir utført? Og når Hans hånd er rakt ut, hvem kan da vende den bort?» Jes 14,24–27.

Det opprør som er kommet inn i Hans skaperverk, truer ikke Hans evige herrevelde, men bare opprørerne selv.

Vi skal se at det profetiske ord har veldige domsutsagn om hvordan Gud i sin majestet vet å nedkjempe alle sine motstandere. Men gjennom alle vredesdommer er målet for alle Guds veger å føre fram sitt rike og åpenbare sin Messias. Da skal alt det skapte igjen ligge badet i hans herlighets lys. Hans velsignelse skal, som fedrepakten lover, bli utøst over alle jordens slekter. Den skal gjøre alt nytt.

«Se, jeg skaper en ny himmel og en ny jord. Ingen skal minnes det som var, ingen skal tenke på det mer.» Jes 65,17.

Vi skal vise at håpet ikke bare blir et håp om at Gud skal bringe den opprinnelige paradistilstand tilbake, så de siste ting blir som de første. Gud skal også føre det skapte fram til sin fulle utfoldelse. Håpet bærer i seg det budskap at alt det som ble *ødelagt og stoppet opp* ved fallet av herlighetsfylde, skal komme til full utfoldelse ved Guds eskatologiske nyskapelse. Håpet blir ikke bare et restitueringshåp, men et håp om en ny skapelsesfylde som overgår den første.

Guds inngrep i historien er det troen venter på. «På dette punkt samstemmer de forskjellige forestillinger om frelseshåpet – *Guds inngripen i historien er troens sentrum.* Håpet blir forankret i verden og historien og motstår enhver fristelse til å oppløse seg i mytologiske tanker om et hinsidig «eventyrland». (Walther Eichrodt). Himmelen har, som vi senere skal se, en relativ solid plass i Israels tro, men *den blir aldri tenkt som Guds folks framtidige hjem.* Israels framtidshåp venter på en gjenreisning av Løftets land og ut fra det en gjenreisning av hele verden. Himmelen fikk aldri innpass i Israel som eskatologiens endemål. At Guds folk til slutt skulle bo i Himmelen, er en for Israel helt fremmed tanke!

Håpet er i Israels tro tenkt oppfylt *der framme* i historien (i tidens kategori) og ikke *der oppe* (i rommets kategori). Håpet blir et håp om at skapelsens Gud skal komme til jorden og gjennomføre sitt kongevelde. Nettopp her hvor det er ødelagt, skal Gud komme og *«sette alle ting i stand».*

Israels håp har derfor også innebygd i seg forventningen om *naturfornyelsen.* Mennesket er ikke bare fra begynnelsen satt inn i et organisk forhold til skapningen for øvrig, men vil også være det i fullendelsen. Vi har dradd det skapte med oss i fallet. Vi skal også få dra det med oss inn i oppreisningen.

Vi skal se at håpet om naturfornyelsen hører til som en *grunnbjelke* i GTs frelseshåp. Denne side ved håpet er med å gjøre det realistisk og reiser en mur mot enhver tendens til fortynning og abstraksjon. Det profetiske håp utlover en framtid med Gud på en fornyet jord med paradistilstandens bugnende flora og fauna. En nyoppbygd materiell verden skal bli bolig for Guds folk. Guds eskatologiske kongevelde er ikke et kongevelde *hinsides* det skapte i en høyere himmel. Det er et kongevelde på en ny jord under en ny himmel. Vi skal se at ikke minst håpets nære tilknytning til forløserkongen *Messias,* bekrefter og holder denne forståelsen fast. Messias er *verdens*forløseren og *verdens*fornyeren.

II – *GUDS KONGEVELDE*

1 Guds kongevelde i Israel

Tanken om Guds kongevelde i Israel er urgammel. «Jahves kongedømme er et konstitutivt element i Israels originale tro. Det går tilbake til de eldste stammetradisjoner fra tiden før riksdannelsen.» (von Rad).

Ved den mirakuløse frelsen ved Sivhavet ble Israel «døpt» til Guds kongevelde. «Da Israel drog ut fra Egypten, ble Israel hans rike.» Sal 114,1. Moses og israelittene lovsynger Gud som konge: «Herren er konge for evig og alltid.» 2 Mos 15,18. Guds kongevelde er helt fra begynnelsen *frelsende* forstått. Ved «skremmende storverk» har Gud forløst sitt folk. 2 Mos 6,6ff.

Ikke minst ved *paktsslutningen på Sinai tenkes Gud å beslaglegge folket for sitt kongevelde.* 5 Mos 33,5. Hans kongevelde i Israel skal være som et «brohode» for Hans kongevelde over hele verden.

Ved paktsretten legger Gud alle folkets livsområder under sin kongelige vilje. Herren rår over Israel. Dom 8,23. I Salmene heter det stadig som fast formel: «Min *konge* og min Gud.» Sal 5,3. *Det synes å høre til Guds vesen å være konge.* Allerede Bileam kan si om Israel: «Herren, deres Gud, *hyldes som konge* iblant dem.» 4 Mos 23,21.

I Guds kongevelde ligger vissheten om Hans maktfullkommenhet, Hans nærvær med velsignelse, beskyttelse og vilje til å hjelpe. Hele GT er fylt til randen med uttrykk for denne visshet. Som konge er Herren folkets store *hyrde* og folket hans *hjord.* Hyrdemotivet er et sterkt og talende uttrykk for hva Israel eier i sin Gud som konge. (1 Mos 48,15; Jes 40,11; Sal 23,1; Mika 5,3).

Et grunnleggende ord for Guds *tronende nærvær* i Israel er ordet fra Jesaja som beskriver hans kallsvisjon i templet i Jerusalem. *«Jeg så Herren sitte på en høy og mektig trone og slepet av Hans kappe fylte templet.* – Mine øyne har sett *Kongen!»* Jes 6,2.5.

Herren tenkes «å trone» i sin herlighet i Det aller helligste. Der troner Han over kerubene på paktskisten. 2 Kong 19,15. *«En herlig trone,* opphøyet fra den eldste tid, er stedet der vår helligdom står.» Jer 17,12.

At Herren troner over paktskisten, viser at Hans kongevelde er knyttet til den *pakt* Han har inngått med folket. Soningsstedet (Nådestolen) i Det aller helligste muliggjør Hans *nådesnærvær.* Paktstavlene representerer Hans *kongevilje* med sitt folk.

I Israels gudstjeneste kom tanken om Guds kongelige residens i templet til å få en mektig innflytelse. I de såkalte «Salmene om Guds kongevelde», Salme 47;93;96–99, blir Jahves kongevelde over Israel og hele jorden lovprist. Vi skal straks si mere om disse salmers viktige betydning i Israels tro.

Ikke minst i andre del av Jesajaboken, kap. 40–55, ser vi hvilken rolle Guds kongevelde spiller i tiden før hjemkomsten fra Babel. Her dominerer fullstendig det forløsende aspekt på Guds kongelige hersken over folket. Herren er *«Israels konge og forløser»*. Jes 44,6.

Israel fikk det store kall å vise hele verden velsignelsen av å stå under Herrens kongevelde. Dette kall har Israel ennå ikke fått helt ut realisere, men det hører til endetidsløftene at de en gang skal få gjøre det. Sak 8,20–23.

2 Guds evige kongevelde

Parallelt med troen på at Gud har blitt Israels konge ved paktsslutningen på Sinai, går troen på at *Gud fra evighet er konge over hele verden.* Vi har pekt på at troen på Gud som skaper er fundamental i Israels tro. Israels Gud er ikke bare konge i Israel, men konge over alle *folkene.* Han hersker over hele sitt store skaperverk. Han er Allherskeren! «Herren Sebaot» (Hærskarenes Gud) hersker også over de *himmelske* englemyriader og stjernemyriader. Kerubene over paktens ark har kosmisk mening. De representerer Guds skaperverk. Esek 1,22ff.

Som Allherskeren har Gud reist sin trone i himmelen. Sal 103,19.

«Herren er konge for evig og alltid.» Sal 10,16. «Fast står din trone fra gammel tid», det vil si fra før skapelsens morgen. Sal 93,2. Guds tronsete i himmelen vakler ikke, om opprøret mot Ham omfatter både «himmel og jord». 1 Krøn 29,11.

«Ditt rike står gjennom alle tider.» Sal 145,13. Hyllesten til Herren, «den store Kongen over hele jorden», lyder mektig i Israels salmeskatt. Ikke minst Salme 145 priser Guds universelle kongevelde. *Troen på Guds urokkelige kongevelde over hele sitt skaperverk er selve grunnfjellet i Israels gudstro.* Jes 40,21ff. Guds himmelske tronsete er basis for troen på hans *framtidige* kongevelde på jorden. Han som *har* makten, vil også en dag *ta* makten!

3 Guds eskatologiske kongevelde

Vi vil i det følgende ta for oss løftene om Guds eskatologiske kongevelde som de profetiske skrifter etter hvert blir breddfulle av. Som kristne kjenner vi i dag altfor overfladisk til de gammeltestamentlige endetidsløftene. Vårt kristne håp er ikke blitt fylt av profetordets innholdsfylde. Håpet som vi skal leve i, har for

en stor del mistet sammenhengen med GT. Guds ord er underfullt rikt på løfter for framtiden.

Når vi nå skal vende blikket mot Guds *framtidige* kongevelde, må vi ikke glemme hva vi foran har sagt om Hans *nåtidige* og *evige* kongevelde. «Selv de mest pointerte eskatologiske utsagn vil ikke på noen som helst måte betvile at Jahve allerede i nåtiden er konge. Man ventet bare den endelige manifestasjon av hele Hans kongemakt.» (von Rad).

Når det gjelder løftene om Guds framtidige kongevelde i verden, så domineres disse av *to* aspekter. Dels av tanken om at *Gud selv* kommer som konge og frelser, og dels at Han kommer gjennom en *endetidskonge (Messias)*, som formidler av Hans frelse. Disse to aspekter spriker ikke i de profetiske utsagn. Tanken er at den messianske forløserkongen er Herrens *redskap* til å opprette sitt eget kongevelde i verden.

Vi vil se nærmere på disse to aspekter i framtidsløftene.

Guds eget framtidige frelsesinngrep

Tanken om Guds eget inngrep og tiltredelse av sitt kongedømme på jorden dominerer frelsesprofetiene. *«Han kommer selv og frelser dere.»* Jes 35,4. *Guds ankomst* står som det store lysende frelseshåp!

Profetene *Hoseas, Amos og Sefanja* forkynner at den kommende forløsning skjer ved Herrens eget inngrep. (Se de viktige framtidsprofetier: Hos 2,14–23; 14,5–9: Amos 9,11–15; Sef 3,9–20.) Også hos de store skriftprofeter som *Jesaja, Jeremia og Esekiel* er tanken om Guds eget inngrep framtredende. (Jes 2,2–4; Jer kap. 30–31; Esek kap. 36–39).

I de mektige frelsesprofetier i *Jesajaboken fra kap. 40–66* er det også (bortsett fra «Sangene om Herrens tjener») Herren selv som griper inn og bringer den endegyldige «trøst». 40,1.

Den Gud som lenge har vært taus og holdt seg i ro, skal reise seg og endegyldig gripe inn i historien. Nå skal det skje ting som får alle Guds tidligere inngrep i historien til å blekne!

«Hele den vide jord får se frelsen fra vår Gud.» Jes 52,10. Guds store frelsesplan skal fullbyrdes. «Hvert kne skal bøye seg for meg, hver tunge skal sverge meg troskap. Om meg skal de si: 'Bare hos Herren er frelse og kraft.'» 45,23.

I en sum: *Herren skal endegyldig hevde sitt kongevelde i sitt skaperverk. Han som fra evighet er konge, skal også i framtiden vise det ved sitt inngrep.*

Vi får i tiden etter hjemkomsten fra Babel (da forventningen om en forløserkonge av Davids ætt syntes slå feil) en periode da særlig tanken om Herrens egen intervensjon bryter sterkt på.

På denne tid synes en rekke salmer å ha blitt til, som på en enestående sterk

måte forkynner Guds kongedømme i den ånd som ikke minst Jesajabokens siste del (40–66) er preget av. Det er salmer som trolig er sunget i festen for den årlige *paktsfornyelsen* i templet. Det er salmene 47, 93 og 96–99, *«Salmene om Herrens kongedømme»*. – «Salmene feirer Guds advent til sitt kongevelde over verden som en nærværende fullbyrdet tildragelse, og oppfordrer menigheten til begeistret kongejubel.» (Artur Weiser).

I disse salmene (som vi må bli fortrolige med!), har troen på Gud, som skapelsens og historiens Gud, funnet sin konsekvens i vissheten om Guds *eskatologiske* kongevelde over verden. Hele historien har et omfattende mål som det styres mot: *det endegyldige verdensomspennende Guds rike.* Både Guds *evige* kongevelde fra skapelsen, Hans kongevelde *i Israel,* og hans *framtidige* komme som verdens hersker, blir lovprist og tiljublet. Fortid, nåtid og framtid smelter sammen til en enhet.

Mest alle momenter i den eskatologiske forløsning er med i disse salmene. *«Få steder er det i GT gitt klarere uttrykk for de trosforventninger som levde i Israels håp. Her har den egenartede sammenheng mellom skapelse, historie og eskatologi funnet et klart nedslag.»* (Weiser).

Disse salmer, sammen med det øvrige stoff som vi her har nevnt om Guds eskatologiske inngrep til frelse, viser med all tydelighet at *Gud skal opprette sitt rike på jorden.* Det vil bli et inngrep på historiens arena, som fornyer hele menneskeheten og skaperverket. Håpets basis er gjenreisningen av Løftets land (resp. Jerusalem) og ut fra det en verdensvid fornyelse.

Håpet om en messiansk forløser

Håpet om en endetidskonge er urgammel i Israel. Det oppstår ikke først i forbindelse med det løftet som er knyttet til pakten med Davids hus. Allerede folkets far, Jakob, kalte sine sønner sammen før sin død og profeterte om en endetidskonge, som de skulle vente på. I hans avskjedstale finner vi det viktige *Juda-utsagnet:* «Kongespir skal ikke vike fra Juda eller herskerstav fra hans føtter til *den rette kongen kommer, han som folkene* skal lyde.» 1 Mos 49,10.

Det levde tidlig i tolvstammefolket en forventning om en konge av Juda stamme, som skulle bli verdenshersker.

Det gamle *Bileamutsagnet*, 4 Mos 24,17, viser også til denne eldgamle forventning om en forløserkonge. «Jeg ser ham, men ikke nå, jeg skuer ham, men ikke nær. *En stjerne stiger opp fra Jakob, en kongestav løfter seg fra Israel.»*

Men den viktigste basis for endetidsforventningen, som er knyttet til en jordisk frelserkonge, er Davidsutsagnet i 2 Sam 7,12–16.

Gud sverget David med en ed at Han gjennom hans dynasti skulle føre fram et *evig* kongedømme. *«Ditt hus og ditt kongedømme skal stå fast for mitt åsyn, og din trone skal stå støtt til evig tid.»* 2 Sam 7,16. Det var klart helt fra begynnelsen

at dette løftet bar i seg de forventninger som er knyttet til Herrens eget kongevelde. Tanken er da også den at den jordiske kongen skal herske *«i Herrens navn»*, det vil si *på Guds vegne.* Han får alle fullmakter fra Herren selv. Gjennom ham skal Gud realisere sitt kongevelde i Israel og i hele verden.

I Israels salmebok får vi et dypt og rikt innblikk i det håp som vokser fram i forbindelse med kongeinstitusjonen. Vi får en hel rekke salmer som vi kaller *«kongesalmer»* (2; 18; 20; 21; 45; 72; 89; 110; 132; 144). I disse salmene (som kongene ble hilst med på bestemte festdager i templet), hylles Israels konge som *verdensherskeren.* Det er *trosutsagn,* som har sammenheng med at kongen er representant for Herrens eget kongevelde, det som har verdensvide aspekter over seg.

Salmene 2; 72 og 110 er de mest kjente kongesalmene. I disse salmene får kongen, Herrens Salvede, tilsagn om verdensherreveldet. Ingen kan hindre at Hans Salvede blir verdensherskeren. Kongens velsignelsesrike herskermakt beskrives særlig fyldig i *Salme 72.* Denne salmen gir vel den rikeste skildring av frelseskongens velgjerninger.

Men kongene i Israel kom ikke til å innfri de høye forventningene. De skuffet ved sitt frafall fra Gud og egenmektige bruk av sine fullmakter fra Herren. Kongene i Israel blir folket til fall. Israels frafall fører til at folket som nasjon bryter sammen. Riket blir delt. Nordriket (tistammeriket) går under i Guds dom med assyrerne som vredesredskap ved Samarias fall i 722. Sydriket (tostammeriket) oppløses ved at folket bortføres til Babylon i 587. *Guds utvalgte folk går under som statsdannelse, men overlever dog som folk.* De ti stammer forsvinner ut av historiens klare lys, men forutsettes leve ute i adspredelsen. Juda får vende tilbake til Løftets land i 538. Bare en «stubb» står tilbake av kongeættens stamtre. Jes 11,1.

Dommen over Israels frafall blir så tung og svær, fordi folket er utvalgt til å stå Herren så nær. «Bare dere ville jeg kjennes ved blant alle folk på jorden. Derfor krever jeg dere til regnskap for alle syndene som dere har gjort.» Amos 3,2.

Guds folk syndet seg inn under Guds strenge vrede, men de fikk ikke synde seg ut av sin utvelgelse. Guds uendelige kjærlighet gav ikke folket opp. Hos 11,8–9. Han har jo valgt folket i sin frie kjærlighet og gjort det til sin tjener for sin frelsesplan med verden. Gud holder det derfor fast i sin utvelgelse. Esek 20,32ff taler mektig om det!

Gud vil åpne folket en ny *«håpets port». Hos 2,15.* Gud lover å være like nidkjær for å bygge folket opp igjen, som Han har vært for å rive det ned. Sak 8,14–15.

For sin egen æres skyld vil Gud gjøre det. Esek 36,22. Hans evige frelsesplan skal visselig ikke bli til intet. Like visst som alle *doms*profetier går i oppfyllelse, så skal nå alle *frelses*profetier gjøre det. Jer 32,42.

Løftet til fedrene ble aldri glemt! Over alle løfter lyste løftet til Davids hus.

«Her var et stort løfte, hvis realisering utestod. Falle kunne det ikke. Svarte ikke nåtiden til det, så drog man det ut i framtiden.» (von Rad).

Allerede Amos hadde profetert om en «gjenreisning av Davids falne hytte». 9,11ff. De forhåpninger som kongesalmene vitner så sterkt om, ble revet med i en mektig forventning om en *endetids*konge. Det skjedde særlig etter kongedømmets undergang. Kongesalmene blir «en brygge over i *Messias*troen». (von Rad). Messias blir nå et fast begrep for endetidskongen. Sal 2,2.

Messiastroen kommer til å knyttes sterkt til *Davids* person. Han blir idealkongen. Av daviddynastiets «stubb» skal et «skudd renne opp», Jes 11,1, som et «rotskudd av tørr jord». Jes 53,2. En «spire» av Davids ætt skal bli verdensherskeren og realisere Guds kongedømme på jorden. Jer 23,5; Sak 3,8; 6,12. Hos Esekiel kalles han rett og slett David. 34,23ff.

Vi får de mektige endetidsprofetier knyttet til Messiastroen. Jesaja har de mest kjente Messiasprofetier. (Kap 7.9 og 11). *Mika* og *Sakarja* er også mektige Messiasprofeter. (Mik 5,1–3; Sak 3,8–10; 6,12–13; 9,9–10; 12,9–13,1).

Også *Jeremia* og *Esekiel* har Messiasprofetier. (Jer 23,5–6; 33, 14–15; Esek 17,22ff; 34,23–31; 37,24–28). I Jesajaboken finner vi de mektige *«Sangene om Herrens tjener»*. De er viktige profetier om endetidskongen som vi skal se nærmere på senere.

Messiaskongen kommer til å lyse i Israels forventning på en særlig sterk måte i makkabeertiden (ca. 170–63 f Kr.). I jødedommen er Israels håp hengt opp i Messiasforventningen. Dette håp var intenst levende på Jesu tid. *Man ventet på Messias som skulle opprette Guds rike.* Lukasevangeliets to første kapitler gir oss et levende bilde av denne forventning. Om Jesus sier engelen Gabriel i bebudelsen til Maria: «Han skal være stor og kalles Den Høyestes Sønn. Herren Gud skal *gi ham hans far Davids trone,* og han skal være konge over Jakobs ætt til evig tid, det skal ikke være ende på hans kongedømme.» Luk 1,33. Engelen sier at i Jesus skal meningen med David-pakten oppfylles. Jesus er den Davidsættling som skal realisere Guds kongevelde på jorden.

Det er i Messiasprofetiene også et underfullt drag over framtidskongen. Han har en *overjordisk og guddommelig opprinnelse.* «Han har sitt opphav i gammel tid, han er fra eldgamle dager,» sier Mika 5,1. Ja, Jesaja sier at han er *«Underfull* Rådgiver, Veldig *Gud, Evig* Far», 9,6. Hans kongevelde vil bli verdensrevolusjonerende. *Han vil innføre en helt ny verdenstid og tidsalder.* Han endevender hele folkeverdenen! Han blir «folkenes samlingsmerke». Jes 11,10. Han fyller hele jorden med Herrens kunnskap, 11,9, og innfører fullkommen rettferdighet og evig fred på jorden. Jes 9,6–7. Ja, han forvandler også jordens naturskikkelse. 11,6–8. Ved Ham blir til sist hele jorden fylt av Guds herlighet. Sal 72,19.

Det er tydelig at den forløsning som skal skje i framtiden, er så omfattende at det hele er et *guddommelig* verk. Men den «guddommelige» forløserkongen kommer nettopp som menneske for å fornye menneskeheten og hele jorden.

«Håpets tilknytning til historien blir sterkt støttet av Messiastroen. Hans jordiske fødsel og menneskelige tilsynekomst var et mektig vern mot en oppløsning i kosmologiske spekulasjoner. All eskatologisk interesse ble fokusert om fornyelsen av menneskeheten på verdens arena.» (Walther Eichrodt).

Vi vil nå se nærmere på den *frelsestilstand* som Guds kongedømme skal bringe ifølge det profetiske ord.

III – *GUDS ESKATOLOGISKE RIKE*

1 Guds rike og det nye paktssamfunn

Det overordnede mål i Israels endetidshåp er *håpet om helbredelse av slektens frafall fra Gud.* Alt konsentrerer seg om at *Guds nærvær i nåde,* slik det var i begynnelsen før konflikten med Gud skjedde, igjen må bli virkelighet. Den *paktsformel* som uttrykker forholdet mellom Gud og Israel, skal gjelde Guds forhold til hele menneskeheten: *«Jeg vil reise min bolig midt iblant dere og ikke ha motvilje mot dere. – Jeg vil være deres Gud og dere skal være mitt folk.»* 3 Mos 26,11. Endetidshåpets finale skal bli slik Åpenbaringsboken sier i kap. 21,3: «Se Guds bolig er hos menneskene. Han skal bo hos dem, og de skal være Hans folk, og Gud selv skal være hos dem.»

Dette endemål for hele Guds frelseshistorie ble på en betagende måte foregrepet ved paktsslutningen på Sinai. Da pakten var stiftet, fikk Moses og Israels 70 eldste stige opp på fjellet til Herren. (De 70 eldste peker fram mot Israels misjon til folkeslagene. Israel regnet med at det var 70 hedningefolk i verden. 5 Mos 32,8–9.) *«Der fikk de se Israels Gud.* Under hans føtter var det som et gulv av safirsten, klart som himmelen selv. Men han løftet ikke sin hånd mot Israels gjæveste menn. De skuet Gud, og de spiste og drakk.» 2 Mos 24,9–11.

Denne vakre beretning viser at Gud i sitt etablerte paktssamfunn med Israel sikter på en *fredstilstand,* ikke bare med sitt utvalgte folk, men gjennom dette folk med hele menneskeheten. Han sikter på å bringe alle folkene inn i sin nærhet igjen. Han vil ta dem inn i sin nåde, der de «ser Gud» stråle fram i sin herlighetsfylde, uten at det skaper frykt. *Det å skue Gud er det høyeste frelsesgode* både i GT (2 Mos 33,18–23) og i NT (Matt 5,8; 1 Kor 13,12; Åp 22,4). Måltidet er uttrykk for det umiddelbare samfunn med Ham.

Denne hendelsen på Sinai var bare forbigående, men den signaliserte noe *endelig* og *varig.* Sinaipakten hadde ikke kraft i seg til å åpne for den umiddelbare nærhet i samfunnet med Gud. 2 Mos 19,12.20–21; 24,1–2. Den hadde bare *skygger* av det som i endetiden skulle komme. Heb 8,5.

Men pakten på Sinai hadde likevel en *evangelisk struktur.* Den pakt som Gud stiftet med folket på Sinai, skjedde ut fra Hans *nådige utvelgelse* og vilje til å binde folket til seg i kjærlighet. 2 Mos 20,2. Det var en *trospakt,* som hvilte på *soningen* av folkets synd (paktsblodet). 2 Mos 24,8.

Paktsretten (de ti bud og de normer som regulerte rammen for gudssamfunnet) uttrykte Guds kongevelde over folket. Innenfor paktsrettens normer stod folket under Guds velsignelse og beskyttelse. Budene ble ikke gitt for at folket ved dem skulle vinne livet med Gud, men for «å *veglede* dem», 2 Mos 24,12, så de kunne bevares i paktens livssamfunn med Herren. Dette liv hadde de fått av nåde på tilgivelsens grunn (soningens grunn).

Lokket på paktskisten – *nådestolen* – var det sentrale soningsstedet. Blodet som ble stenket på denne, var forutsetningen for Herrens nådesnærvær i folket. Lovens tavler, som lå i selve paktskisten, var uttrykk for Herrens kongevilje over sitt folk.

Den nærhet som Gud i pakten tok sitt folk inn i, kunne bare bevares ved at folket levde i troens hengivenhet til sin konge, i lydighet mot Hans bud og i bot og anger når det syndet mot ham. *Uten troslydighet og bot ble Guds nærhet en stor risiko for det syndige folk.* I Israels nære paktsamfunn med Herren ble grunnsynden (som hele menneskeheten er bærer av!) utfordret, nemlig viljen til *selvrådighet.* De ville ikke stå under Guds kongevelde. Israel brøt stadig ut av pakten og falt da inn i Guds vrede og dom.

Håpet om en ny pakt

Håpet om *en ny pakt*, en pakt som kunne overvinne utroskapen i hjertene, kom derfor til å stå fremst i det endetidshåp som vokste fram. Særlig *Jeremia, Esekiel, Jesaja* og Hosea har sterke profetier om den nye pakt. «Se, dager skal komme, sier Herren, *da jeg slutter en ny pakt* med Israels ætt og Judas ætt, en pakt som er annerledes enn den jeg sluttet med deres fedre den gang jeg tok dem ved hånden og førte dem ut av Egypt, den pakten med meg som de brøt, enda jeg var deres rette herre, sier Herren.» Jer 31,31–32. (Jer 3,16; Jes 55,3–4; Esek 16,60–63; Hos 2,14–23.)

I de såkalte «Sangene om Herrens tjener» i andre del av Jesajaboken (kap. 40–55), ser vi at Messias skal bli den nye *paktstifteren.* Herrens tjener (Ebed Jahve) er her tydelig endetidskongen. Disse sanger bør studeres nøye! (Jes 42,1–9; 49,1–6; 50,4–9; 52,13–53,12). I disse sangene legges det stor vekt på at han stifter en pakt som åpner for en *universell* inngang i Israels samfunn med Gud. «Det er ikke nok at du er min tjener som skal reise opp igjen Jakobs stammer og føre de bevarte av Israel tilbake. Jeg vil gjøre deg til *et lys for folkeslag,* så min frelse kan nå til jordens ender.» 49,6. Han skal nettopp bli gjort til *«en pakt for folkene»*. 42,6. Han skal ikke bli utmattet, «før han har utbredt (pakts)retten på jorden». 42,4. «Fjerne kyster venter på hans lære.» 42,4.

I tiden etter at den profetiske ånd døde ut i Israel, skjedde det en lovisk utvikling. Mosepakten ble mer og mer forstått som en lovpakt. Store deler av folket ble ført inn i viljen til å bygge opp sin *egen* rettferdighet ved *lov*gjerninger.

Lovrettferdigheten kom til å bli den store villfarelsen, som førte til *lovtrelldom* og *egen*rettferdighet. (Jfr. Rom 10,1–3). Lengselen etter en åpenbaring av den Guds rettferdighet som «loven og profetene vitner om» (Rom 3,21), var likevel levende i den paktstro delen av folket. Her ventet man på den messianske forløseren, «Herrens rettferdige tjener, som skal gjøre de mange rettferdige» (Jes 53,11) og føre dem inn i et nytt gudsforhold der «Ånden gjør levende», slik vi skal se i løftene om den nye pakt.

Den endegyldige soning til syndenes forlatelse

Vi har sagt at forsoningen med Gud er det største og viktigste anliggende i Israels framtidshåp. Hele Israels paktsforhold hvilte på *paktsblodet*. 2 Mos 24,8. Ved de mange sonoffer ble folket, som stadig falt i synd, reddet fra Guds vredesdommer.

Den *stedfortredende strafflidelse* er soningens bærende idé. Ved soningen gis liv for liv. Uskyldig liv overgis til Guds dom, for å utfri det skyldige. Gud hadde i sin nåde forordnet det slik at Israel kunne fri seg fra sin syndeskyld og dødsdom ved at dyreoffer stedfortredende ble overgitt til Guds dom. Alle sonoffer tenkes rammet av Guds vrede i GT.

Israels frafall ble etter hvert så stort at paktens soningsoffer ikke kunne bære tyngden av folkets synder. Hele soningskultusen kom til å stå i anfektelsens tegn. Det framstod et sterkt håp om en fremtidig fornyelse av hele grunnlaget for Israels tro på syndenes forlatelse. «De gaver og offer som her bæres fram, er ikke i stand til å gjøre den som dyrker Gud fullkommen, slik at samvittigheten blir ren,» sier Hebreerbrevets forfatter. Han anfører den erfaring som allerede tidlig ble levende i Israels dype frafall fra Gud. Hebr 9,9.

Esekiel profeterer om en ny pakt, der Gud endegyldig skal rense sitt folk fra all synd. Esek 36,25. Han venter et nytt tempel med en renset og fornyet offerkultus. Kap. 40–48. Som i all profeti, så han *stykkevis*.

Det er først *Jesajabokens* sang om Herrens tjener i kapittel 53 som med stor klarhet ser fram til det offer han skal bringe. Hans selvhengivelse av sitt liv vil få en mektig virkning! Guds endetidskonge er den som skal bringe det eskatologiske offer for *alles* synd. I denne mektigste av alle GTs frelsesprofetier heter det: «*Han gav sitt liv til soning.*» v. 10. Her finnes de utsagn som vi kan kalle Den lille bibel i GT: «Han ble såret for våre overtredelser og knust for våre misgjerninger. Straffen ble lagt på ham, for at vi skulle ha fred, ved hans sår har vi fått legedom.» v. 5. *Jeremia* hadde profetert om at den tid skulle komme da Israel ikke lenger ville ha sitt kultsenter i paktskisten. «De skal ikke lenger tale om Herrens paktskiste og komme den i hu.» Jer 3,16. Jesaja 53 viser at Herrens tjener blir alle sonoffers oppfyllelse. «Min rettferdige tjener skal gjøre de mange rettferdige, når de kjenner ham, for han har båret deres synder.» v. 11. «Skylden som vi alle hadde, lot Herren ramme ham.» v. 6.

Det er tydelig at hans liv hadde en slik verdi at han kunne sone for alle. Av disse sangene forstår vi at han står Herren umiddelbart nær. Herren sier om ham at han er «min utvalgte, som jeg har behag i». Jes 42,1. (Det var disse ord som lød ved Jesu dåp!)

Det er gjennom sin tjeneste som offerlam (v. 7), at Herrens tjener «skal ha framgang, han skal stige, løftes og opphøyes». Jes 52,13. Gjennom sin stedfortredende død skal han bli den *maktfulle* frelseskongen, som «får de mange til del og mektige til bytte». Jes 53,12. Han som i sin fornedrelse «ikke så ut som et menneske» (52,14), skal bli *verdensherskeren!*

Løftene om den fullkomne syndsforlatelsen inntar en framtredende plass i endetidsprofetiene. *De er selve ankerfestet for det nye paktsforholdet.* Forlatelsen skal bli total i den mening at den skal dekke selve syndefordervet og bære hele gudsforholdet. «Jeg er den som utsletter dine misgjerninger for min skyld, dine synder kommer jeg ikke mer i hu.» Jes 43,25. (Se bl.a. Jes 4,4; 44,22; Jer 31,34; 33,8; Mika 7,18f; Esek 36,25; 37,23.)

Israels forhold til Herrens lidende tjener

Profeten forutser at Israel skal få en tragisk historie med Herrens lidende tjener. De støtte seg på hans fornedrelse og kjente ikke den nye paktsstifteren og frelseskongen i hans skikkelse. De trodde han var slått og plaget av Herren for sin egen synds skyld. Jes 53,4. Men denne sangen om Herrens tjener er en profeti om den totale vending som skal skje i Israels forhold til ham som de i første omgang har miskjent. Kapitlet handler om endetidens Israel, som står under Jesu kors og gråter botferdig på grunn av ham!

Den fulle oppfyllelse av denne profeti ligger ennå foran oss. Jes 53 ble bare *delvis* oppfylt i den jødekristne menighet.

Sakarja profeterer i 12,10ff om den samme vending i Israel i synet på *«han som de har gjennomboret»*. Gud skal på underfull måte bringe *hele* Israel inn i et nytt forhold til «den gjennomborede». Den dagen skal den kilde, som er skapt gjennom hans død til renselse for all synd, åpnes fullt og helt for Israel.

Den store åndsutgytelse i endetiden til hjertenes fornyelse

Det enestående ved den nye pakt er ikke bare at den åpner for et forsonet samfunn med Gud ved at syndens *skyld* blir sonet. *Syndemakten skal også knekkes.* Det troløse og onde hjertet skal helbredes!

Domsprofetene hadde hensynsløst avslørt syndemakten i menneskenaturen. Synden er *«risset med diamantstift på deres hjerters tavle»*, klager Jeremia i

kap. 17,1. Israels nød er at hjertene ikke er «omskåret», så de vil høre Herren til. Sinaipakten hadde ikke løst problemet med «syndemakten i kjødet». «Det onde hjerte tok du ikke fra dem, så din lov kunne bære frukt i dem.» 4 Esra 3,20.

Men i endetiden vil Gud gripe dypere inn. Den nye pakt skal omskjære hjertene. «Også dette hører med til den store frelsestildragelsen i det innbrytende Guds kongevelde at Guds makt som kraft til det gode, skal bli åpenbar i de frommes hjerter.» (Artur Weiser).

Det er ved den eskatologiske *åndsutgytelsen* dette skal skje. *Esekiel* taler i sine store endetidsprofetier om den nyskapelse av hjertene som skal skje. Den skal skje ved at Gud gir sin *Ånd* inne i folkets hjerter. *«Jeg vil gi dere et nytt hjerte og la dere få en ny ånd inn i dere.* Jeg vil ta steinhjertet ut av kroppen deres og gi dere et kjøtthjerte isteden. Jeg lar dere få min Ånd inne i dere, og gjør det slik at dere følger mine forskrifter og tar vare på mine lover, *så dere lever etter dem.»* Esek 36,26–27. Den Hellige Ånds nyskapende gjerning blir her klart utlovet. Gud selv skal ved en eskatologisk åndsutgytelse skape sitt folk om, så en ny åndsvirket lovoppfyllelse blir mulig. Gud, som har krevd en omskjærelse av hjertene (Jer 4,4; Esek 18,31), vil selv skape den i endetiden. «Da skal Herren, din Gud, omskjære deg og dine etterkommere på hjertet, så du elsker Herren din Gud av hele ditt hjerte og hele din sjel, og du skal få leve.» 5 Mos 30,6.

Jeremia forkynner også klart at Gud skal fornye hjertene og skape en ny lovtroskap: «Jeg vil legge min lov i deres sinn og skrive den i deres hjerte.» Jer 31,33. Loven skal ikke lenger være uttrykk for en *fremmed* vilje. Folket skal lukkes inn i et så nært forhold til Herren at *viljesenheten med Ham skal bli ny.* Herren erobrer varig sitt folks hjerter: «Jeg gir dem gudsfrykt i hjertet, *så de aldri mer viker bort fra meg.»* Jer 32,40b. Om denne nye hengivelsen til Herrens samfunn og tjeneste vitner også Hosea 2,19–20 og Jesaja 44,3–5.

Et dyptgående *kjennskap* til Herren og en *ny kunnskap* om Herren er en følge av det nye paktssamfunnet. «Alle dine barn skal bli opplært av Herren.» Jes 54,13. «Da skal ingen lenger lære sin neste og sin bror og si: «Kjenn Herren!» For de skal alle kjenne meg, både små og store, sier Herren.» Jer 31,34. Alle som tilhører Guds folk, skal «kjenne» Herren ut fra personlig livssamfunn med Ham i Ånden. Basis for dette nye Åndens samfunn med Herren er syndsforlatelsen.

Endetidens fullkomne soning vil utløse *en verdensomfattende utgytelse av Den Hellige Ånd. Joel* er hovedkilde for dette løftet: «Engang skal det skje at jeg utøser min Ånd over alle mennesker.» 3,1ff. (Det er dette ord Peter henviser til på pinsedag!)

Løftet om Den Hellige Ånd som endetidsgave står sentralt hos profetene. Se bl.a. Jes 32,15; 44,3; Esek 36,26; 37,14; 39,29; Sak 12,10.

I den store Messiasprofeti i Jesaja 11 ser vi at det er *frelseskongen* som formidler den utlovede åndsutgytelse. Messias er her bærer av Ånden i hele dens fylde. «Herrens Ånd skal hvile over ham.» v. 1. Han er bærer av hele den

karismatiske åndsutrustning for sin tjeneste. Han har også «Ånden som gir kunnskap om Herren». v. 2. Her sies det at han *formidler* denne Ånd til Guds folk. «Jeg har lagt min Ånd på ham og han skal bringe (pakts)retten ut til folkene.» 42,1. Med ham bryter den nye *Åndens tidsalder* inn. Den bringer liv og kunnskap om Gud ut til hele den frafalne slekt.

Utgytelsen av Ånden fornyer også *hedningefolkenes hjerter*. «Da vil jeg skape folkene om og gi dem rene lepper, så de alle skal kalle på Herren og tjene ham skulder ved skulder.» Sef 3,9. «Alle folkeslag skal komme sammen – til Herrens navn, til Jerusalem. De skal ikke lenger følge sitt onde og harde hjerte.» Jer 3,17.

Vi skal se at det er en påfallende enhet i dette synet på den nye pakts velsignelser og NTs frelseslære. Syndenes forlatelse og Åndens nyskapende gjerning i hjertene er hovedtemaet hos Jesus og apostlene. Apg 2,38; 10,43–44.

2 Guds rike og Israels gjenreisning

I det profetiske endetidshåp har *Israels samling fra sin omfattende adspredelse og folkets åndelige gjenreisning* stor plass. Skal Guds universelle frelsesplan bli virkelighet, må Hans utvalgte redskap først frelses inn i det eskatologiske paktssamfunnet med Ham. Det må påny «ordineres» for den prestetjeneste for folkene, som er meningen med hele dette folkets utvelgelse.

Den grunnleggende forutsetning for at Israel skal bli åndelig gjenreist, er at det samles fra sin adspredelse (diaspora) til *Løftets land.*

Israel og Løftets land

Landet er dypt innebygd i Israels endetidshåp. Israel og landet er uadskillelige størrelser. «Folket er skapt til å leve sitt intakte liv med Herren i Løftets land.» (Ivar P. Seierstad.)

Det er viktig at vi gjør oss bevisst hvilken stor betydning endetidsprofetiene om Israels gjenreisning i Løftets land har. *Så lenge Israels utvelgelse til tjeneste for Guds frelseshistorie med verden står ved lag, så står også landløftene ved lag.* Fra Løftets land, fra Jerusalem, gjør det gjenreiste Israel sin tjeneste for Messias i endetiden.

I Guds utvelgelse av fedrene har løftet om landet sin fast innebygde plass. Løftene ble gitt til *Abraham* (1 Mos 12,1ff), *Isak* (1 Mos 26,3–4), *Jakob* (1 Mos 28,3–4) og *Moses* (2 Mos 6,8). «Din ætt gir jeg dette landet.» 1 Mos 15,18.

«Løftets land» betyr egentlig «det land som er *gitt med en ed*». Det verb som ofte brukes i forbindelse med at Gud gir Israel landet, betyr «å love med en ed». «Herren, Himmelens Gud, . . . han som talte til meg og med ed lovte meg at han ville gi min ætt dette landet.» 1 Mos 24,7.

Det understrekes stadig at Gud gir dem landet *«til odel og eie»*. Jer 12,14. Landet er Israels arvedel *«for alle tider»*. 1 Mos 48,3–4.

Landløftenes edelige karakter med «evig» gyldighet henger sammen med at de ikke er knyttet til Mosepakten, som avløses av Kristuspakten, men at de er knyttet sammen med *utvelgelsen.*

Eiendomsretten til landet er knyttet til Guds løfte om at Israel aldri skal forgå som folk. Før skal naturlovene svikte, før Israels ætt forgår. «Så sier Herren, han som satte solen til å lyse om dagen og ordnet det så at månen og stjernene lyser om natten. Lar jeg disse ordninger vike, lyder ordet fra Herren, skal også Israels ætt for alltid opphøre å være mitt folk.» Hvis himmelrommet kan måles, heter det videre, «da vil jeg også forkaste hele Israels ætt på grunn av alt de har gjort». Jer 31,35–37.

Israel kom til å falle dypt og bryte den pakt som Herren hadde sluttet med dem. De ble gjenstand for hans veldige vredesdommer og tukt. Men Herren betoner stadig at om Han enn «farer hardt med dem», så vil han aldri gjøre ende på dem. Gud skal i sin nidkjærhet føre folket fram til den åndelige fornyelse, der de får realisert sin utvelgelse til å være et prestefolk for hele verden.

Fordi Gud ikke angrer sitt kall og sin utvelgelse (Rom 11,29), så vil han heller aldri ta tilbake den landgave som Han har gitt folket med en ed.

Selv under sitt frafall er derfor landet uavhendelig og umistelig. Når Herren driver Israel ut av deres land, tar Han ikke *eiendomsretten,* men bare *oppholdstillatelsen* fra dem. Israels opphold i Løftets land beror på Guds nådevilje, men eiendomsretten på Hans utvelgelsesvilje. Så lenge utvelgelsen står ved lag, står landløftet ved lag. Dypest sett er landet *Herrens eget land.* «Hele jorden er min,» sier Herren (2 Mos 19,5), også det stykke land Israel får som gave. «Landet er mitt,» sier Herren, «og dere er *gjester og fremmede hos meg,»* 3 Mos 25,23. Israel får landet som en ufortjent gave. «Så vit da at det ikke er på grunn av din rettferdighet Herren din Gud lar deg vinne dette gode landet. For du er et stridlynt folk.» 5 Mos 9,6. De får landet bare med henblikk på sin tjeneste for Guds frelsesplan med verden.

Israel er *forvaltere.* Ved at de pålegges å gi tiende av landets grøde, skal de stadig minnes at de bor hos Herren i Hans land. Deres opphold i landet avhenger av om de vil realisere sitt kall og sin utvelgelse. Får han ikke være konge over dem og herske med sin paktsvilje, blir det krise i deres boligforhold hos Gud. Gud hadde helt fra begynnelsen sagt at ville de ikke være paktstro, ville Han drive dem ut i landflyktighet. Og denne landflyktighet er nettopp en slik tung dom, fordi de har fått landet til arv og evig eie.

At Israels forhold til landet er dette, ser vi bl.a. av de klare advarsler til hedningefolkene mot å forgripe seg på landet og ta seg til rette der under Israels atspredelse. «De gamle haugene er blitt vår eiendom,» sier nabofolkene under Israels fravær. «Med inderlig skadefryd og dyp forakt gjorde de mitt land til sin

eiendom,» sier Herren. Men Gud lover at Israel i sin tid skal få vende hjem igjen til Løftets land. Esek 36,2–12. Hedningefolkene forstår ikke at Israels land er et *hellig* land. De vet ikke at det er det geografiske brohode for Guds kongeveldes erobring av verden. De vet ikke at der hvor Guds frelseshistorie begynte, skal den også fullendes.

Vi kan ikke nok gjøre oss bevisst hvilken viktig rolle landet spiller i Israels håp. *Israels intime og uoppløselige forhold til Løftets land er et forbilde for det universelle gudsfolks forhold til jorden.* Gud har skapt vår planet for det eskatologiske gudsfolket, som skal arve jorden. Ut fra det gjenreiste Israel i Løftets land skal, ifølge alle endetidsprofetier, Guds kongevelde på jorden realiseres. *Fra Jerusalem til jordens ender!*

Ikke bare Israel skal hentes hjem til Løftets land, men hele menneskeheten skal hentes hjem fra sin fremmedgjøring på jorden. Endetiden skal oppheve Guds dom over menneskeheten, den som sier: «Hjemløs og fredløs skal du være på jorden.» 1 Mos 4,12. Når Messias kommer og blir Herre og konge, skal ikke Guds folk lenger si: «Når verden er skapt for oss, hvorfor har vi ikke verden i arv og eie?» 4 Esra 6,59. Da skal endemålet for Israels landløfter realiseres. Det folk som får del i løftene til Abraham, skal se at de sammen med ham har løftet om å bli «arving til verden». Rom 4,13.

Løsrivelsen av endetidsløftenes utsagn om Israels åndelige gjenreisning i Løftets land, har vært en vesentlig årsak til oppløsningen av Guds ords *jordnære* eskatologi. Det som i endetiden skal utspilles i Løftets land, er ikke bare *forbilledlig* for forløsningen av hele menneskeheten og jorden, men også *forutsetningen* for at hele frelsesdramaet skal utløses og fullendes.

Innsamlingen av Israel i endetiden

Innsamlingn av folket i endetiden skal bli *verdensvid – «Han skal løfte et banner for folkene og samle de fordrevne av Israel og føre Judas spredte flokk sammen fra verdens fire hjørner.»* Jes 11,12. (Se også Jes 43,5–7; Esek 11,16–17; Jer 23,8; 29,14; 31,8.) «Om du så er drevet bort til verdens ende, skal Herren din Gud samle deg og hente deg der. Herren din Gud vil føre deg til det landet som dine fedre vant, og du skal vinne det igjen.» 5 Mos 30,4.

Ikke bare Juda skal få vende hjem fra landflyktigheten i Babel, men også tistammeriket skal sankes inn og folkets katastrofale splittelse leges. «Folket i Juda og folket i Israel skal slutte seg sammen og ta seg en felles høvding. De skal innta landet. Ja, stor er Jisre'els dag.» Hos 1,11. (Jisre'el er et symbolsk navn på det åndelige gjenreiste Israel. Se også Jes 11,11–16; Jer 30,3; 33,7; Esek 37,15–24; Sak 10,6–8.)

Denne omfattende innsamlingen skal skje etter en lang og smertefull doms- og tuktelsestid ute blant folkene. «Blant disse folkene skal du aldri få ro og aldri

finne hvile for din fot. Der skal Herren gi deg et skjelvende hjerte, sviktende syn og en motløs sjel. Ditt liv skal henge i en tynn tråd. Dag og natt skal du leve i angst og aldri være trygg for ditt liv. Om morgenen skal du si: «Bare det var kveld!» og om kvelden: «Bare det var morgen!» Slik angst skal du kjenne i ditt hjerte og så forferdelig er det du får se.» 5 Mos 28, 65–67.

Bare en *rest* skal bli tilbake etter atspredelsen og dens dom og tukt. (Jes 11,11; 37,31–32; Jer 23,3; Mika 5,6–7.) «Jeg lar det bli tilbake *et armt og ydmykt* folk. De skal ta sin tilflukt til Herrens navn, de som er igjen av Israel.» Sef 3,12. Men denne rest skal gå inn i den messianske frelse og nye pakt. *Denne levning skal danne utgangspunkt for et nytt Israel,* som skal bringe den messianske frelsesherlighet til folkene. Den skal oppleve en total vending i Israels lagnad!

Denne omfattende innsamling av hele folket skal bli *endegyldig.* Det skal bli en bosetting, som ikke følges av en ny atspredelse. Den rest som skal sankes inn fra hele verden, «skal ikke mer rykkes opp fra sitt land». Amos 9,15. Jerusalem skal bli en evig bolig. «Aldri mer skal byen rives eller brytes ned.» Jer 31,40. (Joel 3,22; Jes 32,17–18.) Israel skal nemlig i den nye pakt bindes til Herren i en «trolovelse», som ikke avløses av nye frafall og ny atspredelse. Hos 2,19–20; Jer 32,40.

Folket skal samles inn mens det ennå er åndelig dødt. Gud skal føre det til åndelig gjenreisning først i Løftets land. I den mektige visjon som Esekiel har om de tørre ben i dalen, som sankes sammen av et veldig vær, ikledes sener og kjøtt og framstår som et legeme, skildres Israels samling og gjenreisning som et *folkelegeme* i sitt land. Dette må skje før Israel også gjenreises åndelig. Først hjemme hos sin Gud i Løftets land, finner folket også hjem til sin Gud i åndelig mening. Her skal Han så blåse liv i sitt folk ved sin Ånd. «Jeg gir dere min Ånd, så dere blir levende, og lar dere få bo i deres eget land. Da skal dere sanne at jeg, Herren, har talt og setter dette i verk.» Esek 37,14. Allerede Guds samling av det atspredte folk signaliserer at Gud vil snu dets lagnad og nå ta dem til nåde. Han samler folket for å ta det inn i den nye pakten og ordinere det på ny for sin prestetjeneste for folkene.

Israels åndelige gjenreisning

Få steder i GT skildres Israels nyskapelse i så strålende bilder som i kap. 60–62 i Jesajaboken. Her beskrives det nye Jerusalem badet i Guds frelseslys. Disse kapitler bør studeres flittig av enhver bibelleser!

Herrens endetidsforløsning har brutt inn. Israel er kledd i «frelsens drakt» og «svøpt i rettferdighetens kappe»! Freden hersker! Naturfornyelsen gjør at de bor som i Herrens «hage»! Folket består av bare «rettferdige»! Byen gjennomstrømmes av Guds herlighetslys! Alle undertrykte er fri! Lovsangen fyller hele folket!

Folket er utrustet for sin store prestegjerning blant folkene. «Dere skal kalles Herrens prester og tjenere for vår Gud.» Jes 61,6.

Har Israel tidligere vært et demonstrasjonsfolk som Herren har vist sin strenghet mot, blir de nå et demonstrasjonsfolk for *Herrens uendelige nåde og kjærlighet!* «Likesom jeg satte meg fore å sende ulykke over dere den gang deres fedre egget meg til vrede, – har jeg i disse dager vendt om og satt meg fore å gjøre vel mot Jerusalem.» Sak 8,13–15.

Hele jorden skal se Guds underfulle vending av Israels lagnad og undre seg. *«Alle som ser dem, skal sanne at de er en ætt som Herren har velsignet.»* Jes 61,9b. *Før* var de foraktet og forbannet av alle folk: «Jeg gjør dem til et *skremmebilde* og en ulykke for alle riker på jorden, til en vanære og et ordtak, et spottord og en forbannelse på alle de steder jeg driver dem bort til.» Jer 24,9. Men *nå* sier Herren: «Jeg vil gi dere ære og ros blant alle folk på jorden, når jeg like for øynene på dere vender deres lagnad.» Sef 3,20. «Jeg åpenbarer på dem en rikdom av varig fred og lykke. Jeg vil vende lagnaden for Juda og Israel og bygge dem opp som i den første tiden. – Byen skal få et navn som blir til glede for meg, til pris og ære blant alle folkeslag på jorden, når de hører om alt det gode jeg gjør for dem. Da skal de skjelve i undring over all den lykke og fred jeg gir dem.» Jer 33,6–9.

3 Guds rike og folkeslagenes frelse

Denne Israels frelse i endetiden står alltid i *universelt* lys. Den har ikke noe mål i seg selv. Den sikter ikke på *Israels* herliggjørelse, men på *verdens* herliggjørelse. Israel er til for folkenes skyld. «I deg skal alle jordens slekter velsignes.» – Derfor heter det: *«Dere skal bli en velsignelse, når jeg frelser dere.»* Sak 8,13. Israel som bor på «jordens navle», skal «vokse og blomstre og fylle hele verden med (frelses-)frukt.» Jes 27,6.

Den veldige forventning om at Herren skal bringe sitt kongevelde ut til folkene, vil nå bli oppfylt. Denne *forventningsuniversalisme* er en forventning om at Israels tro skal bli en tro som hele menneskeheten får del i. Det er et håp om at Israels fundamentale bekjennelse: «Hør Israel! *Herren er vår Gud, Herren er én»*, skal bli alle folks trosbekjennelse. 5 Mos 6,4. Det er et håp om at alle verdens religioner en dag skal bryte sammen og folkene si: «Bare hos deg (Israel) er Gud, det finnes slett ingen annen Gud.» Jes 45,14b. «De guder som ikke skapte himmel og jord skal forsvinne fra jorden og ikke finnes under himmelen.» Jer 10,11.

Israel venter i sitt profetiske håp at det dype åndelige mørke som hviler over slekten, en dag skal bli borte og alle se lys i Herrens sannhetslys. «Mørke dekker jorden, det er stummende mørkt over folkene.» Jes 60,2. Når Herrens messi-

anske herlighetslys går opp over Israel i endetiden, vil det få konsekvenser for alle andre folk. «Mot ditt lys skal folkeslag vandre.» Jes 60,3. *«På dette fjell (Sion) skal Han fjerne sløret som tilhyller alle folk, dekket som er lagt over alle folkeslag.» Jes 25,7.*

Hedningenes valfart til Jerusalem

Ifølge urhistorien (1 Mos 11), er også hele menneskeheten i en atspredelse (diaspora) utover jorden etter sitt overmodige framstøt for «å skape seg et navn» ved tårnbyggingen i Babel. «Herren spredte dem derfor ut over hele jorden og de holdt opp med å bygge på byen. Derfor kalte de den Babel.» 1 Mos 11,8. Babel betyr *forvirring* og er i Guds ord et motbilde til Jerusalem.

Men i endetiden vil Gud, ifølge det profetiske ord, bygge et «tårn» og en «by», som skal samle alle verdens folk, forene dem og sanere all deres forvirring. «I *de siste dager skal det skje at Herrens tempelberg skal stå grunnfestet høyt over alle fjell og løfte seg opp over høydene. Dit skal alle folkeslag strømme. Mange folk drar av sted og sier: «Kom, la oss gå opp til Herrens fjell, til Jakobs Guds hus, så han kan lære oss sine veier, og vi kan ferdes på hans stier.»* Jes 2,2–3. Dette enestående utsagn er basis for de mange profetier som vi kaller *«hedningenes valfart til Jerusalem»*. (Se Mika 4,1ff; Jer 3,17; Jes 56,7; 60,3; 66,18–21; Sak 2,15; 8.20–23; 14,16.)

Idet Gud selv ved sin forløserkonge kommer til Israel, åpnes dørene ut til hele verden. Frelsens budskap går ut til folkene: «Vend deg til meg og bli frelst, hele du vide jord!» Jes 45,22. Gud sender innbydelse til sitt frelsessamfunn til folkene. Det er tale om *misjon*, sendelse til folkene. «Herrens lov» (thora = undervisning) går ut fra Sion og Herrens ord fra Jerusalem.» Jes 2,3b. «Min rettferd nærmer seg, min frelse bryter fram, mine armer hjelper folkene så de får sin rett. Fjerne kyster venter på meg, de venter på min sterke arm.» Jes 51,4–5.

Folkene vil komme til å gi en kraftig respons på denne sendelsen. *En mektig bevegelse kommer i gang* – «De skal komme til mitt hellige fjell i Jerusalem.» 66,20.

Profetiene om hedningenes valfart til Jerusalem er et overveldende vitnesbyrd om gjennomslaget for Guds kongevelde på jorden. Jerusalem blir verdens religiøse sentrum. «Du skal kalle folk du ikke kjenner, og folk som ikke kjenner deg, skal komme løpende til deg.» Jes 55,5. (Mika 7,11–12; Sal 72,10–11).

«I de dager skal ti menn av alle tungemål og folk gripe fatt i kappefliken til én jødisk mann og si: La oss gå med dere, for vi har hørt at Herren er med dere.» Sak 8,20–23.

Det er ved Herrens frelseskonge – den nye David – at folkene samles under Guds kongevelde. Den dagen skal «folkeslag søke til renningen fra Isais rot. Han skal stå som folkenes samlingsmerke, og hans bolig skal være full av herlighet».

Jes. 11,10. I Sangene om Herrens tjener og Kongesalmene har vi sett hvilke dimensjoner Guds kongedømme skal få i verden ved den utvalgte Davidsættling. I de tre Kongesalmer 2. 72 og 110 fant vi de sterkeste utsagn om hans universelle herrevelde. «Be meg, så gir jeg deg folkene i arv og hele jorden til eie.» 2,8. «Ham skal alle konger hylle og alle folkeslag skal tjene ham.» 72,11. «– til jeg får lagt dine fiender som skammel for dine føtter.» 110,1.

Hedningefolkenes inngang i Guds kongedømme skal ikke bare være en *underkastelse.* Det skal skje i *takknemlig hengivelse til Hans forløsende og frelsende herrevelde.* Han skaper nemlig fred og rettferdighet, skifter rett og åpner sitt paktssamfunn for dem. «Folkelag skal gledes og juble, for du dømmer folkene med rettferd og leder folkeslagene på jorden. Folkene skal prise deg, Gud, ja, alle folk skal prise deg.» Sal 67,5–6. (Sal 22,28–30; 72,8–10; Sal 86,9; Mal 1,11–14).

Hedningene skal virkelig *integreres i Israels menighet.* «De skal bli mitt eget folk.» Sak 2,15. De «samles med folket (Israel) til Abrahams Gud.» Sal 47,10. Folkene får del i Israels frelsesgoder. Gud gjør en bankett for alle folk på Sion, «et gjestebud med fete retter og gammel klaret vin». Jes 25,6. Templet blir «et bønnens hus for alle folk». Jes 56,7. Det finnes ikke lenger noen «hedningenes forgård». Folkene tar del i den nye pakts gudstjenesteliv. Regelmessig valfarter alle folkene opp til Jerusalem. Jes 66,23. De er (for å tale med Paulus), ikke «lenger fremmede og utlendinger, men de helliges medborgere og tilhører Guds familie.» Ef 2,19–20. «Gjerdets skillevegg» er revet ned ved den nye pakt som Gud har stiftet for hele slekten.

Til slutt skal *kunnskapen om Herren* dekke hvert geografisk område på jorden. «Jorden skal fylles med kunnskap om Herrens herlighet, likesom vannet dekker havbunnen.» Hab 2,14.

Målet er nådd! Guds kongevelde på jorden har blitt virkelighet. Serafenes sang fra den himmelske liturgi, som Jesaja hørte i templet, er nå blitt oppfylt: *«All jorden er full av hans herlighet!»* Jes 6,3. «Gud er konge over folkene, han sitter på sin hellige trone.» Sal 47,8. «Sangene om Guds kongedømme» er blitt jublende nåtid! «Fra soloppgang til solnedgang skal Herrens navn være lovet!» Sal 113,3.

Det er et *overveldende* framtidssyn de gammeltestamentlige profetier gir oss. Den morgen som grydde fram ved Guds utvelgelse av Abraham, er blitt til høylys dag! *«Da skal Herren være konge over hele jorden. Den dagen skal Herren være én og Hans navn det eneste.»* Sak 14,9.

GT ender ikke i hinsidige fullkommenhetsvisjoner. Det er hele tiden tale om *en total revolusjon i vår onde og falne verden.* Verden skal gå inn i en tilstand der Gud endegyldig helliger sitt store navn, lar sitt rike komme og setter sin vilje igjennom. De tre første bønnene i Fadervår blir oppfylt!

Noen refleksjoner til det foregående

Når vi løfter fram den frelsesfylde som det profetiske ord utlover, ser vi at den oppfyllelse som er kommet i gang ved Jesu Kristi første komme, bare er en *opptakt* til det som er lovet. Den nye pakt er stiftet, den eskatologiske soning er fullbyrdet og Åndens tidsalder brutt inn. Misjonen til folkene er kommet i gang ved den apostoliske misjon, som den jødekristne menighet først begynte og som den hedningekristne menighet har fortsatt. Men løftene om Israels samling fra hele verden og folkets åndelige gjenreisning i den fylde som løftene klart utlover, er ennå ikke blitt virkelighet. Og hedningefolkenes inngang i den messianske kirke i den enestående fylde som løftene utlover, er ennå framtid.

Vi skal senere se at den fulle messianske frelse for verden først vil komme i den nye etappe i Guds frelseshusholdning, som skal innledes ved Jesu gjenkomst. Da skal Israel gjenreises og den veldige omveltning i folkenes religiøse liv bli en virkelighet. Endetidsprofetiene ser hele frelseshistorien i et forkortet perspektiv. De regner bare med *ett* guddommelig inngrep i verden til dens forløsning. Oppfyllelsen viser at riksfullendelsen kommer over flere etapper. Endemålet for vår tro kommer gjennom en *eskatologisk prosess.* Messias viser seg først komme i *fornedrelse.*

Slik også når det gjelder Israels og hedningefolkenes inngang i hans frelse. Den veldige frelses*fylde,* både for hele Israel og hele folkeverdenen, kommer først etter Messias' *annet* komme i kraft og herlighet. Inntil da vil den apostoliske misjon stå i fornedrelsens tegn. (Mer om dette under NT).

4 Guds rike – rettferdighetens og fredens rike

Israel ventet ifølge de profetiske endetidsløfter en *endegyldig fullkommen tilstand av rettferdighet og fred på jorden.* Rettferdighet og fred er hovedtrekk ved det eskatologiske Gudsrike og disse trekk hører uløselig sammen. Når Gud blir konge mellom oss, oppfylles Hans løfte: *«Jeg lar freden rå over deg og rettferdigheten styre hos deg.»* Jes 60,17. Rettferdigheten blir alltid sett på som en forutsetning for freden. *«Rettferdigheten skal bringe fred, dens frukt skal være evig ro og trygghet»,* heter det i den sterke frelsesprofetien i Jesaja 32,15–18. Vakkert heter det i Salmenes bok: «Rettferd og fred skal kysse hverandre.» Sal 85,11.

Guds rike fører rettferdigheten til seier

Begrepene rett, rettferd og rettferdighet er grunnleggende og hyppige begreper i beskrivelsen av Israels paktsforhold til Herren. Gud er all retts kilde. Hans vilje er norm for hva som er rett. «Rettferd og rett er din trones grunnvoll.» Sal 89,15.

«Når de følger dine lover på jorden, lærer de rettferd, de som bor i verden.» Jes 26,9.

Det er viktig å merke seg at spørsmålet om rettferdighet i GT (likesom i NT) er sterkt *religiøst* orientert. Rettferdighet er ikke bare et etisk ideal eller nøytrale etiske normer, men normene som bestemmer det paktssamfunn Gud har med sitt folk. *Paktsretten* (misjpat) viser Israel hvordan Gud skal dyrkes rett og hvordan forholdet skal være til ham som paktsfelle. Å være et rettferdig menneske, som gjør rettferdighet, er *å være trofast og helhjertet i paktssamfunnet med Gud,* så en vandrer på Hans veier, i Hans bud. «Rettferdige er alle hans veier.» 5 Mos 32,4. «Jeg er Herren din Gud. Jeg lærer deg det som gagner, og fører deg på den vei du skal gå. Å, ville du høre på mine bud! Da skulle din fred bli som elven, din *rettferd* som havets bølger.» Jes 48,17–18.

I paktsretten har også Gud bundet seg til sitt folk. Han på sin side viser også at Han er rettferdig ved å være *paktstro.* Guds rettferdighet blir derfor først og fremst uttrykk for Guds *trofasthet og godhet.* Israel kan si om sin Gud: «En trofast Gud, uten svik, *rettferdig og rettvis* er Han!» 5 Mos 32,4. Særlig i endetidsprofetiene blir Guds rettferdighet løftet opp til et begrep som kan stå parallelt med Guds *hjelp og frelse.* I Jesajaboken kap. 40–66 bryter denne bruk av Guds rettferdighet igjennom. For eksempel Jes 46,13: «Jeg bringer min *rettferd* – den er nær, min *frelse* – den dryger ikke.» Det er verd et studium å se denne *frelsende rettferdighet* bryte fram i endetidsløftene. «Rettferd skal strømme ned fra himmelen» og «gi frelse som frukt.» Jes 45,8 (59,17; 61,10.) Salmene har også ofte det samme positive forholdet mellom Guds rettferdighet og frelse. «*Rettferd* går foran Ham, og *frelse* følger i Hans spor.» Sal 85,14. Vi har sett at i de viktige «Salmene om Guds kongevelde» (47; 93; 96–99), betyr dette at Gud «dømmer verden med rettferd», at Han overtar styret og hersker ved sin troskap og rettvishet. Det skapes frelsestilstander på jord. I sin rettferdighet setter Gud alt i rette skikk. Han fører Israel og folkene inn i den nye pakts rettsforhold. Han henter dem tilbake til det intakte forholdet til seg. (I lys av denne tolkning av rettferdigheten fra Gud skal det viktige begrep «Guds rettferdighet» i Romerbrevet forstås!) *Guds rettferd er en dynamisk utgående frelsesaktivitet.* Sal 48,11; 89,17; 97,6.

Den kommende forløserkongen, Messias, skal kroppsliggjøre rettferdigheten fra Gud. «Se, dager skal komme, lyder ordet fra Herren, da jeg lar *en rettferdig spire* vokse fram i Davids ætt. Han skal være konge og styre med visdom og gjøre *rett og rettferd* i landet. I Hans dager skal Juda bli frelst og Israel bo trygt. Og dette er navnet Han skal få: *Herren vår rettferdighet.*» Jer 23,5–6. «Rettferd er beltet han har om livet.» Jes 11,5. Han holder oppe sitt kongerike «ved rett og rettferdighet til evig tid». Jes 9,7.

I «Sangene om Herrens tjener» ser vi at Hans vesentlige oppgave er å *«utbre retten på jorden»,* det vil si: legge folkene inn under den nye paktens normer for gudsdyrkelse. Jes 42,1.3.4.

Sosial urettferdighet skal opphøre

Endetidsløftene om rettferdighet på jorden vil gjøre slutt på alle former for urett også på *det mellomfolkelige plan.* I frelsestiden skal *«Herren skifte rett mellom folkeslag,* felle dom for mange folk». Jes 2,3 (29,19–21.) All sosial urettferdighet skal forsvinne. Med stor kraft forkynnes hvordan Messias skal sørge for at alle fattige og undertrykte får sin rett. Særlig Salme 72 tegner et sterkt bilde av endetidskongen som *sosial reformator.* Profetenes lidenskapelige kamp mot sosial urettferdighet vinner ved endetidskongen en endelig seier. «Han berger de fattige som roper om hjelp, de arme som ingen hjelper har – – –. Han løser dem fra tvang og vold, deres liv er dyrebart i hans øyne.» Sal 72,12–14. *Det blir ingen fattige lenger når Guds rike kommer.*

Nå skal menneskene også lære å forvalte Guds skaperverk rett. De skal lære å fordele Guds skaperrikdommer rettferdig. *De skal føres ut av fattigdom, undertrykkelse og diskriminering.* Ingen skal lenger klage som profeten Malakia: «Har vi ikke alle samme far, den ene Gud som har skapt oss? Hvorfor er vi da troløse mot hverandre og vanhelliger våre fedres pakt?» Mal 2,10. De som arver den nye verden, blir tro mot Guds rettferdighetskrav. De gir Gud det som Guds er, og også sin neste det som hans er.

Om endetidens Guds folk heter det: «I ditt folk skal det bare være rettferdige.» Jes 60,21. «De rettferdiges menighet skal komme til syne.» 1 Enok 38,1.

Guds rike fører freden til seier

Fred er et sammenfattende uttrykk for normaltilstanden i Guds rike.

Fred (sjalom) som uttrykk for selve frelsestilstanden brukes hyppig i profetiene. Fred er den tilstand der forholdet mellom Gud og skapningen igjen er intakt. Begrepet fred har med *helhet* å gjøre. Den eskatologiske frelse bringer det som har gått i stykker tilbake til sin opprinnelige *intakte og hele* tilstand.

All ufred starter ifølge Guds ord med ufreden med Gud. *Fred på jord kan det bare bli ved at konflikten med Gud leges.* «Den gudløse har ingen fred.» Jes 48,22 (57,21).

I endetiden skal det bli et nytt fredsforhold mellom hele menneskeslekten og Gud. «Jeg gir fred til den som er nær og fred til den som er langt borte. Jeg vil lege dem, sier Herren.» Jes 57,19. Den nye pakt som Gud slutter med Israel og som går ut til folkene, er en *fredspakt.* Jes 54,10ff; Esek 37,26ff. Det er Herrens tjener som ved sitt sonoffer muliggjør denne fredspakt. Jes 53,5; 42,6. Freden med Gud er forutsetning for den totale fred i verden.

Messias kalles *Fredsfyrste.* Jes 9,6. «Han skal skape fred,» sier Sakarja i den viktige Messiasprofeti om den rettferdige kongen. Sak 9,9–10. Den messianske fred skal bli *«uten ende»*, for den holdes oppe ved et rettferdig styre som ikke skal opphøre. Jes 9,7.

Nå skal det som den krigsherjede slekten har lengtet etter, bryte inn. *«Folk skal ikke lenger løfte sverd mot folk og ikke lenger lære å føre krig.»* Jes 2,4b. All opplæring i krig skal opphøre. Alle krigsvåpen blir ødelagt! Det blir *total nedrustning!* «Jeg vil utrydde (krigs)vognene – – –, og stridsbuen skal brytes i stykker.» Sak 9,10. (Jes 9,5; Hos 2,18; Sal 47,10b). *«Herren gjør ende på krig over hele jorden.»* Sal 46,10. Alle bor i trygghet. Jes 32,17–18.

Det er ikke en krigstrett slekt som nedfeller sine ønskedrømmer i disse profetiske ordene. De forkynner ikke bare det mennesker lengter og streber etter. De forkynner *det som Gud skal virkeliggjøre.* Jes 54,14; 32,17–18; Hag 2,9.

En dag skal det bli fred på jorden, slik julebudskapet forkynner. Messias skal bringe verden fred! Den nye verden kalles Det nye Jerusalem, som betyr Fredens bolig. Den skal stå under Fredsfyrstens herredømme.

Da skal den store sabbaten for hele verden komme. *Paradisets fred vender tilbake.*

Freden vil gå så dypt inn i det nye rikets strukturer at den også vil virke inn på *dyreverdenen.* Herren skal i sitt fredsrike stifte en «fredspakt» med dyrene. Esek 34,25; Hos 2,18. Rovdyrene skal bli tamme. Jes 11,6–8; 35,9; 65,25. Det er en dyp enhet mellom mennesket og alle levende skapninger. I Guds rike får også dyrene smake forløsningens fred. Tragedien i dyreverdenens harde kamp for å overleve skal opphøre. Freden skal gjennomstrømme hele skaperverket. Da skal «ulven bo sammen med lammet og leoparden legge seg hos kjeet», heter det vakkert om de tilstander som Fredsfyrsten skal føre med seg. Jes 11,6. Både mennesker og dyr synes igjen å få sin føde bare fra planteriket, slik Paradistilstanden forutsetter. 1 Mos 1,31. Ingen er truet av noen.

Vi ser også av dette skriftmaterialet at *riket kommer i verden.* Guds folk skal ikke finne rettferdighet og fred hinsides i en høyere, himmelsk verden. Det profetiske ord kjenner som sagt ikke slike forestillinger. Gud lover i de profetiske løfter at det skal bli rettferdighet her hvor uretten hersker. Det skal bli fullkommen fred her hvor krig og ufred dominerer verdensbildet. Riket kommer her hvor også våre medskapninger dyrene, bor. Dets velsignelser kommer også over dem.

5 Guds rike – naturfornyelsens rike

Det som sterkt særpreger GTs endetidshåp, er forkynnelsen av naturlivets fornyelse. *Naturfornyelsen hører til grunnbjelken i det bibelske endetidshåp.* – «I rammen av det eskatologiske skjema om samsvar mellom urtid og endetid, er tilbakekomsten av en underfull paradisisk fruktbarhet et stående trekk i GTs eskatologi.» (Artur Weiser).

Paradisets store og skjønne skaperfylde skal smykke det fullendte Guds rike. Guds velsignelse over naturlivet skal bli det synlige tegn på at den gjenreiste menneskehet er under Hans velbehag.

GT forkynner ut fra skapertroen at hele naturverdenen står i det mest intime forhold til mennesket som jordens forvalter. Både personverdenen og den personløse skapning står derfor i et skjebnefellesskap. Det skapte rives med i menneskets fall. Men det skal også bli med i menneskets gjenreisning.

Dette skjebnefellesskap demonstreres for hele verden i Israels forhold til Løftets land. Når Israel lever sitt liv i troskap mot Guds pakt, velsignes ikke bare folket, men også landet. Herren gir dem rikelig av markens grøde. Herren holder sykdom og timelige plager borte fra dem. 5 Mos 7,12ff. De får leve lenge i et «godt land» med «kilder og vann fra dypet, som strømmer fram i dal og på fjell. – – Der skal du ikke leve i fattigdom og ikke mangle noen ting.» 5 Mos 8,7ff. Israel fikk erfare sannheten i disse løfter.

Men deres historie med Gud i landet kom vesentlig til å stå i frafallets tegn. Da fikk de erfare at de ikke bare selv som folk «syknet hen», men at også landet gjorde det samme. Naturgrunnlaget ble ødelagt. Det oppstod økologiske forstyrrelser. Forvalternes religiøse og moralske forfall virket forstyrrende inn på naturens lover. Dette forhold har sin grunn i Guds *dom.* Landet er et *hellig* land, fordi det er Den Helliges eget land. Det vanhelliges ved folkets vanhellige liv og lider ved det. «Du vanhelliget landet med din utukt og din ondskap. Derfor uteble regnskurene og vårregnet kom ikke mer.» Jer 3,2–3b. «Fordi dere har gjort ondt, er dette (høstregn og vårregn) kommet *ut av lage,* det er syndene deres som holder disse godene borte.» Jer 5,25 (Jes 24,4–6).

Israels frafall kom til å kaste dem ut av landet. En stor forødelse kom til å prege det landet Herren hadde lovet skulle «flyte av melk og honning». Israel klager: «Slå dere for brystet, la klagerop lyde over fagre marker og fruktbare vintrær, over mitt folks åkrer, *der torn og tistel vokser opp!*» Jes 32,12 (Hos 4,1–3).

Løftets land skal fornyes

Men profetene, som er sendt for å forkynne Israels gjenreisning og endetidshåp, har også et budskap som skal gjøre ende på denne klage over landets forfall. «Slik skal det være til ånd fra det høye blir utøst over oss. Da skal ødemarken bli til en

frukthage. --- Rettferd skal bo i det fruktbare land. --- Lykkelige er dere som sår ved alle bekker og lar okse og esel streife fritt omkring.» Jes 32,15ff. Det blir overflod av vann og beiter! Den eskatologiske åndsutgytelse skal også fornye naturlivet. Som Ånden var virksom som skapende kraft da verden ble til («Guds Ånd svevet over vannet», 1 Mos 1,2), slik blir det Ånden som også nyskaper ved verdens fornyelse.

Amos har et grunnleggende visjonært utsagn i forbindelse med endetiden, som siden kommer igjen i forskjellige variasjoner hos de senere profeter. «Se, dager skal komme, sier Herren, da de begynner å pløye før skurden er slutt, og tråkker druer til kornet skal sås. Druesaften skal dryppe fra fjell og flyte i alle bakker.» Am 9,13. Her er bildet av naturfylden levende tegnet. Landet skal bli til en *Edens hage.* «Herren skal trøste Sion, trøste alle øde steder i landet. Han gjør ørkenen der lik Eden og ødemarken lik Herrens hage.» Jes 51,3; (Jes 29,17; Esek 34,29; 36,35). «Pressekummene flyter over av druesaft og olje.» «Haugene flommer av melk.» Joel 2,24 (3,23). Det økologiske samspillet mellom himmelen og jorden, som må til for at menneskene skal få nyte naturgodene, kommer i lage igjen i frelsestiden. Det er «brudegaver» som Herren gir i det nye ekteskapet med sitt folk, som skal bli varig. Hos 2,21. *Vannet* som betyr alt for naturens liv, skal bryte fram i overflod og forvandle ørkenen til «vannrike kilder». Da skal ødemarker blomstre med «Karmels og Sarons prakt». Jes 35,1–2. (Til de mange utsagn om naturfornyelsen se bl.a. Jes 29,17; 30,23–26; 35,6b–7; 41,18–20; 43,20; 49,10; 55,13; Jer 33,12–13; Mika 4,4; Sef 3,13b; Esek 34,25–29; 36,29–35; Hag 2,15–19.)

Vi har foran omtalt «fredspakten» med dyrene. De skal også fryde seg over Herrens naturfornyelse. «Frykt ikke, dere dyr på marken, for beitene i ødemarken grønnes og trærne gir sin frukt.» Joel 2,22. Også «markens dyr skal ære meg», sier Herren, «for jeg gir vann i ødemarken og lar elver renne i ørkenen.» Jes 43,20. *Utsagnene om naturfornyelsen skal ikke åndeliggjøres!*

Hele jorden skal fornyes

Den naturfornyelse som begynner i Løftets land, *skal utbre seg til hele verden.* Det som skjer i Israel, er et mønster for Guds universelle frelse. Det som skjer med den utvalgte del av menneskeheten, skal skje med helheten. *Det intakte liv med Gud skal menneskeheten leve ut i et gjenreist og fornyet skaperverk.* Det sier alle disse profetier i klartekst. Verden er ingen midlertidig bolig for dem som arver Guds rike.

Gud har fornyelsesplaner med menneskene. Han har det også med deres bolig. *Hele* Guds skaperverk skal fornyes! Ikke bare jorden, men også *den kosmiske himmel,* hvor englene bor. Her begynte fallet. Denne del av skaperverket må også gjennom fornyelse.

Hans frelsesinngrep skal føre til fornyelse av himmellegemenes herlighetsskikkelse. «Månen skal lyse som solen og sollyset skal bli sju ganger sterkere, --- når Herren forbinder folkets sår og leger de slag det har fått.» Jes 30,26. I Jesaja finner vi også disse sterke ord: *«Se, jeg skaper en ny himmel og en ny jord. Ingen skal minnes det som var, ingen skal tenke på det mer. Gled og fryd dere til evig tid over det jeg skaper.»* Jes 65,17–18 (66,22).

Den globale fornyelsen forkynnes også gjennom den hyppige tale om *Paradisfloden.* Denne stammer fra skapelsesberetningen i Mos 2,10. «En elv gikk ut fra Eden. Den vannet hagen og delte seg siden i fire grener.» Dens grener tenkes å gå ut i hele verden. Esekiel ser Livets elv (kap. 47) i endetiden strømme fram fra det nye tempel i Jerusalem. Denne floden er en livets flod som fornyer både flora og fauna.

Paradisfloden skal i endetiden på ny strømme fram. Den bringer fornyelse til *hele* den bebodde jord. Jes 33,21; Sal 46,5; Joel 3,23 (Åp 22,1). En skjønn visjon!

Når det er tale om at Gud skaper «en ny himmel og en ny jord», så betyr ikke dette at Han på ny skaper *av intet,* som i tidenes morgen. *Ny* i eskatologisk mening er ikke ny etter sin *opprinnelse,* men ny etter *art og vesen.* Eskatologi betyr forløsning av det skapte tilbake til dets opprinnelige status.

Guds arbeidsmåte ved menneskets nyskapelse er mønster for Hans nyskapelse også av menneskenes bolig. Gud skaper oss ikke nye etter vår opprinnelse, men Han nyskaper oss, så Han avvikler den syndige natur og gjenreiser det gudsbildet vi er skapt i. Slik også med verden. «Når Gud sier: Jeg skaper en ny himmel og en ny jord, så er det ikke meningen at himmel og jord først blir tilintetgjort, og at det i deres sted blir skapt noe nytt, men det betyr at de skal bli underfullt *fornyet.»* (Claus Westermann om Jes 65,17.)

GT har sterke ord om det gamle skaperverks preg av forfall og forgjengelighet. Det tales sterke ord om dets oppløsning. «Himmelen skal forsvinne som røk, jorden skal slites ut som klær.» Jes 51,6. – «Himmel og jord skal gå til grunne, men du forblir. De skal alle eldes som en kledning, du skifter dem ut som klær.» Sal 102,27–28. Særlig det siste ord synes å tale om en virkelig *verdensundergang.* Men når vi leser disse utsagn i den sammenheng de står, ser vi straks at de ikke skal tolkes slik. Både i Jesaja 51 og i Salme 102 ser vi at det bare er tale om en undergang av skaperverkets *framtredelsesform.* Skaperverket skal underfullt nyskapes, så det framstår i en skikkelse som ikke eldes og forgår. «Den nye himmel og den nye jord som jeg skaper, skal *alltid bestå* for mitt åsyn.» Jes 66,22.

At det må være slik, viser da også til fulle det forhold at det stadig heter at skaperverket *«gleder seg»* til den eskatologiske frelse. Det ville være umulig hvis den dom det skal igjennom, betød en undergang i radikal mening. «Rop av jubel, du himmel, for Herren har grepet inn, jordens dybder, rop av fryd! Bryt ut i jubel alle fjell, du skog med alle dine trær! Ja, Herren forløser Jakob og viser sin

herlighet på Israel.» Jes 44,23 (Jes 49,13; 55,12). Naturverdenen blir personifisert og imøteser med «jubelrop» forløsningen av Guds folk, for den vet at da skal også den forløses. Den skal få en ny herlighetsskikkelse, som høver til den store ære å bli bolig for dette herliggjorte folk. Det skapte imøteser Guds store maktovertagelse med glede. «Marken og alt det den bærer, skal juble, hvert tre i skogen skal rope av fryd. De skal rope for Herren, Han som kommer for å dømme (=herske over) jorden.» Sal 96,12–13. Skaperverket gleder seg til at det forbannelsesåk som er lagt over det, skal løftes bort. Og det gleder seg til å få nye, gode forvaltere. Dette må bety at det er en *kontinuitet* mellom den gamle og den nye verden.

Gud skal forløse det skaperverk som er «Hans henders verk». Det er et intenst anliggende i GTs vitnesbyrd om Guds allmakt og ære at gudsopprøret og destruksjonskreftene ikke får drive det hele så langt at Han må vrake sitt okkuperte og herjede skaperverk og skape helt på nytt. Han vet i tide å si sitt veldige: «Stans og innse at jeg er Gud!» Sal 46,11. Han oppgir ikke sitt skaperverk! Han er som Skaper *nidkjær* for det! Han vil vise sin storhet og sin makt nettopp ved å gjenreise det. *Han setter alle ting i stand.* Han bringer alt tilbake til sin *intakte* tilstand.

Gud frelser verden ved å bringe den tilbake til sin Paradistilstand. I jødedommens skrifter er naturfornyelsen fast innebygd. «Skjønt tingene ble skapt fullkomne, ble de da det første mennesket syndet korrupte. Og de vil komme tilbake til sin orden først når Ben Perez (= Messias) kommer.» (R. Shemuel). Nettopp talen om Paradisets tilbakevending og Jerusalems gjenreisning skal hjelpe oss til å holde fast på kontinuiteten mellom den gamle og den nye verden. *Guds rike både grunnlegges, vokser og fullendes i Guds skaperverk.*

6 Guds rike – helbredelsens og oppstandelsens rike

Som Guds rikes krefter skal gå inn i flora og fauna med ny livskraft og livsfylde, skal de også gå inn i menneskets *legemsside.*

Det hører med til endetidshåpet at hele mennesket med kropp og sjel (ånd) blir forløst i Guds rike. Legemet er en så integrert del av vår personlighet at Guds ord lærer oss at mennesket ikke bare *har* legeme, men *er* et legeme. Derfor regner Guds ord over alt med at et virkelig liv med livsfylde bare kan leves i legemet.

Endetidsprofetiene har løfter også for menneskets legemsside. Legemlig *helbredelse* fra alle former for sykdom skal bryte inn. Om det nye Jerusalems innbyggere heter det: *«Ingen borger skal si: «Jeg er syk.»* De som bor der, har fått sine synder tilgitt.» Jes 33,24. Det er en dyp sammenheng mellom legedommen av gudsforholdet (syndstilgivelsen) og legemets fornyelse. Med

den sonende gjerning som Herrens tjener fullfører, følger også løfter om legedom for *hele* mennesket. «Ved hans sår har vi fått legedom.» Jes 53,4–5. (Matt 8,17 viser at dette utsagn ikke bare har *åndelig* betydning, men også refererer til *legemets* helbredelse.) Alle former for legemlige lidelser og funksjonshemninger skal forsvinne. «Da skal blindes øyne åpnes og døves ører lukkes opp. Da skal den lamme springe som hjorten og den stumme skal juble med sin tunge.» Jes 35,6–7.

Lidelsens dype nød blir borte. «Herren vår Gud skal tørke tårene bort fra hvert ansikt.» Jes 25,8. Alt som forårsaker nød, både i samfunnslivet og naturlivet, blir borte. «Sorg og sukk må rømme.» Jes 35,10. «Ingen skader og ødelegger noe på hele mitt hellige fjell,» sier Herren. Jes 11,9.

De fleste frelsesprofetier forutsetter *slektsveksling* også i frelsestiden. De forutsetter fødsel og død. Endetidsvelsignelsen forstås som oppfyllelse av paktsløftet om *«miskunn i tusen ledd»*. 2 Mos 20,6.

Guds velsignelse skal *hvile* over Israel og folkene når Herren har forløst dem inn i det nye paktsforholdet og gitt hjerter som ikke vil falle fra i utroskap.

Det er først og fremst folkevelsignelsene som dominerer frelsesløftene. Israel skal bli tallrikt som himmelens stjerner og havets sand. 1 Mos 13,16; Hos 1,10; Esek 36,37. Det skal bli tallrikt i *religiøs* mening ved at folkeslagene blir med i det nye paktsamfunn med Herren. Jes 45,22–24.

Men ikke bare folket som helhet, men også *den enkelte troende* får løfte om legemlig velsignelse i riket som kommer. «Der skal det ikke lenger finnes barn som bare lever noen dager, eller gamle som ikke når sine dagers fulle mål. Ung er den som dør hundre år gammel.» Jes 65,20–21. Løftene for det intakte gudsforhold i Løftets land blir virkelighet: «Sykdom vil jeg holde borte fra deg. – – – Du skal nå dine dagers fulle mål.» 2 Mos 23,25–26. «Du får lenge leve i landet.» 2 Mos 20,12.

Oppstandelsestroens frambrudd

Det profetiske lys blir klarere og klarere etter hvert som åpenbaringshistorien skrider fram. «Vi forstår stykkevis og profeterer stykkevis,» sier Paulus. 1 Kor 13,9. Det gjelder også de gammeltestamentlige profeter.

Oppstandelseshåpet bryter først fram med full klarhet og styrke i de seneste profetutsagn i GT.

Det lå innebygd en anfektelse i Israels liv med Gud, til tross for vissheten om at Herren hadde en framtid med folket: *«Skal bare framtidens slekter erfare endetidens veldige velsignelser?»* Ikke minst intensiverte denne anfektelse seg på grunn av den trengsel og lidelse som de paktstro fikk erfare. Guds rettferdighet syntes underlig. Hans paktstro «rest» ble hardt tuktet av Herren. Men det gikk ofte de ugudelige vel (Salme 73!). Etter som de eskatologiske

perspektiver åpnet seg i profetenes forkynnelse, ble det en sterk lengsel etter at *alle* troende, også *de døde*, måtte få dele det framtidige håp og oppfyllelsen av det. Israels endetidshåp ble en av de sterkeste drivkrefter til å modne fram det *individuelle* evighetshåpet i folket. Endetidshåpet bar de fromme i Israel igjennom alle deres voldsomme prøvelser. De så det slik at de led til beste for sitt folks framtid. *De rettferdiges lidelser spiller en stor rolle i Israel.* Salme 22 er et sentralt nedslag av denne side ved Israels tro. Sitt mektigste nedslag har jo beydningen av den rettferdiges lidelser funnet i Jesaja 53 om Herrens lidende tjener.

Etter hvert bryter den individuelle *oppstandelsestro* fram.

Israel visste at Gud er Herre over både liv og død. Han har også *dødsriket* (sjeol) i sin makt. Det sanker inn både fromme og ugudelige. Alt som menneske heter er «støv» og går kjødets gang. Salme 39,5–7; 90,3; 1 Mos 3,19. Men Herren som lukker alle *inn* i dødsriket, har også makt til å lukke *ut* derfra! Det hørte til den eldgamle tro i Israel at «Herren tar liv og gir liv, Han sender mennesker til dødsriket og kan *føre dem opp derfra.*» 1 Sam 2,6 (Hos 6,1–2; 5 Mos 32,39).

I Israels *fortrolige* gudssamfunn lå allerede spiren til det håp at dette samfunn ikke kunne være forbigående. Sal 25,14. Israel gjør erfaringer med en Gud som bærer i seg evighetsdimensjoner. «Den som kjenner Gud, kjenner Hans framtid.» (Walther Eichbrodt). *Ut fra Guds paktstroskap og paktsløfter bryter evighetshåpet fram.* Salme 16 uttrykker dette: «Alltid har jeg Herren for øye; han er ved min høyre side, jeg skal aldri vakle. Derfor er det glede i mitt hjerte og jubel i min sjel, *ja også min kropp kan være trygg. Du overgir meg ikke til dødsriket, du lar ikke din trofaste tjener gå til grunne. Du lærer meg livets vei. For ditt åsyn er det en fylde av glede, ved din høyre hånd en evig fryd.*» Sal 16,8–10. Her ser vi hvordan religiøse erfaringer i trosforholdet, skaper tro på at samfunnet med Herren gir del i en framtid som dødsrikets krefter ikke kan bryte.

Det er den samme trosvissheten som bryter fram i Salme 48, hvor det heter: «Fortell så til den slekt som kommer at slik er Gud, vår Gud *for evig. Han skal føre oss ut over døden.*» Sal 48,14–15. Sterkest kommer kanskje håpet om at gudssamfunnet i framtiden skal fullendes i individuell herlighetsfylde fram i Salme 73: «Men jeg blir alltid hos deg, du har grepet min høyre hånd. Du leder meg ved ditt råd, og *siden tar du meg opp i herlighet.*» Sal 73,23. Her ser salmisten fram til at Herren skal ta ham inn i en herlighetsstatus. Han vet like lite som forfatteren av Salme 16 og 48 *på hvilken måte* dette framtidssamfunn med Herren skal bli virkelighet. «Spørsmålet: Hvordan? – er ikke stilt av forfatteren. Han lar Guds hemmelighet forbli hemmelighet og prøver ikke å bryte opp dører som Gud holder lukket. Også dette er et merke på hans tro.» (Artur Weiser til Sal 73,23).

Ut fra hele det syn Israel hadde på mennesket var det, som sagt, utenkelig at et

liv med Herren i livsfylde kunne leves uten legemlighet. Derfor blir håpet knyttet til *en oppreisning av legemet. Man venter en utgang fra de dødes rike og en inngang i den nye verden, som kommer når Guds kongevelde bryter fram.*

Israel var, som vi har sett av endetidsløftene, ukjent med forestillinger om et evig liv i Guds himmel.

At Enok (1 Mos 5,24) og Elia (2 Kong 2,9ff.) blir tatt levende opp til himmelen til Gud, er helt *enestående* tilfeller. De signaliserer at Gud med suveren makt også kan bevare sine fra å dø. Men også Enok og Elia tenkes bare *bevart hos Gud inntil Guds rike bryter fram.* Det finnes ikke utsagn i GT utover de nevnte om at de troende er i Himmelen hos Gud inntil endetiden. Alle er i *dødsriket!* Sal 89,49.

Det er først i *Jesaja-apokalypsen* kap. 24–27 (som er et senere innskudd i Jesajaboken) at vi finner de *revolusjonerende* profetier om *oppstandelse* fra de dødes rike. Her heter det: «Han skal oppsluke døden for evig.» Jes 25,8. «Dine døde skal bli levende, de døde legemer som tilhører meg, skal stå opp. Våkn opp og rop med fryd, dere som bor i støvet (dødsriket)! – – – Jorden gir døde tilbake til livet.» Jes 26,19. Her er sterke utsagn om oppstandelse til livet i Guds rike. Også i *Daniel* 12 finner vi løftet om oppstandelse fra de døde til et *evig liv.* Her tales også om oppstandelse til *evig dom.* «Mange av dem som sover i jorden, skal våkne opp, noen til *evig liv,* andre til skam og *evig avsky.* Da skal de forstandige skinne som den strålende himmelvelvingen og de som har ført de mange til rettferd, skal skinne som stjernene *evig og alltid.*» Dan 12,3. Daniel får høre at han trøstefull skal gå endetiden i møte. «Du skal hvile og *stå opp* til din lodd ved dagenes ende.» Dan 12,13. Det er de som er skrevet opp til livet i Jerusalem (Jes 4,3), og lutret i trengsel (Dan 12,10) som får stå opp *til det messianske riket.* De frafalne står opp til endetidsdommen.

Det er troen på Guds rettferdighet som på en avgjørende måte ligger til grunn for tanken om en dobbelt gjengjeldelse på Herrens dag.

I troen på Guds positive gjengjeldelse ventet ikke minst de mange som var blitt *martyrer* i sin paktstroskap, på å få del i de mektige løfter som var knyttet til endetiden. De hadde vært tro mot Gud like til blodet. (Les om dem i Hebreerbrevet 11,35–39!)

Dan 12,2 er sammen med Jes 26,19 enestående sterke utsagn om oppstandelseshåpet i GT. Når det gjelder oppstandelseslegemet, så sier Dan 12 at det skal være et herlighetslegeme. Det skal være gjennomlyst av Guds herlighet, slik hele skaperverket skal være det til slutt.

Vi merker oss at i Daniel er den nye legemlighet klart forbundet med Guds rike, som Menneskesønnen skal herske i til evig tid. Dan 2,44; 7,13-14. Å være oppskrevet til livet i Jerusalem og være borger av det messianske riket er en og samme sak. Først ved oppstandelseshåpet blir det anfektende spørsmål besvart, som de paktstro i Israel kjempet med: «Skal bare frelsestidens slekter nyte godt av de frelsesgoder som Guds kongevelde fører med seg?»

Vi har sett at profetiene både har tanken om at mennesket er dødelig i Guds rike, og at det skal få del i evig liv etter oppstandelse. Begge tanker står uutjevnet ved siden av hverandre i GT. Selv i den veldige profeti om «den nye himmel og den nye jord», ser vi at de som får oppleve oppfyllelsen av denne profetien, tenkes å skulle dø. Jes 65,17, sml. v. 20. Dette kommer av at profetene profeterer «stykkevis». Oppstandelsestroen bryter klart fram først i de yngre profetier. Vi skal se at dette uformidlede forhold finner en senere utjevning i tanken om at Guds rike kommer i etapper. Guds rike bryter på en *begynnende* måte inn allerede i den gamle verden, som ennå er bestemt av døden.

7 Guds rike og verdensrikene X

I Danielsboken bryter det igjennom et skarpere omriss av Guds rike (malkut Jahve). Gud er den suverene Herre over verden, og gir kongeveldet til hvem han vil på jorden. «Den Høyeste rår over kongedømmet blant menneskene og gir det til hvem han vil.» Dan 4,25 (5,18). «Himmelen har makten.» Dan 4,26.

Når det gjelder Guds framtidige kongevelde på jorden, er kapittel 2 og 7 viktige. *De spiller en stor rolle i Jesu eskatologiske forkynnelse av Guds rike.*

I Daniel 2 hører vi i Nebukanesars drøm om «steinen» som blir kastet mot den store billedstøtten. Den symboliserer verdensrikene. Steinen blir kastet *«ikke av menneskehender»*. Dan 2,34. Den knuser billedstøtten. Og *«steinen som hadde truffet bildet, ble til et stort fjell, som fylte hele jorden.»* Dan 2,35. Det er tydelig at drømmen viser til at Gud skal kaste noe inn i verden som skal erobre den. Steinen er bilde på Guds rike. Drømmen sier at *«himmelens Gud skal opprette et rike som aldri i evighet går til grunne. Det riket skal ikke gå over til noe annet folk. Det skal knuse og gjøre ende på alle de andre rikene, men selv skal det bestå i evighet.»* Dan 2,44. Det er altså ved en mektig himmelsk intervensjon på historiens arena at det gjøres ende på de politiske stormakters herrevelde. Guds inngrep bryter ned deres maktvelde, og Gud oppretter sitt rike i deres sted.

I kapittel 7 får vi igjen en drøm. Her drømmer Daniel om fire rovdyr. De representerer kongene for fire verdensriker. Det er tydelig at det siste dyret er bilde på den kongeskikkelse som vi i Det nye testamente kaller Antikrist. Dan 7,23–25; 11,21–36. Daniel ser «den gamle av dager» sitte på sin trone omgitt av ild som strømmer ut foran Ham. Det er dommens ild. Dyrene blir fratatt deres herredømme. «Tid og stund var fastsatt for deres levetid.» Dan 7,12.

Så får Daniel videre se at «med himmelens skyer kom *en som var lik en menneskesønn»*. Det er tydelig *den messianske kongen.* (Det er herfra Jesus har hentet sin selvbetegnelse Menneskesønnen. Denne skikkelsen kommer til å bli

sentral i den apokalyptiske litteratur som betegnelse for Messias.) Menneskesønnen skal få kongeveldet over hele verden av «den gamle av dager», idet han føres fram for Ham. Dan 7,13.

«Han fikk herredømme, ære og rike, folk og stammer med ulike språk, alle folkeslag skal tjene ham. Hans velde er evig, det skal ikke forgå, hans rike går aldri til grunne.» Dan 7,14. Dette utsagnet er overmåte viktig og korresponderer med alle de utsagn om forløserkongens universelle velde som vi tidligere har pekt på.

At han «kommer med skyene» viser at han er en *himmelsk* og *guddommelig* skikkelse. Skyene er i GT ofte tenkt som Guds transportmiddel. Sal 104,3.

Og det er å merke seg at han her ikke kommer til jorden, men blir ført fram for «den gamle av dager». Det som skjer, er at han får *overdradd Guds kongevelde.* Han blir skjenket alle fullmakter fra Gud til å overta verdensstyret. Det er den samme akt som vi talte om i forbindelse med Salme 2,8: «Du er min sønn, jeg har født deg i dag. Be meg, så gir jeg deg folkene til arv og hele jorden i eie.» Han som «er lik en menneskesønn», får makten i Guds kongeveide. (I lys av oppfyllelsen går denne tildragelse på Kristi *himmelfart.*)

Vi hører senere i Dan 7,18 at *«Den Høyestes hellige (Guds folk) skal overta riket og beholde det for alle tider, i evigheters evighet»*. Guds folk har vært i den største trengsel under det fjerde (antikristelige) dyr. Men nå «får de hellige sin rett». (v. 22). – «Kongedømmet og veldet og makten i rikene under himmelen skal bli gitt til det folk som er Den Høyestes hellige. Deres rike skal være et evig rike og alle makter skal tjene og lyde dem.» Dan 7,27. *Det messianske riket er nettopp et rike for Guds folk. Det skal regjere med sin konge.* Jes 14,1–2; 61,5–7; Åp 5,10.

Disse to drømmer og tolkningen av dem viser med all tydelighet at *det evige Guds rike er et rike som kommer på historiens arena.* Det dreier seg om en overtagelse av makten i verden, slik at de historiske verdensriker må vike plassen for det. At Guds rike bryter inn, betyr ikke at det opphever historien. Det lar historien få oppleve sin fulle utfoldelse. Fyller den med himmelsk maktfylde og guddommelig forløsning. Ved den nye kongen i Guds rike skal verden reddes ut av den umenneskelige skikkelse den har fått under rovdyrenes terrorvelde.

Menneskesønnen som stiger fram i Daniel 7, hører tydelig hjemme helt og holdent på Guds side. Vi må ikke la oss forvirre av at han kalles en *menneskesønn* og tro at denne betegnelsen peker på hans menneskenatur. Når bildet av ham blir klarere i den apokalyptiske litteratur, så er det bildet av en *preeksistent* himmelsk og *guddommelig* skikkelse det er tale om. At han «er lik en menneskesønn» i Daniel 7,14, synes først og fremst å referere seg til at han er den *humane* verdensfyrsten, i motsetning til de andre fyrster som bærer *rovdyr*-skikkelse. – Det er en dyp *hemmelighet* omkring denne betegnelsen.

Disse Daniel-profetiene er særlig viktige, da de tydelig hører til de profetier

som Jesus er bestemt av i sitt syn både på seg selv som Menneskesønnen og i sitt syn på Guds rike. Jesu forkynnelse om Guds rike er nettopp bestemt av tanken om at det er *et rike som kommer til verden og avløser verdensrikene.* Og det er, likesom i Daniel, et rike som overdras til Guds folk. De skal regjere verden sammen med ham.

8 Guds rike og verdensdommen

Det er en vesentlig sannhet i Guds ord at Gud virkeliggjør sitt rike i verden ikke bare ved sin *forløsende* rettferdighet, men også gjennom sin *straffende* rettferdighet. Guds åpenbaringshistorie er ikke bare en *frelses*historie, men også en *doms*histore. Og domsalvoret i Guds ord er mektig. Det er bestemt av det sterke vitnesbyrd om *Guds vrede.* Guds vredes domskraft kan ikke fryktes nok! «Hvem kjenner styrken i din vrede, hvem frykter deg så han fatter din harme?» Salme 90,11. Guds vrede er farlig. Den fører død med seg. Nahum 1,6.

Alle som ikke vil bøye seg inn under Guds forløsende rettferdighet, men forherder seg og trosser Hans herrevelde, faller til slutt under Guds vredesdom.

Endetidsprofetiene taler om at Gud en dag *endegyldig* ved dom vil hevde sin guddommelighet og sette sitt kongevelde igjennom. Den dagen kalles *«Herrens dag»*. (Jom Jahve).

«Herren, Allhærs Gud, har fastsatt en dag til dom.» Jes 2,12. «Se Herren går ut fra sin bolig, Han vil straffe *dem som bor på jorden* for deres synd og skyld.» Jes 26,21. Dagen vil komme da Herren visiterer hele sin skapning for å hellige sitt store navn. Han kommer for å rope alt og alle til underordning under sitt kongevelde. Herrens dag er dagen for Hans store *maktinngrep.* Dagen da han roper sitt mektige: *«Stans og innse at jeg er Gud!»* Salme 46,11. Herrens dag er dagen da «Han vekker redsel for sin storhet og velde, da Han reiser seg og slår jorden med skrekk». Jes 2,21.

Herrens dag, sett i lys av Hans frelsesplan, står i et *positivt* tegn. *Dommen garanterer at det onde ikke har noen framtid.* Guds skaperverk skal ikke for alltid beherskes av gudsopprøret, urettferdighet og ufred. Gud skal en dag endegyldig gjøre ende på «ufredsætten». Dagen skal komme da Gud fjerner all ondskap fra jordens overflate. Herrens dag er dagen som helt og holdent er *Hans* dag. «Herren alene er høy den dagen.» Jes 2,11.

Herrens dag er på én gang både forløsningens og dommens dag. Den blir en åpenbaring av Guds *herlighet.* Slik får den en *dobbelt* virkning. Hans *herlighet* (som stråler fram fra Hans hellige vesen) vil reflektere seg dels som *fortærende ild* og dels som *legende sol.* «Se dagen kommer, den *brenner som en ovn.* Alle

frekke og ugudelige skal da være som halm og dagen kommer og skal brenne dem opp, sier Herren, Allhærs Gud. Men for dere som frykter mitt navn, skal *rettferds sol* renne med legedom under sine vinger.» Mal 4,1–2.

Gud forbereder både sitt folk og hele menneskeheten ved relative dommer før endetidens *endegyldige* domsinngrep. Hans dommer vil trappes opp i styrke og hyppighet, likesom fødselsveene ved en fødsel.

Dommen begynner med Guds eget hus

«Bare dere ville jeg kjennes ved blant alle folkene på jorden. Derfor krever jeg dere til regnskap for alle syndene dere har gjort.» Amos 3,2. (Jer 25,28–29). Guds folk slipper ikke fri dommen! Israel er utvalgt til den tunge skjebne å være et *demonstrasjonsfolk* for Guds strenge dom over synden. «Jeg fullbyrder min vredesdom over *dem.*» Esek 6,12, (Hos 9,7).

Dommen over Israel skal gå så dypt at selve utvelgelsen synes truet. Men selv om Herrens dommer truer med å utslette folket, så tilintetgjør Han det ikke. Han levner en *rest.* Jes 6,13. «Jeg vil rense ut ditt slagg som med lut.» Jes 1,25 (Mal 3,2–3). Herren vil da skylle «Jerusalems blodskyld vekk med dommens og renselsens ånd.» Jes 4,4. «En *rest* skal vende om, en rest av Jakob til den veldige Gud.» Jes 10,21 (Amos 5,15; Esek 6,8–10; Sak 13,8–9; Joel 3,5). Forkynnelsen om «Israels rest» er sentral i endetidsløftene. *Resten danner utgangspunktet for det framtidige nye Israel.*

Profetene i Israel var veldige *doms*profeter. Det gjelder å gi akt på deres mektige forkynnelse av Guds strenge vrede over synden. *Dette hører til det fundamentale i den bibelske åpenbaring av Gud.* Han er *Den Hellige,* som står i et absolutt motsetningsforhold til alt *vanhellig.* Både Hans folk og alle folkene går inn i en dødsfarlig krise i det forestående møte med Ham! Størstedelen av Hans utvalgte folk vil få smake Hans *strenge* vrede, sier profetene. Herrens dag vil for det frafalne folk bli en *vredens* dag. «Ja, mørk er Herrens dag, ikke lys, stummende mørk og uten lysskjær.» Amos 5,20 (Jes 13,6ff; Sef 1,14ff; Esek 30,3; Joel 1,15).

Dommen over folkeslagene

De strenge dommer over Israel er i profetiene varsler for folkene om hva som venter også dem. Herren roper til dem: Gi akt på Israel! – «For først lar jeg ulykken gå ut over byen som mitt navn er nevnt over. Og skulle dere slippe straff! Nei, dere skal ikke slippe!» Jer 25,29. En *verdensvid* dom forkynnes også med voldsom kraft av profetene. Det hører til Guds «rett» å dømme hele jorden. Sef 3,8. Alle folk må drikke av Guds vredes vin. Jer 25,15–29. «Herrens dag er nær. Det blir en dag med mørke skyer, en tid med dom over folkeslag.» Esek 30,3.

Gud roper alle til regnskap for sitt liv. «For Herren har sak med folkene, alle

som lever stevner Han for retten.» Jer 25,31. (Til den verdensomfattende dom se Jes 2,6–22; 63,1–6; Sef 1,14–18; Joel 3,17–20; Dan 12,1). Særlig taler Jesaja-apokalypsen (kap. 24–27) dramatisk om den verdensvide dom, som venter en jord som «synden hviler tungt på».

Folkene skal modnes i sin synd før Gud endegyldig griper inn. Blant verdensrikene skal til slutt det store antimessianske verdensriket stå fram. Dan 7,23ff. Den gudfiendtlige maktbrynde skal toppe seg i endetidens «stormangrep på Jerusalem». (Esek kap. 38–39; Joel 3,6–8, 14–19; Sak 12,1–8; 14,1–15). Dette voldsomme angrep skal strande ved Guds maktfulle domsinngrep fra himmelen.

Dagen da Gud visiterer sitt eget folk og folkene med sin dom, har hos profetene *eskatologisk* tyngde, Men i lys av den oppfyllelse deres domstrusler har fått, ser vi at historien har opplevd mange «dommedager», som bare er *stasjoner på vegen* til selve Dommedagen. Ved sin dom demmer Gud opp for det ondes vekst i verden. Han varsler at det onde ikke har noen framtid.

Guds vredesåpenbaring

Dommen blir til reddende *tukt,* der den får virke til omvendelse. Men der menneskene *forherder* seg, blir den til undergang for dem. Guds domshistorie er bestemt av Hans langmodighet. Herren er ikke snar til vrede. Esek 18,30–32; 33,11. Han vil ikke synderes død, men at de skal omvende seg og leve! Men Han tretter ikke med syndere i det uendelige.

Guds *tukt* kan bæres, men ikke Hans *vrede.* Jer 10,24; Sal 6,2; 38,2. Guds *siste* dom blir en ren vredesmanifestasjon over alle urettferdige. Den vil ikke gi mulighet for omvendelse. Den blir for dem en dag «til skam og evig avsky». Dan 12,2.

*Helvetes*tanken er ennå ikke utarbeidet i GTs skrifter. Men hele alvoret er til stede i den vredesåpenbaring som domsprofetene formidler. Det er først i forbindelse med tanken om at både rettferdige og urettferdige skal *oppstå* (Dan 12,2), at også tanken om den *evige* straff bryter fram.

Guds ytterste dom åpenbarer at alle mennesker lever i Guds herrevelde. Det er ingen mulighet til å komme seg løs fra det verken i livet eller døden. «Farer jeg opp til himmelen, er du der, rer jeg leie i dødsriket, er du der.» Sal 139,8. *Dommedag er en arrestdag.* «Din hånd, den holder meg fast.» Sal 139,10.

Guds vredesåpenbaring er beskrevet som en åpenbaring i *ild og brann.* «Se, dagen kommer, den brenner som en ovn.» Mal 4,1. «Herren slipper sin vrede løs som en brann, trusselord som flammer. For Herren skal holde dom med ild.» Jes 66,15–16.

Ilden er stadig i Guds ord et bilde på Guds *vrede.* Guds vrede er utslag av Guds krenkede hellighet. Hellighetstanken sammenfatter Guds egentlige vesen. *Den Hellige Gud reagerer i vredesaffekt og handler i vredeseffekt mot alle som*

krenker Hans hellige vesen. «Herren din Gud er en fortærende ild, en nidkjær Gud.» 5 Mos 4,24. Dette ord er et basisutsagn om Israels Hellige.

Guds vrede rammer samvittigheten og fyller synderen med domsbevissthet og anklager. Salmelitteraturen i GT vitner veldig om denne erfaring. Når Guds vredesdom bryter gjennom i Hans domsord, gjennomrystes mennesket med *frykt:* «Jeg er rystet i mitt indre. Min sjel er grepet av redsel.» Sal 6,3 (32,3–4; 90,7–8; Job 33,14–22). De gudløse skal i dommen gripes av angst og spørre: «Hvem av oss kan holde seg nær den fortærende ild, hvem kan bo ved de evige flammer?» Jes 33,14. For syndere er det smertefullt å utholde den vrede Guds nærhet. Domstilstanden er vrangsiden av Guds rike. I dommen viser Gud at Han er konge over oss!

Guds dom omfatter også «himmelens hær i det høye». Jes 24,21. Gud skal straffe *Leviatan* (også kalt dragen og slangen). Leviatan er kaosmaktenes fyrste og mytologisk navn på Satan. (Jes 27,1; Sal 74,14; sml. Åp 12,9).

Når vi leser GT, så ser vi at *Satan ikke spiller den rolle han har i NT.* Satan opptrer bare 20 ganger i GT. Det er først og fremst syndemakten i menneskehjertene, som dominerer GTs syn på det vondes makt i verden. (Det er viktig å merke seg og ta med seg også når vi leser NT!) Satan har ført inn i menneskeslekten det som er selve hovedsynden: *Opprøret mot å stå under Guds kongevelde.* Viljen til selvstyre. Det er gudfiendskapets kjerne. Det kalles *overmot* i Guds ord. Jes 2,11–22. Den topper seg i GT i *verdensrikenes maktbrynde.* «Jordens konger reiser seg, fyrstene rådslår sammen mot Herren og Hans salvede: «La oss sprenge deres lenker og kaste reipene av oss!» Sal 2,2. Denne vilje til å frigjøre seg fra Guds kongevelde, er det Gud til sist slår ned i sin dom. Herren og Hans salvede (Messias) må herske over mange også med *jernstav*, Sal 2,9, dvs. med makt. Guds dom holder alle fast, så de ikke lenger får leve ut sitt opprør. Jes 24,22. «Men Herren, Allhærs Gud, skal være høy når han holder dom. Den hellige Gud viser seg hellig ved (straffende) rettferd.» Jes 5,16.

Historiens Herre garanterer at Hans plan fullbyrdes, tross all motstand. Hans rike kommer også ved dom. Han skal til slutt herske over alle. «Hvert kne skal bøye seg for meg, hver tunge sverge meg troskap.» – «Skamfulle skal de komme til Ham, alle som brenner av harme mot Ham.» Jes 45,24. *Også Guds domshistorie må til slutt tjene Hans frelseshistorie.*

IV – *HIMMELEN I ISRAELS TRO*

Vi vil nå vende oss til GT for å høre hva det forkynner oss om den *himmelske* virkelighet.

Vi merker da at himmelen omtales i forskjellige sammenhenger, som lærer oss å gi akt på dens *nyanserte* betydning. Det hebraiske substantiv for himmelen heter *sjamajim*. Det er et flertallsord, som ikke forekommer i entall på hebraisk. Flertallet vil ikke si at det er flere himler, men er en *utstrekningens* flertall, som uttrykker himmelens storhet.

1 Himmelen som Guds evige bolig

Himmelen omtales dels som *Guds evige bolig*. Det er en elementær tro i Israel at Gud har sin bolig i himmelen. «Jeg løfter mine øyne til deg, du som troner i himmelen.» Sal 123,1. Israel sender sine bønner med oppløftede hender til *himmelen*. 2 Mos 9,29. «Se nå ned fra din hellige bolig, fra himmelen, og velsign Israel, ditt folk.» 5 Mos 26,15. Gud kalles hyppig «*himmelens* Gud».

Tanken om at Gud bor i himmelen, skiller Gud ut fra alt det skapte. Den ivaretar Hans *opphøydhet som skaperen av alle ting*. Sal 115,15–16. Som bolig for den evige og uendelige Gud, som er allestedsnærværende og fyller altet, sprenger himmelen alle våre romforestillinger. «Se himmelen, den høye himmel, rommer deg ikke!» 1 Kong 8,27. Om himmelen som Guds bolig, må vi virkelig utbryte: «Det er for underfullt til å skjønne, det er så høyt at jeg ikke kan fatte det!» Sal 139,6.

Guds opphøyde storhet som *konge* i makt og herlighetsfylde, er det himmelforestillingen først og fremst forkynner for troen. «Jeg så Herren sitte på en høy og mektig trone,» sier Jesaja 6,1. Herren troner så opphøyd at Han har alt og alle under sine føtter (dvs. sitt maktvelde). «Herren troner over himmelhavet. Han troner som konge for evig.» Sal 29,10. Han fyller alt, fjernt og nært, med sitt nærvær. «Fyller ikke jeg både himmel og jord?» Jer 23,24.

Fordi Gud er Kongen, så er Guds bolig tenkt som *en kongebolig der Hans trone står*. Som Guds tronhimmel er hans bolig urokkelig og står til evig tid. «Din trone, du guddommelige, står til evig tid.» Sal 45,7.

Som Guds tronhimmel er himmelen det sted hvor Gud er umiddelbart *nærværende*, stedet der *«Han lar seg se»*. Himmelen er derfor full av Guds *herlighet*, full av Hans hellighets utstråling. Jes 6,2–4. *Herlighet* er Guds tronhimmels kjennetegn.

Til tross for at romforestillingen omkring himmelen er motsigelsesfull og Guds ord er tilbakeholdende med å skildre himmelen, kan den likevel kalles Guds *høysal*. Sal 104,3. Den skildres som *et kongelig palass*. Et utvalgt «råd» av himmelske vesener (engler), som også kalles «gudesønner», synes å ha adgang til Hans nærhet. Sal 29,1;82,1;Job 1,6. Dette «råd» er ikke statister i det himmelske forum, men *medaktører i Guds verdensstyre*. Sal 103,21; 1 Kong 22,19ff. De er tildelt ansvarsoppgaver i det skapte. De våker over skaperordningene. De er folkenes talsmenn og voktere. Dan 12,1; 10,20. De rapporterer om de rettferdiges trosforhold. Job 1,6ff. «Dere Hans engler, som gjør det Han sier, så snart de hører Hans røst.» Sal 103,20.

«Gud står fram i gudenes (englenes) forsamling, blant gudene holder Han dom» (= feller Han domsavgjørelser). Sal 82,1.

Himmelens trone synes stadig omgitt av englenes myriader. Deres hærskarer synes å gjøre sin *lovsangstjeneste* der med kontinuerlig hyllest til Herren, himmelen og jordens skaper. Sal 103,20–21. Englenes bolig er neppe tenkt som ett med Guds tronhimmel, men englene synes å ha adgang til den når de har tjeneste der.

Når det gjelder denne anskueliggjørelse av himmelen som Guds bolig, så skiller GT seg merkbart ut fra de fantastiske utbroderinger som ellers forekommer i babylonske skrifter om gudenes boliger og også ut fra senere jødiske og apokalyptiske skrifter. Om Guds tronhimmel står det lite utover det som vi her har pekt på. Det er ikke boligen, men boligens Herre alt dreier seg om!

2 Guds bolig i Israels helligdom

Når det gjelder spørsmålet om Guds bolig, så merker en oppmerksom bibelleser at de fleste utsagn om dette ikke er knyttet til himmelen, men til *jorden*. Israel er nemlig et folk som helt fra begynnelsen har trodd på den *nære* Gud. Gud er paktens Gud og har *tatt bolig i dets midte*.

«Jeg vil reise min bolig midt iblant dere og ikke ha motvilje mot dere. Midt iblant dere vil jeg vandre. Jeg vil være deres Gud, og dere skal være mitt folk.» 3 Mos 26,11–12. Herren bor under ørkenvandringen i tabernaklet og siden i templet. Her troner Han over paktskisten med sitt nådesnærvær. Israel jubler over at «Herren bor på Sion-fjellet». Jes 8,18 (Joel 3,22.26).

Det er ikke Guds bolig i himmelen, men Guds bolig på jorden i helligdommen, som sterkest fokuseres i Israels tro.

Men helt fra begynnelsen hadde også troen på «Den Høyeste Gud, han som skapte himmelen og jorden», sin plass i fedrepaktens gudsforhold. 1 Mos 14,22. Derfor går troen på Guds bolig både i himmelen og i templet ved siden av hverandre i hele GT. Den Gud som troner i himmelen, er samtidig den Gud som troner over paktskisten. Israels Gud (Jahve) er også Allhærs Gud (El Sjadai), himmelens og jordens skaper.

I Israels senere tro blir de to tanker forsøkt harmonisert, slik at Gud *selv* tenkes bo i himmelen, men Han har latt sitt *navn* bo i templet. «Da skal det stedet Herren deres Gud velger ut til bolig for sitt navn være det eneste sted.» 5 Mos 12,11. Dette skal ikke svekke eller nedtrappe troen på Guds personlige nærvær på jorden. *Guds navn er Gud selv, for så vidt som Han åpenbarer seg og gjør seg kjent i verden.* I sitt navn er Gud *personlig* til stede! (Jfr. Matt 18,20).

«En herlig trone opphøyet fra den første tid, er stedet hvor vår helligdom står.» Jer 17,12. Det at Guds bolig er så nær er gjenstand for Israels stadige undring og stolthet!

«Hvor finnes det et folk, om aldri så stort, som har en gud som er sitt folk så *nær* som Herren vår Gud er oss, hver gang vi kaller på ham?» 5 Mos 4,7. «En bolig er den eldgamle Gud, og *her nede* er hans evige armer.» 5 Mos 33,27.

Ikke underlig at Israels salmebok er full av lengsel etter Herrens hus! «Ja, én dag i dine tempelgårder er bedre enn tusen ellers.» Sal 84,11. Den som ikke fatter Israels kjærlighet til sitt tempel og sin gudstjeneste, blir stående fremmed for selve trosklenodiet i hele GT.» *Herren er i sitt hellige tempel.»* Hab 2,20. Herren er den *nære* Gud!

«Gud stråler fram fra *Sion,* skjønnhetens krone.» Sal 50,2. *«Kom sammen hos meg,* mine fromme, dere som med offer har sluttet pakt med meg.» Sal 50,5. Herren, Israels Gud, er den Gud som sier: *«I det høye og hellige bor jeg og hos den som er knust og nedbøyd i ånden.»* Jes 57,15. «Den som forstår dette ord, han er bare ved dette ord en doktor i teologi,» sier Luther.

Ut fra dette forhold forstår vi at himmelen som Guds bolig, har en *underordnet* plass i GT. Vi forstår også bedre hvorfor himmelen aldri kommer til å bli forstått som Guds folks evige hjem. Israel kommer ikke til å lengte etter å få bo utenfor Løftets land i himmelen, men til å lengte etter at Gud oppfyller sine løfter om at Han til evig tid vil bo hos dem på Sion. Han sikter med sin bolig på jorden mot et *varig* nærvær på jorden. Han vil til slutt *la seg se* i det dype. (Sml. Åpenbaringen: «Se, Guds bolig er hos menneskene. Han skal bo hos dem og de skal være hans folk.» Åp 21,3.)

3 Himmelen som utfallsport for Guds kongevelde på jorden

I de fleste himmelutsagn ser vi (når vi først er blitt oppmerksomme på det!) at himmelen (som Guds tronhimmel) *er revet med i Guds åpenbaringsaktivitet.*

Fordi Bibelens Gud er den *handlende* og *aktive* kongen, som kommer til verden for å opprette sitt rike, så blir en mengde himmelutsagn bestemt av dette dynamiske forhold. Guds frelse «kommer» fra himmelen, «bryter inn» fra himmelen osv. Hele den messianske frelse er en *himmelinvasjon!* Israel som venter på Guds frelsesinngrep, ropte: «Å, om du ville kløve himmelen og stige ned!» Jes 64,1; Sal 57,4. Gud lover sitt folk at han vil «åpne himmelens luker» og øse ut derfra himmelsk velsignelse i rikt mål. Mal 3,10. *«Himmelen er utfallsport for Guds kongevelde på jorden.»* (Karl Barth).

At Guds rike «kommer», betyr at himmelen erobrer verden, at det blir himmelske tilstander på jorden. Alt kommer fra himmelens Gud, som realiserer sin frelse ved å etablere seg endegyldig på jorden.

I nær sammenheng med dette syn står da den forestilling at himmelen er *«forrådskammer»* og *«oppbevaringssted»* for alle frelsesgodene, som kommer til jorden i endetiden. «Jeg vil åpne de himmelske forrådskamre med velsignelse, for å sende den ned over jorden.» 1 Enok 11,1.

Den tro vokser etter hvert fram i Israel at alle frelsesgodene er «skjult» og «gjemt» i himmelen fra evighet av. De er nærværende der oppe, så det tales om dem, som om de skulle være preeksistente. I de apokalyptiske og rabbinske skrifter slår denne tanke sterkt igjennom. De rettferdige skal i endetiden få del i «det som *er beredt* for dem». «Den usynlige stad (Jerusalem) *kommer til syne* og det *skjulte* land for dagen» – og de rettferdige «skal se mine underverker». 4 Esra 7,26–27. «Alle himmelens *skjulte* ting (= frelsesgodene) skal komme på jorden.» 1 Enok 52,2.

I GT ser vi begynnelsen til denne tankegang. Det ord som profeten mottar, er nedtegnet på en bokrull i himmelen før han mottar det. Esek 2,9. Sakarjas sju nattvisjoner røper at hele den virkelighet de taler om (Jerusalems eskatologiske gjenreisning), er forberedt til minste detalj i himmelen. 1,16ff; 2,6. Alt «måles ut» etter Guds rådsslutning i himmelen.

Denne forestillingen om at himmelen er et oppbevaringssted for de frelsesgoder som i tidens fylde skal komme på jorden, har en rent religiøs forklaring. Den er uttrykk for *troen på det urokkelige og usvikelige ved Guds løfter.* Hab 2,2–3; Jes 14,27. Det Gud har lovet, det er så sikkert at det tales om det som allerede nærværende i himmelen. Bare utbetalingen og åpenbarelsen utestår.

Frelsen tenkes i GT aldri komme *i* himmelen, men *fra* himmelen! «Himmelen er alle gode tings kilde. Og målet er at himmelen kommer på jorden. – Frelsesgodene skal ikke nytes i himmelen, men utbetales fra himmelen.» (Sverre Aalen).

Vi lar *von Rad* summere opp dette som vi her har sagt om himmelen som Guds bolig: «Himmelen kunne ikke for Israels troende være av sentral interesse, for ble den av og til forestilt som stedet for den forberedte frelse, så er denne frelse alltid en frelse som kommer på jorden.»

Etter Guds ord blir himmelen som Guds bolig mer en *kvalifisert tilstand* enn et bestemt sted. *Der Gud er nærværende, der er himmelen!* Der Han bor *middelbart* ved sin nåde, eier vi en forsmak av himmelen. Der Han kommer *umiddelbart* (lar seg se) i sin nåde, der er himmelen i hele sin fylde. Han selv er bærer av alle de kvaliteter som skaper himmel.

Derfor har Bengel rett når han sier: «Det gjelder ikke å finne Gud i himmelen, men å finne himmelen i samfunnet med Gud.»

4 Himmelen som kosmisk størrelse

Himmelen er også ofte i GT omtalt som *en del av Guds skaperverk.* Jødene hadde, som vi har sagt, ikke noe ord for det samlede skaperverk. For å uttrykke det vi kaller kosmos eller universet, måtte de bruke ordparet «himmel og jord». – Derfor heter det: «I begynnelsen skapte Gud himmelen og jorden». Stadig omtales Gud som «himmelens og jordens skaper». Jes 45,12. Himmelen i denne *kosmiske* mening er tenkt som skaperverkets *høyere og ledende del* og bør ikke sammenblandes med Guds tronhimmel og bolig.

I Israels geosentriske verdensbilde hvor jorden står i sentrum, er himmelen ut fra det umiddelbare sanseinntrykk forstått som en *hvelving* (et firmament). Den hvelver seg lik en halvkule over jorden. Denne er igjen tenkt som en flat skive, som hviler på søyler i havet. Himmelhvelvingen igjen bærer himmeloseanet over seg. 1 Mos 1,6–10; Sal 148,4; 104,3–9.

På himmelhvelvingen har Gud satt «himmelens hær» (= stjernenes myriader). Alt er blitt til ved Hans blotte ord. «Himmelen ble skapt ved Herrens ord, hele dens hær ved et pust fra hans munn.» Sal 33,6.

Som menneskene er tildelt jorden som bosted, er den skapte himmel tildelt de himmelske skapninger *(englene)* som bolig. Bibelen har ikke noen utbrodert englelære. De tenkes være Guds nære naboer og ha adgang til Guds tronhimmel for å tjene Ham.

Forbindelsen mellom himmel og jord ble brutt ved syndefallet. Det hører til det eksepsjonelle at engler viser seg på jorden. Det skjer bare i forbindelse med Guds åpenbaringshistorie, *som sikter på igjen å åpne forbindelsen mellom alle Guds skapte vesener.* Det er viktig å merke seg at *serafer* settes til å vokte det stengte Paradis. 1 Mos 3,24. *Kerubene* troner over paktssamfunnets sentrale soningssted, stedet for Guds nærvær i Israel. 1 Sam 4,4. Det er serafene som i den

himmelske liturgi forkynner målet for hele Guds frelseshistorie med verden, nemlig at den en dag skal bli full av Guds herlighet. Jes 6,2–3.

I den dype drømmen Jakob har i Betel (= Guds hus), ser han en stige mellom himmel og jord, hvor *engler* stiger opp og ned. Det er åpenbart en profeti om at den historie Gud har startet med Israels fedre, igjen skal åpne forbindelsen mellom himmel og jord. 1 Mos 28,12. (I Joh 1,51 sier Jesus at *han* skal skape denne forbindelsen.)

Gud som har skapt englenes hærskarer, regjerer også over denne del av sin skapning. Det forutsettes at Hans vilje skjer i himmelen på en langt bedre måte enn på jorden. Men syndefallet har begynt her og deler av engleverdenen er revet med i fallet. (Jfr. Judas brev v. 6). Satan var en høyere engel. Han hadde adgang til Guds tronsal. Han har hørt til de høyere englehierarkier, som er betrodd funksjoner i Guds verdensstyre. Job 1,6ff; 2,1ff. Han har imidlertid ikke tatt vare på sin høye stand. Han er blitt fylt med vilje til å *bli som Gud.* 1 Mos 3,5. Ved hans fall og hans forførelse har synden kommet inn i verden. 1 Mos kap 2–3. Det regnes med at Satan har revet deler av engleverdenen med seg i sitt fall. For så vidt er også den himmelske virkelighet til dels under Guds dom. Derfor vil det skje en rystelse også av den himmelske verden i endetidens dom.

Guds ord lærer oss at himmelen i *kosmisk* mening forgår og forløses sammen med jorden.

For troen og forkynnelsen kan det være avklarende å holde forestillingen om himmelen som Guds tronhimmel og himmelen som en del av skaperverket fra hverandre.

Det forkynnes i GT at himmelen, som Guds bolig, er like urokkelig som Guds trone. Guds tronhimmel tenkes ikke påvirket av fallet! Den er ikke gjenstand for dom eller frelse. Guds tronhimmel er fra evighet til evighet. Men himmelen som en del av skaperverket, har som dette en begynnelse i skapelsens morgen. Og den kan bestå bare ved at Gud gir den en ny skikkelse, som gjør den *uforgjengelig.* Jes 66,22.

Det evige og urokkelige ved Guds bolig er antydet ved at den tenkes bygd *over* (utenfor) det skapte. «Herren troner *over* himmelhavet» (det kosmiske firmament). Sal 29,10. «Du tømret din høysal *over* vannet (dvs himmeloseanet).» Sal 104,3 (Sal 57,6 jfr. 1 Mos 1,7). Guds opphøydhet over den skapte himmel kommer også fram i utsagn som Sal 113,5–6: «Hvem er som Herren vår Gud, han som troner i det høye, som *skuer ned i det dype, i himmelen* og på jorden?»

Det gamle testamentes skrifter kjenner bare *én* skapt himmel. Men i jødedommen kommer (fellesorientalske) forestillinger om flere himler eller himmelsfærer inn i Israels tro. Den rabbinske tradisjon regner mest med sju himler. I den sjuende himmel ser en Guds herlighet umiddelbart. Det kom ikke til noen avklaring i jødedommen omkring tanken om flere kosmiske himmelsfærer.

Dette forhold kommer av at den profetiske ånd (som behersker de skrifter som vi har i vår Bibel) ikke er opptatt av skaperverkets oppbygning.

Vi summerer opp det vi her har sagt om himmelen i GT: Himmelen som Guds evige bolig er utfallsporten for Guds nyskapende kongevelde. Som *kosmisk* himmel er den skaperverkets høyere del. Den har del i fallet og skal gjennom en nyskapelse, likesom jorden skal det. *GT kjenner ikke tanken om himmelen som Guds folks evige hjem.* Hele GT forkynner at Guds folk skal arve Guds rike på en nyskapt jord.

5 Bibelens verdensbilde og verdensanskuelse

Når det gjelder Bibelens verdensbilde, så er det bestemt av antikkens *geosentriske* oppfatning. Men Bibelens kosmologi (forståelse av verdensoppbyggingen) forkynnes ikke på en slik måte at vår tro skal bindes til den. Det er Gud, som himmelens og jordens skaper, alt dreier seg om.

Vi må skille mellom verdens*bilde* og verdens*anskuelse*. Verdensbildet er skiftende gjennom tidene med den vitenskapelige erkjennelse av universet. Men den verdens*anskuelse* som Guds ord er bærer av, er bindende til alle tider. Denne gjelder spørsmålet om det skaptes *opprinnelse, mening og mål.* Guds ord lærer oss at alt er blitt til av intet ved Guds skaperord. «Han talte og det skjedde, han bød, og det stod der.» Sal 33,9. Han har skapt mennesket i sitt bilde og for sitt samfunn og sitt rike, som er hele skaperverkets endemål. Hele denne religiøse *verdensanskuelse* er til alle tider bindende for troen.

Denne profetiske *tolkning av vår tilværelse* er gitt oss i et *tidshistorisk* bestemt verdensbilde. Den kan fastholdes under forskjellige verdensbilder, både oldtidens geosentriske, middelalderens heliosentriske og den moderne fysikks svimlende galaktiske verdensbilde.

Når Bibelen taler om Guds tronhimmel og den kosmiske himmel som et sted «der oppe», så trenger vi ikke problematisere dette ut fra vår viten om verdensrommets dimensjoner. Våre almanakker taler for eksempel fremdeles om at solen «går opp» og «går ned». Slik kan vi også usjenert fortsette å tale om verdensrommet ut fra det umiddelbare inntrykk som vårt fysiske øye får.

Men vi må ta avstand fra dem som vil avmytologisere det bibelske endetidsdrama og dets forhold til skaperverket. Vi tror og fastholder verdensdommen som *kosmisk katastrofe* og Guds rikes fullendelse som en *kosmisk nyskapelse.*

Vi vet i dag at vårt univers har fantastiske dimensjoner. Vårt eget «univers», galaksen Melkevegen med sine milliarder av stjerner, er jo bare ett «univers» blant utallige, som vi ser i våre teleskoper ute i verdensrommet.

Når Guds ord sier at «himmel og jord» skal forgå og nyskapes, så trenger vi ikke tenke oss at hele universet er berørt av den doms- og frelseshistorie som

Bibelen forteller om. Den framstiller det da heller ikke slik at hele den kosmiske himmel er revet med i opprøret mot Gud. Jesus kan si at Guds vilje fremdeles skjer i himmelen. Matt 6,10.

Når det ellers gjelder troen på at det fins personvesener som bebor andre verdener ute i universet, så er det underlig at noen har vansker i dag med å tro det. I lys av de kosmiske dimensjoner som den moderne astronomi har åpnet for oss, så synes det heller høyst usannsynlig at vi mennesker er alene i Guds skaperverk.

Gud har skapt personvesener som nå er «usynlige» for oss. Det tales om *engleverdener.* Kol 1,16. Også de står i forhold til Skaperen som skapte vesener. Også de har en historie med Gud.

Når den frelseshistorie som Gud har i gang med oss i Kristus er fullendt, skal universets dybder og høyder åpnes for oss på en helt ny måte. Oppstandelseslegemet forutsettes å være fri fra de rom- og tidsbegrensninger som vi nå lever under.

6 Guds rikes himmelske art og vesen

Det innvendes ofte mot GTs endetidshåp at det er for verdslig og for nært knyttet til historien. Dets *under*karakter kommer ikke til sin rett.

Denne innvending rammer ikke. GT betoner nettopp at Guds rike er det som er «helt annerledes». Det er nettopp *himmelske og guddommelige* kvaliteter som skal prege og beherske det fullendte Guds rike. Guds rike fører fram tilstander som mennesker ikke formår å skape. Gud selv bryter inn og skaper *himmelske* tilstander på jorden og fyller alt med sin guddommelige *herlighetsfylde.*

Israel kjenner den Gud som gjør *«under* som ingen ventet». Jes 64,2. Når *«hele jorden er full av Hans herlighet»,* skal alle love Herren, Israels Gud, «Han som gjør *under,* Han alene!» Salme 72,18–19.

Det er rikets *herlighet* (kabod) som er dets *guddommelige* kjennetegn. Det er et «herlighetsrike», på grunn av det under at Gud blir umiddelbart nærværende.

At Gud bor hos oss er det underfulle! «Midt iblant dere vil jeg vandre. Jeg vil være deres Gud, og dere skal være mitt folk.» 3 Mos 26,12. Paktsformelen vil bli virkelighet!

Som Guds tronhimmel er full av Guds herlighet, skal til sist også det nye skaperverket være det. Jes 6,3; Salme 72,19; Hab 2,14.

«Folket skal få se Herrens herlighet, stråleglansen fra vår Gud.» Jes 35,2b. «Herrens herlighet skal åpenbares (komme for dagen), alle mennesker skal se det.» Jes 40,5. «Hans bolig skal være full av herlighet.» Jes 11,10.

En gjenreist menneskehet i et gjenreist skaperverk står der til slutt, ifølge GTs endetidsløfter. Alt har himmelsk kvalitet i kraft av *Guds umiddelbare nærvær.*

Det de 70 eldste erfarte foregrepet på Sinai, er nå blitt virkelighet som vedvarende status.

Det finnes ikke i Israel tro på at mennesker kan frambringe den eskatologiske frelsestilstand. Syndefallet har så store og dype konsekvenser at bare Gud selv kan ordne opp i katastrofen. Hans guddommelige skapende kraft i dom og frelse var deres eneste håp. Det folk som Herren nyskaper og gjør til medarbeidere for sin frelsesplan, er ikke tildelt den ære å gjenreise verden. Det er selv bare en del av rikets nyskapelse.

All ære ved rikets fullendelse vil alene tilkomme Herren selv og Hans forløserkonge, som «ikke skal bli utmattet og ikke bryte sammen før han har utbredt retten på jorden». Jes 42,4.

Spenningen i GTs endetidshåp

Etter som det *underfulle* i endetidshåpet ble mer og mer framtredende, særlig ved at oppstandelsestroen brøt igjennom, inntrådte det en *spenning* i forventningen. Oppstandelsestroen og troen på en radikal nyskapelse av himmel og jord, sprengte rammen for den nåværende verdenstid. Guds rikes fulle tilsynekomst ville bety en totalt ny tidsalder.

Den spirende tanke i GT om *de to tidsaldre* kom til å bryte igjennom. Når Guds rike kommer, bryter den *nærværende* verden sammen og avløses av den *kommende*. Da føres Guds skaperverk fram til en nyskapelse, hvor oppstandelsens liv skal leves ut.

I dette aspekt ble det en tendens til å tenke seg «det messianske rike» som et rike *ennå innenfor den nærværende tidsalders ramme*, som en *overgang* til frambruddet av den kommende verden. Messiasriket ble det nødvendige «mellomriket» som måtte komme, for at den store frelsesinnhøstning i Israel og folkeverdenen skulle skje til livet i oppstandelsens nye tidsalder. De veldige frelsesløfter for hedningeverdenen krever at Guds rike kom i etapper. Vi skal se at NT også har i seg denne spenningen, og at den der har funnet sin særpregede utjevning.

Det spenningsfylte framtidshåp i Israel var intenst levende på den tid da Jesus trådte fram. I den jødiske menighet var håpet konsentrert om forventningen om at Messias-tiden skulle bryte fram og Guds rike komme i kraft. Når Messias kom, skulle Israel gjenreises og folkeverdenen gå inn i det messianske frelseslys. Når Messias får lagt folkene under sitt herrevelde, skal han overgi riket til Gud, og oppstandelsens liv begynner i et gjenreist skaperverk. Slik kan frelseshåpet i Israel på den tid Jesus stod fram, summeres opp.

Det kristne håp

«Og alt som før er skrevet, er skrevet for at vi skal lære av det: Vi skal ha håp gjennom det tålmod og den trøst som skriftene gir.»
Paulus i Rom 15,4.

I – *TIDENS FYLDE*

1 Da tidens fylde kom

Fordi GTs forkynnelse av Guds rike ikke er kommet til erkjennelse for mange, så har vi heller ikke gitt akt på den sentrale plass som Guds rike har i NT. Vi har ikke bare underkjent den sentrale plassen det har, men vi har også dårlig forstått meningen og innholdet.

Vi har forsøkt ut fra endetidsprofetiene å vise hva Guds rike står for i GT. Vi har derved ønsket å trekke fram det *profetiske* håp. Vi vil nå samle oss om NT og se om de vesentlige sider ved endetidshåpet, som vi har funnet i GT, også dominerer håpet i NT. Vi vil peke på håpets egenart og innhold i Jesu og apostlenes forkynnelse og spørre om det er kontinuitet og bekreftelse av Israels forventninger eller nytolkning og eventuell annulering av sider ved GTs endetidshåp.

Det som straks faller oss i øynene når vi leser NT, er at endetidshåpet ikke lenger bare er gjenstand for *forventning*, men også for *oppfyllelse*. Hele NT er fylt av visshet om at endetidens løfter har begynt å realisere seg. *«Til oss er de siste tider kommet!»* 1 Kor 10,11. Med disse ord uttaler urmenigheten sin jublende trosoverbevisning. Håpet er begynt å oppfylles, for *Messias er åpenbart.* «Han er blitt åpenbart nå ved tidenes ende.» 1 Pet 1,20. Messiastid er endetid! Derfor er *gleden* et så markant trekk ved urkristendommen. Luk 2,14; Joh 17,13; Fil 3,1; 4,4.

Vissheten om at Messias har kommet og at Guds rike er kommet nær, er det revolusjonerende nye som preger hele NT. *Tidens fylde er kommet! Gud har sendt sin Sønn!* Gal 4,4. «Og nå bringer vi dere det gode budskap, at det løfte som ble gitt fedrene våre, har Gud oppfylt for oss, deres barn!» Apg 13,32. «For så mange som Guds løfter er, har de fått sitt ja i ham (Kristus).» 2 Kor 1,20. Dette ord betyr ikke at alle frelsesløftene allerede er oppfylt ved Kristi komme, men at de har fått sin *garanti* for oppfyllelse. En mektig *førsteutbetaling* av frelsesfylden har brutt inn! Framtiden er i ferd med å bli nåtid. «Den kommende verdens krefter» er allerede virksomme. Hebr 6,5. En eskatologisk prosess er kommet i gang, som med nødvendighet vil trappes opp til full uttelling. «Han som ikke sparte sin egen Sønn, men gav ham for oss alle, kan han gjøre noe annet enn gi oss alle ting sammen med ham?» Rom 8,32.

Det er viktig at vi særlig gir akt på de ord som sies i forbindelse med

avgjørende stasjoner i frelseshistoriens veg til sin fullendelse. Ved slike stasjoner følger det alltid en guddommelig *ord*åpenbaring, som skal hjelpe oss til å tolke rett det som skjer.

Jesu *fødsel* er naturlig nok den *epokeskapende* hendelsen. Den kløver hele verdenshistorien i to. Jesu fødsel betegner frambruddet av det messianske håp som Gud skapte i Israel og som dette folk lengtet intenst etter oppfyllelsen av.

Juleevangeliet

Lukas har i sitt *juleevangelium* fått nedfelt basisord som det gjelder å gi akt på, dersom vi skal forstå *hvem* barnet som fødes er og hvilken *tjeneste* det er bestemt for. Han er tydelig den forventede verdensforløseren. Engler fungerer som Guds sendebud ved avgjørende stasjoner i frelseshistorien. Slik også her. Fattige hyrder blir de første som får høre nyhetene om Jesu fødsel. Allerede dette forhold signaliserer at han som fødes, vil ha et særlig forhold til «de fattige». Salme 72,4,12–14.

«Herrens *herlighet* lyste om dem.» Dette fenomen signaliserer at nå bryter den herlighet fram i mørkets verden, som til slutt skal oppsluke mørket, så hele jorden blir full av Guds herlighet. Engelens budskap viser at så er tilfelle: «Frykt ikke! *Jeg kommer til dere med bud om en stor glede, en glede for hele folket. I dag er det født dere en frelser i Davids by, han er Kristus, Herren.*» Luk 2,10.

Engelen bringer det sensasjonelle gledesbudet at *Messias* er født! «Den store gleden» er selve *endetids*gleden, den som til sist skal gjøre det til «en lovsang på jorden». Jes 62,7. Engelen kunngjør for hyrdene at verdensforløseren er født i *Davids* by, Betlehem, etter de profetiske løfter. Mika 5,1. Vi har sett hvordan profetene utlover en framtidskonge av Davids ætt som skal virkeliggjøre Guds kongedømme på jorden.

De hedningekristne som Lukas skriver til, var fremmede for Messias-tittelen. Men betegnelsene *Frelser* og *Herre* var brukt også utenom Israel om store verdensherskere og deres betydning for verden. Presentasjonen av barnet gjør det klart at *det er Gud selv som kommer* i sin Messias som verdens frelser og Herre.

I Trøsteboken (Jes 40–55) hørte vi at Gud stadig kalles *frelser* og *forløser*. «Jeg er Herren, din frelser, Jakobs Veldige, din forløser.» Jes 49,26.

At barnet kalles *Herren*, er ikke bare en *fullmakts*betegnelse, som sier at han har del i Herrens eget kongevelde. Det er også en betegnelse som sier noe om hans *vesensenhet* med Gud. Herren er Guds eget navn!

Lovsangen fra englenes myriader som utløses etter annonseringen av Jesu fødsel, lovpriser Gud for den innbrytende messianske frelse. «Ære være Gud i det høyeste og *fred på jorden blant mennesker som har Guds velbehag.*» Luk 2.14. Her foregripes Guds rikes fullendelse. Englesangen har eskatologiske

dimensjoner. Når Messias-barnet har fullført sin gjerning, skal det herske *fullkommen fred på jorden* og *alle dens innbyggere skal være under Guds velbehag og yndest.* Vi har sett at endemålet for GTs framtidshåp er fred (sjalom). Messias er Fredsfyrsten. Jes 9,6. Den nye jord skal være et himmelsk Jerusalem – en fredens bolig. Den nye jords befolkning skal alle være *rettferdige.* Jes 60,21.

Det er knyttet «hellige og ubrytelige løfter til David», sier Paulus. Apg 13,34. «Freden skal være uten ende over Davids trone og hans kongerike.» Jes 9,7. Det er viktig at vi ikke individualiserer fredsbudskapet. Det er ikke bare tale om at Jesus skal gi den enkelte troende hjertefred og at Gud skal ha velbehag i de mennesker som er av god vilje! Det er tale om *en ny jord og en ny menneskehet,* som barnet skal føre fram. Det er *universell* forløsningsfylde over englenes lovsang. Det er en lovsang til Ham som sier: «Se jeg gjør alle ting nye!» Åp 21,5. Det er talen om riksfullendelsen i Åp 21 som skal gi referanseramme til julebudskapet. Her er opptakten til det som der beskrives som finalen!

Det er også viktig å merke seg at det er tale om en fred som skal komme på *jorden.* Gud skal ikke ved han som kommer, frelse oss til en fred *hinsides* i himmelen. *Her,* i dette ufredens hus hvor vi bor, skal han skape fred! *Her,* midt blant ufredens barn, som han har slike problemer med, skal han skape seg en ny menneskehet som han har velbehag i! Han som kommer er Davids-kongen. Hans regime er, ut fra hele Bibelen, et regime på jorden, ikke i himmelen.

Jesus blir født inn i en fromhetskrets som intenst ventet på messiastidens frambrudd. Luk 2,25.38; 23,51; Mark 15,43. Denne krets, «de stille i landet», trodde tiden var svanger for Guds rikes komme.

Vi møter i Lukas kap. 1–3 en presentasjon av hvem Jesusbarnet er og hvilken kallsoppgave han skal fullbyrde, som det er viktig å lytte til. Det er tydelig at den skal være *normgivende* for kirkens forståelse.

Hos mange bibelfortolkere møter vi det syn at disse kapitler bare gir oss et *tidshistorisk* bilde av messiasforventningen i fromme kretser i Jesu samtid. Dette bilde skal være sterkt *jødisk* begrenset. Det stilles derfor ofte under kritikk. Vi kan ikke ut fra vårt bibelsyn dele dette syn. Vi mener at Lukas nettopp i disse kapitler vil gi oss en nøkkel til en rett forståelse av Kristus og hans kallsoppgave. Vi tror at ikke minst det kristne håp har sporet av, fordi vi ikke vil lytte til Marias og Sakarias lovsang, til Simeons og Annas profetiske utsagn og engelen Gabriels budskap om barnet ved bebudelsen. Alle disse avsnitt er fylt med en endetidsforventning som Lukas vil si er normerende for kirken. Den Jesus som han skal fortelle om i sitt evangelium, skal forstås i lys av kap. 1–3!

2 Guds rike er kommet nær!

Det store tema i hele NT er Guds rike. Evangeliet i NT er *«evangeliet om Guds rike»*. Matt 4,23; 9,35; 24,14; Apg 8,12. Guds rike er det alt dreier seg om fra begynnelsen til enden i Jesu forkynnelse og gjerning. Jesus sier: «Jeg må forkynne *det glade budskap om Guds rike. Det er det jeg er utsendt for.»* Luk 4,43; 8,1; 16,16. Hans budskap samler seg programmatisk i det utsagn han stod fram med da Døperen var kastet i fengsel: *«Tiden er kommet, Guds rike er nær. Vend om og tro på evangeliet!»* Mark 1,15 (Matt 4,17).

Særlig de synoptiske evangelier (Matteus, Markus og Lukas) er gjennomsyret av utsagn om *Guds rike* (ca. 100 ganger). Det er ikke bare hyppigheten av begrepet som det er viktig å merke seg, men i hvilke sammenhenger det opptrer. Ved de fleste viktige passasjer i Jesu liv taler han om Guds rike. Og i de såkalte «samleberetninger», som sammenfatter Jesu forkynnelse og gjerning, finner vi også begrepet. Matt 4,23, 9,35. Han starter sin virksomhet med å annonsere Guds rikes komme. Og han avslutter sin virksomhet med å tale med disiplene «om det som har med Guds rike å gjøre.» Apg 1,3. Det er «Guds rikes hemmeligheter» alt dreier seg om i Jesu lignelser. Luk 8,10. Hans forkynnelse sammenfattes i *«ordet om riket»*. Matt 13,19.

Når Jesus forkynte Guds rike, så stod han ikke fram og forkynte et rike som hans samtid ikke visste hva var. Han talte til et folk *som hadde hele sitt religiøse liv sentrert om dette rikes komme.* Jesus trengte ikke fylle dette riket med mening og innhold. Guds rike var, som vi har sett, fylt til randen av forventede frelsesgoder! De ventet bare på at tiden skulle komme for dets frambrudd.

Rikets nærhet er Jesus selv

Det nye ved Jesu forkynnelse var ikke at han forkynte Guds rike, men at han annonserte at riket var *«nær»*.

Jesus begynner nettopp sin virksomhet med å si: *«Tiden* (ho kairós) *er kommet. Guds rike er nær!»* Mark 1,15. Dette var sensasjonelle nyheter i Israel. At «tiden er kommet» betyr (ifølge grunnteksten) at «tiden er *oppfylt»*, *ventetiden* er utløpt. «Tidens fylde» er det tidspunkt som Gud har fastsatt for rikets frambrudd.

At riket er kommet *nær,* betyr ikke bare at det «står for døren», slik at vi kan vente det umiddelbare snare frambrudd. Det betyr at det på en *begynnende* måte allerede er *kommet,* slik at det er *nærværende.*

Hemmeligheten med rikets nærhet er Jesus selv. Når Jesus sier at riket er kommet nær, så sier han indirekte at han er Messias. Guds rike og dets konge hører uløselig sammen. Riket kommer med kongens framtreden. Derfor kan Jesus si: «Guds rike er *iblant* dere.» Luk 17,20.

Jesu programord i forbindelse med sin framtreden har sin nærmeste bakgrunn i Trøsteboken hos Jesaja. Herfra stammer NTs bruk av ordet *evangeliet.* «Stig opp på et høyt fjell, du Sions *gledesbud!* – Se, der er deres Gud! Se, Herren din Gud kommer full av kraft, Hans arm gir Ham herrevelde.» Jes 40,9–10.

Profeten (som stod på eskatologiens terskel) taler disse ord egentlig om hjemkomsten fra Babel og frambruddet av Messias-tiden, som han tror umiddelbart vil følge.

Det første skjedde, men Messias-tidens gullalder lot vente på seg. Redningen fra Babel ble bare en etappe på vegen til det store mål for Guds universelle frelsesplan med Israel og verden.

Vi har sett av profetiene i Trøsteboken at Guds kongevelde kommer ved at Herren selv, Israels konge, kommer.

Ved Hans åpenbarelse skal Gud ta makten på jorden, slik vi så det også i «Sangene om Guds kongevelde». Det var en konsekvens av Jesu forkynnelse om Guds rike at alles oppmerksomhet ble vendt mot ham selv. Det var bare to muligheter: Enten var han *profeten,* som skulle være Herrens *forløper* og varsle hans ankomst (Mal 4,5), eller han var *den forventede Messias.*

Døperen hadde fullført sin gjerning. Og han hadde vitnet at han var den utlovede forløperen. «Etter meg kommer han som er sterkere enn jeg. Jeg er ikke engang verdig til å bøye meg ned og løse sandalremmen hans.» Mark 1,7. Ja, han hadde utpekt Jesus i folkets midte, som den «som skal døpe dere med Hellig Ånd og ild» og som Lammet som bærer verdens synder. Matt 3,11; Joh 1,29.

Det er tydelig at Jesus selv ikke bare vil være *herold* for Guds rikes ankomst. Han mener han bringer riket nær, fordi han er rikets *konge.* Han tilsier oss Guds rike med maktfullkommenhet. Matt 5,5; 19,29.

Dette vil da også Jesus si ved sin tiltredelsespreken for sin virksomhet i synagogen i Nasaret (Luk 4,16–22.) Her leser han den veldige Jesaja-profeti, som jødene forstod messiansk. «Herrens Ånd er over meg, for Herren Gud har salvet meg. Han har sendt meg for å forkynne et gledesbudskap for de arme, for å lege dem som har et knust hjerte, rope ut frihet for fanger og frigjøring for dem som er i lenker. Jeg skal rope ut et nådens år fra Herren.» Jes 61,1ff. I denne profeti stiller Jesus seg selv inn og sier: «*I dag* er dette Skriftord blitt oppfylt mens dere hørte på.» – Det ble en voldsom reaksjon! Alle forstod den voldsomme selvbevissthet som lå i denne kommentaren. Han sa egentlig: Jeg er denne Herrens Salvede som Guds rikes forløsning i dag settes i gang gjennom.

Guds rike og himmelriket

Det substantiv i NTs greske tekst som er oversatt med *rike,* heter *basiléia.* Basileia har en dobbelt betydning. Den vanligste er den *abstrakte: kongevelde* som handler om en konges verdighet og maktfunksjon. Men basiléia har også en

konkret betydning: *kongerike*, som står for det område eller det samfunn av mennesker som kongen hersker over.

Vi har sett at i GT er det tanken om Guds kongevelde, hans kongelige *herskermakt* som dominerer. Denne tanken er også framtredende flere steder i NT. Guds rike tenkes å bryte fram som et forløsende herrevelde. Men Guds rike tenkes også som et *område* eller et *samfunn*, som vi går inn i eller lukkes ute fra. Da er den konkrete betydningen den framtredende. Vår bibeloversettelse bruker konsekvent oversettelsen Guds *rike*, men det er viktig å vite at i flere tilfeller er den abstrakte betydning Guds kongevelde den dominerende.

I *Matteus*evangeliet brukes som parallellbegrep for Guds rike også det *jødiske* begrep *himmelriket*. Av respekt for Guds høyhellige navn Jahve, brukte de ofte omskrivninger som himmelen. Luk 15,21. Matteus skriver sitt evangelium for jøder, og det er mulig at han nettopp gjengir Jesu vanligste betegnelse på Guds rike. Alle jøder forsto at himmelriket var det samme som Guds rike. Utenfor Israel derimot var himmelriket fremmed og kunne lett misforstås. Det kunne ikke minst bli forstått som et rike *hinsides*, utenfor denne verden. En slik misforståelse er ikke uvanlig selv i dag for ikke-jødiske lesere. Vi ser da at både Lukas og Markus, som skriver for hedningekristne menigheter, bruker konsekvent Guds rike.

Jesus kan ha brukt begge begreper. At begrepene er *synonyme*, ser vi ved at de samme Jesus-ord som hos Matteus har himmelriket, hos Markus og Lukas har Guds rike. Sml. Matt 3,2 og Mark 1,15.

Men i bruken av himmelriket kan også andre tanker svinge med. Grunntekstens *himmelens rike* kan også si at riket *stammer* fra himmelen, at det har sitt *opphav* derfra og kommer som en suveren himmelsk gave til jorden. Det kan også *kvalifisere* riket, og si at det er av himmelens *art og vesen*, annerledes enn alle andre riker på jorden. Begge disse tanker er berikende for den rette forståelsen av Guds rike.

Jesus lærte sine disipler å be: «*Komme ditt rike!*» Med det blir det klart at riket kommer fra Gud til menneskene. «At *riket kommer* betyr at det inngår som ledd i de eskatologiske begivenheter som Gud har besluttet, og at det gjør seg gjeldende på historiens skueplass. Og da riket er en altomfattende størrelse, så blir tanken den at Guds rike skal avløse det nærværende verdensløp, at den nåværende skapning skal forvandles til Guds rike, nemlig i den kommende verden.» (Sverre Aalen).

Dette rike, som Jesus annonserer er kommet *nær*, er nettopp et rike som *grunnlegges* på jorden, *vokser fram* på jorden og *fullendes* på jorden. Vi vil vise ut fra NTs mange utsagn om riket at denne forståelsen er rett. Jorden er for Jesus skueplassen for dette rikes komme, både i sin begynnelse og sin fullendelse. Det er et *verdenserobrende rike*.

Ikke bare i evangeliene, men også i brevene, tales det ofte om Guds rike. Når

Paulus sier han forkynner *Kristi* evangelium (1 Kor 9,12; Gal 1,7; Fil 1,27), så mener han at han forkynner det evangelium som Jesus forkynte, nemlig evangeliet om Guds rike. Han kan derfor si: «Alle dere, som jeg har levd blant og forkynt riket for.» Apg 20,25. For apostlene var det å forkynne Kristus og Guds rike samme sak. Kristus er jo kongen i Guds rike. Lukas sier sammenfattende om Paulus at «han forkynte Guds rike og lærte frimodig om Herren Jesus Kristus». Apg 28,31. Paulus har brukt faste gudsrikeformuleringer som stammer fra Jesu egen forkynnelse. Han har talt om at de troende skal «arve Guds rike», «få del i Guds rike». 1 Kor 6,9–10; 15,50; Gal 5,21; Ef 5,5.

I *Johannes*evangeliet taler Jesus om «å se Guds rike», Joh 3,3, og om gjenfødelsens nødvendighet for «å komme inn i Guds rike». Joh 3,5. *Hebreerbrevets* forfatter taler om at de troende «får et rike, som ikke kan rokkes». Hebr 12,28. *Jakob* sier at Gud utvalgte sine «til å arve det rike som er lovt dem som elsker ham». Jak 2,5. – *Peter* taler om «en full og fri adgang til vår Herre og frelser Jesu Kristi evige rike». 2 Pet 1,11. *Åpenbaringsboken* er et eneste stort skrift om Guds rike og dets universelle seier. Åp 12,10.

I hele NT er Guds rike det samlende tema.

Guds og Kristi rike

NT taler både om Gud og Jesus som kongen i Guds rike. Guds rike tilhører Gud, som begrepet sier. «La *ditt* rike komme.» Matt 6,10. *Det er sin Fars kongevelde og rike Jesus er redskap for å realisere.*

At Gud er konge i riket, forutsettes i flere lignelser om Guds rike. (Kongesønnens bryllup, Matt 22,1ff, kongen som holder regnskap med sine tjenere, Matt 18,23.) Faderen har i sitt frelsesråd «gjort i stand riket» fra verdens grunnvoll ble lagt. Matt 25,34. Jesus kaller derfor riket for «*min Fars* rike». Matt 26,29.

Jesus er likevel, som Messias, den som trer fram som kongen i Guds rike. Han er konge ved at Gud overdrar riket til ham. «Min Far har overdradd det til meg.» Luk 22,29. Når Jesus kommer «i Herrens navn», Joh 12,13, vil det si at han kommer på Herrens egne vegne, med alle Guds kongelige fullmakter.

Jesus taler derfor også om Guds rike som *sitt* rike. Jesus er den forventede forløserkongen av Davids ætt, som skal sitte i Guds kongedømme som vi har sett i GT. Slik er Jesus «jødenes konge». Matt 21,5.

Jesus stadfester derfor overfor Pilatus at han er konge. Joh 18,36. Han sier her at hans rike ikke er «av denne verden». Det er ikke av denne falne verdens vesen. Det er ikke «herfra». Med dette ordet vil ikke Jesus si at hans rike ikke skal *inn* i denne verden. Tvert imot! Det kommer nettopp på historiens arena og vil i høyeste grad påvirke jordens imperier. Jesus tenker om sitt rike slik som vi så det i Daniel. Guds rike skal til sist omstyrte alle verdensrikene. Luk 21,24.

Jesus taler om *sitt* rike ikke bare som et nærværende rike, men også som det

framtidige. Jesus sier at de som får del i den store bankett ved riksfullendelsen, skal «spise og drikke i *mitt* rike». Luk 22,30.

Paulus taler om at Jesus til slutt skal frelse han inn «i *sitt* himmelske rike». 2 Tim 4,18 (dvs, det rike som er av himmelens art og vesen). *Peter* taler om at det skal gis oss «en full og fri adgang til vår Herre og frelser *Jesu Kristi evige* rike». 2 Pet 1,11.

Vi merker oss at Jesus kalles rikets konge både i forbindelse med rikets grunnleggelse, vekst og fullendelse. Jesus står fram med alle fullmakter fra Herren og utøver Guds kongevelde både under sitt jordliv og under sitt sete ved Faderens høyre hånd. Og han skal «komme i sitt rike (kongevelde)», Matt 16,28, for å opprette sitt rike. 2 Tim 4,1.

Fordi riksopprettelsen og realiseringen av Guds rike er Sønnens oppdrag, så kan det hete at Jesus, når dette oppdrag er fullført, *«overgir sin kongemakt til Gud,* Faderen». 1 Kor 15,24. Det viser at det hele tiden er Gud selv som står bak hele riksplanen. Ef 1,9–11; 3,9. I siste instans er riket *Guds.* «For riket er ditt, makten og æren i evighet!» Matt 6,13.

Det kan skilles mellom Guds og Kristi rike. Jesu Kristi rike kan begrenses til riket slik det kommer innenfor den nærværende tidsalder. Kristi rike blir da riket slik det nå kommer blant oss i hans kirke og slik det kommer i den etappe vi kaller Tusenårsriket. Men tekstene kan også uttrykkelig si at Kristi rike er et *evig* rike. (Luk 1,33; 2 Pet 1,11; Dan 7,14b; Jes 9,7b). Selv i Åpenbaringsboken, som så klart regner med Tusenårsriket, heter det i skildringen av det fullendte riket at både «Guds og *Lammets trone* skal være i byen» (det nye Jerusalem). Åp 22,3. (Mer om dette under kapitlet om Tusenårsriket.)

Guds rike er frelseshistoriens endemål

Det er viktig at Guds rike igjen løftes fram i lære og forkynnelse, slik at det får den plass det har i Guds ord. Det har skjedd en alvorlig underkjennelse av «evangeliet om Guds rike». Jesus og apostlene forkynner Guds rike som *hele frelseshistoriens endemål.* I mye forkynnelse i dag er Guds rike bare uttrykk for kirken og dens virksomhet. (Det heter stadig: «å arbeide for Guds rike,» «være med i Guds rikes arbeid» osv.) Guds rikes *eskatologiske* dimensjon har falt ut for mange. Det tales i stedet om «å komme til himmelen», bli en «himmelborger», «vinne sjeler for himmelen» osv. *Alt dette er talemåter som overhodet ikke finnes i Bibelen!*

La oss kort kalle til bevissthet hvordan Guds ord taler om Guds rike, og ikke om himmelen, i forbindelse med det å bli frelst og arve evig liv.

Det altavgjørende når det gjelder frelse, er ikke å få adgang til himmelen, men å «få en full og fri adgang til Jesu Kristi *evige rike».* 2 Pet 1,11. Det gjelder å få «ta det *rike* i eie som er gjort i stand fra verdens grunnvoll ble lagt». Matt 25,34. Det

er aldri tale om å arve himmelen, men å «arve *Guds rike*». 1 Kor 6,9.10; 15,50; Gal 5,21, Ef 5,5. Det gjelder til slutt «å se *Guds rike*» *Joh 3,3, «å komme inn i Guds rike»*, Joh 3,5.

Gud kaller oss aldri i sitt ord til himmelen, men Han har kalt oss «til sitt *rike* og til sin herlighet». 1 Tess 2,12. Det gjelder «å finnes verdige til å få *Guds rike*». 2 Tess 1,5.

Alle de veldige endetidslignelser som Jesus har gitt oss, er lignelser om *«Guds rike og dets hemmeligheter». Mark 4,11.* De fleste av disse er lignelser om framtiden og taler om den dobbelte utgang. Det er i disse aldri tale om at de frelste går inn i himmelen, men inn i Guds rike. De som går fortapt, blir ikke stående utenfor himmelporten, men utenfor *Guds rikes* port. I Kongesønnens bryllup er ikke bryllupssalen et bilde på himmelen, men på *Guds rike.* Matt 22,1 ff. Gjestebudet som skildres i Luk 14,16ff, er ikke et gjestebud hvor vi sitter til bords i himmelen, men i *Guds rike.* Bryllupshuset som de kloke jomfruer får gå inn i og de dårlige blir utestengt fra, er heller ikke bilde på himmelen, men på Guds rike. Matt 25,1ff.

Fiskenoten som kastet i havet, er ikke en not som samler for himmelen, men for *Guds rike.* Fisken sorteres ikke på himmelens strand, men på *Guds rikes* strand. Matt 13,47ff. I den store lignelsen om hvordan Jesus skiller folkeslagene i dommen, heter det om de som blir frelst, at de arver «det *rike* som er gjort i stand» for dem. Matt 25,34. Dette er bare noen eksempler. Her trengs det et opprydningsarbeid i forkynnelsen!

Den store frelsesgave som Jesus tilsier sine disipler, er *Guds rike.* Dette kommer tydelig til uttrykk i saligprisningene. Jesus priser dem salig «for *Guds rike (himmelriket)* er deres». Matt 5,3 ff. Det å *«sitte til bords i Guds rike»* er høydepunkt i de troendes håp! Luk 14,15. Den kostelige perle og store skatt som er å finne og vinne, er *Guds rike.* Matt 13,44–45.

Det gjelder «å søke *Guds rike* først», Matt 6,33, bryte alle hinder og forsake alt for *«rikets* skyld». Matt 10,37ff. *Guds rike* må «stormes med makt». Luk 16,16. Det gjelder «å rive *riket* til seg». Matt 11,12. De rettferdige er til sist *samlet i Guds rike.* Luk 13,22–30.

I de fleste utsagn om «å *gå inn i* Guds rike» er det tale om den *framtidige* inngang til det evige liv. Men det er tydelig at bare de som tar imot Guds rike *her og nå,* slik det kommer i Jesu menighet, vil få gå inn i det der framme ved Jesu gjenkomst.

Alle Jesu *vekst*lignelser er også lignelser om *Guds rike.* Mark 4,11. I dem kommer det også tydelig fram at Guds rike fullendes på jorden. Guds rike er som et sennepskorn som blir sådd i ringhet, men vokser til et stort tre, hvor alle himmelens fugler finner rede. Det er et bilde på at Guds rike skal vokse til en størrelse hvor alle folkeslag skal finne sitt hjem. Mark 4,30–32. (Sml. Esek 17,22–23!)

Det å *vinne evig liv* i NT er forbundet med å *vinne Guds rike*. Den rike unge mann spør Jesus: «Hva godt skal jeg gjøre for *å få det evige liv?*» Jesus sier etter møtet med ham: «Det er vanskelig for en rik å komme inn i himmelriket». Matt 19,23. I Matt 18,9 heter det at «det er bedre å gå enøyd inn til *livet*», mens det i Mark 9,47 står «gå enøyd inn i *Guds rike*». – Det er altså samme sak. Derfor kan Johannesevangeliet gjennomgående tale om å *få del i evig liv*, istedenfor å få del i Guds rike. Også for Johannes er det å arve livet og arve Guds rike samme sak. Joh 3,3.5. Det evige liv er intimt knyttet til Jesus som Messias og Menneskesønnen – Guds rikes konge. Joh 5,24; 3,13ff.

3 De to tidsaldere (eoner)

For bedre å forstå den bibelske frelsesplan, bør vi kjenne til at Guds ord tenker den realisert gjennom *tidsaldere* eller *verdenstider* (eoner). Den jødiske apokalyptikk taler om »den nåværende tidsalder» og «den *kommende* tidsalder». Den sier at Gud har skapt *to* tidsaldere: «Den Høyeste har skapt ikke én tidsalder, men to.» 4 Esra 7,50. Disse to tidsaldere står i spenningsforhold til hverandre.

Den *kommende* tidsalders frambrudd, betyr *denne* tidsalders avvikling. Men det er ikke tale om en spenning mellom en nærværende materiell og timelig verden og en høyere åndelig og evig. Slik var det i Israels omverden. Nei, motsetningen lå på det *religiøst-etiske* plan. Det var tale om en motsetning mellom en tidsalder som er preget av opprøret mot Guds kongevelde og en framtid som er bestemt av at Gud har blitt konge. Det er Guds kongeveldes seier som gjør alle ting nye. Guds *nærvær* er det som kvalifiserer den kommende tidsalder, så den blir full av evig liv. Den kommende verden er først og fremst *oppstandelsens* tidsalder. – Denne forståelse av Guds frelsesplan, som noe som realiserer seg i tidsaldere som følger på hverandre, fikk store konsekvenser for historieforståelsen i Israel. Det svarer helt til det profetiske historiesyn. Vi har sett at dette syn forstår frelsen helt og fullt i *tidens* kategori og ikke i *rommets*. Det er for dem hele tiden tale om en frelse som kommer *der framme* i tiden og ikke en frelse *der oppe* i en høyere verden. «Den kommende verden kommer i fortsettelsen av den nåværende verden, for så vidt som den innebærer en fornyelse av den nåværende skapning.» (Sverre Aalen). Gud skaper helt nye tilstander på jorden ved at de to tidsaldere (eoner) avløser hverandre.

Som følge av den profetiske virkelighet i Israel bryter det fram et helt nytt historiesyn. Vi møter et *lineært* syn på historien. Den løper mot et endemål i framtiden. Israels omverden kjente ikke den Gud som er *historiens* Herre og som leder den fram mot et mål. Den kjente bare et *syklisk* historiesyn. Man tenkte seg historien gå i sirkelgang, slik man så alle himmellegemene gjøre det.

Det som skjedde på jorden, var bare en trøtt gjentagelse. «Det er intet nytt under solen.»

Men profetene lærer oss å kjenne den Gud hvis «nåde er ny hver morgen», Klag 3,23, og som stadig skaper noe nytt. Jes 43,18–19; Sak 8,9–15.

Vi ser i NT at Jesus og apostlene har overtatt denne tidsaldertanken. Begrepet aion = tidsalder, verdenstid, forekommer mange ganger, men det er alltid i vår Bibel oversatt med *verden*. Mange får derfor ikke se hvordan *verden* da har betydningen tidsalder eller verdenstid. *Jesus* taler noen steder om «verdens ende». Matt 13,39.49;24,3;28,20. På disse steder brukes aion, og det er ikke verdens undergang Jesus taler om, men denne *tidsalders* ende. Jesus taler som apokalyptikken om «*denne* tidsalder» og «den *kommende* tidsalder», Matt 12,32: «Den som taler mot Den Hellige Ånd, skal ikke få tilgivelse verken i *denne verden* (= tidsalder) eller i den *kommende.*» Slik også i Luk 20,34: «I *denne* verden (tidsalder) tar de til ekte og tas til ekte. Men de som blir funnet verdige til å være med i den *kommende* verden (tidsalder) og oppstandelsen fra de døde, de tar ikke til ekte og tas ikke til ekte.»

Jesus taler om «*denne* verdens (tidsalders) barn». Luk 16,8. Det vi som disipler har gitt avkall på, skal vi få hundre ganger igjen «her i tiden» og «i den *kommende* verden (tidsalder) evig liv». Mark 10,30. Jesus vet at han skal bringe hit «den kommende verden». Men det særpregede for Jesus er at tanken om den kommende tidsalder er underordnet hans tale om Guds rike. Guds rike er det som skal revolusjonere alle ting og føre fram den nye tidsalder (eon).

Paulus er også fortrolig med tanken om de to tidsaldere. Flere ganger taler han om «den *nåværende verden* (tidsalder)». Jesus har gitt seg i døden «for å fri oss ut av den nåværende onde verden (tidsalder)». Gal 1,4. Jesus er opphøyet «over alle navn som kan nevnes, ikke bare i *denne verden* (tidsalder), men også i *den kommende*». Ef 1,21. Han formaner til ikke å la seg prege av den nåværende verden (tidsalder). Rom 12,2.

Hebreerbrevets forfatter sier at *den kommende verden* (tidsalder) er underlagt Jesus. Hebr 2,5. Han sier her at det stående emne som de taler om i menighetene, er «den kommende verden». De troende har allerede smakt «den kommende verdens (tidsalders) krefter». Hebr 6,5.

Sammenfattende kan vi si at Guds rike fører inn i historien den nye tidsalder. Det er viktig at vi også gjennom Bibelens tidsaldertenkning forstår at det er tale om en eskatologisk forløsning i tidens dimensjon og ikke oppe i en høyere verden, i rommets dimensjon.

Forholdet mellom tiden og evigheten

Det er ikke noen motsetning i Bibelen mellom livet i Guds skapte verden og evigheten. «Jesus bryter ikke timelighetens bånd og grenser ved å bane veg for oss ut av denne verden og inn i evighetens himmel, men han bryter de bånd og grenser i vår verden, som stenger evigheten ute fra å erobre den.» (Sverre Aalen). Jesus fyller tiden med evighetens kvalitet og dimensjon ved at *han ved sin død og oppstandelse baner veg for Guds nærhet.* Ved Guds nærvær i Kristus blir døden oppslukt av livet. Den kommende tidsalder er det evige livs tidsalder. De som arver den kommende verden, «kan jo ikke mer dø . . . for de er Guds barn.» Luk 20,36.

Bibelen taler om *«de siste tider»*, 1 Kor 10,11, «tidenes ende», 1 Pet 1,20, «den siste dag». Joh 6,39. Disse uttrykk skal ikke si at tiden som sådan skal opphøre når riksfullendelsen kommer. De siste tider er det store vendepunkt i Guds frelseshistorie, da frelsestiden bryter igjennom.

Det særpregede ved NT er at det kan hete: «Til oss er de siste tider kommet.» 1 Kor 10,11; Hebr 1,2. «Han (Messias) er blitt åpenbart nå ved tidenes ende.» 1 Pet 1,20. Hele tiden fra Jesu komme til hans gjenkomst kan betegnes som de siste tider. Det kommer av at Guds rike er endetidens store frelsesgave. Fordi riket med sin frelserkonge er kommet nær, så er også de siste tider på en begynnende måte kommet. *Tiden kvalifiseres mer og mer som de siste tider etter som de eskatologiske begivenheter bryter på.*

Hele Jesu frelsesverk er endetidsbegivenheter. Hele kirkens tid er også endetid. Kirken er en endetidsstørrelse. Den er en frukt av «den kommende tidsalders krefter». Den er som sådan ikke av denne verden (tidsalder), men den kommende. Den kan derfor ikke innebygges i denne tidsalder. Den er en *fremmed gjest.* 1 Pet 1,17. De som hører menigheten til, er «fremmede og utlendinger» i denne verden. 1 Pet 2,11. Det hersker krigstilstand mellom dem og «denne verdens fyrste». Men de troende slåss på sin Herres egen grunn. Gud har skapt verden ved Kristus. Det er med henblikk på Kristus og hans menighet at Gud gir verden en framtid. Når Hans frelseshistorie har nådd sitt mål, er den nåværende tidsalder avviklet og den kommende verden har brutt igjennom.

II – *HVA ER GUDS RIKE?*

Vi har under gjennomgåelsen av rikstanken i GT sagt at det overordnede mål for denne er *helbredelsen av gudsforholdet.* Vi har sett at målet er Guds *nærhet.* Han skal bo hos sitt folk for godt. Folket vil være under Hans velbehag, så Gud kan tre fram av sin skjulthet og *«la seg se».*

Betingelsene for dette salige endemål for Guds frelseshistorie er, som vi har sett, en ny pakt som hviler på en fullkommen syndsforlatelse og en nyskapelse av hjertene ved Den Hellige Ånds utgytelse over alt Guds folk.

Vender vi oss nå til NT, så ser vi at dette overordnede mål også her dominerer helt. Guds nærhet i Jesus Kristus er det store emne for frelsesjubelen. «Ordet ble menneske og tok bolig iblant oss.» Joh 1,14. «Den som har sett meg, har sett Faderen.» Joh 14,9. «Kristus blant dere, håpet om herlighet.» Kol 1,27. Jesus lover at de som har sett Faderen i Sønnens skikkelse, skal få se hans Far i Guds rike. Det Israels eldste en kort stund opplevde på Sinai, skal bli en evig salig virkelighet der. «De skal se Guds åsyn.» Åp 22,4. «De skal se Gud.» Matt 5,8.

Jesus er paktstifteren som virkeliggjør dette. «Han er *mellommann for en ny pakt,* som er så mye bedre og hviler på bedre løfter.» Hebr 8,6. Jesus setter Mosepakten til side. Gal 4,5. Den gamle pakt «er *opphevet* i Kristus». 2 Kor 3,14. De som hører Kristus til, er blitt «tjenere for en *ny* pakt». 2 Kor 3,6. Jesus er Herrens tjener, som blir gjort til den utlovede «pakt for folkene». Jes 42,6. Mosepakten avløses av *Kristuspakten.*

Vi skal se at denne nye paktsstiftelse helt og holdent er forankret i Kristi død og oppstandelse. De er de to mektige «Guds storverk», Apg 2,11, som innfører det eskatologiske paktssamfunnet med Gud. Kristi død og oppstandelse dominerer hele NTs frelsesforkynnelse. Ved dem blir Guds rike *grunnlagt* på jorden som eskatologisk størrelse. Ved dem bryter Guds kongevelde i Israel igjennom *fra løfte til løftesoppfyllelse,* fra «en skygge av de goder som skulle komme», til *saken selv.* Hebr 10,1 (Kol 2,17).

1 Guds rike – forsoningens rike

Den fundamentale forutsetning for Guds rikes frambrudd i verden er *verdens forsoning med Gud.* Først ved at Hans vredesdom over en frafallen og gudsfiendtlig verden blir sonet, kan gudssamfunnet åpnes og de livgivende krefter fra den oppstandne Kristus bryte inn.

Uten tvil står *syndenes forlatelse* som den primære frelsesgaven i NT. Luther kan si med rette: «Guds rike består i to ord: syndenes forlatelse.»

Grunnlaget for forlatelsen er over alt i NT Kristi *soningsdød.* «Derfor må de ord: *«Han bar våre synder»,* særlig grundig bli forstått. Disse ord er fundamentet på hvilket hele NT hviler,» sier Luther.

Jesus sier dette tindrende klart i nattverdsordene. Matt 26,28. Hans blod er *den nye pakts blod, «som utøses for mange til syndenes forlatelse».* Syndsforlatelsen er en frukt av hans soningsoffer på Golgata. NT betoner at Kristi offer er det *endegyldige offer.* Hans offer representerer «en evig pakts blod». Hebr 13,20. «Nå har han åpenbart seg *én gang for alle ved tidenes ende,* for å utslette synden ved sitt offer.» Hebr 9,26 (1 Pet 3,18). Kristi offer er et offer for hele menneskeheten. «Han er en soning for våre synder, ja, ikke bare for våre, men *for hele verdens.»* 1 Joh 2,2; Joh 1,29; 2 Kor 5,19.

Hele forsoningshendelsen er i NT tolket i *GTs soningsramme.* NT er full av soningsbegreper og soningsutsagn, som viser at Kristi død skal tolkes ut fra soningskultusen i Israels tempel. Derfor er det stadig tale om «blodet» (soningsblodet) i alle NTs skrifter. Gud har stilt ham synlig fram «for at han ved sitt eget blod skulle være et sonoffer». Rom 3,25.

Den *stedfortredende strafflidelse er bærebjelken* i hele Skriftens lære om forsoningen. «Han som ikke visste av synd, har Han gjort til synd for oss, for at vi i ham skulle få Guds rettferdighet.» 2 Kor 5,21. «Den rettferdige led for urettferdige.» 1 Pet 3,18. Han ble tilregnet vår synd så helt og fullt at han ble bærer av dens dom og forbannelse. Gal 3,13.

Hele NT tolker Jesu død ut fra Israels soningsforståelse. Derfor kan Paulus si at «Kristus døde for våre synder *etter Skriftene».* 1 Kor 15,3.

Det er ikke først apostlene som har tolket Jesu død i GTs soningsramme, men Jesus selv har gjort det. Han er opphavsmannen til det apostoliske budskap om frelsen i hans soningsdød.

Det banebrytende nye i Jesu tolkning av sin kallsoppgave er at han, i motsetning til jødedommen, drar GTs forkynnelse av *Herrens tjener* inn i sentrum av sin messianske selvbevissthet. Jødedommen hadde ikke kommet til rette med forståelsen av den *lidende* Messias (Jes 53).

Jesus viser helt fra sin dåp at hans veg til sine frelsesfullmakter bare kan gå gjennom en dåp i Guds vrede. Da Johannes vegret seg for å døpe ham, sa Jesus: «La det nå skje! Dette må vi gjøre for å oppfylle all rettferdighet» (dvs. Guds

frelsesråd). Matt 3,15. Jesus sier at han er kommet til verden *«for å gi sitt liv som løsepenge for mange»*. Matt 20,28. «En dåp må jeg døpes med; hvor tynget jeg er til den er fullført!» Luk 12,50. Jesus går opp til Jerusalem for å fullføre Guds frelsesplan med verden. Det guddommelige «må» lå over ham. Ingen måtte få stoppe ham! Selv ikke Peters velmente formaning: «Dette må ikke hende deg!» Matt 16,22. Selv da det åndelige mørke seg inn over Jesus i Getsemane, og Jesus et øyeblikk ikke lenger så sin lidelsesvegs absolutte nødvendighet, ble han «lydig til døden, ja, korsets død». Fil 2,8. Han måtte også lære *blind* lydighet.

Vi har sett i tolkningen av Jesaja 53 at det bare er over tjenerens dype fornedrelse at han blir opphøyet. «Fordi han gav sitt liv til soning, skal han se etterkommere og leve lenge og ved ham skal Herrens vilje ha framgang.» Jes 53,10. Det er dette Jesus selv sier med ordene: «Hvis ikke hvetekornet faller i jorden og dør, blir det bare det ene korn. Men hvis det dør, bærer det rik frukt.» Joh 12,24. Og videre: «Og når jeg blir løftet opp fra jorden (på korset), skal jeg dra alle til meg.» Joh 12,32. Dette siste ordet sier Jesus i forbindelse med grekerne, som var kommet til høytiden for å få møte ham. Deres ønske uttrykte for Jesus hele det profetikompleks som vi kaller «hedningenes valfart til Jerusalem». Jesus vet at han må dø for å åpne adgangen for hedningefolkene til Guds rike. Bare slik kunne han også bli ikledd den frelsesherlighet, som lik en magnet skal dra dem til det nye Jerusalem. «For Gud ville føre mange barn til herlighet. Da måtte han la høvdingen, som leder dem til frelsen, nå fullendelsen gjennom lidelser.» Hebr 2,10. «Da han hadde fullført renselsen for våre synder, satte han seg ved Majestetens høyre hånd i det høye.» Hebr 1,3; Fil 2,8–11.

Hele NT vitner at det var nødvendig at Kristi kors ble reist til verdens forsoning med Gud. I Romerbrevetes enestående utlegging av den kristne frelseslære, ser vi i de tre første kapitlene hvordan vår fortapthet overfor Guds vrede er vår egentlige nød. Hele frelseslæren er en lære om «hvordan Gud og vi kan bli venner med hverandre». (Luther). Vi er alle «av naturen under Guds vrede» (egtl. vredens barn). Ef 2,3. Men Jesus «redder oss fra den vredesdom som kommer». 1 Tess 1,10; Rom 5,9. Hans soningsdød har relasjon til dommedag. På korset hvor Gud åpenbarer sin store kjærlighet, der åpenbares også Guds vrede i sitt skremmende alvor! Han kunne ikke engang spare sin egen Sønn, men måtte gi ham for oss alle, for å løse oss ut av sin dom.

Jesus ble døpt i Guds vredesdåp. «Min Gud! Min Gud! Hvorfor har du forlatt meg?» Matt 27,46.

«Den dom Gud i tiden nådig har skånet oss for og på dommedag nådig vil skåne oss for, den har Jesus skånselsløst utstått for oss på Golgata.» (Karl Barth).

«Det hører til det uoppgivelige i NTs budskap at i Kristi død er redningen

fra den kommende vrede. Og det er helt avgjørende, for vreden er den egentlige fordervelsesmakt. Bare i Kristus er det mulig å bryte igjennom den evige vrede. Bare i ham kan den uhørte spenning mellom Guds vrede og Guds kjærlighet sammenskues.» (Gustav Stählin).

Uten overdrivelse kan Luther si: «Dette er den kristne religion: En har syndet, en annen bærer straffen. Den som har syndet, gjør ikke fyldest for straffen. Den som gjør fyldest for straffen, har ikke syndet. Underlig er læren!»

NT lærer at Kristi offer bringes til Gud, fordi konflikten virkelig er *dobbel.* Gud er vår egentlige nød. Gud er vel ikke uforsonlig. Han vil at det skal komme til forsoning. Men utslettelsen av «gjeldsbrevet, som gikk imot oss på grunn av lovens bud» (Kol 3,14), måtte skje med Kristi liv som løsepenge. Guds hellige straffekrav måtte oppfylles ved soning, for «synd blir ikke tilgitt uten at blod blir utøst». Hebr 9,22. Det er ikke blodet som *fysisk substans* som soner, men det utøste blod vitner om at *liv er hengitt i Guds dom.* Livet er i blodet, ifølge bibelsk syn. «Blodet soner, fordi livet er i det.» 3 Mos 17,11. «Jeg har gitt dere blodet på alteret til soning for dere,» sier Herren.

Ved at Jesus ble stilt fram i sitt blod på korset, oppfylles hele den tilsiktede mening med Israels soningskultus. Alt siktet på den dagen da Herren skulle sende sin Sønn og ikle ham vårt kjød, så han som sann Gud og sant menneske, i én person, kunne gjøre opp for hele verdens synd. Hebr 10,5. Som vår yppersteprest «har han båret seg selv fram som et lyteløst offer for Gud». Hebr 9,14 (24.26.28).

I NTs forsoningsforkynnelse er altså Gud både den som gir sonofferet og som samtidig mottar offeret.

Jesus har bragt et offer som har soningskraft for hele verdens synd. «Han er en soning for våre synder, ja, ikke bare for våre, men *for hele verdens.*» Joh 2,2. Men hele verden er ikke i og med soningen også *forsonet* med Gud. Soningen får virkekraft bare for dem som *ved troen og dåpen blir tatt inn i det paktssamfunn med Gud som er stiftet i Kristi blod.* Hele Det nye testamente vitner samstemmig om at den nye pakt er grunnlagt på Jesu selvhengivelse av sitt liv som sonoffer på Golgata.

2 Guds rike – rettferdiggjørelsens rike

Kristi død er rettferdiggjørelsens grunnlag. Rom 3,24–25. *Rettferdiggjørelsen* er Guds frifinnelsesdom over en synder som ved tro og dåp tar sin tilflukt til Kristi soning. Apg 2,38. Ved rettferdiggjørelsen skjer en ikke-tilregning av syndeskyld. «Han bar våre synder» er det utsagn som er grunnen under all tro på syndenes forlatelse. Rettferdiggjort *i kraft av hans blod,* blir vi frelst fra vreden. Rom 5,9.

Rettferdiggjørelsen er en frifinnelsesdom over oss med *eskatologisk* rekkevidde. Den åpner *nådestanden* og *barnekåret* hos Gud, hvelver en åpen himmel over vårt liv, som går *like inn i den kommende verden.* «Da vi altså er blitt rettferdige ved tro, *har vi fred med Gud* ved vår Herre Jesus Kristus. Gjennom ham har vi også ved troen fått adgang til *den nåde vi står i,* og vi priser oss lykkelige fordi vi har det håp at vi skal få *del i Guds herlighet.*» Rom 5,1–2.

Syndenes forlatelse er den største og grunnleggende frelsesgave i den nye pakt, slik allerede GTs profetiske løfter forutsa. «Om ham vitner alle profetene og sier at alle som tror på ham, skal få tilgivelse for syndene ved hans navn.» Apg 10,43. Paulus kan sammenfatte hele den omfattende forløsningen i Kristus med syndstilgivelsens nåde. «I ham har vi forløsningen som er vunnet ved hans blod, *tilgivelse for syndere.*» Ef 1,7; Kol 11,4.

Rettferdiggjørelsen skjer ved *«troen alene»* og *«nåden alene»*. Rom 3,24; 5,1; Fil 3,9. Denne trosartikkel er det kirkens tro står og faller med. Ingen «lovgjerninger», dvs. ingen gjerninger som loven krever, kan bygge opp noen egen rettferdighet, som kan bli grunnlag for frelse. Gal 2,16; 3,11. «Ikke noe menneske blir rettferdig for Gud på grunn av gjerninger som loven krever. Ved loven lærer vi synden å kjenne.» Rom 3,20. Lovgjerninger og lovoppfyllelse kan ikke gjøre noen levende for Gud. Gal 3,21.

Liv i Gud og inngang i paktssamfunnet med Ham vinnes bare gjennom syndsforlatelsen i Jesus Kristus og den levendegjøring i Ånden som syndsforlatelsen åpner for. Gal 2,19–21; Fil 3,7–11.

Subjektivt tar vi imot rettferdiggjørelsen ved *troen. Objektivt* skjenker Gud oss den gjennom *dåpen,* som er det *paktsstiftende* nådemiddel. Apg 2,38; 22,16; Rom 6,3; Tit 3,5. Som vi i ekteskapet først blir ett ved den offentlige vigsel og kan ta ut ekteskapets rettigheter, slik også i samfunnet med Kristus. Først i den offentlige vigsling til ham i dåpen går vi inn i paktssamfunnet med Herren og får del i dette samfunns frelsesgoder. Vi må døpes inn i Kristi døds kraft, idet vi dør med ham i dåpen til hans død. Rom 6,3. Derfor er dåpen det *paktskonstituerende* middel. Den er nødvendig til frelse. Mark 16,16. Vi må døpes inn i Kristi frelsesverk ved å døpes til hans «legeme», som er menigheten. Utenfor paktsfolket (hans troende menighet), som er betrodd nådemidlene, er det ikke frelse. Ef 2,12. Privatkristendom som vil leve ved «troen alene» uten menighetssamfunn og bruk av nådemidlene, er svermerisk kristendom. Slike kristne ligner dem som i forhold til ekteskapet vil leve sammen i et samboerforhold uten å etablere det ved offentlig vigsel.

NT kjenner ikke noe *frelsende* gudsforhold utenfor pakten med Herren. Og den er alltid en *menighets*pakt. Vi opptas i pakten med Herren og hans menighet i en og samme handling, nemlig ved å gå inn i *dåps*pakten. Dåpen skjer alltid til en *stedlig ordnet* menighet ifølge Guds ord. Og den lære at det ikke er frelse utenfor menigheten, er alvoret bak all kirkedisiplin. Matt 16,18–19; 18,15–18.

Disse nytestamentlige læresannheter er mange fremmede for i dag, i en tid da så mye svermerisk og bibelflyktig åndelighet dominerer.

Når NT sterkt sier at vi frelses ved «troen alene», så skal ikke det føre til underkjennelse av dåpen og nødvendigheten av å tilhøre en menighet. Forkynnelsen av «troen alene» er alltid rettet mot *lovgjerningene*. Trosforkynnelsen har «nåden alene» som hovedsak. Den har derfor ikke dåpen til Kristi frelsesverk som konkurrent. De som stiller frelse ved tro og dåp opp mot hverandre, har havnet i en fundamental misforståelse.

Det er derfor en dyp nytestamentlig sannhet at «utenfor menigheten er det ikke frelse». Guds menighet er frelsens hus. «Kirken er full av syndenes forlatelse.» (Luther). Den er bærer av «forsoningens ord og forsoningens tjeneste». 2 Kor 5,18–19. I Kristi menighet på jord går vi inn i det hus hvor syndere blir *forsonet* med Gud. Her etableres det barnekår som gjør oss til borgere av Guds rike og det samfunn med Gud som gir evig liv. «Hvor syndenes forlatelse er, der er liv og salighet.» (Luther).

3 Guds rike – oppstandelsens rike

Kristi oppstandelse er den andre store frelseshendelse som Guds rike er grunnlagt på. Guds rike er *oppstandelens rike*. Kristi oppstandelse utløser den nye pakts *levendegjørende* kraft: *Åndens gave*. «Med Jesu oppstandelse er livsmakten, *Ånden*, kommet inn i denne verden. Den er den store foregripelse av enden i nåtiden.» (Oscar Cullmann).

Jesus er som den oppstandne *Åndsdøperen*, som levendegjør sine troende til det nye livet i Guds rike. Det er et liv «i Ånden».

Før vi viser hva Skriften sier om Kristi levendegjørelse av sine troende ved Ånden, vil vi stanse for Guds storverk i Kristi oppreisning fra de døde.

Evangeliet om den oppstandne står i sentrum av apostlenes forkynnelse. Deres kall er først og fremst å være vitner om Kristi oppstandelse. Apg 1,22; 2,32; 3,15. «Gud oppreiste denne Jesus, og vi er alle vitner om det.» Apg 2,32.

Vi har sett at oppstandelsestroen brøt gjennom relativt sent i Israels endetidshåp. Men på Jesu tid var den fast innebygd i håpet. Marta kan, som troende jøde, si til Jesus: «Jeg vet at han (Lasarus) skal stå opp i oppstandelsen på den siste dag.» Joh 11,24.

At Jesus ble forkynt som Den oppstandne, var en meget oppsiktsvekkende nyhet for Israel. Oppstandelsen er på det mest intime knyttet til «den kommende verden» og messiastidens frambrudd.

At Jesus forkynnes som oppstanden, betyr at endetidens store frelsesunder har skjedd med Jesus. Apostlene forkynte at Jesus er «den *førstefødte* av de døde». Han er den første som er født ut av de rettferdiges store skare i Dødsriket

til det nye udødelige liv i Guds rike. Oppstandelsen har begynt! Apg 26,23; 1 Kor 15,23; Kol 1,18. Apostlene forkynte Jesu oppstandelse som *«førstegrøden»* av de døde, som varsler at den *store innhøstningen* til den kommende verden står for døren. 1 Kor 15,20.

Jesu oppstandelse er ikke bare en *isolert* hendelse, men vil føre til *alles* oppstandelse. «Fordi døden kom ved et menneske, er også de dødes oppstandelse kommet ved et menneske.» 1 Kor 15,21. Jesus – Den oppstandne – har fått makt over alle mennesker. Han skal rope alle ut, enten til livets eller dødens oppstandelse. Joh 5,29. Både GT og NT lærer klart en oppstandelse både til frelse og fortapelse. Dan 12,2–3; Apg 24,15; Åp 20,12ff. (Hva slags legemer de som går fortapt står opp med, sier Guds ord ingen ting om. Det heter bare at de går til grunne med *«sjel* og *legeme»* i fortapelsen. Matt 10,28.)

Det er de *troendes* oppstandelse som Guds ord er opptatt av. Alle disse «skal få liv ved Kristus». 1 Kor 15,22. Han er ikke bare et enkeltindivid i slektslegemet, men «hode», dvs. *stamfar*, for en helt ny menneskehet: *oppstandelsens barn.* Han er den *andre* Adam, Rom 5,14–19, «den *siste* Adam». 1 Kor 15,45. Som sådan er han «en ånd som gir liv» eller (som det heter i grunnteksten) *«en levendegjørende ånd».* 1 Kor 15,45. Derfor kan Jesus avlegge det veldige vitnesbyrd: *«Jeg er oppstandelsen og livet.»* Joh 11,25. Jesus er bærer av oppstandelsen for det folk han forløser. Han er den «som gjør levende den han vil». Joh 5,21. Det eskatologiske livet er å finne i samfunnet med ham. «Han har tilintetgjort døden og ført liv og udødelighet fram i lyset ved evangeliet.» 2 Tim 1,10. At dette livet er «ført fram i lyset ved evangeliet», betyr at det nå er tilgjengelig også for oss. Det tilbys oss gjennom evangeliets innbydelse til å tro på ham. «For dette er min Fars vilje, at den som ser Sønnen og tror på ham, *skal ha evig liv, og jeg skal reise ham opp på den siste dag.»* Joh 6,40.

Men vårt håp om evig liv står og faller ikke bare med troen på Kristi oppstandelse, men *at denne hendelsen er et historisk faktum.* «Men er Kristus ikke stått opp, da er vårt budskap intet og deres tro er meningsløs.» 1 Kor 15,14.

NTs vitnesbyrd om Jesu oppstandelse legger stor vekt på at apostlene har vært *øyenvitner.* 1 Kor 15,3–8. «Gud oppreiste denne Jesus, og vi er alle vitner om det.» Apg 2,32. «Det vi så og våre hender tok på, om det bærer vi bud,» sier Johannes. 1 Joh 1,1. Apostlene gav sitt liv som martyrer for sannheten i dette budskap.

Det er *Den Hellige Ånds vitnesbyrd* som overbeviser og skaper troen på Kristi oppstandelse. Vi tror ikke først og fremst på denne hendelsen ut fra historiske bevis. Men ut fra de erfaringer vi gjør ved å ta imot budskapet, blir vi overbevist om den historiske sannheten i Kristi oppstandelse.

Det viser seg at evangeliets budskap om Kristi oppstandelse *skaper et livssamfunn med Den oppstandne, der det blir trodd.* «Han (Gud) *gjorde dere levende* sammen med Kristus.» Kol 2,13; Ef 2,5.

Guds ord lærer oss at Kristi oppstandelseslegeme er prototyp for alles oppstandelseslegeme. «Han skal forvandle vårt svake og forgjengelige legeme så det *blir likt med* det legeme han har i herligheten.» Fil 3,21.

Det som preger Kristi oppstandelseslegeme, er Guds rikes *herlighet* (doksa). Ved Kristi forklarelse på berget før sin død, lyste denne herlighet fram fra Jesu jordiske legeme på en *foregrepet* måte. Det var et tegn på at Jesus er bærer av den livsfornyende makt, som skal beseire dødskreftene i vår kropp. Mark 9,2ff. Kristi oppstandelseslegeme er fra himmelen, sier Paulus. Det er derfor gjennomlyst av den himmelske herlighet, preget av himmelens art og vesen. 1 Kor 15,47.

Jesus er altså den første som er blitt «ikledd med vår bolig fra himmelen som en overkledning». 2 Kor 5,2. Ved sitt komme skal han overkle alle sine troende med en kledning som er lik hans. «For likesom vi har båret den jordiskes bilde (den første Adams bilde), skal vi også bære den himmelskes bilde (den andre Adams bilde).» 1 Kor 15,49.

Jesu oppstandelse er ikke en regulær *dødeoppvekkelse*, slik Jesus gjorde under sitt jordliv. De stod opp i det samme forgjengelige legeme og måtte siden igjen gå all kjødets gang. Jesu legeme er et *nytt* legeme i eskatologisk mening. Vi har sett at *ny* i eskatologisk mening ikke betyr ny etter sin opprinnelse, men etter art og vesen. Jesus ble overkledd med et kvalitativt nytt legeme.

Det er et intenst anliggende i det apostoliske vitnesbyrd at det er en *kontinuitet* mellom Kristi første legeme av «kjøtt og blod» og Kristi oppstandelseslegeme. Det er den korsfestede Jesus som står opp i et nytt og forvandlet legeme. Ikke nytt etter sin opprinnelse, så det avsjelede legemet var tilbake i graven. Nei, graven ble *tom!* Luk 24,3. Liksvøpet ble funnet lagt sammen i den tomme graven. Joh 20,5–7. Sårmerkene etter hans korsfestelse identifiserte Jesus for dem. Luk 24,39.

Det var i et *forvandlet* legeme Jesus stod opp. Det legeme som var korsfestet i svakhet, stod opp i *kraft*. Det som var gitt i døden i vanære, stod opp i *herlighet*. Det som var kledd i forgjengelighet, ble ikledd *uforgjengelighet*. 1 Kor 15,42–43; 53–54. Jesu første legeme hørte hjemme i denne tidsalder. Hans siste legeme hører hjemme i den kommende. Jesu oppstandelsesskikkelse er *en mirakuløs åpenbaring* av den nye verdens legemlighet midt i den gamle.

Det er derfor noe forbigående over Jesu åpenbaringer for disiplene. Når Lukas forteller at «han i førti dager viste seg for dem og talte med dem om det som har med Guds rike å gjøre», så viser sammenhengen at det neppe tenkes på et *varig* samvær i disse ukene. «Han stod fram og gav dem mange klare bevis for at han levde.» Apg 1,3.

Åpenbaringene var samtidig *tilslørt* i den forstand at det *herlige* ved hans legemsart var dempet ned. «For over alt herlig skal det være et dekke.» Jes 4,5. Den nåværende verden kan ikke bære åpenbaringen av den herlighet som hører den kommende verden til! Overfor Paulus åpenbarte Jesus seg i et lys som var

sterkere enn solen, så hans fysiske øye ble blendet for flere dager. Apg 26,13. Likedan så seeren Johannes Jesus slik: «Ansiktet var som solen, når den skinner i all sin kraft.» Åp 1,16. Peter, Jakob og Johannes hadde også på en foregrepet måte opplevd denne Jesu herliggjørelse. Matt 19,2. I alle disse tre tilfellene heter det at de kaster seg til jorden av skrekk. Først når vi blir likedannet med Kristus i hans oppstandelse, vil hans umiddelbare nærvær i herlighet kunne erfares som et nærvær i varig og salig beskuelse.

Når Jesu oppstandelseslegeme kalles *«åndelig»* (pneumatisk), skal det ikke forståes *spiritualistisk,* som om hans legeme er ren ånd. Det kalles «åndelig», fordi det helt er gjennomtrengt og behersket av *Guds ånds livgivende kraft.* Det er et virkelig legeme. Kroppsligheten bestemmer Kristi eksistens også i den kommende verden! Det at Jesus ble menneske er en *evig* hendelse. Han forblir til evig tid Gud og menneske i én person.

At Jesu legeme er et virkelig *stofflig* legeme, ser vi av at Jesus ber dem i sin undrende vantro å *berøre* ham. Thomas får stikke fingeren i hans side, som ennå bærer merke etter spydstikket fra korset. Joh 20,27. Han *spiser og drikker* sammen med dem. Luk 24,42–43. Men samtidig er det trekk som sprenger vårt nåværende legemes materialistiske begrensning. Hans nye oppstandelseslegeme er hevet over tidens og rommets sperringer. Han kommer til disiplene gjennom stengte dører. Luk 24,36. Han blir plutselig *synlig* og like plutselig *usynlig* for deres øyne.

Han farer ved himmelfarten opp i luften og blir borte for deres øyne. Apg 1,9.

Denne nye dimensjonen ved Kristi legeme har ikke sin grunn i at Jesus er guddommelig. Den er, ifølge Skriften, en egenskap ved den «åndelige» legemsform, som også englene har. De er også hevet over rommets og tidens begrensninger. Deres besøk på jorden fra sine himmelske boliger i Guds store skaperverk viser det.

Jesus vil komme igjen i sin oppstandelsesskikkelses herlighet. Da skal hans menighet gjennomgå den samme store forvandlingen med sin legemlighet, som han selv har gjennomgått.

Men de troendes oppstandelse skjer over to trinn: den *åndelige* oppstandelse med ham i denne verden og den *legemlige* ved inngangen til den kommende verden. Vi vil nå se på hva Guds ord sier om vår åndelige oppstandelse med Kristus. Begge deler er oppfyllelse av det kristne håp. Begge deler er eskatologiske begivenheter, fordi det er følger og virkninger av den revolusjonerende store endetidsbegivenhet som Jesu oppstandelse er.

4 Guds rike – Den Hellige Ånds rike

Vi har sett at endetidsløftene i GT utlovet en mektig utgytelse av Den Hellige Ånd over menneskeheten i messiastiden.

Johannes Døperen hadde annonsert Jesus som *Åndsdøperen.* «Han skal døpe dere med Hellig Ånd.» Matt 3,11; Joh 1,26f. Han refererer til det hele Israel ventet skulle skje. Når Messias kommer, så skal de utlovede løfter om Åndens komme, som nyskapende makt i folket og hele verden innfries. «Å *døpe med Hellig Ånd*» er originalt for Døperen og synes være foranlediget av hans egen dåp med vann.

Talen om Åndens dåp er et høvelig uttrykk for det revolusjonerende som skjer ved den messianske åndsutgytelse. Dåp står for en eksistensforvandling. Dåp avbilder en død bort fra den gamle eksistens og oppreisning i en ny. Dåp er en *innvielses*handling. Den betegner en radikal overgang fra døden til livet, fra den gamle tidsalder til den nye, fra Satans maktvelde til Guds maktvelde. Den åndsutgytelse Jesus skjenker, setter oss inn i endetidens utlovede gudsforhold, den fører den døpte inn i den nye Åndens tid. At åndsdåpen er det samme som å få Åndens gave, viser tydelig Apg 11,14–17.

Jesus hadde lovet at han skulle sende Ånden (Talsmannen) etter sin himmelfart. Joh 14,16–18.26; 15,26; 16,7–14. Disiplene skulle vente på Åndens komme. Luk 24,49. Først på grunnlag av Jesu fullbragte frelse og herliggjørelse kunne Ånden utløses. Joh 7,39. Han «ble opphøyd til Guds høyre hånd, og mottok av Faderen Den Hellige Ånd, som var lovt oss og utøste den». Apg 2,33.

På pinsedag skjer frambruddet av denne eskatologiske frelsesgave. Og i hele tiden mellom pinse og Jesu gjenkomst døper Jesus alle dem han frelser med Den Hellige Ånd. Ved å døpe oss i Ånden, levendegjør han oss til liv i Gud og gjør oss til lemmer på sitt oppstandelseslegeme, som er menigheten. 1 Kor 12,13.

Åndens gave er gaven som besegler frelsessamfunnet med Kristus. «Den som ikke har Kristi Ånd, hører ham ikke til.» Rom 8,9. Troen og dåpen er forutsetningen for å få del i Åndens gave.

Ved troen og dåpen blir alle troende «kledd i Kristus». Gal 3,27. Vi blir dradd inn i hans døds- og oppstandelsessamfunn. Rom 6,1ff; Kol 2,12ff. Vi dør med Kristus i dåpen til hans død, så vi får del i Golgatapaktens soningskraft. Vi oppreises med Kristus i hans oppstandelsessamfunn, så vi levendegjøres med ham i Ånden. Apg 2,38–39. Dåpen er en dåp til gjenfødelse og fornyelse i kraft av Den Hellige Ånd. Tit 3,5. Dåpssamfunnet er så intimt at Jesus kan si: «Jeg er i dere og dere i meg.» Joh 14,20. Lignelsen om vintreet og greinene er det klareste bilde på det intime forhold som den troende menighet står i til sin Herre. Joh 15,1ff. Bildet av Kristus og menigheten som forholdet mellom legeme og lemmer, er av samme inderlige art. 1 Kor 12,27. Det er ved Ånden at den oppstandne Kristus bor i sin menighet og i den enkelte troende. *Ånden er*

formen for Kristi nærvær i verden mellom himmelfarten og gjenkomsten. «Herren (Jesus) er Ånden.» 2 Kor 3,17.

Jesus sier ved sin avskjed: «Jeg skal ikke la dere bli igjen som foreldreløse barn, jeg kommer til dere.» Joh 14,18. Det skjer ved at han sender Ånden. «Han blir hos dere og skal være i dere.» Joh 14,17.

Ved Åndens gave blir den troendes legeme en *bolig for Den Hellige Ånd.* 1 Kor 3,16–17; 6,19.

Guds rike, slik det er kommet før Jesu gjenkomst, står i *foregripelsens* tegn. Ånden er en *førsteutbetaling* av den frelsesfylde som venter Kristi menighet. Som sådan kalles Ånden for *«pant»* (árrabon). 2 Kor 1,22. Ordet árrabon står for en førsteutbetaling av en totalsum, som man derved rettslig er forpliktet på senere å innfri. Åndens gave er derfor ment som en *garanti* fra Guds side. Den frelsesrikdom Han har lovet sitt folk i endetiden, skal Han for fullt utbetale ved Kristi gjenkomst. Ånden er «pantet på vår arv, inntil forløsningen kommer for Guds folk». Ef 1,14.

Ånden omtales også som *«førstegrøde»* (aparché). Den er «den første frukt av den kommende høst». Rom 8,23. Førstegrøden varsler den kommende innhøstningsfylde.

NT har også et tredje uttrykk for Ånden som eskatologisk frelsesgave. Den kalles *«segl»* (sfragis). Seglet er tegn på *tilhørighet.* (I et folk som Israel med stor sauedrift var det vanlig at eierne merket sauene sine for å skille dem fra andres.) Ved Åndens gave besegler Gud sitt folk som sitt eiendomsfolk. «I ham (Kristus) er dere blitt merket med et segl, Den Hellige Ånd, som var lovt.» Ef 1,13.

Ved disse uttrykk for Åndens gave, sies det altså at de troende, som mottagere av Ånden, er Guds eiendom og at de har en garanti og et pant på at de er arvinger til Guds rike. «Han har også satt sitt segl på oss og gitt oss Ånden som pant i våre hjerter.» 2 Kor 1,22.

De nyter allerede rikets kommende velsignelser som en forsmak. Den nye pakt bygger ikke på bokstav, men på Ånd. 2 Kor 3,6. «Ånden gjør levende», den er *Guds livgivende åndepust.* De troende er «født av Ånd». Joh 3,5. De er «Den Hellige Ånds samfunn». 2 Kor 13,13. «Vi tjener Gud i et nytt liv, i Ånden.» Rom 7,6. Som «kjødet» (den onde natur) preger den gamle tidsalders mennesker, preger «Ånden» den nye. De som hører Kristus til, er ikke lenger «kjødelige», men «åndelige» mennesker. 1 Kor 2,15. De har ikledd seg «det *nye* mennesket», som hører Guds rike til. Ef 4,24; Kol 3,10; 2 Kor 5,17.

Ånden *bevitner barnekåret* i den nye pakt. Den er «barnekårets Ånd». Rom 8,15. «Ånden selv vitner sammen med vår ånd og sier at vi er Guds barn.» Rom 8,16.

Hjertefornyelsen ved Ånden

I det nye liv i Ånden innfries den *hjertefornyelse* som vi har sett profetene i GT utlover.

De troende er *«omskåret på hjertet ved Ånden»*. Rom 2,29. De er blitt fornyet i sitt sinn. Rom 12,2. De har ikledd seg det *nye* mennesket, «som er skapt etter Guds bilde til et liv i rettferd og hellighet etter sannheten». Ef 4,24.

De åndsdøpte er ikke lenger *«i kjødet»* (dvs. i sin onde naturs maktvelde), men *«i Ånden»* (dvs. i Åndens maktvelde). Rom 7,5; 8,9. De er blitt forløst fra syndens makt, så de ikke lenger er «slaver under synden», Rom 6,17, men får stille seg fram til en ny tjeneste for rettferdigheten. Rom 6,12–23.

Åndens gave fører til at de «lever ved Ånden». Gal 5,25 er «opptatt av Ånden», Rom 8,5, «ledes av Ånden», Rom 8,4, «drives av Ånden», Gal 5,18, «bærer Åndens frukt», Gal 5,22.

De som underkjenner NTs sterke vitnesbyrd om denne dimensjon ved den nye pakts frelse, underkjenner en vesentlig side ved NTs eskatologiske budskap. *Et nytt maktvelde blir etablert i det nye gudsfolkets hjerter ved Ånden.* «Vi tjener Gud i et nytt liv, i (kraft av) Ånden.» Rom 7,6. Den veldige profeti om hjertefornyelsen i Esek 36,26f, som vi har sett stod så sentralt i GT, blir oppfylt i de gjenfødtes hjerter. «Slik skulle *lovens krav bli oppfylt i oss,* som ikke lar oss lede av vår onde natur, men av Ånden.» Rom 8,4.

«Loven er av Ånden (el. åndelig).» Rom 7,14. Den krever følgelig «åndelige mennesker» (mennesker som er bestemt av Ånden), for å kunne få en virkelig oppfyllelse. Det er dette som det er skapt muligheter for i den nye Åndens tidsalder, som kommet ved Kristus.

Dette nye liv i Ånden står i *kampens* tegn. En ny strid mellom vår syndige natur og Ånden har begynt. Gal 5,16. Men denne kamp står i *seierens* tegn. De troende har makt til å døde legemets (syndige) gjerninger ved Ånden. I kraft av sin dåp til Kristi død og oppstandelse er de tatt ut av syndens maktvelde og Satans rike. De har del i hans seier over de makter som før trellbandt dem. Jak 4,7; Ef 6,11; 1 Joh 3,8; Rom 8,12–13.

Ved Ånden nyskaper Gud hjerte, sinn og vilje, så personsentret blir bestemt av en *ny gudhengivenhet og kjærlighet til Guds vilje.*

Frelsen i Kristus sikter mot den nye verden der Guds vilje skjer. Derfor har Jesus lært sin menighet å be: «La din vilje skje på jorden som i Himmelen.» Matt 6,10. De troendes hovedanliggende skal være at *den nye lovoppfyllelse* skjer i deres liv.

Den nye lovoppfyllelse

Jesu budskap om Guds rike har en sterk *etisk* orientering. Jesus åpenbarer seg som den som bryter syndens lenker. Han gjenreiser dem som følger ham til *en ny vandring* i Guds bud. Han har åpenbart tenkt store tanker om den etiske fornyelsen som skal prege hans menighet. Han kaller til en ny *etterfølgelse* av seg i Guds vilje. I Bergprekenen (Matt 5–7) gir Jesus sine disipler *en «livsstilkatekisme» for det nye liv,* slik hans troende skal leve det ut midt i syndens tidsalder. Jesus krever at den rettferdighet som hans disipler skal leve ut, langt skal overgå fariseernes og de skriftlærdes. Matt 5,20. Deres lovoppfyllelse skjedde ut fra vilje til «lovrettferdighet» og ut fra uomskårne hjerter. Jesus forkynner en ny måte å gjøre Guds vilje på, fordi han har bragt Guds rike nær til sine disipler. Han formaner positivt til å leve ut det nye etiske livet som han har forløst sine disipler til å leve. «Alt er helt og fullt troens frukter, som Den Hellige Ånd må skape i våre hjerter», sier Luther i sin utleggelse av Bergprekenen.

Jesu menighet *er* jordens salt og verdens lys. Den er det i kraft av at Guds rike er tilsagt dem, og i kraft av at den har smakt dets nyskapende krefter. Det nye folk er i sin lovoppfyllelse først og fremst preget av den guddommelige *kjærlighet* (agápe). Matt 5,43–48. Denne kjærlighet er «fullkommen» i den mening at den er «alleomfattende» (inkluderer alle). Den omfatter også *fiender.* Matt 5,46–48. «Kjærligheten er lovens oppfyllelse.» Rom 13,8–10.

Denne Guds kjærlighet er utøst i våre hjerter ved Den Hellige Ånd som er oss gitt, sier Paulus. Rom 5,5. Kjærligheten er Åndens primære frukt. Gal 5,22. Det kan ikke understrekes nok at *kjærligheten (agápe) er det endetidstegn som utad mot den vantro verden skal vise at «den kommende verdens krefter» er virksomme i Kristi menighet. Joh 13,35.* Derfor avgjøres troens ekthet på kjærlighetstesten. «I Kristus gjelder bare tro virksom i kjærlighet.» Gal 5,6. Kjærlighetens høysang i 1 Kor 13 viser hvilken betydning et liv i kjærlighetens tegn hadde som *eskatologisk tegn* i apostelkirken.

Den nye kjærlighet er den helt uunngåelige virkning av at Guds kjærlighetsåpenbaring i Kristus har slått ned. «Vi elsker, fordi han elsket oss først.» 1 Joh 4,19. Å bli i Guds kjærlighet og leve den ut, er hele troslivets åndedrett. Joh 15,1ff.

Apostlenes gjerninger forteller om Den Hellige Ånds gjerninger. Vi ser i denne boken hvordan Ånden preger hele urkirkens liv og misjon. Det nye gudsfolket er Den Hellige Ånds samfunn. 2 Kor 13,13. Vi ser hvordan løftene i GT oppfylles om at Guds Ånd også skal utøses over hedningefolkene. Apg 10,45; 11,15ff. Ved den allmenne åndsutgytelse oppfylles Mose ønske om at alt Guds folk måtte få «profetisk» tale. 4 Mos 11,29. Alle troende får ved Åndens gave også del i Åndens nådegaveutrustning. 1 Pet 4,10; 1 Kor kap. 12–14; Rom

12,6ff; Ef 4,7ff. Alle blir utrustet til å ta del i menighetens oppbygging og sine medmenneskers frelse.

Vi har sett at åndsutgytelsen med den medfølgende gjenfødelse av hjertene preger NTs frelsesbudskap. Åndens utgytelse er i NT en mektig oppfyllelse av endetidsløftene.

5 Guds rike – barmhjertighetens og helbredelsens rike

Et sterkt og iøyenfallende trekk ved hele Jesu virksomhet, slik den beskrives i evangeliene, er det som Peter nevner med følgende ord: *«Han gikk omkring overalt og gjorde godt og helbredet.»* Apg 10,38. Jesu *medfølelse og barmhjertighet* med alle lidende, hører til det mest særpregede ved ham. «Da han så folkemengden, syntes han *inderlig synd* på dem.» Matt 9,36. Jesus er «den barmhjertige samaritan». Luk 10,25–37.

Tjeneste (diakonia) er det store ord i Jesu krav til sine disipler.

Denne barmhjertighetens tjeneste er ut fra Jesu eksempel rettet mot all menneskelig nød, fattigdom og fornedrelse, men ikke minst mot den nød som *sykdommen* har bragt over hele menneskeheten.

Vi har sett ut fra profetiene at i det kommende Guds rike skal Gud også helbrede menneskets *legems*side. I det nye Jerusalem skal ingen si: «Jeg er syk.» Jes 33,24.

Vi ser derfor i evangeliene at Jesu helbredelse av legemlige sykdommer inntar en *bred* plass. Det er ikke bare noe som følger hans forkynnertjeneste som et tilfeldig tillegg, men er innebygd i den. Den er en del av evangeliets innhold. «Han forkynte evangeliet om riket og helbredet alle sykdommer.» Matt 4,23f (8,16–17; 15,29–31; Mark 1,32–34; 6,56; Luk 4,40–41).

Jesu helbredelsesvirksomhet er uløselig forbundet med hans framtreden som forløser. Når døperen Johannes sendte sine disipler for å spørre om Jesus var den utlovede Messias, svarer han: «Gå og fortell Johannes hva dere hører og ser: Blinde ser, lamme går, spedalske renses og døve hører, døde står opp, og evangeliet forkynnes for fattige.» Matt 11,4–5. Jesus viser til at de profetiske løfter om endetiden oppfylles. Jes 35,5–6. *At Jesus helbreder er tegn på at Guds rikes restitusjonskrefter er i virksomhet.* De skal vise at Guds rike er kommet nær. Dette riket skal også bryte ned dødens maktvelde i vår kropp. Hele mennesket, med kropp og sjel, skal frelses inn i Guds rike.

Jesu helbredelser skal ikke demonstrere at Jesus er guddommelig, men at han er den som bringer frelsestiden. De er, som tegn på Guds rike, *hjelpe-* og *restitusjons*under. De er Guds barmhjertige nyskapelse inn i en fallen slekt.

Derfor er helbredelser ikke bare noe som skal følge Jesus. Det er tegn som skal

følge evangeliet om riket til alle tider. Helbredelser skal være en integrert del av kirkens misjon til folkene. Matt 10,7–8; Mark 16,18. Evangeliets budbærere skal ikke bare gjøre de tegn Jesus gjør, men større enn disse. Joh 14,12.

Det er fra Kristus at også kraften til helbredelser fortsatt skal skje. De skal skje «i hans navn». Apg 4,30.

Vi hører derfor at *«disse tegn skal følge dem som tror»*, inntil den store helbredelsens dag kommer med lindring av all sykdom og nød. «De skal legge hendene på syke, så de blir friske.» Mark 16,17–18.

Jesus har gitt sin menighet ikke bare fullmakter til å forkynne evangeliet om riket, men også fullmakter til å helbrede syke. Matt 10,7–8; Luk 9,1–2. Og vi ser at urmenigheten fikk erfare at en slik maktfullkommenhet (eksusia) var gitt dem. Luk 9,6; Mark 6,13; Apg 5,12–16. Vi ser av evangeliene at salving av syke var en del av den tjeneste som var overdradd menighetens eldste. Jak 5,15–16. Det var en *forordnet* menighetstjeneste. Den er innebygd i *den diakonale tjeneste*, som menighetene åpenbart meget tidlig etablerte. Apg 6,1–6. Ved siden av denne ordnede omsorgstjeneste, fungerte også forbønn for syke ved troende som hadde *helbredelsens nådegave*. 1 Kor 12,28.

Legemlige helbredelser skal følge forkynnelsen som *tegn*, som er med på å *stadfeste* sannheten og kraften i evangeliet om Guds rike. Mark 16,20; 1 Kor 2,4. De skal vise at Guds rike ikke bare består i *ord*, men i *kraft*. 1 Tess 1,5. Derfor ber menigheten: «La dine tjenere forkynne ditt ord med frimodighet. Rekk ut din hånd, så det skjer *helbredelser og tegn og under* ved din hellige tjener Jesu navn.» Apg 4,29–30. Helbredelsene er tegn *som følger med*, som styrker troen på budskapets sannhet. De skal sammen med budskapet være med på å omstyrte vantroen og styrke troen. Matt 11,20–24; Apg 5,12–16.

Den kirke som er bærer av Den Hellige Ånds kraft, har til alle tider sin Herres fullmakter til å salve syke i hans navn. Dette er et ledd i den store og omfattende diakonale tjeneste som menigheten er satt inn i. I denne tjeneste skal menigheten gjøre seg bruk av alle de hjelpemidler, som Gud har gitt menneskeheten mot å lindre lidelser, legevitenskap og medisiner. Lukas var lege og også som sådan medarbeider i kirkens barmhjertighetsarbeid. Paulus anbefaler Timoteus å bruke vin som medisin mot sine jevnlige sykdommer. 1 Tim 5,23.

Helt fra urmenighetens tid har kirken med takk til Gud gjort bruk av leger og medisin i sin tjeneste for de syke. Det er ingen konflikt mellom det noen kaller «naturlig» og «overnaturlig» helbredelse. Det er barmhjertighetens gjerning som skjer i begge tilfeller. Og det er *barmhjertighet* som er det overordnede! Den skal bære all innsats for de lidende i Jesu kirke. Jesu lignelse om den barmhjertige samaritan taler realistisk om det møysomme arbeid, som preger tjenesten for de syke.

De som lærer at de troende ikke trenger være syke og at menigheten allerede her i tiden skal være et sted hvor det er fullkommen helse, respekterer ikke

grensene for Guds rikes frambrudd i denne tidsalder. Syndenes forlatelse og Åndens gave er de to store *allmenne* frelsesgaver. Men helbredelse av legemet er ikke en *allmenn* frelsesgave, før vårt legeme forløses på oppstandelsens dag.

Før oppstandelsen har Guds folk ingen *generelle* løfter om å være et folk uten sykdom. Men det er et folk som er på veg til den nye verden, der den blir helt borte.

Så lenge vi har et *dødelig* legeme, vil sykdom måtte angripe det. De troende må bære dødens nedbrytende krefter sammen med den falne slekt. Vi har «en dødelig kropp». 2 Kor 4,11. «Vårt ytre menneske går til grunne.» 2 Kor 4,16. Også det messianske folket må dø i «forgjengelighet», «svakhet» og «vanære». 1 Kor 15,42–43.

Men menigheten har løfte om at *sporadiske* helbredelser stadig skal skje i dens midte. Disse helbredelsene skal også styrke troen på legemets oppstandelse.

Ved den omsorg Jesus viste mennesker i legemlig nød, har det bibelske syn på legemet på en mektig måte blitt styrket. Legemet er ikke en midlertidig bolig for vår ånd. For tid og evighet er vi en enhet av kropp og sjel. Gud frelser *hele* mennesket inn i sitt evige rike. Omsorgen for kroppen er en nødvendig følge av oppstandelsestroen. Ved Åndens gave styrkes synet på legemet enda mer. Legemet får en *verdighet,* som det før ikke hadde. Det blir *bolig for Den Hellige Ånd.* «Vet dere ikke at deres legemer er *et tempel for Den Hellige Ånd* som er i dere, og som dere har fått av Gud? Dere tilhører ikke lenger dere selv! Dere er kjøpt og prisen betalt. *Bruk da legemet til Guds ære!»* 1 Kor 6,19.

Vi har blitt «gudeboliger» (Luther) ved Åndens gave. Denne gave er igjen en følge av at vi er inkorporert i Kristi oppstandelseslegeme. Derved er vårt legeme «helliget», så det ikke lenger hører oss selv til, men Herren.

«For de troende har det faktum at de danner Kristi åndelige legeme, legemlige konsekvenser.» (Oscar Cullmann). Tilhørigheten til Kristi oppstandelseslegeme er i NT forstått også som en *legemlig* tilhørighet. Også vårt legeme er innviet til å være et *tempel for Herren.* Det må ikke lenger tas inn i syndens tjeneste. 1 Kor 6,15–19. Legemet og dets lemmer er innviet til å stå i rettferdighetens tjeneste. Rom 6,19.

«Vårt legeme er for Herren og Herren er for legemet.» 1 Kor 6,13 Dette umuliggjør ikke bare utukt og hor, det umuliggjør alt som krenker legemet (bruk av rusmidler, fråtseri, latskap osv.).

Helbredelsens tjeneste i menigheten er bare én side ved den totale respekt og ære den troende skal ha for sitt legeme. Arbeidet for legemets sunnhet (sunt kosthold og sunn idrettsutøvelse bl.a.), hører derfor med til kristen helliggjørelse. (Adventistene har her et bibelsk anliggende, som alle troende bør lære av!)

6 Guds rike – rettferdighetens og fredens rike

Vi har sett at GTs endetidsprofetier utlover en endegyldig rettferdighets- og fredstilstand på jorden.

Hele NT følger opp dette. Guds rike er også her rettferdighetens og fredens rike. «Guds rike består i *rettferdighet, fred* og *glede* i Den Hellige Ånd.» Rom 14,17.

Hele urmenigheten ventet en *total* seier for rettferdigheten på jorden. «Vi ser fram til det han har lovt: en ny himmel og en ny jord, hvor *rettferdighet* bor.» 2 Pet 3,13.

Kristus er den som Gud har bestemt til «å dømme verden med rettferdighet». Apg 17,31. Jesus kommer nettopp for å føre «retten fram til seier. Og til hans navn skal folkeslagene sette sitt håp». Matt 12,20–21. Han fører fram en ny menneskehet, som skal *mettes med rettferdighet.* Matt 5,6.

Han har «kasteskuffen» i sin hånd og skal «rense kornet på treskeplassen», dvs. hele Guds skaperverk. Matt 3,12. Med stor intensitet forkynnes hans domsmakt over all urett i hele NT. (Mer om dette under dommen.)

Hans rettferdige regime skal vinne alle jordens folk. «Alle folkeslag skal komme og tilbe for ditt åsyn, for dine *rettferdige dommer* er blitt åpenbare.» Åp 15,4. Når Kristus har tilintetgjort Antikrist, synges hans hyllest i himmelen med ordene: «*Rettferdige og sanne er dine veier,* du folkenes konge!» Åp 15,3.

Fordi Guds rike er rettferdighetens rike, så har dets grunnvoll dette segl: «Hver den som bekjenner Herrens navn, må vende seg fra urett.» 2 Tim 2,19. Rettferdighetens konge fører fram et folk som preges av rettferdighet.

Det hører med til den ekte troens vesen at den «*jager etter rettferdighet*». 1 Tim 6,11. De troende «lever for rettferdigheten». 1 Pet 2,24. De er blitt «slaver for det som er rett og godt». Rom 6,18. Deres lemmer skal være «våpen for det som er rett». De formanes derfor til å bli «fylt av rettferds frukt». Fil 1,11.

Kristi menighet skal signalisere den rettferdighetstilstand som Jesus Kristus ved sin gjenkomst skal bringe til seier i den nye verden. Kristi menighet skal allerede her og nå være som en by som ligger på et høyt fjell, som ikke kan skjules. Og denne by skal være preget av *rettferdighet.*

Sosial-etisk rettferdighet

Livet i urmenigheten ble en mektig utfordring til sin samtids urettferdige sosiale strukturer. Den nye rettferdighet var ikke bare en personlig ny vandring i Guds vilje (en ny lovoppfyllelse), men også en rettferdighet som brøt opp *mellommenneskelige,* urettferdige forhold. Det vi i dag kaller *sosial-etisk*

rettferdighet, kom naturlig inn i synsfeltet. Dette var allerede en solid gammeltestamentlig arv. GT er full av sosial-etiske aspekter i den mosaiske lovgivning og i sin profetiske forkynnelse.

Vi kan vanskelig i dag forstå hvor revolusjonerende disse ordene var da de ble skrevet: «*Her er ikke jøde eller greker, slave eller fri, mann eller kvinne.* Dere er alle én i Kristus Jesus.» Gal 3,28 (1 Kor 12,13; Kol 3,11).

«Her er ikke jøde eller greker.» De *etniske* grenser brytes opp! Folkene forbrødres i Guds rike. «Her er ikke slave eller fri.» De *sosiale* barrierer brytes ned. Slavene ble i menigheten, som barn av Gud, likestilt med sine herrer som eide dem. De kunne ved sin karismatiske begavelse få ledende posisjoner i forhold til dem. (Slaveriet fikk i menigheten sitt grunnstøt, men først en lang møysommelig prosess kunne avvikle det. Det var nemlig basis for hele den antikke verdens økonomiske struktur.) «Her er ikke mann eller kvinne.» *Kjønnsdiskrimeringen* ble dømt! En begynnende kvinnefrigjøring tok til i menighetene.

Det nye samfunn tok opp i seg lærde (intellektuelle) og ulærde (skyter, barbar) og fikk også være med å bryte ned de fordommer som verdsetter mennesker etter deres (ut)dannelse.

Menneskeverdet og menneskerettighetene ble dradd inn i Åndens helliggjørende gjerning. Guds skaperordninger ble på en begynnende måte restaurert.

Ikke minst blir menighetene ropt til *en ny forvaltning av skapergodene.* Den skrikende urettferdighet de mange *fattige* led, ble fokusert som en stor utfordring.

Jesus hadde ikke bare overfor enkelte rike forkynt at de skulle selge det de eide og gi det til de fattige. Luk 18,22. Hans utsagn om at det er vanskelig for de rike å komme inn i Guds rike, er *allmenne* utsagn. Luk 18,24. Rikdom er *farlig,* fordi den så ofte er en følge av urettferdige forhold i vår falne verden. Jesus omtaler penger som noe «som det hefter så mye urett ved». Luk 16,9.

I Guds rike skal Guds skapergoder *fordeles rettferdig.* Jesus viste stor omsorg for *de fattige.* Luk 11,41; 12,33; 14,13. Urmenigheten kom til å preges sterkt av Jesus når det gjaldt hans syn på fattigdom og rikdom.

Et enestående *eiendomsfellesskap* oppstod ut fra det nye samfunn i Ånden og den nye broderkjærlighet dette samfunn utløste. Apg 2,44–45; 4,34–35.

Det var ikke synd med privat eiendom. Det eiendomsfellesskap som oppstod, var helt *frivillig.* Apg 5,4. Men de troende levde for det ideal at det skulle være mest mulig «likhet». 2 Kor 8,13. «Den som fikk mye, hadde ingen overflod, og den som fikk lite, led ingen mangel.» 2 Kor 8,15. En *diakonal* tjeneste kom raskt i gang i menighetene, både overfor de fattige, de syke og sosialt svake. Apg 6,11ff; Jak 5,14.

Det er et historisk faktum at urkristendommen, nettopp fordi den var pregt av Israels realistiske håp, ikke falt hen i en *passiv forventning om Jesu gjenkomst*

eller noen likegyldighet for verdens nød. Nei, den visste at den var revet med i sin Konges kamp for verdens framtid. Den visste at i det riket som var underveis, skal rettferdigheten bringes til seier.

De troende var i sin dåp mobilisert til å frasi seg all urett! De var vervet til å være både den «barmhjertige samaritan» overfor dem «som var falt blant røvere», og den uredde talsmann for dem som det ble begått urett mot. «Men dere har krenket den fattige!» «Den lønn dere holdt igjen for arbeiderne som skar åkrene deres, roper høyt, og høstfolkenes nødrop har nådd fram til Herren Sebaot! Dere har levd i luksus og overflod på jorden. Den uskyldige har dere dømt skyldig og drept, uten at noen gjør motstand!» Jak 2,6; 5,2–5. Jakob (Jesu kjødelige bror) har fanget opp Jesu ve-rop mot de rikes urett. Luk 6,24–25. Jesu lignelse om den rike mann og Lasarus har satt dype sosial-etiske merker i urkristen livsstil. Luk 16,19–30. I menigheten måtte ingen leve av de smuler som falt fra de rike brødres bord! – Man tilstrebet ikke bare barmhjertighet mot de fattige, men en ny sosial fordeling. I Guds fullendte rike blir det ingen fattige. *Menigheten, som er forsmak på Guds rike, måtte derfor ikke tåle fattigdom i sin midte.*

Guds folk er et folk som «hungrer og tørster etter rettferdighet», ikke bare personlig overfor Gud, men også *i alle medmenneskelige relasjoner.* De er et folk som intenst venter på at Jesus skal komme som konge i verden og skifte rett og rettferdighet mellom folkene.

Menigheten skal selv være rede til tålmodig å lide urett og forfølgelse. Matt 5,38–41; 1 Pet 2,18. Men den skal være uredd når det gjelder å forsvare dem som lider urett.

Jesus regner vel med at fattigdommen vil følge den nærværende verden til dens ende. «De fattige har dere alltid hos dere.» Joh 12,8. Men dette er et ord som ikke skal skape resignasjon. Det er tvert imot en mektig utfordring! Det folk, som han hersker over, skal være et «tegn» på at her er de krefter underveis, som til slutt skal fjerne denne mest åpenbare skamplett på menneskeheten. Kirkebønnens ord: «Lære oss å ta vare på ditt skaperverk og fordele dine skapergoder rett», er en uhyre viktig bønn å be for det folk som lever under et realistisk bibelsk frelseshåp for verden. *I kampen mot uretten i verden viser den sanne menighet sin tros ekthet.* Dommedagsprøven vil ha følgende testspørsmål til oss: «Jeg var sulten, tørst, fremmed (– arbeider), naken, syk, i fengsel, – hadde dere omsorg for disse mine minste brødre?» Matt 25,31ff.

Den nye freden

Vi har også sett i GT at *fred* er det sammenfattende uttrykk for den eskatologiske frelsestilstand. Der så vi også hvordan rettferdighet og fred på det mest intime er knyttet sammen. «Rettferdigheten skal bringe fred.» Jes 32,17.

Allerede englesangen på Betlehemsmarkene annonserer Jesus som *Fredsfyrsten.* Han som kommer, skal skape jorden om til et fredsrike. «Fred på jorden!» Ved ham skal til slutt denne vår krigsherjede jord bli *«en fredens bolig».* Fred er stikkordet for Paradis-tilstanden. Messias fører fram den store fredssabbaten for jorden. Hebr 4,1–3.

Gud kalles «fredens Gud», Rom 15,33, som ved sin frelse i Kristus sikter på den store *fredsstiftelse* mellom seg og en opprørsk menneskehet.

Kristus er den store fredsstifteren, som forsoner slekten med Gud. 2 Kor 5,18–20. Han forliker også slekten innbyrdes til et nytt fredsfellesskap. Han nedbryter gjerdets fiendskap mellom folkene. Ef 2,14ff.

Evangeliet om fredsstiftelsen i Kristus kalles *«fredens evangelium».* Ef 2,17. Som rettferdiggjorte i Kristus har de troende *fred med Gud.*

Fred er Guds rikes hilsningsord. «Fred være med dere!» Joh 20,19. Det er det *bærende ord* i den apostoliske hilsen. Rom 1,7.

Herrens fredsgave gjør alle troende til *«fredens barn».* Luk 10,6. Som slike kalles de Guds barn. Matt 5,9. Åndens frukt er fred. Gal 5,22.

De troende skal søke fred og «jage etter den». 1 Pet 3,11, Rom 14,19. De søker også innbyrdes fred i menigheten. 2 Kor 13,11; 1 Tess 5,13.

Guds ord forutsetter at denne verden vil ligge i urettferdighet og ufred inntil Kristi gjenkomst. Men i Åpenbaringsboken skildres i mektige bilder den paradisiske fredstilstand som bryter fram, etter at Kristus har tilintetgjort alle de makter som skaper ufred på jorden. Det nye Jerusalem, «fredens bolig», flytter inn på den nye jord. De to siste kapitler ånder av den totale fredstilstand som til sist rår.

Som Fredsfyrstens disipler er Kristi menighet kalt til å *stifte* fred. Matt 5,9. Den er kalt til å bringe fredsstiftelsen inn i verden på alle områder: Jesus (som skal gjøre ende på all krig og dem som ødelegger jorden), venter at hans menighet står aktivt med i kampen for forsoning mellom folkene. Den er en motstandsbevegelse mot de destruksjonsvåpen som truer Guds skaperverk. Ikke bare vår skapertro, men også vårt forløsningshåp kaller oss til å verne om Guds skaperverk. *Ødeleggelse av skaperverket er en stor synd mot Skaperen!* At det i Guds ord forutsettes at det vil bli krig og ufred i verden inntil Guds rike kommer, betyr ikke at Kristi kirke skal være passiv i sin kamp mot ufred og krig. Nettopp fordi kirken er en størrelse, som hører den nye fredens verden til, må den her og nå være en levende *protest* mot denne verdens ufred. I sin kamp for fred mellom folkene vet Jesu menighet at freden til sist skal seire. Derfor kjemper den i tro. *Det skal bli fred på vår jord engang.* Jesaja 2,4.

7 Guds rike – befrielsens rike

Kristi seier over Satan og hans maktvelde i verden inntar en sentral plass i NT. Med triumferende jubel forkynnes i hele NT Kristi seier over det demoniske herrevelde, som Satan har etablert i Guds skaperverk.

At Kristus kommer for å opprette Guds kongevelde i verden, betyr at Satans maktvelde må styrtes. «Det var for å gjøre ende på djevelens gjerninger at Guds Sønn åpenbarte seg.» 1 Joh 3,8. Jesus selv kaller Satan «denne verdens fyrste». Joh 14,30. Jesu ankomst og maktovertagelse av verden betyr en absolutt *krise* for Satans maktvelde: «Nå felles dommen over denne verden, *nå skal denne verdens fyrste kastes ut.*» Joh 12,31. Dette betyr at Jesus dømmer den verden som er behersket av den demoniske okkupasjon til avvikling. Jesu komme som Messias betyr en forløsning fra det sataniske fangenskap som slekten er kommet i.

Jesus kommer som *Den sterkere* og trenger inn i *Den sterkes* hus (maktområde). Han «røver det han eier», ja, «plyndrer huset hans». Matt 12,29. Jesus «overmanner ham og tar fra ham våpnene som han satte sin lit til». Luk 11,22. Den sterkes eiendom er de mennesker han har herrevelde over, og våpnene er den demoniske innflytelse han utøver over dem.

Jesus er den store «befrieren», som «deler ut det bytte han tar fra ham». Luk 11,22. I Jesus har Gud «fridd oss ut av mørkets makt og satt oss over i sin elskede Sønns rike». Kol 1,13.

Satan er ingen «motgud». Han er bare en fallen *skapning*. Han er en høyere engel, som har gjort opprør mot Skaperen. Han er en opprører, som i vilje til guddommeliggjørelse har revet en del av engleverdenen med seg.

Satan har invadert jorden og forført menneskeheten. Hans maktvelde er stort. Ef 2,2.

Han vet fra fallets dag at Kristus skal komme for å ødelegge ham. 1 Mos 3,15. Han angriper derfor Kristus straks han er ordinert til sitt messianske embete. Matt 4,1–11. Han frister Kristus ved den «forførelseskunst» som han er ekspert i. Kristus fristes til å gå kompromissets veg i det oppdrag han har fått av sin Far. Hans eneste mulighet er å hindre Kristus i å gå «korsets vei» til sin intronisasjon som Messias. Satan vet at hvis bare det lykkes, kan han beholde sitt maktvelde. Det skyldes at slekten er under Guds vredesdom. Bare fordi slekten er forkastet og dømt av Gud, har Satan en viss «rett» på den. Luk 4,6. Han tyranniserer og fanger inn det som er under Guds dom. 1 Tim 1,20.

Jesu seier over Satan er derfor i NT klart knyttet til Kristi *forsoningsverk*. Kristus «avvæpnet maktene og myndighetene og stilte dem fram til spott og spe da han triumferte over dem på korset». Kol 2,15. Forsoningen var ikke en *maktkamp* mellom Kristus og Satan. Kristus måtte ikke dø for å knuse Satan. Det kunne han gjort ved en ren maktdemonstrasjon! Men Kristus måtte dø for å forsone slekten med Gud. Han måtte tilintetgjøre «gjeldsbrevet som gikk imot

oss på grunn av lovens bud», sier Paulus. 2,14. Men derved mister Satan sin rett til å anklage den for Gud og sin rett til å herske over den. Denne rett hviler i Guds *dom.*

På Golgata er hovedslaget vunnet. «Denne verdens fyrste er *dømt.*» Joh 16,11. Men kampen går videre inntil Jesu gjenkomst. Da skal han kastes ut. Joh 12,31. Tiden er da kommet for Kristi maktovertagelse av verden og for hans regime som Fredsfyrsten og rettferdighetens konge. Åp 15,3–4.

Menigheten er forløst ut av Satans maktvelde, men er ennå ikke *utenfor* hans maktområde. Satan er fremdeles ute etter å gjenopprette sitt maktvelde over dem han har tapt. 1 Pet 5,8; Luk 22,31. De troende formanes til å stå ham imot, faste i troen. De er utlovet seier. «For han som er i dere, er større enn han som er i verden.» 1 Joh 4,4.

Jesus framstilles i NT som den store *eksorsisten* (åndeutdriveren). Mark 1,23ff; 3,20–27; 5,1–20. I møtet med Jesus roper de onde ånder: «Hva har du med oss å gjøre, Jesus fra Nasaret? *Er du kommet for å ødelegge oss?*» Mark 1,24. Åndene kjenner Jesu personhemmelighet og vet at hans ankomst betyr deres ødeleggelse. Han har «myndighet» over dem. Mark 1,27.

Satans «hær» beseires i og med at deres fyrste er dømt. Vi har foran pekt på hvordan «maktene og myndighetene» og «ondskapens åndehær i himmelrommet», Ef 6,12, er underlagt Kristi herrevelde. Ef 1,21–23. De «føres med i hans seierstog» som fanger, nettopp i det samme seierstog der menigheten føres med som deres *utfridde* fanger! 2 Kor 2,14. Apostelen lover at Gud *snart* skal knuse Satan under sitt folks føtter. Rom 16,20. Satan «vet at han bare har *kort tid* igjen». Åp 12,12.

Men før Satan knuses på historiens arena, forestår det en dramatisk siste åpenbaring av hans maktvelde ved at Antikrist trer fram. Om dette skal vi tale lenger framme.

Bibelen ender med en mektig triumferende seier over Satan. Jesus er som Messias den som oppfyller *ur*løftet: *Kvinnens ætt skal knuse slangens hode.* 1 Mos 3,15. Kristus skal «ødelegge alle dem som ødelegger jorden». Åp 11,18. Den siste han ødelegger, er selve «Ødeleggeren». Åp 9,11.

Vi har sett at i GTs bøker har ikke Satan den dominerende rolle som i NT. Det skal lære oss at den vi i alle ting dypest sett har å gjøre med, er *Gud selv.* Det er Han og Hans vrede vi skal frykte og ikke primært Satan. Det skal hjelpe oss til ikke å falle i den villfarelse at Satan er noen motgud, som kan true Guds kongevelde. Han er suverent innbefattet i Guds allmakt.

Men han er en stormakt når det gjelder opprøret mot Gud. Hans forførende innflytelse er stor. Han er en «løgner», og han står ikke i sannheten. Joh 8,44. Han er den ledende motstander av Guds kongevelde i verden.

Den relasjon som Kristi frelse har til Satans maktvelde, viser til fulle at Kristi oppgave ikke dreier seg om å frelse slekten inn i himmelen. Nei, *det er en kamp*

om verdens framtid! Himmelen synger når Gud ved sin Salvede har nedkjempet alle sine fiender: *«Herredømmet over verden er tilfalt vår Herre og hans Salvede,* og han skal være konge i all evighet.» Og videre: «Vi takker deg – – – fordi du har overtatt din store makt og er blitt konge.» Åp 11,15–17. Og denne seier betyr at hans menighet er «gjort til et kongerike – – – til prester for Gud og *de skal herske på jorden».* Åp 5,10.

Også de apokalyptiske skrifter utlover klart den messianske seier over Satan. «Da skal Hans (Guds) regime komme til syne over all Hans skapelse og *Satan skal ikke være mer og sorgen tas bort med ham.»* Mose himmelfart 10,11. «Alle sine dager skal de (frelste) fullende og leve i fred og glede, og *det skal ikke være noen Satan eller noen som ødelegger,* for alle deres dager skal være dager av velsignelse og legedom.» Jubileerboken 23,29f.

Den nye frihet fra Satans velde, som Jesus fører fram, er et mektig *tegn* på at Guds rike er kommet nær. Kristi folk, som er døpt til hans død og oppstandelse, har fått frihet til å leve i *forsakelse* av Den onde. De kan si de triumferende ord: «Jeg forsaker Djevelen og alle hans gjerninger og alt hans vesen!»
Kamp og seiermotivet står sterkt i NTs frelsessyn. Men det er forsoningsmotivet som er det primære.

Det er gjennom sin *preste*gjerning, hvor Jesus forsoner slekten med Gud, at han vinner rett til å ta oss ut av Satans maktvelde, og kommer med sitt *konge*velde over oss.

8 Guds rike – naturfornyelsens rike

Vi har under behandlingen av endetidshåpet i GT sett at løftene om naturfornyelsen var innebygd i de fleste profetiske utsagn. Den gjenreiste menneskehet skal leve i et gjenreist skaperverk. Det skapte skal få den høye ære å være naturgrunnlaget for Guds rike.

Vi skal i det følgende se at alle de nytestamentlige åpenbaringsbærere er bestemt av det samme syn. *Naturfornyelsen står sentralt også i NT.*

Jesus lever i GTs profetiske løfter om Guds rike. Alt hva profetene har sagt også om Messias som verdensfornyeren og Paradiskongen, følger Jesus opp.

Jesus står som Guds Sønn i et særlig forhold til det skapte. Han forkynnes i NT som «opphavet til Guds skaperverk». Åp 3,14. Det er han som «alt er blitt til ved». Joh 1,2–3. Det skapte *oppholdes* av ham. Kol 1,17. «For i ham er alt blitt skapt», dvs. alle ting er skapt *med henblikk* på at det skal tilhøre ham. Kol 1,16. Han skal herske der og virkeliggjøre Guds rike der.

Han som er *skapelsesmidler,* blir naturlig nok også *frelsesmidler.* Hele NT er nidkjær for å verne enheten mellom skapelse og forløsning. Jesus Kristus

representerer denne enhet. Han kommer til en verden som er *hans egen*, Joh 1,11, for å forløse den og sikre at dens framtid blir en framtid med ham som den er blitt til ved.

Verden skal fødes på ny

Flere utsagn og beretninger i evangeliene viser at Jesus er *verdensfornyeren*. Jesus har et viktig utsagn i Matt 19,28, som viser at han står på GTs grunn. Der heter det: «Sannelig, jeg sier dere: Når *verden skal fødes på ny* og Menneskesønnen sitter på tronen i sin herlighet, da skal dere som har fulgt meg, sitte på tolv troner og dømme (herske over) Israels tolv stammer.» Vår bibeloversettelse har oversatt verbalt «fødes på ny». Det står egentlig: «*I gjenfødelsen* (nemlig av alle ting) når Menneskesønnen osv.» Det greske substantiv *palingenesia* betyr 1) det å vende tilbake til livet, det å bli født på ny, 2) det å fornyes til en høyere eksistens. Begge disse betydninger klinger med i en rett forståelse av hva utsagnet sier. Jesus taler her om samme sak som profetene taler om, når de taler om en fornyelse av verden i Messias-tiden.

Jesus lærer ikke bare menneskets gjenfødelse, Joh 3,3, men også verdens gjenfødelse. Også verden skal bli født på ny i det «bad» av herlighetsfylde den druknes i ved Åndens fornyelse. I Jes 32,15 hørte vi at jorden skal ligge i fornedrelse til Ånden kommer. «Slik skal det være til Ånd fra det høye blir utøst over oss. Da skal ødemarken bli til en frukthage osv.» Det er dette Jesus mener med verdensgjenfødelsen.

Han kommer igjen for å døpe også verden i ild og Ånd. Ilddåpen vil fortære denne verdens skikkelse og åndsdåpen fornye den.

Når Jesus taler om at verden skal «bli født på ny», så mener han det samme som når han taler om at mennesket skal «bli født på ny». Joh 3,3–5. Det er ikke tale om å bli født på ny etter sin opprinnelse, men etter art og vesen. Når Gud gjenføder oss, så gjenreiser han det gudsbildet som vi er skapt i og løfter oss samtidig fram til den høyere oppstandelsesstatus, som vi er bestemt for i den kommende verden. Luk 20,34–36. Han fornyer oss ikke bare til den første Adams bilde, men fører oss også fram til den andre Adams bilde (slik Jesus er i sin oppstandelsesskikkelse). 1 Kor 15,47–49. Slik også med verden. Den gjenfødes ikke bare til den opprinnelige Paradistilstand, men til den høyere skikkelse den skal ha som bolig for den *andre* Adams barn. Den må få en herlighetsstatus som svarer til oppstandelseslivets herlighet!

For Jesus er det en selvfølge at det evige liv i Guds rike skal leves ut på jorden. I Saligprisningenes ettersetninger, Matt 5,5–10, utdyper Jesus hva Guds rike (himmelriket) bringer med seg av frelsesgoder. Der nevner han naturlig nok også *den nye jord*. «Salige er de tålsomme, for *de skal arve jorden.*» Matt 5,5. Guds folk skal ta den gjenfødte jord i eie! Jesus henspiller på den forbilledlige historie

som Gud har hatt med Israel. Abraham fikk, som far for Guds folk, løfte om «landet»: «Jeg vil gi deg dette landet til eie.» 1 Mos 15,7. Vi har sett at dette landløftet i Israels eskatologiske håp ble utvidet til å gjelde hele verden. Både i GT og i den apokalyptiske litteraturen er «jorden» den messianske menighets arv. «Du har sagt om de rettferdige at denne *verden ble skapt for deres skyld.»* 2 Baruk 15,7. «De utvalgte blir lys og glede og fred til del og de skal *arve jorden.»* 1 Enok 5,7.

At jorden skal bli de troendes evige hjem, lærer også *Paulus* i Rom 4,13. Her sier han at «Abraham og hans ætt fikk det løfte at han skulle bli *arving til verden»*. Paulus sier her at Abrahams ætt (de som er rettferdiggjort av tro!) skal arve jorden. At verden blir de troendes arv, lover han også i 1 Kor 3,22.

Johannes sier om den forløste menighet at den skal flytte inn på den nye jord. Åp 21,1–2.

Vi har sett at det er en elementær forutsetning i hele Jesu forkynnelse av Guds rike at det er et rike som ikke bare grunnlegges og vokser på jorden, men at det også *fullendes* på jorden. Derfor er også *Fadervår* bestemt av dette syn. De tre første bønner i denne viktige menighetsbønn, har frelseshistoriens *endemål* som sitt egentlige anliggende. Hele denne historie sikter på at Gud endegyldig helliger sitt navn (hevder sin guddommelighet), så Hans rike bryter igjennom og Hans vilje skjer, like fullkomment på jorden, som den skjer i himmelen. De tre første bønner er bønner hvor hans menighet utber seg nettopp det som alle GTs profetier utlover: *Gud skal komme og bli konge på jorden!* Det er underlig at ikke Fadervår har fått korrigere de mange underbibelske forestillinger om endetidshåpet. «Meningen er at selve fullkommenheten, gudssamfunnet og livets rike kommer til jorden.» (Sverre Aalen).

Jesu naturunder

Jesus viser seg som Paradiskongen og verdensfornyeren i sine *naturunder.* De signaliserer Guds rikes naturfornyelse. Disse under er naturligvs, som alle Jesu under, også *hjelpeunder.*

Vinunderet

Jesu første under var *vin*underet ved bryllupet i Kana. 2,1ff. At Jesus starter hele sin virksomhet i et *fest*samvær forbundet med et under med *vinen,* henleder vår oppmerksomhet på den store frelsesprofetien om at Gud i endetiden skal gjøre et gjestebud for alle folk. Jes 25,6. Der skal det serveres «fete retter», og ikke minst betones det at det skal drikkes *«gammel, klaret vin».* Vinranken er i Israel, framfor alle jordens edle produkter, selve symbolet på Guds skapergoder.

Da speiderne kom tilbake fra Kanaaen, bar de en vinranke mellom seg som

tegn på landets skaperfylde. 4 Mos 13,23ff. I profetiene om endetidens naturfornyelse, står ikke minst tanken om at «*druesaften* skal dryppe fra fjell og flyte i alle bakker», sentralt. Amos 9,13; Joel 3,23.

Vi ser i det gamle Judautsagnet om endetidsforløseren at Paradiskongen binder sitt ridedyr til vinranken og vasker sine klær i druesaft. Det er uttrykk for den naturfornyelse og skaper*fylde* som han bringer med seg. 1 Mos 49,11.

Når Jesus opptrer i et bryllup ved opptakten av sin virksomhet, så vil han at dette skal være et «tegn», som varsler at *Guds rikes festtid er nær.* (Jesu lignelser om Guds rike som et stort gjestebud eller bryllup og hans stadige samfunnsmåltider sier det samme!) Når Jesus skaper så *mye vin,* er det for at alle som kjenner GTs vinsymbolikk i forbindelse med endetiden og endetidskongen, skal forstå at her er endetidskongen som de venter på. Den «bedre vin» som Jesus skaper, har tydelig referanse til den «gamle og klare vin», som skal serveres ved den store banketten i Guds rike! Jesus regner med et virkelig bordfellesskap med sitt folk i det fullendte riket.

Ved det siste påskemåltidet sier han: «Fra nå av skal jeg ikke drikke av denne vintreets frukt, før den dag jeg drikker den *ny* med dere i min Fars rike.» Matt 26,29.

Jesus sier her at samfunnet omkring bordet, som på en spesiell måte har preget hans samfunn med disiplene (og som fortsetter i nattverden), skal gjenopptas i fullendt form i Guds rike. Uttrykket «vintreets frukt» henter Jesus fra jødenes velsignelsesbønn over måltidet. «Velsignet være Herren, vår Gud, verdens konge, som skaper vintreets frukt.» – «Når Jesus sier «vintreets frukt», så er det fordi det tenkes på vinen som produkt av jorden, av Guds skaperverk. Med andre ord: *Skaperverkets fornyelse* er det Jesus her tenker på», sier Sverre Aalen. Jesus mener virkelig at fra nå av skal han ikke drikke på denne måten med dem før dagen kommer da han skal drikke med dem i den fornyede verden. Der skal også vinen bli «ny» (kainos)! Alle skapergodene skal bli preget av en ny *kvalitet.* Vi skal ikke åndeliggjøre dette utsagn, selv om vinen naturligvis også har en dypere åndelig mening. Vinunderet i Kana forkynner Guds rikes festglede og Jesus som Paradiskongen.

Brødunderet

Når Jesus metter de mange tusen i ørkenen (Mark 6,30ff med paralleller), så er også dette et *tegn,* som signaliserer at han er Paradiskongen.

Her er han som engang skal forvandle «ødemarken» til en Edens hage, så den i overflod skal mette alle sultne med brød. Sal 72,16. Også dette er, som alle Jesu naturunder, et under som er preget av *overflod.* Når han kommer, skal han «fylle hver treskeplass med korn». «Dere skal spise og bli mette og prise Herren deres Guds navn.» Joel 2,24.26. Jesus levde i et folk som kjente sin Bibel. Slike

profetier hadde folket fått inn med morsmelken. Det var ikke for ingen ting at de etter brødunderet fikk tro for at han var Messias og ville gjøre ham til konge. Joh 6,15. Jesu brødunder i ørkenen hadde naturligvis også en *dypere* betydning. Jesus selv er «livets brød», som gir verden liv, nemlig *i Gud*. Joh 6,50–51. Men det åndelige og det legemlige er ikke to separate rom i Israels forventning. Det skal heller ikke være det i kirkens forventning. Gud som gir «brødet fra himmelen», gir også brød for vårt legeme. Derfor har han lært oss å be: «Gi oss i dag vårt daglige brød!» – I denne bønnen viser Jesus at han kjenner de harde vilkår store deler av slekten lever under. Mange henter sitt brød av en karrig jord! «Med svette i ansiktet skal du ete ditt brød.» Det er et forhold Jesus *lider* under! Han, ved hvem Gud skapte alt med paradisisk fylde, skal komme for å fornye også den utarmede jorden! I Guds rike vil naturen ikke true med hungerkatastrofer. «Det skal være overflod av korn i landet, det skal bølge over åsene», heter det i den skjønne messianske kongesalmen, som vi foran har sett en del på. Sal 72,16. Brødunderet taler til hans menighet om at den også skal ha omsorg for at de tomme maver mettes. Jesus vil være «brød for verden» også i bokstavelig mening.

Underet med fiskefangsten

Også Jesu overflodsunder ved Genesaretsjøen, Peters fiskefangst, (Luk 5,1 – 11 med paralleller) vitner om at Jesus er naturfornyeren. I det fullendte riket skal også «havets grøde» bli overflødig rik.

Synden som mennesket har ført inn i verden, har fått følger for hele Guds skaperverk. Intet livsområde på jorden er uberørt av fallet.

I endetiden skal forsøplingen fra en slett forvaltning av jorden også føre til at havet forgiftes og at livet i havet dør. Åp 8,8 – 11. I vår tid er disse profetiske utsagn skremmende aktuelle. Men vi har sett under behandlingen av GTs løfter om naturfornyelsen at Paradisfloden i endetiden igjen skal flyte fram i skaperverket og fornye alt med sitt livgivende vann. Esek 47,1ff. «Alle levende skapninger som det kryr av (i havet) skal få leve over alt hvor denne elven renner. *Det skal bli en mengde fisk.* For når dette vannet kommer dit, blir vannet i sjøen friskt, så alt kan leve der elven renner ut.» Esek 47,9.

Jesu fiskeunder skal utover sitt *primære* budskap om at Gudsrikenoten skal kastes i folkehavet og samle mennesker av alle folkeslag, signalisere at Guds rike også bringer naturfornyelsen inn i havet. Også «alt som ferdes på havets stier», Sal 8,9, skal merke det når Guds rike bryter inn ved Paradiskongen. Også i disse naturunder er *fylden* av fisk betonet. Bare den spiritualistiske tolkning av Guds ord underkjenner at disse fiskefangstundere også har et budskap om naturfornyelse.

Fredspakten med dyrene

Vi så i GTs profetier at i endetiden skulle den fredstilstand som verden skal være preget av, nå *like inn i dyreverdenen.* Når det heter i Mark 1,13 at Jesus var førti dager ute i ørkenen og «*holdt til blant de ville dyr*», så er det også et «tegn» som signaliserer at Jesus er Paradiskongen. Når dyrene samler seg om ham, så skal det vise oss at han er den, som også skal stifte den utlovede fredspakt med dyrene. Hos. 2,18.

Jesus tenkes tydelig ikke beskyttet av Gud mot de ville dyrs angrep, men de ville dyr samler seg omkring ham. Den tilstand foregripes, som lover at villdyrene skal bli tamme i Fredsfyrstens rike. Jes. 11,6 – 8. Jesus er som Paradiskongen dyrenes venn!

Kristen tro har helt fra begynnelsen vært bestemt av Israels respekt for alle Guds skapninger. *Dyrene var innbefattet i paktens velsignelser.* De skulle få hvile på sabbaten fra sitt strev. De er menneskets *med*skapninger. 2 Mos 23,11; 5 Mos 5,14. Den bibelske realisme ser klart de harde kår som mange av dyrene har for å overleve. Men en dag «skal ku og bjørn beite sammen» og «løven ete halm som oksen». Jes 11,6.

Dyrevennlighet og naturbeskyttelse skal prege Guds folk. Vi må som kristne verne alt liv og ikke slå i hjel dyr uten hensikt, ikke forårsake unødig lidelse for dem. «Så lenge denne verdensordning står, så er det vel for kristne tillatt å drepe dyr. Men vi skal være oss bevisst at de er skapninger, som Skaperen har gitt oss til gode, skapninger lik oss selv.» (Max Huber).

Vi bør gi akt på at, i følge Guds ord, er det en interimstillatelse å drepe dyr. Fra begynnelsen har Gud bare gitt mennesket og dyrene floraen til føde. 1 Mos 1,29 – 30. Først ved Noahpakten ble også faunaen gitt mennesket til føde, som en tillatelse inntil den eskatologiske fredstilstand bryter fram. Vi har sett at i følge GTs profetier, «venter» dyrene på denne fredspakten, som er lovet dem. I Guds rike skal de verken trues av menneskene eller menneskene trues av dem. De skal også finne fred innbyrdes.

Ikke bare et rikt planteliv, men også et rikt dyreliv skal smykke Guds rike. At det foraktede trelldyrets fole fikk den ære å bære forløserkongen inn i Jerusalem, varsler at Jesus er en kommende forløser også for dyreverdenen. Sak 9,9. – At Jesus fødes i en stall, og «okse der og asen stod, og så vår Gud, hvor han er god», har også samme mening. Jesus er hele skapningens frelser.

Jesus stiller stormen

Jesus viser seg som Paradiskongen også når han *stiller stormen.* Dette under er vel som alle naturundere, et hjelpeunder. Men underet har også tydelig en *tegn*betydning. Det anmelder Fredsfyrstens ankomst, som skal bringe hele Guds skaperverk *i balanse og ro.*

Havet er i GT ofte et bilde på *kaosmaktene.* Gud prises ofte fordi han formår å dempe «havet». Sal 65,8. Han knuser de makter som det brukes som bilde på (Rahab, Leviatan, Dragen, Sal 74, 13; 89, 10). I Johannes Åpenbaring hører vi at dyret stiger opp av havet. Åp 13,1. Det skylles opp fra kaosdybdene.

I den messianske tid skal alle kaosmakter bindes. I flere salmer om endetiden gleder Guds folk seg over at Gud skal gripe inn og gjøre ende på kaosmaktenes destruktive kraft. «Derfor frykter vi ikke om jorden skaker og fjellene vakler i havets dyp, om bølgene bryter og bruser og fjellene skjelver i opprørt hav. En *elv* med flere grener skaper glede i Guds by». Sal 46,3 – 5. Det er Paradisfloden som er motbilde på det opprørte hav! Havet som bilde på kaoskreftene, og havet som fysisk element, går over i hverandre i Guds ord. Det skilles ikke strengt mellom dem. Derfor kan det sies at Jesus «truet» stormen, som om det skulle være en gudfiendtlig makt i den.

Israel ventet i sitt frelseshåp at også all *ubalanse i naturen* skulle få en ende. De ventet også en beseiring av sjøens voldsomme krefter. Da skal også «store sjødyr og alle havdyp» lovsynge Herren. Sal 148,7. Det er ikke meningen at havet som sådant skal være borte på den nye jord, men det skal ikke mer finnes som en destruktiv naturkraft. Åp 21,1. Jesus stiller stormen for å signalisere at han er Paradiskongen, som skal skape harmoni i hele Guds skaperverk. «Engler, myndigheter og makter er ham underlagt» (også naturmaktene). 1 Pet 3,22, Ef 1,20-21.

Dette under har naturligvis også den rent åndelige mening at hans kirkeskip aldri skal «gå under» selv om alle gudfiendtlige krefter stormer mot det. Matt 16,18. Så mye om Jesu naturunder.

Alt skal gjenopprettes

Et fundamentalt utsagn om Jesus som verdensfornyeren er *Peters ord i Apg 3,19-21.* Han maner her Israel til bot, så deres synder kan bli utslettet. «Da skal Herren gi *tider med lindring,* og han skal sende den Messias som er bestemt for dere, Jesus. Han skal være i himmelen inntil den tid kommer da *alt det gjenopprettes* som Gud har talt om fra eldgamle dager gjennom sine hellige profeter.»

De to utsagn «tider med lindring» og «den tid da alt skal gjenopprettes», står for *verdensfornyelsen,* som Peter sier profetene har forkynt «fra eldgamle tider».

Peter målbærer ikke nye og originale tanker, men han lever i GTs løfter om messiastidens frelse. Det eneste nye er at Peter nå sier at *Jesus* er denne verdensfornyeren. Han er nå *midlertidig* i himmelen. Der skal han være inntil Israel gjør bot og tar imot ham som Messias. Da skal han bringe disse nye tider med lindring og gjenopprettelse av alle ting, slik profetene har lovet.

Det substantiv som vår Bibel har oversatt med *lindring,* har som sin grunnbetydning: det å ånde opp, det å hente pusten igjen. I overført betydning: lindring, vederkvegelse, husvalelse. Tanken er den at skaperverket likesom er i *åndenød.* Det er tynget ned av det forbannelsesåk som er lagt over det på grunn av menneskets fall. 1 Mos 3,17.

I Messiastiden skal dette tyngende åk løftes av. Verden skal «ånde opp igjen» og finne lindring. «Hele jorden *ånder opp* og finner frelse fra din vold (det siste verdensrikes trykk), og bier på sin Skapers dom og miskunnhet,» heter det i 4 Esra 11,46. «Ved Menneskesønnen», heter det samme sted, «skal Gud «*utfri*» sin skapning». 13,26.

Den etterlengtede lindring skal finne sted når Jesus kommer igjen fra himmelen og «*gjenoppretter alt*», slik alle profetene har lovet.

Vår bibeloversettelse foretrekker verbale former. Det står i grunnteksten ordrett: «inntil tidene for alle tings gjenopprettelse». Substantivet *apokatastasis* har denne grunnbetydning: det å bringe (noe) tilbake til sin intakte tilstand, det å sette (noe) i stand igjen. Meningen er at Jesus skal bringe «alle ting», dvs. hele skaperverket, tilbake til sin opprinnelige *hele* tilstand. Det skal bli helt igjen, så det kan fungere etter sin Skapers gode vilje.

Noen har tolket dette utsagnet av Peter, som om han mener Jesus skal gjenopprette alt, slik at alle mennesker, og også Satan og hans engler, til slutt skal fanges inn av denne gjenopprettelse. Men det er intet grunnlag for slike tanker. Fortsettelsen sperrer for en slik slutning! Peter gjentar profetenes advarsel mot å miskjenne Messias. De som gjør det, skal *utryddes* av Guds folk. Apg 3,23. Den gamle vranglære som «apokatastasislæren» er i den utgave at man lærer alles frelse, har dessverre fått ny oppblomstring i moderne teologi.

Vi merker oss at i dette viktige utsagn av Peter er verdensfornyelsen intimt koplet sammen med Israels omvendelse, på samme måte som vi har sett det i GTs profetier. Gjenreisningen av «riket for Israel» (Apg 1,6), som skal bringe Jesus tilbake med denne lindring, har opptatt urkristendommen intenst! Det er tydelig at Peter ser det slik at Israels antagelse av Jesus som Messias, Apg 3,20-21, og tiden for verdensfornyelsen er koplet sammen. Israel er *først* bestemt til å arve løftene. Apg 3,26. Først over deres inngang i riket, skjer den veldige gjenopprettelse av Guds falne skaperverk.

Peter er helt på linje med GTs profeter i dette syn. Det synes også ha vært Jesu eget syn. – Omsorgen for Israels frelse er derfor et sentralt anliggende for den kirke som stunder etter den gjenopprettelse av alle ting, som Peter her taler om.

Peters ord om alle tings gjenopprettelse er et grunnleggende utsagn om Jesus som verdensfornyeren.

«Vi venter en ny himmel og en ny jord –»

I 2 Peters brev tales det også klart (i tilknytning til løftet i Jesaja 65,17 og 66,22) om forventningen om *et nytt skaperverk i* forbindelse med Jesu gjenkomst.

Det er tale om de som spotter løftet om Jesu gjenkomst. Det er tydelig at hans komme er forbundet med forventning om kosmisk fornyelse, for spotteren sier: «Alt er som det har vært fra verdens skapelse av.» 2 Pet 3,4.

Peter vitner også her utvetydig om den verdensfornyelse som menighetene venter skal skje ved Jesu ankomst. «*Men vi ser fram til det han har lovt: en ny himmel og en ny jord, hvor rettferdigheten bor.*» 2 Pet 3,13.

Her sies det at denne forventning direkte grunner seg på *Jesu* løfte. Peter tenker vel på Jesu utsagn om verdens gjenfødelse i Matt 19,28. Men som vi har sett, ligger løftet om verdensfornyelsen innebygget i alle Jesu utsagn om Guds rikes komme.

I det sterke og billedrike avsnittet Peter har om den nye himmel og den nye jord, heter det at skaperverket skal igjennom en *ilddåp*. «Men de himler og den jord som nå er, har dette Gudsord spart til ilden.» 2 Pet 3,7. Verden skal oppløses i brann, lutres og gjennomrenses i sin grunn ved Herrens domsoppgjør med «alle gjerninger som er gjort på jorden». 2 Pet 3,10. Den ilddåp som skildres, henter bilder fra Guds tilsynekomst (epifani) slik profetene skildrer den flere steder i GT, bl.a. Mika 1,4. Sal 97,5.

Den nye himmel og jord som skal stå fram, er ikke ny etter sin opprinnelse. Også Peter bruker ordet *kainos,* som betyr ny etter art og vesen. Den «verdensundergang» som det her tales om, er den radikale undergang av denne verdens *onde skikkelse.* Han mener ikke at skaperverket forgår i total mening, Peter taler like radikalt om verdens undergang ved vannfloden. «Og ved vann *gikk den første verden under,* da den ble oversvømt av vann.» 2 Pet 3,6.

Som verden ble renset i vannfloden, skal den renses i ilddåpen. Den skal stige fornyet fram, som en bolig for de rettferdige og bære rettferdighetens stempel. «Himmel og jord forgår ikke etter sin substans, men etter sin korrupsjonsskikkelse.» (Luther).

Det nye testamente har to ord for ny. *Neos* har betydningen ny etter sin *opprinnelse,* men det brukes ikke om den eskatologiske nyskapelse. Det brukes gjennomført *kainos,* som betyr ny av *kvalitet, ny av art og vesen. Ny* og *nytt* er det stempel Gud gir det Han skaper i endetiden. «Se, jeg gjør alle ting *nye.*» Åp 21,5. «Himmel og jord og alle skapninger på den skal bli *fornyet,*» heter det i Jubileerboken 1,29. En ny verden betyr «en *forvandlet* verden», 2 Baruk 44,12, «en *levendegjørelse* av hans skapning». 4 Esra 5,45.

«– det skapte skal bli frigjort –»

Vi har sett at Jesus taler om det skaptes gjenfødelse og Peter om det skaptes gjenopprettelse og nyskapelse. Vi skal nå se at *Paulus* taler om det skaptes *frigjørelse* og *forløsning*.

Det viktigste avsnitt i NT for læren om Guds rikes naturfornyelse er *Romerbrevet 8, 19-24.*

Paulus viser her at hans håp om Guds rikes fullendelse, helt er forstått i samsvar med det profetiske ord . Jesus, Peter og Paulus taler *samstemt* om at det skapte har del i det eskatologiske håp.

Det er underlig at dette skriftavsnitt ikke har kommet til mer alminnelig erkjennelse i kirken. Det er av uvurderlig betydning for en rett forståelse av håpet. Vi leser her: «Alt som er skapt, venter med lengsel på at Guds barn skal åpenbares i herlighet. For det som er skapt, ble lagt under forgjengelighet, ikke frivillig, men fordi Gud gjorde det slik. Likevel var det håp, for det *skapte skal bli frigjort fra trelldommen under forgjengeligheten og få del i den frihet som Guds barn skal eie i herligheten.* Vi vet at alt som er skapt, stønner og lider som i fødselsveer helt til denne dag. Og ikke bare det, men også vi som har fått Ånden, den første frukt av den kommende høst, vi sukker med oss selv og lengter etter den dag da vårt legeme blir fridd ut og vi blir Guds barn helt og fullt. For i håpet er vi frelst.» Rom 8, 19-24.

Vi har for oss et avsnitt som lover det skapte at det skal få del i «den frihet Guds barn skal eie i herligheten». v. 21. «Paulus stiller skapningens store område i forholdt til Guds barns eskatologiske forløsning.» (Otto Michel). Skapningen skal få del i den eskatologiske *frihet* og *herlighet!* – Hvis det er utslettelse (annihilasjon) av skaperverket som skal skje ved tidens ende, så har dette skriftavsnitt ingen mening. Paulus sier at nettopp den skapning som nå «stønner i fødselsveer», gjør det med intens lengsel etter sin forløsning og frihet!

Når Paulus i v. 22 sier «*vi vet*», så vil han vise til den felles innsikt som hele kirken eier i dette spørsmål.

Han målbærer ikke sine egne tanker. De er kjent fra de profetiske skrifter og felleskirkelige lære.

«Alt som er skapt», v. 19, står for hele den *personløse* skapning. *Det skapte* står her nemlig overfor *Guds barn.* Vi får høre at det skapte «venter med lengsel på at Guds barn skal åpenbares i herlighet». (Egt. ifølge grunnteksten: «venter med fremadstrukket hode –», slik vi gjør når vi spent venter på noe der fremme!) Det skapningen venter, er det store forvandlingsunder som Gud skal gjøre med sine barn, nemlig at de skal presenteres i sin oppstandelsesskikkelse. Den venter deres *herliggjørelse,* dagen da deres «legeme blir fridd ut» og de «blir Guds barn

helt og fullt». v. 23. Skapningen venter så intenst på dette forvandlingsunder, for da skal også et stort under skje med den! Dette vil Paulus straks behandle, men først viser han hvordan det skapte er dradd med i menneskets fall.

«Det skapte ble lagt under forgjengelighet, ikke frivillig, men fordi Gud ville det slik.» v. 20. At det skapte «*ble lagt* under forgjengelighet», refererer seg til en guddommelig *dom*. Nemlig Guds dom etter Adams fall. Det at skapningens herre og forvalter bryter med Skaperen, får konsekvenser inn i alle skapelsesrelasjoner!

«Jorden skal være forbannet for din skyld.» 1 Mos 3,17f. Det heter i en rabbinsk tekst: «Skjønt tingene i denne verden var skapt fullkomne, er de blitt fordervet, da de første mennesker falt.» Beresch Rabb. 2,3.

Som bolig for menneskene, kommer verden til å dele skjebne med boligens herre. «Synden som mennesket begår i sin selvherlighet, er et fordervelig angrep på hele livet i Guds skaperverk.» (Ethelbert Stauffer). Vi river det med oss inn i den destruksjon som er syndens lønn. «Synden skaper ikke bare bitre frukter innover i menneskets personlighet, men også utover i samfunnet og hele skaperverket.» (Adolf Schlatter).

At skapningen «ikke frivillig» ble underlagt denne dom, betyr at den ikke selv har forårsaket den. Den lider ikke dommen som skyld, men som *skjebne*. Det er mennesket som har forårsaket den.

Den forbannelse som rammer det skapte, er ifølge vår bibeloversettelse dette at «den ble lagt under *forgjengelighet*». Denne oversettelse er noe uheldig. Den synes forutsette at det skapte opprinnelig var *uforgjengelig*. Men Gud skapte ikke uforgjengelige dyr og blomster. Nei, forgjengeligheten i det skapte har vært der fra begynnelsen. Vekslingen mellom liv og død, oppblomstring og avblomstring, hører opprinnelig naturlivet til. Det er ikke frukt av noen forbannelse over den personløse skapning. Bare mennesket, som er skapt i Guds bilde, er skapt til udødeligeht, skapt *med henblikk på* å få del i evig liv i samfunnet med Gud. 1 Mos 1,27; 3,22.

Det substantiv som vår bibel har oversatt med forgjengelighet, er det greske: mataiótes. Det betyr først og fremst: tomgang, innholdsløshet, tilstand av svekkelse og svakhet. Paulus vil ha sagt at følgen av menneskets fall er at vårt naturgrunnlag ble invadert av *svakhet*, så den går på tomgang i mye av sin funksjon. Eden invaderes av ørkenen! Paradisfloden tørker ut! Mennesket må arbeide under svettelovens harde kår! Slik så vi at forbannelsen over naturen ble tolket i profetenes utsagn. (Jes 24!)

Men «likevel var det håp», sier apostelen. Gud har nemlig en frelsesplan i gang, som ikke bare omfatter menneskene, men også den personløse skapning. Den har del i håpet! Det venter den noe som den spent ser fram til.

«*For det skapte skal bli frigjort fra trelldommen under forgjengeligheten.*» v. 21. Det substantiv som her er brukt i grunnteksten er: fthorá = ødeleggelse,

forgjengelighet. Her sier Paulus at det som skal skje, er at naturen skal bli løst ut av den *trelldom* under forødelse og forgjengelighet den er kommet inn i. Den skal ikke lenger være prisgitt ødeleggelse. Livsvitaliteten skal vende tilbake! Dens livsproduksjon skal ikke lenger drukne i forgjengeligheten, men forgjengeligheten skal (som i Paradistilstanden) drukne i livsproduksjonen.

Men frigjøringen fra denne utarmingen av naturen er bare den negative side av det håp naturen har. Positivt heter det at den *«skal få del i den frihet som Guds barn skal eie i herligheten.»* v. 21. Han utlover den også en natur*forklarelse*. Naturen skal, likesom Guds barn, bli «utfridd» til en ny herlighetsskikkelse. Den skal bli preget av Guds herlighet, som Hans barn skal bli det.

Det skapte er ikke tenkt bare å være en bolig for den *første*Adams barn, men også for den *siste*Adams barn. Den er ikke bare skapt for menneskebarna i sin alminnelighet, *men for Guds barn i særdeleshet*. Den skal være naturgrunnlag for Guds rike. Ikke underlig at den intenst venter på den dag Guds barn skal flytte inn. Da skal den bli ominnredet, så den får en skikkelse og standard som er høvelig for et så fint folk!

Vi ser av Rom 8,19ff at Gud i Kristus ikke bare sikter på å herliggjøre sine barn, men også sine barns bolig. Når Guds barn skifter ut hverdagsklærne og tar søndagsklærne på, så skal også naturen gjøre det samme, sier Luther.

«Vi vet at alt som er skapt, stønner og lider som i fødselsveer helt til denne dag.» v. 22. Dette verset er fullt av apokalyptiske begreper og talemåter. Tanken om Messiasveene (Matt 24,8) og den nye verdens fødsel står bak (Jes 66,8). Som rabbiner hadde Paulus lært å gi akt på Skriftens nære forhold til alt det skapte. Han hadde lært å lytte til naturens *smertefulle sukk* etter forløsning.

Han sier at alt det skapte «stønner som i fødselsveer» like til denne dag. Men riene er håpefulle. De varsler at fødselen er i gang. «Stønnene» skal snart avløses av forløsningens jubelskrik!

De troendes ansvar for naturen

Av det vi her har lest, ser vi at Paulus vil gjøre det klart at med våre uforløste legemer står vi overfor den materielle verden, ikke bare i en felles skjebne, men som *skyldige* i den smerte (ødeleggelse) som har rammet den. Vi står der, som de som må lide, sammen med skapningen.

Vi får derfor ikke vise likegyldighet overfor dens trelldom i ødeleggelse. Vi får ikke ønske oss en forløsning *fra* det skapte, men en forløsning sammen *med* det skapte. Guds ord vil låse oss fast til ansvarsbevissthet overfor det skapte. Gud har satt oss til å «herske» over det i et rett forvalterskap. 1 Mos 1,28; Sal 8,7–9. Det hører til vår store menneskelige ydmykelse at vi har kommet så dårlig fra vårt forvalterskap av jorden.

Men det underbare er at Guds ord lærer oss at vi ikke bare har dradd det

skapte med oss inn i fallets ulykker. Vi skal også få dra det skapte med oss inn i oppreisningens velsignelser. Gud skal herliggjøre også det skapte ved sine barns herliggjørelse. Til slutt skal det hete: «All jorden er full av hans herlighet.» Jes 6,3 (Sal 72,19; Åp 21,23).

At den syndige menneskehet har ført en avgjørende vending inn i naturlivet og demmet opp for dets skaperfylde er en *trossak*. Det kan ikke vitenskapelig bevises, selv om vi i dagens situasjon ser at menneskenes dårlige forvalterskap av det skapte har katastrofale følger for naturen.

Vi tror at skapningens tilstand da mennesket trådte fram på jorden, var «overmåte god». 1 Mos 1,31. Vi tror at menneskets frafall fra sin Skaper har forandret ikke bare menneskets status, men også naturens. Verdens utvikling ble lagt i våre hender. «Legg jorden under dere!» Det er menneskehetens store uroppdrag. Vi vet ikke hva vi ved vår dårlige forvaltning gjennom årtusener har forårsaket av ødeleggelse i det skapte. Vi vet heller ikke hva vi kunne frigjort og utløst av naturens underverker hvis vi hadde forrettet vårt oppdrag i et intakt forhold til vår Skaper. Vi kan bare ane det. Slik stillingen er i dag, synes vi dessverre å bruke og frigjøre så mye av naturens mysterier at det blir vår egen undergang.

At den personløse skapning «lider» på grunn av oss mennesker, skulle ikke være fremmede tanker i vår tids store naturødeleggelse og naturforsøpling. Vi er oppe i økologiske krisetilstander. Ørkenen brer seg! Skogdøden herjer! Vannene forgiftes! Luften forurenses! Åpenbaringsboken varsler at ved vår tidsalders ende skal nettopp disse tegn på skremmende måte skje i naturlivet. Åp 8,7–12; 16,2–19. Og alt dette skal komme over oss fordi frafallet fra Gud og Hans vilje er modnet til Guds endelige dom. Sml. Jes 24,4–5.

Mennesket har i dag «underlagt» seg jorden, men ikke slik som Gud hadde tenkt det. Vi har ikke kultivert den under Hans ledelse og vilje, men i selvtekt. *Vi har dyrket skapningen framfor Skaperen.* Det hevner seg! Naturen er ikke skapt for å drives avgudsdyrkelse med.

Rom 8,19–23 er et tekstavnitt som viser at det skapte lengter *intenst* etter nye forvaltere. Og det folk som her kalles Guds barn, har løfter om at det skal realisere det opprinnelige oppdrag om «å legge jorden under seg». Da skal naturen svare på det gode forvalterskap med en fylde av velsignelse, slik de mange profetier om naturfornyelsen så vakkert vitner om.

Jesu Kristi menighet er kalt allerede her og nå til å legge for dagen et nytt forvalterskap overfor alt det skapte. Også dette skal være *tegn* på at Guds rike er kommet nær. Menigheten må ha sitt hjerte i kirkebønner som målbærer dette: «Hjelp oss å ta vare på ditt skaperverk, så vi forvalter naturens gaver til beste for hverandre.» Først når vi lærer å ta medansvar for verdens forfall, også når det gjelder dens naturside, og tilegner oss den bibelske tro at den skal være bolig for oss også i Guds rikes fullendelse, kan det bli alvor med vårt engasjement for å

verne om alt det skapte. Først da har vi forstått det meningsfylte i Luthers ord: «Om Kristus kommer i morgen, planter jeg i dag mitt epletre». Vi skal gjøre det nettopp *fordi* han kommer! Også epletreet har del i hans ankomsts store glede! *«Alle trærne på marken skal klappe i hendene»* når Jesus kommer! Jes 55,12.

All naturforakt, naturødeleggelse og naturforsøpling er synd mot skapelsens Gud. Kjærlighet til naturen, dyrevennlighet, dyrebeskyttelse, naturvern og naturforedling er ekte frukter, ikke bare av vår *skaper*tro, men også vårt *forløsningshåp*. Det er mye uforløst naturglede blant kristne, fordi så mange er lært opp til å anse Guds skapte verden som en *midlertidig bolig* og den hinsidige himmel som de troendes hjem og mål. Det er en vesentlig side ved vår helliggjørelse å sette den inn i et samvittighetsfullt arbeid for jordens fornyelse. Luthersk kallsetikk trenger å fornyes blant oss, den som kaller oss inn i trofast innsats for skaperordningenes fornyelse. Men denne etikk trenger ikke bare sin motivering i *skaper*troen, men også i *forløsning*stroen. Det skapes noe av en revolusjon i mange kristnes liv fra den dag det går opp for dem at den jord de lever på, er deres *evige eie* i Kristus. Kirkens Herre er fornyeren av jorden. Han bereder sitt folk et evig hjem i den verden som er skapt «ved ham og til ham». Kol 1,16. Det er av uvurderlig betydning at det skapes en rett holdning til det skapte og tro på dets forløsning.

«At Gud ikke skaper en annen naturverden for det hinsidige riket, men forvandler den nærværende verden, er en kjær del av vår tro. Det viser nemlig at Gud aldri har oppgitt sin opprinnelige plan med sin skapning, men setter inn sin frelse og gjør dermed den person- og naturverden som er fordervet ved synden om til det Guds rike den opprinnelig var bestemt for.» (Ole Hallesby).

Av det nytestamentlige stoff vi her har behandlet, ser vi at Jesus og apostlene helt deler Israels forventning om naturfornyelsen. Den er likesom i GT en grunnbjelke i endetidshåpet.

III – *NÅR KOMMER GUDS RIKE I KRAFT?*

1 Guds rike og nærforventningen

Det nye testamente er gjennomsyret av forventning om Jesu gjenkomst likesom en svamp i alle sine porer er gjennomtrukket av vann. Urkristendommen levde i en lidenskapelig overbevisning om at Jesus snart skulle komme igjen og revolusjonere verden ved sin maktovertagelse.

A Herrens dag og Jesu gjenkomst

Herrens dag er det stående uttrykk i NT for den dagen da Jesus Kristus kommer igjen for å gjennomføre alle sine fullmakter som Herre (Kyrios) og Messias. Det er dagen som helt og holdent er *hans!* Dagen da han kommer og oppretter sitt rike. «Herrens dag» er i NT «Vår Herre *Jesus Kristi* dag».

Vi har sett at Herrens dag (Jom Jahve) i GT var et innarbeidet uttrykk for dagen da Gud selv endegyldig ville gripe inn i verdensforløpet med dom og frelse. Ved Jesu Kristi komme venter hans menighet at GTs veldige profetier om Herrens dag skal virkeliggjøres. *«Da skal Herren være konge over hele jorden.* Den dagen skal Herren være én og hans navn det eneste.» Sak 14,9. Herrens dag er i NT dagen da «Herren Jesus åpenbarer seg fra himmelen sammen med sine engler i makt og velde». 2 Tess 1,7. Herrens dag står i NT (som i GT) i et *dobbelt* tegn. Den er både *dommens* og *frelsens* dag.

Foruten å tale om «Kristi *dag*», har NT særlig tre begreper for Jesu gjenkomst. Vårt innarbeidede begrep «gjenkomst» forekommer ikke i NT. Det nærmeste uttrykk for dette er utsagnet: «– siden skal han *for annen* gang komme til syne, for å frelse dem som venter på ham.» Hebr 9,28.

Det begrep som oftest brukes for Jesu gjenkomst, er parousia = tilstedeværelse, nærvær, ankomst, komme. Substantivet er oftest omskrevet verbalt i vår bibeloversettelse med å *komme* (ankomme). Dette substantiv ble ofte brukt om store personligheters ankomst i oldtiden.

Jesu menighet ser fram til Jesu ankomst. Den tanke dominerer parusibegrepet at Jesus kommer for å sette igjennom sine messianske fullmakter.

Det andre begrep som brukes er *apokálypsis* = avsløring, åpenbaring. Dette ord sier først og fremst at Jesus trer ut av sin skjulthet (i himmelen), så han igjen blir synlig på historiens arena. Da åpenbaringsbegrepet er dynamisk, så vil det

også si at Jesus trer fram i *maktfylde*. Herlighetsbegrepet er også ofte forbundet med åpenbaringsbegrepet. Herligheten bryter fram med en både frelsende og dømmende kraft. «Når Kristus, vårt liv, åpenbarer seg, da skal også vi åpenbares i herlighet sammen med ham.» Kol 3,4. Men han åpenbarer seg også «med flammende ild» til dom. 2 Tes 1,8.

Det tredje begrep for Jesu gjenkomst er *epifáneia* = tilsynekomst, det å manifestere seg. «Vi venter at vår store Gud og frelser Kristus Jesus skal komme til syne i herligheten.» Tit 2,13. Også her framheves det at Jesus trer ut av sin skjulthet. Også her er herlighetstanken med.

Alle tre begreper står for Jesu *maktfulle* ankomst til både dom og frelse. Ved hans ankomst skal ikke minst det vi nevnte i forbindelse med «Salmene om Guds kongedømme» (Sal 46; 93; 96–99) oppfylles.

B Nærforventningen av Jesu maktfulle gjenkomst

Det er tydelig ut fra NT at urmenigheten ventet Jesu *nære* gjenkomst. Jesu selv har flere utsagn, som viser at han har regnet med å komme tilbake, mens ennå hans egen generasjon levde. Det er tydelig at det er Jesus selv som har skapt forventningen av hans nære gjenkomst. Den preger hele NT.

Paulus regner i sine eldste brev med at han selv og menigheten vil leve inntil Herren Jesus kommer. 1 Tess 4,15.17; 1 Kor 15,51f; 2 Kor 5,1ff. Først i sine senere brev regner han med muligheten for å måtte dø før Jesu gjenkomst. 2 Tim 4,6; sml. Joh 21,22–23.

Det korte perspektiv på tiden fram til Jesu maktovertagelse og rikets frambrudd i kraft er naturlig ut fra hele profetiens vesen og egenart. Også Jesus står (som profetene) på eskatologiens terskel og formaner til stadig beredskap: «Gjør deg klar, Israel, til å møte din Gud!» Amos 4,12; Luk 21,36.

Profetene hadde sett Messiastidens frambrudd med dom og frelse i ett. De ventet et eskatologisk gjennombrudd, som *plutselig* skulle avvikle den gamle verdenstid og innlede den nye. Døperen Johannes ble derfor anfektet når det under Jesu jordliv drog ut med hans åpenbaring i maktfylde. Matt 11,3.

Det er tydelig at Jesus ser sin messianske gjerning løst opp i etapper. Først en framtreden i *ringhet* inntil gjenkomsten. Dernest en framtreden i *maktfylde*. Først kommer han, som den som ved sin død og oppstandelse åpner det nye paktssamfunnet, og ved Ånden og evangeliet tar ut en menighet for sitt navn. Så kommer han igjen i kraft og herlighet som den nye verdensherskeren.

Vi må kort stanse for de ord som viser at Jesus synes å ha ventet at tidsintervallet mellom hans komme i ringhet og hans komme i kraft skulle bli kort.

De tre første evangelier har alle et Jesusutsagn som viser Jesu korte perspektiv, det vi kaller *nærforventning*.

Hos Markus leser vi: «Sannelig jeg sier dere: *Noen av dem som står her, skal ikke smake døden før de ser at Guds rike er kommet med kraft.*» Mark 9,1. Dette ordet står hos alle tre evangelistene i en sammenheng der det er tale om at Menneskesønnen skal komme med sine engler i sin Fars herlighet. At riket kommer «med kraft», må derfor bety at det er tale om Jesu komme til rikets maktfulle gjennombrudd.

Hos Matteus heter det at noen ikke skal dø «før de ser Menneskesønnen komme i sitt rike». Matt 16,28. Hos Lukas heter det at noen ikke skal dø «før de ser Guds rike». Luk 9,27.

Det er gjort mange forsøk på å finne fram til en tolkning av dette utsagn som skulle løse den vanskelighet det byr på. Ut fra erkjennelsen av at Guds rike bryter fram som en prosess av begivenheter, har flere ment at utsagnet ikke behøver tale om gjenkomsten, men om rikets kraftframtreden f.eks. i oppstandelsen, ved at Jesus opphøyes til Faderens høyre hånd, eller ved Åndens komme på pinsedag. Men det som vi må innvende mot alle disse forslag, er at alt dette skjedde bare kort tid etter Jesus uttalte ordet. Utsagnet forutsetter imidlertid at det vil gå en del år, ettersom mange vil være døde når det oppfylles.

Det naturligste er å forstå Jesu utsagn i dets umiddelbare mening. Når Jesus «kommer med sin Fars engler», må gjelde hans gjenkomst. *Da* skal riket komme i sin åpenbare kraftutfoldelse i følge NTs vitnesbyrd for øvrig.

At denne tolkning er rett, synes også et annet viktig Jesus-ord i hans store eskatologiske tale å bekrefte. (Også dette ord finnes i de tre første evangelier i samme sammenheng.) «*Denne slekt skal ikke forgå før alt dette skjer.*» Mark 13,30.

Også her er det gjort flere forsøk på å finne en tolkning som oppløser anfektelsen med at dette ordet ikke slo til. Noen peker på at det greske ord *genéa* ikke bare betyr generasjon, men også folk, rase. Jesus skal mene at «det jødiske folk» ikke skal forgå før endetidsdramaet bryter inn. Men det blir i tilfelle et utsagn som ikke har noen mening. Dette drama er jo et drama med Israel i hovedrollen! Andre har forsøkt å sette et skille mellom de endetidstegn som skal anmelde Jerusalems ødeleggelse (som inntraff i år 70), og de tegn som først skal inntreffe i forbindelse med selve Jesu gjenkomst. Men også her er det å si at alle disse forsøk er kunstige. Jesus sier uttrykkelig at «i de dager» (nettopp i de dager da Jerusalem skal ødelegges!) skal også de kosmiske rystelser bryte inn og Menneskesønnen komme for å utfri sin menighet over hele jorden. Vi skal ikke ta anstøt av at Jesus taler med et *kort* perspektiv når det gjelder Guds rikes frembrudd i verden. Slik har også alle profetene før ham talt om rikets ankomst. Jesus er som profetene en vekkelsespredikant. Profetenes utsagn er ikke falt til jorden fordi de ikke ble oppfylt innenfor den korte tidsramme som de anmeldte. Alt blir oppfylt i Guds time! Mye er oppfylt, men mye venter ennå på sin fulle oppfyllelse. Jes 44,26; Matt 24,35.

Når vi ser på oppfyllelsen av Jesu utsagn i sin eskatologiske tale, så inntraff hans profeti om Jerusalems ødeleggelse i år 70. Det ble virkelig en «Herrens dag», en veldig domskatastrofe for Guds utvalgte folk, med store følger for hele dets historiske eksistens. Den slekt (generasjon) som hørte Jesu profetiske utsagn, var heller ikke gått i graven da det skjedde, slik Jesus hadde forutsagt. Og Jesu profetiske utsagn førte også til en timelig frelse for menigheten. På grunn av hans opprop til flukt, ble den reddet ved i tide å flykte til byen Pella. Men den endegyldige «forløsning» av menigheten skjedde ikke i år 70. Det ble bare en ny *stasjon* på vegen til dette målet.

Men det som skjedde, ble et stykke av det eskatologiske *mønster*, som profetene risser opp for endetidsdramaet.

Profetene ventet, som vi har sett, et siste gudfiendtlig stormangrep på Guds folk. Da skal hans folk siktes. Gud frelser sin paktstro rest og ved en mektig forløsning skal den utlovede messianske herlighet bryte fram. Jesus profeterer i dette mønster.

Det er også viktig at Jesus uttrykkelig sier at han ikke kjenner det historiske tidspunkt for Guds rikes opprettelse på jorden. «Den dag og time kjenner ingen, ikke englene i himmelen og heller ikke *Sønnen*, men bare Faderen.» Mark 13,32. «Den dag og time» betyr ikke «dato og klokkeslett», men «Den dag (Herrens dag) og tidspunktet for den». Jfr. Apg 1,7.

Jesus forkynner som alle profetene «stykkevis». Han gir ikke uttømmende innsikt i endetidsdramaet. Han lover sine disipler at Ånden senere etter hans bortgang skal gi dem mer lys over framtiden. «Han skal kunngjøre dere det som skal komme.» Joh 16,13. Etter oppstandelsen underviste han dem enda mer om Guds rike. Apg 1,3. Og i Åpenbaringsboken finner vi Jesu siste avdekning av endetidsdramaet, den «Gud ga ham, for at han skulle vise sine tjenere det som snart skal skje». Åp 1,1. Men også Guds åpenbaring til Jesus i hans himmelske status har beholdt det *korte* tidsintervall. Alt slutter med ordene: «Se, jeg kommer *snart!*» – Det er ikke noe *ufullkomment* ved endetidsbudskapet at det er bestemt av «nærforventning». Det hører til profetiens egenart.

All profeti er forkynnelse til avgjørelse overfor Guds kongevelde her og nå! Gud gir ikke frist til dem som vil dele Hans framtid! Matt 8,21–22. «I dag, om du hører Hans røst», er all ekte profetis kjennemerke. Gud gir ikke sin framtid til kjøps for nysgjerrige. Bare de som resolutt står opp og følger ham som bringer Guds rike nær, blir det betrodd å kjenne Guds rikes hemmeligheter. Matt 13,10–17.

Men også dette kjennskap forblir *stykkevis*. «Vi taler profetisk stykkevis» (egtl, etter mål), sier Paulus. 1 Kor 13,9. Det blir alltid liggende mye i det dunkle når det gjelder Guds framtid. Herren selv forbeholder seg suverent retten til å åpenbare det Han mener er tjenlig. Dette er det viktig å respektere, så vi ikke vil vite mer om de siste ting enn vi egentlig ut fra Guds klare ord skal vite. «Det som

er skjult, hører Herren vår Gud til, men det som er åpenbart, gjelder for oss og våre barn til evig tid, *for at vi kan holde alle budene* i denne loven.» 5 Mos 29,29. Her hører vi at Gud bare åpenbarer noe for oss, for at vi ved dette skal kunne leve i *paktstroskap* mot ham. Åpenbaringen skal ikke stille vår nysgjerrighet, men kalle til helhjertet troshengivelse og beredskap! «Så våk da! . . . Vær derfor også dere beredt!» Det er all profetis stadige opprop. Matt 24,42–44; 25,13.

Men vi merker oss også at side om side med de nevnte utsagn, står også enkelte utsagn av Jesus som antyder at det kan *dra ut* med hans gjenkomst. «Da *lang tid var gått,* kom tjenernes herre tilbake. . .» Matt 25,19. «Da det *trakk ut* før brudgommen kom. . .» Matt 25,5. Særlig Luk. 21,24 som taler om Israels atspredelse etter Jerusalems ødeleggelse, synes åpne for en lengre termin. Disse utsagn er ikke utjevnet med nærforventningen. Alle disse ord sier til sammen at Jesus selv ikke visste tiden for sin ankomst, men bare Faderen.

C Ble det krise da det drog ut med gjenkomsten?

Dette at det drog ut med Jesu gjenkomst, ble en anfektelse for oldkirken, som hadde overtatt urmenighetens intense forventning av det nære gjennombrudd for Guds rike. Allerede i 2. Peters brev hører vi at motstanderne av troen hadde begynt å spotte over at det drog ut med det kristne håps oppfyllelse. «Hva med løftet om hans gjenkomst? Våre fedre døde, men alt er som det har vært fra skapelsen av.» 2 Pet 3,4.

Peter gir menigheten veiledning i møte med denne spott. Den evige Gud, tidens Herre, står i et annet forhold til tiden enn vi mennesker, som er tidens fanger. «For Herren er én dag som tusen år, tusen år som én dag. Det er ikke slik at Herren er sen med å oppfylle sitt løfte, som noen mener.» 2 Pet 3,8–9.

Det er et stående trekk ved hele frelseshistorien at Guds tid og vår tid ikke er den samme. Abraham fikk løfte om en «ættling i hvem alle jordens folk skal velsignes», men det gikk ca. 1800 år før Messias kom som løftets oppfyller. Han fikk løfte om Kanaaens land, men måtte lære tålmodighet. Guds barmhjertighet ventet i 400 år på kanaaneernes mulige omvendelse. Israel fikk ikke landet før deres synd var moden til dom. 1 Mos 15,13–16. – Profetene som forkynte om den kommende frelsestid og forløserkongens komme, ventet at alt skulle innfries i den nære framtid. Men det drog ut i hele 700–800 år før de første skriftprofeters frelsesutsagn (Amos, Hosea, Jesaja og Mika) begynte å oppfylles. Og mye venter fremdeles på sin *fulle* oppfyllelse! – Jeremias og den profet som har skrevet Trøsteboken (Jes 40–55), ventet Messiastiden umiddelbart etter hjemkomsten fra Babel, men det skulle gå ca. 500 år før den kom. – Gud har god tid! Han, som er fra evighet til evighet, synes for oss som er bundet av tiden, å male sin kvern langsomt! «Tusen år er i dine øyne som dagen i går, da den fór forbi.» Sal 90,4.

Mange forskere mener at uteblivelsen av Jesu nære gjenkomst skapte en veldig troskrise i kirken. Det er rimelig at det ble anfektende at det drog ut, men vi tror ikke denne krise skal overdrives. Det kristne håp er ikke ensidig forankret i *framtiden*. Det er tvert imot forankret i allerede *oppfylt og erfart* endetidsforløsning.

Som vi har pekt på, er de store endetidsbegivenheter allerede kommet i og med Kristi død og oppstandelse. Og dette er tydelig frelsesbegivenheter som overskygger alt. *De betyr at det store vendepunkt i historien har skjedd.* Pinsens kraftutløsning på dette frelsesverks grunn, gjenfødelsens og nyskapelsens verk i hjertene, hedningefolkenes begynnende inngang i den messianske menighet, tegn og under som følger evangeliets forkynnelse osv., gjorde at menigheten levde i visshet om at «til oss er de siste tider kommet». 1 Kor 10,11. «Salige er de øyne som ser det dere ser!» Luk 10,23. «Kristus blant dere, håpet om herlighet!» Kol 1,27.

Alt det menigheten levde i av erfarte frelsesgoder, var så stort at det var ingen uoverkommelig påkjenning at det drog ut med Jesu gjenkomst. Jesus kom stadig på ny til sin menighet i forkynnelsen og nådemidlene. Han levde ved sin Hellige Ånd i kirkelegemet! De troende levde i et drama som utviklet seg mot en finale, som de var overbevist om ikke kunne utebli. «Håpet skuffer ikke, for Guds kjærlighet er utøst i våre hjerter ved Den Hellige Ånd som Han har gitt oss.» Rom 5,5.

Den levende menighet har derfor gjennom hele sin historie ventet på ham «i *utholdenhet*». 1 Tess 1,3; Hebr 6,12.

Men storkirken mistet tidlig NTs store endetidshåp (fra 400-tallet). Ikke gjenkomstens uteblivelse, men mange andre faktorer skapte den store omformningsprosess i de store folkekirkers evighetshåp. Fra å være en eskatologisk størrelse i verden (en himmelsk gjest), ble kirken folkekirker som skulle tjene samfunnets interesser. Fremmed filosofi fikk innflytelse over teologien, og kirken mistet sin forankring i det gammeltestamentlige framtidshåp. Det syn slo etter hvert igjennom at Guds frelseshistorie hadde kommet til sitt mål. Kirken var nå bærer av alle frelsesgodene. Det var ikke mer å vente på i *historiens* framtid. Framtiden lå i det *hinsidige, i himmelen.* Like til i dag har et slikt aveskatologisert syn, som har mistet feste i Bibelens frelseshistoriske framtidssyn, behersket folkekirkene. I modernistisk teologi og forkynnelse avskrives ofte et bibelsk håp som forventer Jesu gjenkomst til nyskapelse av verden. Dette håp er dømt som jødiske myter. Det moderne menneske skal ikke lenger kunne henge sine trosforestillinger opp i dem. (Slik sier f.eks. Rudolf Bultmann i sin avmytologiseringsteologi.)

Men den troende menighet, som holder fast på sin tillit til Bibelen, har til alle tider holdt fast på dens sterke forankring av håpet i historien og det skapte. Den venter på *Guds rike,* slik Jesus har lært oss gjøre det i Fadervår. Den tror at tiden

vil komme da Jesus skal bryte opp fra himmelen og komme for «å gjenopprette alle ting, som Gud har talt om fra eldgamle dager gjennom sine hellige profeter». Apg 3,21. Om det dryger, skal det ikke utebli. Det som skjer på historiens plan, ikke minst i vår egen tid, bestyrker den bibeltroende menighet i at Guds frelsesplan går mot sitt endemål.

D Guds rikes «allerede – men ennå ikke»

Ved de store frelsesinngrep i historien som Kristi kjødpåtagelse, hans soningsdød og oppstandelse står for, har som tidligere sagt forventningen om Guds eskatologiske kongevelde begynt å realisere seg. Guds universelle rike er grunnlagt på jorden. Den nye pakt er åpnet for hele menneskeheten. En eskatologisk prosess som skal løpe mot sin fulle utfoldelse, er satt i gang.

Guds rike har vunnet seg et uovervinnelig *«brohode»* på jorden, som dødsrikets krefter ikke skal få makt over. Matt 16,18.

Vi har sagt at alt som skjer omkring Jesus er «endetidsbegivenheter». *Det er «eskatologi som er i en virkeliggjørelsesprosess».* (J. Jeremias).

Men Guds rikes frambrudd ved Jesu *historiske* åpenbaring må ikke understrekes så sterkt at dets komme for øvrig oppløses. Riksgrunnleggelsen forutsetter en riksoppbygging, som et tempel som grunnlegges og bygges opp, for at til slutt «toppsteinen» skal føres fram. Sak 4,6–10.

Vi kan derfor tale både om *realisert, presentisk* og *futurisk* eskatologi. Det gjelder å balansere disse stadier i Guds rikes prosess riktig ut fra Guds ord.

Det er tydelig at det faktum at Messias har kommet og ved sin død og oppstandelse åpnet det utlovede endetidssamfunnet med Gud, har en avgjørende vekt i hele NT. *Dette representerer selve midtpunktet i hele verdenshistorien.* Det har kløvd den i to, i tiden *før* og *etter* Kristus. Fra nå av er en prosess satt i gang, som ikke kan stanses. *Det store maktskiftet har funnet sted.* «Meg er gitt all makt i himmel og på jord.» Han er intronisert som Messias og Menneskesønnen! Apg 2,36. Alt løper nå mot hans *åpenbare* maktovertagelse av verden. Satan er detronisert og skal snart ikke lenger finne ståsted i verden. Krigen mellom ham og Kristus pågår vel fremdeles, men *hovedslaget er vunnet.* Det er bare et tidsspørsmål når den endelige fredstilstand kommer.

Når det gjelder Guds rikes komme, så står alt i dette tegn: *Allerede! – men ennå ikke! –*

Menigheten lever i en *interims*status. Vi er lysets barn, som ennå lever i mørkets verden. Vi er tatt ut av Satans makt, men er ennå ikke utenfor hans operasjonsområde. Vi er ikke lenger «i kjødet», men kjødet er ennå i oss. Vi er ikke lenger *av* verden, men vi er ennå *i* verden. Vi er avviklet i forhold til den gamle tidsalder, men den er ikke avviklet i forhold til oss. Vi bor på en

jord som er vår, men vi venter på opprullingen av de makter som okkuperer den. Vi venter på den store invasjonsdagen, Jesu Kristi Victory day!

Alt som hører til eskatologiens «ennå ikke», kan ikke utebli. Det *må* nødvendigvis komme, som en følge av det som allerede *har* skjedd. Det vil komme like sikkert som tordenen følger lynet! «Vi venter på at vårt håp skal få sin salige oppfyllelse og at vår store Gud og frelser Jesus Kristus skal komme til syne i herligheten.» Tit 2,13.

Tiden mellom Kristi første og andre komme står derfor i dette tegn: *«mens vi venter»*. 1 Kor 1,7 (1 Tes 1,10; 2 Tim 4,8). Den nye dags morgenrøde er brutt inn. Kristus lyser som «morgenstjernen» på verdens natthimmel. «Natten er snart slutt, *dagen* er nær.» Rom 13,12 (Sak 14,7).

2 Guds rike og endetidstegnene

Før vi ser på «tidenes tegn» i avgrenset mening, nemlig de tegn som innvarsler Jesu gjenkomst, så la oss besinne oss på de tegn som vi må regne som de fundamentale. De er knyttet til Jesu *første* komme og den nye situasjon som derved er skapt i verden.

Jesus selv anklaget sin samtid fordi den ikke kunne tyde tidenes tegn. Matt 16,3. De så ikke det tegn *han selv er* og de store frelsestegn som hans *død og oppstandelse* er. «Salige er dere, for dere har øyne som ser og ører som hører. Sannelig, jeg sier dere: Mange profeter og rettferdige ønsket å få se det som dere ser, men fikk ikke se det, og høre det dere hører, men fikk ikke høre det.» Matt 13,16–17.

Hans nye menighet er fortsettelsen av det tegn han selv er. Den er hans *legeme*. Salig er den som ikke tar anstøt av hans menighet, for her skjer de eskatologiske tegn: *rettferdiggjørelsen, gjenfødelsen* (hjertefornyelsen ved Ånden) og *helliggjørelsen* til det evige Guds rike.

Jesu Kristi kirkes *evangelium og nådemidler* (dåpen og nattverden) er *de kontinuerlige tegn* på at Guds rike er kommet til oss. I disse frelsestegn er troen og håpet forankret.

Men Guds ord taler også om endetidstegn i snevrere mening. Det er de tegn som varsler tiden for Kristi andre komme, tiden for hans maktovertagelse av verden.

«Hva er tegnet på ditt komme og verdens (tidsalderens) ende?» Matt 24,3. Disiplene spør slik fordi det var ventet visse tegn som skulle melde den messianske tid.

De gammeltestamentlige profeter har alle varslet Guds eskatologiske dom og frelse med forutgående tegn. Frambruddet av den nye tid tenkes som en *fødsel*. Den gamle verden skal (som vi foran har nevnt) komme i svære *fødselsveer*. Jes

24,19f. Endetidstegnene kalles derfor «Messiasveene». Jesus bruker denne betegnelse i Matt 24,8. Som veene ved en fødsel øker i kraft og hyppighet, tenkes også endetidstegnene å gjøre det.

Tegnene skal ikke betraktes slik at de følger hverandre i en kronologisk rekkefølge, som etter en timeplan. De utgjør til sammen det *typiske* som mer eller mindre preger hele tiden mellom Kristi himmelfart og gjenkomst. Hele tegnkomplekset vil utfolde seg mot enden mer *intensivt* og *ekstensivt*.

Endetidstegnene, slik vi finner dem særlig i Jesu eskatologiske tale, hos Paulus i 2 Tess 2 og i Johannes Åpenbaring, representerer ikke noe særlig nytt utover det som vi kjenner fra GT og apokalyptikken. Det faller bare enda klarere lys over dem. Det som er det helt nye, er at alle *tegnene har fått en ny tilknytning til Jesus som Messias og det forhold at de nå innvarsler hans andre komme.* Alt har fått et preg som har mening ut fra *Jesu* virkelighet.

Endetidstegnene kan for oversiktens skyld deles i to grupper: De *positive* tegn som varsler at Guds rike modnes til gjennombrudd, og de *negative* tegn som varsler at den gamle tidsalders avvikling står for døren. Det er tegn i *folke*livet og *natur*livet som signaliserer sammenbruddet av denne verdens skikkelse.

A Misjonen til folkene

Det mest åpenbare tegn på at Guds rike er kommet nær og messiastiden er begynt, er (ved siden av Åndens utgytelse) *misjonen til folkene.*

Ut fra GTs endetidsprofetier har vi vist at løftene om folkeslagenes inngang i den nye pakt og andel i Guds rike, lyser med stor kraft. Den messianske frelse er en *universell* frelse. Den som sier Messias, Menneskesønnen eller Herrens tjener, sier folkeslagenes frelse!

Vi har under behandlingen av dette i GT sett at utsagnene om folkenes valfart til Jerusalem i endetiden er *overveldende.* Det var ikke bare tale om at enkelte mennesker fra alle folk skal vinnes for den messianske frelse, men at *folkeslagene* skal gå inn i den.

Jesu siste avskjedsord til sine disipler var *misjonsbefalingen.* Den er mettet med messiansk selvbevissthet om at Gud har gitt ham «folkene til arv og hele jorden til eie». Sal 2,8.

«Meg er gitt all makt i himmel og på jord. Gå derfor ut og *gjør alle folkeslag til disipler,* idet dere døper dem til Faderen og Sønnens og Den Hellige Ånds navn og lærer dem å holde alt det jeg har befalt dere. Og se, jeg er med dere alle dager inntil verdens ende.» Matt 28,18–28 (Mark 16,15; Joh 20,21–23, Apg 1,8ff). Jesu misjonsordre er uttrykk for «hans siste vilje». Det er *det store oppdrag* han har gitt sin menighet.

Misjonsbefalingens *kongelige* ordre om at alle folkeslag skal gjøres til

disipler, har sin basis i GTs store utsagn om Messias som verdensforløseren og verdensherskeren.

Det tidsintervall som kommer mellom Kristi himmelfart og gjenkomst, har sin mening ut fra dette oppdrag. Denne tid skal fylles med den frelsesaktivitet som misjonen til folkene utløser. Nå begynner innsamlingen av det folk som skal befolke den kommende verden.

Ved siden av misjonsbefalingen har Jesus også et viktig utsagn om misjonen til folkene i sin eskatologiske tale. Den er et *tegn* som skal inntreffe, før hans maktovertagelse av verden. Her heter det: *«Evangeliet om riket skal forkynnes i hele verden til et vitnesbyrd for alle folkeslag, og så skal enden komme.»* Matt 24,14. I Markus heter det slik: *«Og evangeliet må først forkynnes for alle folkeslag.»* Mark 13,10. Ut fra disse ord er det tydelig at *Jesu gjenkomst er betinget av misjonen til folkene.*

«Enden» kommer ikke før det er vitnet til jordens ender. «Enden» er en eskatologisk betegnelse for den forventede ende på folkeslagenes maktvelde over jorden og samtidig tidspunktet for det messianske kongeveldes frambrudd. Dan 7,12–14; Luk 21,24.

Men nå er vi nødt til å spørre: *Hva betyr det at forkynnelsen for alle folkeslag må være skjedd for at Jesus skal komme igjen?* – Mente Jesus og apostlene at deres misjon til folkene måtte innfri alle de mektige profetier om folkeslagenes samling om Messias før gjenkomsten ville finne sted? Det er åpenbart ikke tilfelle. Hvis de hadde forstått oppdraget slik, hvordan kunne de da fastholdt forventningen om Jesu gjenkomst før de selv døde? Nei. *Jesus og apostlene levde i det profetiske ord.* Der er hedningefolkenes inngang i den messianske frelse over alt *en følge av at han har slått ned de gudfiendtlige makter og etablert Guds rike i kraft.*

Hedningefolkenes inngang i den messianske frelse i den fylde som GTs profetiske ord utlover, ventet derfor Jesus selv og apostlene først etter det som skal skje ved Jesu gjenkomst.

Den misjon som Jesus setter i gang, har riktig nok sitt *endemål* i at alle folkeslag skal gjøres til hans disipler, men dette mål er ikke betingelsen for hans gjenkomst. Hans gjenkomst er tvert imot en betingelse for at dette mål skal bli nådd.

Det må derfor være en mer *begrenset* og *forberedende* (om enn helt nødvendig!) etappe i den store innhøstning av folkene, som er det *endetidstegn* som må oppfylles, før Jesus kommer igjen. Det som må skje før Jesu kommer, synes å være klart: Evangeliet om riket må forkynnes som et *vitnesbyrd* for alle folkeslag. Det betyr at Jesus må utropes som Messias og Herre blant folkene.

Paulus har et mektig ord om dette. Ved misjonen utgår et *ultimatum* til hele verden: «Disse uvitenhetens tider har Gud båret over med, men *nå befaler han alle mennesker hvor de enn er, at de må vende om. For han har fastsatt en dag da*

han skal dømme verden med rettferdighet, og har til dette bestemt en mann. Det har han gjort troverdig for alle ved å oppreise ham fra de døde.» Apg 17,30–31. Her er det klart at misjonens oppdrag er å kunngjøre det forestående maktskifte i verden og rope til omvendelse i Jesu navn. Evangeliet er det glade budskap om den forestående messianske maktovertagelse av verden. Folkene har framtid bare under det messianske regime. De skal ropes til omvendelse til hans kongevelde. Ved evangeliets gang til folkene skal den nye verdensherskeren *grunnlegge* sine menigheter. En «førstegrøde» skal tas ut i alle folk, som hans navn nevnes over. De messianske menigheter skal være «brohoder» for den store invasjon av Guds kongevelde når verdensherskeren kommer i maktfylde. *Nå* kommer det i *menighetens* skikkelse.

Menigheten er «sannhetens støtte og grunnvoll». 1 Tim 3,15. «Dødsrikets porter skal ikke få makt over den.» Matt 16,18. Menighetens tro og liv skal signalisere den nye verdens frambrudd. Den framtid som verden skal få med Kristus, skal avleses på livet i den nye menighet. Den er bærer av «den kommende verdens krefter». Hebr 6,5. Den skal være bærer av det nye kongeveldes forløsningstegn, de velsignelser som den messianske maktovertagelse vil bringe verden. 1 Pet 2,9.12. Menigheten er verdens lys og jordens salt. Matt 5,13–16.

Dette synes være misjonens begrensede, men *store kall* inntil gjenkomsten. I lydighet mot misjonsoppdraget synes menigheten å kunne *framskynde* Herrens dag. 2 Pet 3,11. Først når Jesus kommer igjen, vil *den andre store etappe* komme for folkenes frelse. Inntil Jesu gjenkomst er mandatet dette: *«Å fullføre forkynnelsen av budskapet, så alle folk kunne få høre det.»* 2 Tim 4,17. Jesus sier at det må vitnes «i Jerusalem og hele Judea, i Samaria og like til jordens ender». Apg 1,8. Den nåværende misjonsetappe varer *«inntil folkeslagene er kommet inn i fullt tall»*. Rom 11,25.

Dette sted er nå rett oversatt i vår Bibel. At folkeslagene går inn «i fullt tall» betyr at alle folkeslag blir nådd med budskapet om riket, ikke at «hedningenes fylde» går inn!

Av det vi nå har sagt, tror vi at den misjon som utfolder seg i tiden mellom Kristi himmelfart og hans gjenkomst, er en *første* etappe i den mektige innsamling av folkene til Guds rike, som de profetiske løfter utlover.

Bare slik forstått blir det rimelig at apostlene kunne forene sin nærforventning og sitt misjonsoppdrag. Det var ikke misjonens veldige *resultater* som var betingelsen for Jesu gjenkomst, men dens *faktum*. Oppgaven var ikke å kristianisere folkene, men å evangelisere dem. Bare slik forstått var det rimelig at apostlene og urkirken realistisk kunne regne med å virkeliggjøre misjonens mandat før Jesus kom igjen.

Et slikt syn på Guds rikes framvekst blant folkene, forutsetter at de ikke trodde Jesu gjenkomst betød endemålet for frelseshistorien. Det ville jo bety at

Jesu gjenkomst satte en stopp på folkenes adgang til riket! Vi tror ut fra Guds ord at urkirken så det slik at *Jesu ankomst og maktovertagelse av verden for alvor åpner mulighetene for hedningefolkenes inngang i Guds rike. Det er Tusenårsriket som vi derved åpner rom for i Guds frelseshistorie med verden.* Dette «rike» er tydelig i Åpenbaringsboken en frelsesepoke innenfor den *gamle* tidsalder.

Det er en etappe i frelseshistorien da Satan må slippe sitt grep på folkene. *Han skal ikke lenger forføre folkene.* Åp 20,3.

Alle de mektige profetier i GT om hvordan folkene i Messiastiden skal oppgi sine religioner og valfarte til Jeusalem for å få del i den messianske frelse, forutsetter at Messias har overvunnet de gudfiendtlige makter og underfullt utfridd sitt forfulgte folk. Slik er det også i Åpenbaringsboken.

Vi skal senere i et eget kapittel behandle Tusenårsriket. Vi vil der vise at denne etappe i Guds frelseshistorie ikke er en *fremmed* størrelse, som Åpenbaringsboken er alene om å føre inn. Den representerer en etappe som også NT andre steder regner med. Uten en slik etappe vil de store løfter, som GT har om hedningenes komme til den messianske frelse, bli stående i et vanskelig lys.

Vi mener det er flere vesentlige utsagn i Guds ord som støtter det vi her sier om innhøstningen av hedningene i to etapper.

Paulus' misjonssyn

Det er tydelig at den store misjonær Paulus har forstått sitt misjonsoppdrag som nødvendig for at Jesus skal komme igjen og få herredømme over folkene. Vi ser av Paulus' misjonsstrategi at han *haster stadig videre* «for å forkynne evangeliet der Jesu navn ikke er kjent». Rom 15,20. Han vil framskynde dagen da Gud skal «stadfeste de løfter som var gitt til fedrene». Rom 15,8. Det er uten tvil løftet om at alle folkeslag skal velsignes i deres ætt, som er Kristus. Gal 3,16.

Rom 15,8–11 er et viktig sted som viser at Paulus i sitt misjonssyn er bestemt av GTs løfter om folkenes frelse. Han siterer fra GT for å vise hva han venter på: «Gled dere, folkeslag, sammen med hans folk. Lovsyng Herren, alle folk, pris ham, alle stammer!»

Når venter Paulus at dette skal bli virkelighet? Paulus anfører et ord fra Jesaja som representerer selve grunnlaget for løftene om folkeslagenes frelse: «Isais rotskudd skal komme, *han som reiser seg for å herske over folkene,* til ham skal folkeslagene sette sitt håp.» Rom 15,12. Her er det tydelig at Paulus forutsetter at først når Herren Jesus åpenbarer sin maktfylde *ved sitt komme* («reiser seg for å herske over folkene»), så vil folkeslagene sette sitt håp til ham.

Det er denne store dag som den apostoliske misjon forbereder. Paulus sier samme sted: «Min hellige tjeneste er å forkynne evangeliet, så folkeslagene blir et offer som Gud gjerne tar imot, innviet ved Den Hellige Ånd.» Rom 8,16.

Tanken synes å være den at misjonen forbereder folkenes *framtidige* komme til Herren. Jesu navn skal nå *«nevnes over»* folkene. Det betyr at den proklamerer hans krav på deres framtidige underkastelse. Amos 9,12; 3 Joh 7., Apg 15,16–17.

Førstegrøden

Når det gjelder tanken om at misjonen i første omgang tar ut en *førstegrøde* blant folkene, så synes flere utsagn å forutsette dette. *Jakob* sier til den menighet som er tatt ut av Gud: «Av sin frie vilje har han født oss ved sannhets ord, for at vi skal være en *første frukt* (førstegrøde) blant dem han har skapt.» Jak 1,18. Der det er tale om en førstegrøde, forutsettes alltid at den innleder en etterfølgende høst.

I *Åpenbaringsboken* heter det videre at den menighet som er forløst ut av den store trengsel, er «frikjøpt for å være en *første frukt* for Gud og Lammet.» Åp 14,4. Denne menighet har opplevd Kristi gjenkomst og fått del i den første oppstandelse. Når vi senere møter denne menighet igjen, sies det direkte at nå skal den store høst blant folkeslagene komme. Førstegrøden jubler, for nå skal Herren Jesus vise seg som *«folkenes* konge». Nå skal det forventede skje: *«Alle folkeslag skal komme og tilbe for ditt åsyn, fordi dine rettferdige dommer er blitt åpenbare.»* Åp 15,4. Kristi dommer har blitt åpenbare ved at han har seiret over Antikrist og rehabilitert sin menighet. Nå har han skapt fri bane for «hedningenes valfart til Jerusalem». Her sies det klart at den store innhøstning av hedningefolkene kommer *etter Jesu gjenkomst.*

Hebreerbrevet sier at de troende er en høytidsforsamling som representerer «menigheten av de *førstefødte*». Hebr 12,23.

De hellige skal herske med Kristus

Ennå et vesentlig trekk ved utsagnene om Kristi menighet synes å tale for dette. *Det er talen om at de hellige skal herske i forbindelse med Guds rike.*

Vi har sett at i den store Danielvisjonen om Guds rike og Menneskesønnen heter det ikke bare at Menneskesønnen fikk herredømme over alle folkene, men også at *«de hellige fikk riket i eie»*. Dan 7,22. «Kongedømmet og veldet og makten i rikene under himmelen skal *bli gitt til det folk som er Den Høyestes hellige.* Deres rike skal være et evig rike, og *alle makter skal tjene og lyde dem.»* Dan 7,27.

I Jesu Kristi kirke oppfylles dette utsagn om at de hellige skal herske. Jesus sier det slik: *«Nå overdrar jeg dere riket,* likesom min Far har overdratt det til meg. Derfor skal dere spise og drikke ved mitt bord i mitt rike og *sitte på troner* og *herske.»* Luk 22,29–30 (12,32).

Dette herreveldet har «de hellige» allerede del i her og nå, for så vidt som Guds kongevelde allerede på en foregrepet måte er brutt fram. De er løst fra denne

tidsalders maktvelde. De har i Jesu navn makt over «alt fiendens velde». Luk 10,19.

De skylder ingen sin tjeneste eller lydighet uten Kristus. Det ligger allerede i den status dåpen gir at de er «kronet» til å være et «kongelig folk» med kongelige fullmakter. Matt 16,19. Himmelrikets nøkler er betrodd dem!

Men det at de troende skal herske er først og fremst *framtidig* orientert. De skal «eie livet (i den kommende verden) og få herredømme ved den ene, Jesus Kristus». Rom 5,17.

Med tanke på korinternes utvelgelse til hersker- og regjeringsmakt med Kristus, så påpeker Paulus den skam det er at de søker verdslige domstoler for å bilegge tvister mellom brødre i menigheten. «Vet dere ikke at de hellige skal *dømme verden?* . . . Vet dere ikke at vi skal *dømme engler?*» 1 Kor 6,2–3.

Jesus sier selv at de som har fulgt ham, skal sitte på troner og herske med ham i hans kommende rike. Matt 19,28; Luk 22,30; Mark 10,35–40. I sendebrevet til Tyatira sier Jesus om de troende som seirer: *«Jeg vil gi ham makt over folkene.* Med jernstav skal han styre dem og som leirkar skal de knuses. Den samme makt har jeg fått av min Far.» Åp 2,26f. De hellige skal bli Kristi *medregenter.* Det er ikke tale om å herske i det fullendte riket. Der trenger ingen å styres med jernstav!

I flere av Jesu lignelser er det klart at hans folk er *tatt ut for oppgaver i en kommende etappe i Guds rike.* De som i hans hus (menigheten) forvalter sine pund rett, skal, når han kommer igjen som konge, få «styre», dvs. regjere over «byer» i hans rike. Luk 19,17. Om det folk som er frikjøpt av Lammet, synger de eldste i himmelen: «Til et kongerike har du gjort dem til prester for Gud og *de skal herske på jorden.»* Åp 5,10.

Tiden for at Jesus skal herske over folkene med makt gjennom sin menighet, vil bli den etappe som Åpenbaringsboken kaller Tusenårsriket. Det som er karakteristisk for denne frelseshistoriske etappe, er jo at djevelen skal bindes. Et nytt maktvelde åpenbares i verden, med store følger for folkenes religiøse liv. De skal ikke mer forføres! Åp 20,3.

Vi vil i det følgende også peke på andre viktige vitnesbyrd i Guds ord, som taler for at hedningenes fylde skal høstes inn over to etapper.

Kirkens situasjon inntil gjenkomsten

Spør vi etter hva Guds ord sier om den situasjon som misjonen skal arbeide under i tiden mellom Kristi himmelfart og gjenkomst, så ser vi at den er bestemt av *en kampsituasjon som stadig tilspisser seg.* 2 Kor 4,7ff.

Misjonskirken vil være *en kjempende og forfulgt kirke.* De menigheter som «evangeliet om riket» skaper, vil leve *«under korset»,* som forfulgte og forhatte størrelser. Guds ord tegner så visst ikke et bilde av *triumferende* menigheter,

men menigheter som står i *foraktens tegn*. 2 Tess 1,4–7. Hele NT skildrer Guds rikes trange og vanskelige tilstand i denne mellomtid inntil gjenkomsten.

Den menighet som Jesus skal fri ut når han åpenbarer seg, er en menighet som «kommer ut av *den store trengsel*». Åp 7,14. Dens trengselsstatus er ikke begrenset til dens første tid, men konsoliderer seg og topper seg jo lenger dens misjon når ut til jordens ender. Misjonskirkene ender til sist som *martyr*kirker, som de gudfiendtlige krefter synes å nedkjempe. Åp 13,7; Dan 7,21.

Jesus som sender sin kirke ut i verden med evangeliet, forutsier den motstand den skal møte: «Dere skal *hates av alle folkeslag* for mitt navns skyld.» Matt 24,9; 10,22; Joh 16,33. Kirken må dele kår med sin Herre: «Har de forfulgt meg, vil de også forfølge dere.» Joh 15,20.

Den kirke som skal vitne om den korsfestede og forkastede Herre, vil selv måtte dele sin Herres skjebne. «Vi må gå inn i Guds rike gjennom mange trengsler.» Apg 14,22. Menighetene er brohoder for Guds rike, satt inn fra himmelen *midt i Satans doméne!* De er derfor bestormet og angrepet fra første stund. Det er om å gjøre for Satan at de ikke får konsolidere seg. Undre dere ikke over at verden hater dere, sier Jesus. Kirken er en trussel mot det bestående. Kirkens menigheter er folk som er utfridd fra Satans herrevelde.

Når det gjelder sendelsen til verden med sannhetens lys, så vil misjonen få erfare på ny og på ny at «lyset skinner i mørket, men mørket tok ikke imot det». Joh 1,5. «Menneskene elsket mørket framfor lyset, fordi deres gjerninger var onde.» Joh 3,19. Guds sannhet, som skal inn i den gamle tidsalder, får en trang inngang, for den er behersket av «løgnens far», Joh 8,44, og «hvert menneske er en løgner». Rom 3,4.

Så lenge Satan, som forfører folkene, ennå har sitt operasjonsfelt i verden, har ikke kirkens misjon noe løfte om å omdanne den til et Guds rike. Det er, som nevnt, verdens evangelisering og ikke dens kristianisering, som er misjonens oppdrag før Kristus kommer igjen.

Men etter som den eskatologiske frelse trappes opp, skal Satan drives fra skanse til skanse! Ved Kristi første komme ble han styrtet ned fra sin farligste posisjon, sin anklagervirksomhet i himmelen. Åp 12,10; Job 1,6ff. Ved Kristi forsoning taper han sin *rett* på menneskeheten, selv om han ennå beholder *makt* over den. Kampen mellom Kristus og Satan blir nå intensivert. Satan er dømt også til å måtte slippe sitt maktgrep over verden. Når han nå er kastet ut av himmelen, blir hans operasjonsområde begrenset til jorden. «Ulykkelige jord og hav! For djevelen er *kommet ned* til dere, og hans vrede er stor, fordi han vet han bare har en kort tid igjen.» Åp 12,12. Først når Kristus kommer igjen, skal han kastes *ut* av verden, Joh 12,31, og bindes i avgrunnen. Åp 20,2. Da først må han slippe også sitt maktgrep på folkene. Åp 20,3. Til slutt kastes han i helvete, som blir siste trinn i hans detronisering. Åp 20,10. Det vil skje ved Tusenårsrikets ende.

Men dette bibelske syn på nedkjempingen av Satan viser at tiden før Kristi gjenkomst ikke er en tid der verden vil preges av Kristus og formes av Kristus. Den vil fremdeles bære fallets ansikt og de sataniske trekk skal markere seg mer og mer mot tiden for hans utkastelse.

Det er viktig å se dette realistisk i øynene, så vi ikke som kirke prøver å tro at vi ad evolusjonistisk veg skal utvikle verden til et Guds rike.

Verden skal bli ny! Men denne nyskapelse venter hans menighet først skal skje når Herren kommer.

Mange ser det slik at kirken bare står ved begynnelsen av sitt store misjonsoppdrag, siden de store, vantro masser ikke er beseiret og de store verdensreligioner ikke er brutt sammen. Men hvis vi ser på misjonens mandat, slik vi har bestemt det ut fra vår bibelforståelse, så vil vi heller si at vi snart står ved fullendelsen av dette. Kristi forestående maktovertagelse av verden proklameres i dag til jordens ender. Det er snart tatt ut en «førstegrøde» blant alle folkeslag for riket.

Misjonen er altså ikke lovet noen triumferende framgang før Jesu maktovertagelse ved sin gjenkomst. Samtidig med at dens budskap går ut til jordens ender, skal den gamle verden modnes i sin forfallsprosess. Og det er viktig å vite at nettopp det kristne budskap om omvendelse *indirekte* også modner verden for dommen. Der Guds sannhet kommer og avvises, der forherdes folkene i løgnen. Først i møte med Kristus kan synden bli kvalifisert som anti-kristelig synd. Hebr 2,1–4, 2 Tess 2,10–11, Matt 23,30–31.

I tiden før Kristi komme, skal (som vi senere skal se) Den Lovløse komme til syne. 2 Tess 2,3ff. Han skal føre krig mot Kristi menighet på verdensplan og *«vinne over den»*. Åp 13,7. Som det endte med rikets konge, skal det ende med hans folk. De skal til slutt dele lidelsessamfunn med ham. «Mitt beger skal dere få drikke.» Matt 20,23.

Det er derfor med stor møye og under stor motstand misjonen må hugge «førstegrøden» ut av hedenskapets fjell! De store religioner, som holder folkene fast i sitt åndelige mørke, må likevel en dag vike når Jesus kommer igjen og skal regjere over folkene. Da skal de få vandre i hans lys!

Kirkens indre modning og martyrium

Når det gjelder forutsetningene for Kristi gjenkomst, så er det også viktig å gi akt på den modning som må skje i de menigheter som misjonen grunnlegger.

Kirken må modnes i hellighet

«Må han, fredens Gud, hellige dere helt igjennom, og må deres ånd, sjel og legeme bli bevart uskadd, *så dere kan være uklanderlige når vår Herre Jesus Kristus kommer.*» 1 Tess 5,23 (1 Kor 1,8). Folkenes førstegrøde må være «offer

som Gud gjerne tar imot» på Kristi dag. Rom 15,16. Men da må de være «innviet ved Den Hellige Ånd», dvs. Ånden må ha født dem og fullendt deres helliggjørelse. De må finnes «uklanderlige og rene, Guds barn uten feil, midt i en vrang og fordervet slekt». Fil 2,15ff.

Vår tid trenger på ny å lære hva Guds ord sier om dette. Vi skal senere (under kapitlet om Dommen) se at menighetene skal inn i en veldig *siktelse* i endetiden. Mange i menighetene vil stå i fare for at Herren ikke har behag i dem. De er ikke verdige for den hellige prestetjeneste de er utsett til i den kommende gudsriketid. Mange vil uten helliggjørelse forspille sin evige andel i riket. Hebr 12,14.

Kirken må modnes i samfunnet med Kristi lidelser

Den kirke som skal triumfere med Kristus og få del i hans kommende kongevelde over folkene, må være en kirke som har delt hans lidelsessamfunn. *«Så sant vi lider med ham, så skal vi også få del i herligheten sammen med ham.»* Rom 8,17. Vi er kalt til «å følge Lammet, hvor det så går». Åp 14,4. og Lammets veg er gjennom lidelse til Paradis! De som skal bli betrodd å herske med Kristus, må drikke av den lidelseskalk han tømte og døpes med den dåp han ble døpt med. Mark 10,35–40.

«Vi bærer alltid Jesu død på vår egen kropp, for at også Jesu liv skal bli synlig ved den.» 2 Kor 4,10. *Det er lidelsen for riket, lidelsen for sannheten i evangeliet, som er det sterkeste våpen i den pågående åndskamp mellom Kristus og denne verdens fyrste om verdens framtid.*

De som blir lemmer på Kristi legeme, får del i hans fortsatte lidelse for verden. De er med å *utfylle «det som ennå mangler i Kristi lidelser»*, nemlig hans lidelser for at den ondes maktgrep på folkene skal løsne. Kol 1,24.

I sitt samfunn med Kristi lidelser deltar de troende i Hans tjeneste for folkene. Han fortsetter sin tjeneste i tiden mellom sitt første og andre komme gjennom menigheten. *Hans kirke er en kirke som ber og lider for verden.* Som sådan forbereder den dagen for hans gjenkomst. Den er med på å modne folkene for den nye åpenhet de skal få til å ta imot ham som sin frelser.

Jesu gjenkomst kommer ikke som et rent *makt*inngrep. Den har sammenheng med den historie han har med sin kirke. Han arbeider fram sitt rike i verden gjennom sin menighet på jorden. Hallesby sier: «I vår døde og oppstandne frelser ligger alle de krefter, som skal knekke Satans herrevelde i vår verden. Men disse krefter kan Kristus bare sette inn gjennom sitt legeme, som er menigheten. Og han får ikke inn i verden flere enn han får sin menighet til å ta imot. – Hele dette tidsløp holder han på å sette inn i sin menighet alle de krefter som kan overvinne Satan. Men først ved gjenkomsten har han fått skape og danne seg et legeme, en menighet, som tar imot så veldige krefter at Satans makt kan knekkes.» I disse ord er den dype sannhet uttalt, at menighetens helliggjørelse og lidelsessamfunn med Kristus er av avgjørende betydning for at tiden modnes for

Satans binding og Kristi herreveldes åpenbare frambrudd. Kristi gjenkomst framskyndes også på denne måten, 2 Pet 3,11–14.

Vi ser i Guds ord at særlig *martyriet* spiller en stor rolle. I Åpenbaringsboken sies det at martyrenes blod er utgytt som et offer på alteret i det himmelske tempel. Det er meningen med at deres sjeler er «under alteret». Åp 6,9. De roper til Herren i utålmodighet om at Guds rike skal bryte fram, som de har ofret sitt liv for. «Hvor lenge vil du vente, hellige og troverdige Herre, før du holder dom? – – – De ble bedt om å holde seg i ro enda en liten stund, inntil tallet på deres medtjenere og brødre var fullt, de som skulle slås i hjel slik som de selv.» Åp 6,9–11. Vi ser her at Kristi maktovertagelse av verden også er bestemt av at martyrenes fulle tall går inn. Ikke bare folkenes fulle tall, men også martyrenes fulle tall må gå inn før Jesus kommer igjen. *Martyriet sammen med rikets misjon til folkene* (og hvor mange misjonærer har ikke nettopp blitt martyrer!) *er i tjeneste for verdens forløsning.*

Satan og Antikrist triumferer over den kirke som drukner i blod, men nettopp det er deres undergang! Martyrenes blod er en sed som faller i jorden, for at den nye verden skal spire fram. Hvetekornet må falle i jorden og dø dersom det skal bære mye frukt. Joh 12,24. *Guds rike kommer gjennom hvetekornets lov!*

Kirken er i hele sin grunnleggelsestid *kalt til å lide* til beste for riket som kommer. «Når dere må lide, da er det godt i Guds øyne. Det var jo *dette dere ble kalt til,* for Kristus led for dere og etterlot dere et eksempel, for at dere skulle følge i hans spor.» 1 Pet 2,20–21. Lidelsen er en betroelse til dem han får modne i troen. «Dere fikk den *gave,* ikke bare å tro på Kristus, men også *lide* for ham.» Fil 1,29 (sml. Apg 5,41, Matt 5,5. 10–12; 1 Pet 4,13). I Åpenbaringsboken ser vi at det først og fremst er martyrene som får løfte om «å herske med Kristus». Åp 20,4; 3,21.

NT er full av tale om Kristi menighets lidelsesskikkelse. Den er den ekte menighets kjennetegn i en verden full av religiøsitet og falsk kristendom. Den sanne kirke er lik Lammet som føres til slakterbenken. Rom 8,36. Guds folk er det folk som «bærer Jesu merker på sitt legeme». Gal 6,17. Det folk som Jesus ved sin gjenkomst utløser, er det folk som har virkeliggjort sin forsakelse ved dåpen og gjort slik motstand mot synden «at det gjaldt livet». Hebr 12,4. Det er det folk som ikke har innordnet seg under Antikrist (dyret) eller inntatt et «stripete» forhold til verdens okkupasjonsmakter. Åp 14,12; 20,4.

Vår kristendom i dag lider under en ensidig forståelse av Kristi lidelser. Vi har syn for Kristi stedfortredende straffelidelse til soning for våre synder. Men vi har ikke for alvor forstått *lidelsens kraft til å forløse fra syndens og Satans maktvelde.* Det tales så ensidig om Kristi stedfortredende strafflidelse at mange kristne tror de skal være fri fra lidelser i denne verden. I NT ser vi at kirken nettopp er «kalt til å lide». Kristi sanne legeme skal tre fram i verden i en lidelsesskikkelse, som har kraft i seg til å bryte ned løgnen og løse verden fra Satans maktgrep. 2 Kor 4,7–12; Fil 3,10.

Vi ser altså at de forhold misjonen til folkene vil arbeide under og de resultater

som den vil ha å vise til, ikke svarer til de forhold og resultater som de veldige frelsesprofetier om folkenes frelse forutsetter. Misjonen til folkene vil stå i «korsets tegn», sier Jesus, og skje under massiv motstand. Joh 15,18–19, 17,14–15.

Anfektelser over kristenhetens historie

I møte med dette bibelmaterialet blir store deler av kristenhetens historie anfektbar. Særlig skaper det anfektelser at størstedelen av denne historie er preget av at kirken har vært en *makt*kirke gjennom sin allianse med denne verdens herskere. Ved tvang og sverd er store deler av den såkalte «kristenhet» massedøpt til den kristne tro. Har storkirkene vært offer for den villfarelse at de ville foregripe de tilstander i verden, som først er lovet oss etter Kristi gjenkomst? Det har vist seg skjebnesvangert for den kristne tro at evangeliseringen ved Åndens våpen alene, ble avløst av kristianisering ved hjelp av verdslige våpen.

Vi må spørre om ikke storkirkene snublet i den fristelse som kirkens Herre måtte avvise ved inngangen til sin Messiastjeneste. Denne verdens fyrste viste han alle verdens riker og lovet at alt dette skulle han få, hvis han bare ville gå i allianse med ham. Matt 4,8–10. Det er alliansen mellom Kronen og Alteret som preger en stor del av kristendommens historie. En allianse som førte til så mye *under-bibelsk* kristendom, for ikke å si *ubibelsk* sådan. De store folkekirker har i sin historie ikke fått realisere sin oppgave å være jordens salt og verdens lys.

Jürgen *Moltmann* har i sin bok Theologie der Hoffnung (Håpets teologi) på en tankevekkende måte pekt på hvordan den kristne tro mistet sin bibelske egenart ved at kristendommen ble en *offentlig* religion, som skulle erstatte de gamle statsreligionene. (Slik allerede fra keiser Konstantin på 300-tallet.) Fra å være en *eskatologisk* størrelse, en «himmelsk gjest» i denne gamle tidsalder, ble den gjort til en del av samfunnssystemet, som skulle sikre folkenes velferd og moral. Harmonien mellom samfunn og kirke ble idealet. Dette kunne bare skje på den kristne tros bekostning.

I vår tid når samfunnet blir bevisstgjort i sin *egenart*, synes også en ny bevisstgjøring å skje i de gamle folkekirker. Den urkristne forståelsen av Jesu Kristi kirke bryter i dag fram med ny vulkansk kraft. De store kirkene er i ferd med å bli minoritetskirker, men som sådanne synes de å fornyes i sin kraft både i nærmiljøet og i sin misjon til jordens ender.

Midt i denne omformningsprosessen vokser forståelsen for kirkens misjon til folkene fram med ny styrke. Den bibelbevisste og Kristus-tro del av kristenheten har for lengst utløst en verdensomspennende misjon til folkene, så deres misjonærer i dag står ute i alle verdensdeler med evangeliet om riket. Misjonen til folkene er vår tids største, håpefulle tegn!

Kirkenes store felles oppgave i dag er å fullføre utsendelsen av evangeliet om

riket til folkene, så det kan sies at «folkeslagene er kommet inn i fullt tall». Rom 11,25. Når «førstegrøden» er kommet inn, tror vi de etterlengtede endetidsbegivenheter skal bryte inn. I dem ligger håpet om en ny verden under Kristi septer, der folkene ved hans nyskapende kraft skal tjene ham. «Da vil jeg skape folkene om og gi dem rene lepper, så de alle skal kalle på Herren og tjene ham skulder ved skulder.» Sef 3,9. Da skal «jorden fylles med kunnskap om Herrens herlighet, likesom vannet dekker havbunnen». Hab 2,14. Da vil misjonsbefalingen nå sitt mål. Alle folkeslag blir gjort til hans disipler.

Kirkenes *primære* kall i dag ligger i Lausannebevegelsens kall: «La all jorden høre hans røst!» Bare den kristne kirke kan evangelisere verden. Den gamle tidsalders barn har ikke syn for dette. Alt det velferds- og nødsarbeid som alle bør delta i, også de troende, må ikke fortrenge det kall som er Herrens siste vilje. Den største innsats som kirken kan gjøre til verdens fornyelse, er å evangelisere den.

B Israels åndelige gjenreisning

Dermed har vi nådd fram til å belyse spørsmålet om *Israel som endetidstegn.* Vi så under behandlingen av endetidsløftene i GT at Israels samling og åndelige gjenreisning stod i sentrum for disse.

Vender vi oss til NT og spør om det forholder seg slik også her, så må vi svare bekreftende på det. Verken Jesus eller apostlene har kunnet tenke seg et gjennombrudd av den utlovede frelse *uten at Israel skulle få del i den.* Og ikke bare dette. De regner alle med at *Israel også skal være et viktig redskap til at folkene skal få del i denne frelsen.*

Jesus konsentrerte seg om Israel

Jesus er intenst opptatt av sitt eget folks frelse. Han konsentrerer hele sin jordiske virksomhet om *Israel alene.* Han sier: «Jeg er ikke sendt til andre enn de bortkomne sauene i Israels folk.» Matt 15,24. Når han sender ut de tolv under sin jordiske virksomhet, sier han: «Ta ikke veien til hedningers land. – – – Gå i stedet til de bortkomne sauene i Israels folk.» Matt 10,5–6. Derfor kan Paulus si: «Kristus ble en tjener for de omskårne for å vise at det Gud har sagt, er sant, og for å stadfeste de løfter som var gitt fedrene.» Rom 15,8.

Jesu omsorg for Israel var presserende nødvendig, for det er dette folk som skal være *grunnstammen* i hans nye menighet. Jesu Kristi kirke springer ikke fram som en helt ny størrelse. Den nye messianske menighet er *endemålet for Israels menighet.* Det er kontinuitet mellom de to pakter. Den gamle har sin oppfyllelse i den nye. Jesu menighet er kronen på det tre der den israelske menighet er stamme og rot.

Jesus er intenst opptatt av at hans folk må følge opp den frelseshistoriske nye etappe han innleder. *Jesus er nå det nye tempel og Guds frelsesnærvær i verden.* Joh 2,19. Jødene har førsteretten til å gå inn i den nye pakt, for paktene og deres løfter tilhører først og fremst dem. Rom 9,4. «Frelsen (til hedningefolkene) kommer fra jødene.» Joh 4,22. Jesus er så opptatt av jødene, nettopp fordi han er folkenes frelser. Hans strategi for Israels folk under sitt jordliv var nødvendig for at Guds frelsesvilje for hele verden skulle nå sitt mål.

Jesus vant seg først sin jødiske modermenighet. De jøder som gikk over i NTs paktsamfunn, nådde fram til sin bestemmelse. De flyttet fra «en skygge av de goder som skulle komme, til tingene selv, slik de virkelig er». Hebr 10,1.

Jødene miskjente Jesus som Messias

Men nå ble dette tragedien over alle tragedier i Guds frelseshistorie at *Israel som folk miskjente Jesus som Messias!* «Han kom til sitt eget, men hans egne tok ikke imot ham.» Joh 1,11. «Rikets barn» ble stående utenfor da riket brøt fram. Matt 8,11–12. Den steinen som av Gud var gjort til selve «hjørnesteinen», ble til «en snublestein og en klippe til fall» for dem. Matt 21,42; Rom 9,33. Paulus vitner gripende om den grenseløse anfektelse dette var for den jødekristne minoritet. «Jeg har en *stor sorg i hjertet, noe som alltid piner meg»*, sier han. Rom 9,2. Det folk som «Kristus er kommet fra som menneske», og som det nye «barnekåret» tilhører, Rom 9,4–5, er ikke gått inn i oppfyllelsen av de løfter som de så intenst «håper å se oppfylt». Apg 26,7.

Men likevel har ikke Guds ord slått feil! En *rest,* «som Gud har valgt ut av nåde», Rom 11,5, reserverte Gud seg. Og den ble en *forbilledlig* menighet. Om det beretter Apostlenes gjerninger kap. 1–12.

I hele den misjonsvirksomhet som Paulus drev, ser vi at alt er bestemt av det syn at evangeliet er for *«jøde først* og så for greker». Rom 1,16. Paulus oppsøker over alt han kommer, først den jødiske koloni og deres synagoger eller bønnesteder. (Apg 13,46; 18,4, 28,17.) Det vokste fram mange jødekristne menigheter i Israel. De jødekristne ble også en grunnstamme i flere av de hedningekristne menigheter. De jødekristne forsvinner først fra kirkehistoriens klare lys på 300-400-tallet.

Paulus er nidkjær for at hans hedningekristne menigheter ikke må tro at Israel har snublet «for at de skulle falle». Rom 11,11. «Gud har ikke forkastet sitt folk, det folk han hadde vedkjent seg.» Rom 11,2. De er fremdeles elsket av Gud «på grunn av utvelgelsen» og «for fedrenes skyld». Rom 11,28.

Vår lutherske kirke har, sammen med flere andre kirker, lenge levd i den villfarelse at Israels spesielle utvelgelse var gått ut med den gamle pakt. «Med det kall som Israel virkelig hadde, var det etter sakens natur ute og til ende da frelseren hadde funnet sin plass på jorden. Israel trådte dermed av seg selv tilbake

i rekken av de andre folk.» (Kliefoth). Dette syn har etter hvert blitt oppgitt av de fleste bibelforskere. Men ute blant troens folk dominerer det dessverre ennå.

Vi har foran vist at Israels utvelgelse og kallsoppgave ikke er knyttet til GT-pakten, men til frelseshistorien fra dens begynnelse til dens ende.

At dette er riktig, ser vi også av flere utsagn i NT. Jesus forutsetter at Israel, selv etter at den gamle pakt er gått ut, skal være et demonstrasjonsfolk for folkene. De skal som følge av at de falt, demonstrere hvor farlig det er for folkene hvis de faller på samme måte i vantro. De må, nettopp fordi deres spesielle forhold til Løftets land ikke er opphevet, ut i en ny atspredelse. De må smake at Gud som straff nekter dem oppholdstillatelse i det landet Han har gitt dem til evig tid. Luk 21,22–24. – Denne dom, knyttet til landet, har jo ingen mening hvis folket etter at GT var opphevet, hadde fullført sin spesielle kallsoppgave i verden! Og hvis denne atspredelse og dom skulle være endelig, hvor blir det da av Guds sterke løfter om at dette folket ikke skal gå til grunne, men nettopp til sist bli et mektig vitnesbyrd om Guds usvikelige troskap mot sine løfter og uoppgivelige kjærlighet?

Israel har klare løfter om en folkeomvendelse i framtiden

Jesus gir et uttrykkelig løfte om folkets framtidige omvendelse og frelse. Jesus sier at de som folk skal se ham igjen i framtiden. De skal da møte ham med hyllest som sin Messias. «Heretter skal dere ikke se meg før dere sier: Velsignet være han som kommer, i Herrens navn!» Matt 23,39. Dette ord forutsetter at folket igjen er samlet i landet, og at folket i framtiden skal hylle ham som Messias.

Hos Lukas finner vi et Jesusutsagn som også viser at Israels fall nettopp ikke skal være uopprettelig. «Vredesdommen skal ramme dette folk», fordi de ikke kjente sin messianske besøkelsestid. «De skal falle for sverd og bli bortført som fanger til alle folkeslag. Og Jerusalem skal bli trådt under fot av andre folk, *inntil folkeslagenes tid er forbi.*» Luk 21,20–24. Dette «inntil» viser at atspredelsen ikke skal være endelig. Jesus forutsetter, som alle profetene, at Israel til sist skal samles til Løftets land, for der å gjenreises og aldri mer atspredes.

Hva mener Jesus med «folkeslagenes tid»? Det synes klart ut fra Daniel 7, som står i bakgrunnen for Jesu eskatologiske tale. Her heter det: «– de andre dyrene ble fratatt sitt herredømme, *tid og stund var fastsatt for deres levetid.*» Dan 7,12. I sammenhengen er det klart at folkeslagenes tider er forbi, når tiden kommer da Gud gir Menneskesønnen og hans hellige sitt rike. Da må nemlig dyrenes riker vike fra historiens arena. Jesus må mene at Israels atspredelse skal vare inntil den tid kommer, da han som Menneskesønnen skal få verdensmakten og hans folk skal herske med ham i Guds rike. Dan 7,13.18.27. Det burde ikke være tvil om at Jesus i dette ord *setter termin* for Israels atspredelse. De er ikke «forkastet» for godt. De er ikke uten håp om oppreisning. Da ville alle Guds veldige frelsesløfter

for dette folk bli til skamme! Nettopp over sitt eiendomsfolks tragiske fall skal Gud demonstrere sin grenseløse og uoppgivelige kjærlighet, slik det vitnes så inderlig og gripende om hos profetene. Hos 11,8–9; Jer 31,20. «De skal få del i Guds miskunn.» Rom 11,31–32.

Israel skal ikke bare bli et demonstrasjonsfolk for Guds *vrede*, men også for Guds *nåde*. «Likesom jeg satte meg fore å sende ulykke over dere, dengang deres fedre egget meg til vrede, sier Herren – – – har jeg i disse dager (i endetiden) vendt om og satt meg fore *å gjøre vel* mot Jerusalem og Juda-ætten.» Sak 8,14–15. Vi har sett hvordan GTs løfter utlover en endegyldig innsamling av hele Israel fra hele verden; *en innsamling som ikke skal oppheves av nye atspredelser.* Disse profetier er ikke ennå oppfylt, men de skal få sin oppfyllelse.

Israels framtid i den nytestamentlige frelseshistorie kommer tydeligst fram i *Romerbrevet.* I hele tre kapitler (9–11) behandler Paulus dette emne. Det må være vesentlig, siden han overfor en hedningekristen menighet ofrer så stor plass for det.

Han betror sine lesere en «hemmelighet» når det gjelder Israels framtid. Den hemmelighet som Paulus betror romerne, er denne: «*En del* av Israel er blitt forherdet, *inntil* folkeslagene er kommet inn i fullt tall. På denne måten skal *hele* Israel bli frelst.» Rom 11,25. At *hele* Israel skal bli frelst, står i motsetning til at en *del* er blitt forherdet. Det kan bare bety at hele folkelegemet (i motsetning til bare en rest) utloves frelse. Ordene «inntil folkeslagene er kommet inn i fullt tall» betyr etter vår forståelse, at misjonen har nådd sitt mål, å grunnlegge Kristi kirke i alle folkeslag. «*Således* skal hele Israel bli frelst» betyr da: *på den måten* (etter dette frelseshistoriske mønster) skal Gud realisere sin frelsesplan med Israel.

Men i Rom 11 får vi ikke bare høre at Israel som folk skal bli frelst i endetiden. *Deres omvendelse skal også bli til stor velsignelse for folkeslagene.* Paulus sier: «Når deres fall (paradoksalt sagt!) har ført til rikdom for verden, . . . *hvormye mer skal det ikke bety at de kommer med i fullt tall?*» Rom 11,12. Likeledes sier han igjen: «Er det blitt til forsoning for verden at de ble forkastet, *hva må det da ikke føre til at de blir godtatt? Jo, liv av døde!*» Rom 11,15.

Dette som apostelen her sier, kan neppe bety noe annet enn at Israels framtidige omvendelse skal utløse *en mektig innhøstning av folkeslagene* for Guds rike. Det er folkenes komme til den messianske frelse når Israel blir gjenreist, Paulus tenker på med disse utsagn. Han lærer oss derfor ikke bare at Israel skal bli «godtatt» og «komme med i fullt tall», men at de *også skal få innhente sin tjeneste for folkenes frelse,* den de er utvalgt til og bare delvis har fått gjøre gjennom den apostoliske misjon.

Paulus slutter fra det mindre til det større. Har jødenes «fall» ført til så stor åndelig levendegjørelse av hedninger, hva vil da ikke deres «oppreisning» føre til! «Det kronende ledd mellom verdensevangeliseringen og opprettelsen av det messianske riket på jorden vil bli Israels restaurering.» (Peter Beyerhaus).

Paulus taler også om at det nå ligger et forherdelsens «slør» (dekke) over Israel. De skjønner ikke at den gamle pakt er utløpt. 2 Kor 3,15f. Men slik skal det ikke forbli. «Når de vender om til Herren, blir sløret tatt bort.» At dette sikkert skal skje, vet Paulus ut fra den «hemmelighet» som er betrodd ham som forvalter av Guds hemmeligheter. 1 Kor 4,1. (Det skal ikke oversettes: «*Hvis* de omvender seg –», men: «*når* de vender om».) En dag skal (ifølge Guds trofasthet mot den utvelgelse som Han ikke angrer, Rom 11,28) også Israel «med utildekket ansikt se Herrens herlighet . . . Dette skjer ved Herrens Ånd». 2 Kor 3,18; Sak 12,10.

Fra én side kan det sees slik at Paulus driver sin misjon blant folkene *for å framprovosere Israels omvendelse.* Han håper at «jødene skal bli *misunnelige*» når de ser at hedningene nyter de frelsesgodene, som *de* først og fremst er arvinger til! Rom 11,11. Paulus har tydelig sett det slik at den store innhøstning av hedningene først vil skje gjennom sitt folks framtidige omvendelse til Jesus som sin Messias.

Når dekket blir tatt bort fra Israel, skal Herren, ifølge profetene, også fullt ut «fjerne det sløret som tilhyller alle folk, dekket som er lagt over alle folkeslag». Jes 25,7. Dette skal nettopp skje ved deres komme til det forløste Israel på Sion.

Forventningen om den tid da Israel skal få et helt nytt forhold til en Messias, som de i første omgang har miskjent, har da også *sin klare forankring i GTs profetiske vitnesbyrd.*

Sakarja-apokalypsen kap. 12

I den mektige frelsesprofeti i Sakarja kapittel 12 hører vi om den underfulle vending som skal skje med hele Israel i forhold til «ham som de har gjennomboret». Han er en betydelig person, for Gud sier: «Da skal de se på *meg, på ham* som de har gjennomboret.» Den gjennomborede må stå Herren nær, siden Herren først kan si at det er *Han selv* som er den gjennomborede! Det er en *hemmelighetsfull* talemåte, som er typisk for apokalyptiske avsnitt i Skriften. Ved et guddommelig inngrep, en utøselse av «nådens og bønnens ånd» (egtl. «en rørelsens og grepethetens ånd»), skal folket fylles med skyldfølelse og hengivelse overfor den person som de har gjennomboret. Sak 12,10. De vil komme i et helt nytt forhold til denne personen, som tydelig er en *kongelig* skikkelse (Messias!) idet han står Gud så nær. Denne hendelse får veldige følger. Det vil gå en botsbølge gjennom hele folket som fører til en like omfattende renselse og fornyelse. «Den dagen skal det være *en åpen kilde* for Davids hus og Jerusalems innbyggere til å rense bort synd og urenhet.» Sak 13,1.

Dette er en profeti om folkets framtidige vanskjebne med sin Messias og det underfulle omsving som skal skje i forholdet til ham i endetiden. Denne profeti fikk ikke sin fulle oppfyllelse i tiden etter pinse, da en del av Israel riktignok kom

til troen. Her er det tale om at *«landet skal holde klage, ætt for ætt»!* Sak 12,12. Botsklagen og bedrøvelsen skal gå igjennom *hele* folket, så botssammenkomstene og (dåps)renselsen i «den åpne kilde» må organiseres! *Alle* Israels ætter blir grepet av vekkelsen. Sak 12,12.

Det synes tydelig at dette skriftavsnittet i Sakarja er bestemt av den martyr-Messias og den skikkelse som skildres i Jesaja kap. 53 som *Herrens tjener.* Det er det omvendte Israel, som står under Jesu kors, som vitner både i Sakarja 12 og Jesaja 53!

Vi ser at allerede GTs profeter forutsa både Israels fall og oppreisning ved sin Messias.

Peters utsagn i Apg 3,19–26

Her ser vi at apostelen mener at Israels omvendelse er en betingelse for at Jesus skal komme igjen og opprette Guds herrevelde. *«Gjør derfor bot og vend om, så skal deres synder bli strøket ut. Da skal Herren gi tider med lindring og Han skal sende den Messias som er bestemt for dere, Jesus.»* Apg 3,21. Israel kom ikke til å gjøre bot i forhold til Jesus i den besøkelsestid de fikk fra pinse til Jerusalems ødeleggelse. Derfor står Peters ord fremdeles og venter på sin oppfyllelse. Tidene «med lindring» for vår arme jord kommer ikke før Israel får gjøre bot og kommer på plass i Guds frelseshistorie. *Omsorgen for Israels frelse må derfor være Kristi kirkes store omsorg sammen med verdensmisjonen til folkene.*

Vårt syn på jødenes situasjon i dag

De skriftavsnitt som vi her har behandlet, viser til fulle at *det er en stor misforståelse å ville overføre alle frelsesløftene til Israel på kirken. Israel har tydelig løfter ut over den gamle pakts historie.* Det er fremdeles Guds utvalgte folk, som Han har planer med for fullendelsen av sin frelsesplan med verden. Folket er ikke på plass i dag i Guds frelseshistorie, men Gud skal i trofasthet mot sine løfter, få det på plass i sin tid.

Det at Israel er blitt bevart som etnisk størrelse er et av historiens store *under.* Det har i snart to tusen år overlevd en atspredelse blant folkene, under stadig forfølgelse og harde forsøk på å tilintetgjøre dem. Intet folk har bak seg en slik grenseløs blodig lidelseshistorie som det jødiske folk. Det forferdelige er at ikke minst «kirken» har skapt så store lidelser for dette folket. Men dermed har den blottstilt seg som en falsk og frafallen kirke, som ikke har vært bærer av sin Herres Ånd. Han ropte fra korset: «Far! Tilgi dem, for de vet ikke hva de gjør.» Luk 23,34. Det synes som om de gudfiendtlige makter aner at nettopp dette folk i framtiden også er Guds særlig utvalgte redskap. Derfor må

jødene utryddes. Hitlers forsøk på et jødisk folkemord er et endetidsvarsel. Men Gud har sagt at det aldri vil lykkes. Jer 31,36–37.

Vi tror ut fra det vi her har vist, at Israel vil gå inn i det framtidige Tusenårsriket som *det ledende kristne folk*. Vi tror at dette folk på ny, likesom i aposteltiden, skal bli *bannerførere* for evangeliet om riket. Etter sin lange atspredelse er det kanskje også særlig utrustet til å motta folkene de har levd blant, når disse strømmer til Jerusalem for finne veiledning til frelse. Da skal de fullt ut få bli det prestefolk som de framfor alle andre er utvalgt til å være: «Veilede de blinde, være et lys for dem som er i mørket, oppdra de uforstandige og være lærer for de umodne.» Rom 2,19.

Her er ikke plassen for en nærmere utdyping av dette emnet. La oss bare presisere at vi ikke tror at det *gudsstyre* (teokrati), som i GT var *nasjonalpolitisk* og knyttet til Israel, skal gjenopprettes på ny. Israel skal ikke bli en *politisk* stormakt. GTs gudsstyre er oppfylt i *Kristi kirke*. Denne *åndelige* størrelse (sammensatt av «jøde og greker») er det nye Guds folk som Kristus regjerer ut fra. Men vi har ingen vansker med det syn at Israel ved en gjennomgripende landsvekkelse, igjen vil bli det ledende Guds folk i Jesu Kristi kirke på jorden. Vi tror det vil bli det, både i kraft av sin primære utvelgelse og kallsoppgave, og i kraft av den karismatiske utrustning som det vil bli bærer av. Vi har sett denne utløst i apostelkirken under jødisk ledelse. Vi tror at vi skal se den utløst på ny til stor innhøstning av hedningenes fylde. Vi tror også at jødenes omvendelse vil bli til stor og gjennomgripende fornyelse av Kristi splittede og åndsfattige kirke. At jødene i så lang tid av kirkens historie ikke i større grad har vært integrert i den, har kanskje vært årsak til dens største forarmelse. Når de igjen kommer på plass i Jesu Kristi kirke, ja, blir den ledende etniske gruppe innen kirken, tror vi at de vil utløse en stor kirkelig fornyelse. Folket har vært et demonstrasjonsfolk for folkene på Guds strenge dom. De skal også til slutt bli det på Guds overstrømmende nåde. *«Alle som ser dem, skal sanne at de er en ætt som Herren har velsignet.»* Jes 61,9b. «Dere skal *bli en velsignelse* når jeg frelser dere.» Sak 8,13.

Vi har foran vist at frelsesprofetiene forutsetter at Israel i endetiden skal være samlet i Løftets land og der bryte gjennom til tro på den messianske frelse. Det som i våre dager skjer med Israel, tror vi derfor er et ledd i en eskatologisk restitusjon av Guds utvalgte folk. Jødenes samling i Løftets land er et stort endetidstegn. Gjennom den samling fra atspredelsen som er i gang, skal snart også folkets *åndelige* gjenreisning skje. Esek 37.

Kirken står i gjeld til jødene. Men den har en grenseløs tragisk historie med dette folk. «Skal vi undre oss over at det jødiske folk er en så uimottagelig hard åker for evangeliets sæd? Kirken selv har gjennomvetet den med blod og deretter overstrødd den med stener.» (Franz Delitzsch). Kirken må derfor stå i en dypt *botferdig* holdning overfor Israel. Men den sanne Jesu Kristi kirke må

samtidig, i kjærlighet til Kristus, forsøke å gi jødene det evangelium som nettopp dette folk har førsteretten til.

Det som synes så umulig, nemlig at hele det jødiske folk en dag skal bli det ledende kristne folk, er mulig for Gud. «Ingen ting er umulig for Gud.» Luk 1,37. Han skal i sin tid pode dette folket inn i det oliventre, som det er hogd løs fra. Det skal igjen komme inn i den levende menighetssammenheng som det kommer fra. «Gud har makt til å pode dem inn igjen. Du (som er en hedningekristen) ble hogd løs fra et vilt oliventre og mot naturens orden podet inn på det gode treet. *Hvor mye mer skal ikke de naturlige grenene (jødene) bli podet inn på sitt eget oliventre, de som av naturen hører til der?*» Rom 11,23–24. Er det noe som Guds løfter garanterer, så er det jødenes framtidige inngang i Jesu Kristi rike. Det er der de hører hjemme. De er «rikets barn» som fra frelseshistoriens begynnelse har stått under Guds kongevelde. *De ble også modermenigheten i den nye Kristus-pakten.* Deres forherdelse er *midlertidig.* Israel er blitt forherdet, *inntil* folkeslagene er kommet inn i fullt tall. Fullførelsen av misjonen til folkene og gjenreisningen av Israel er *tilkoplet* hverandre i tid. Er det dette underlige som er i ferd med å oppfylles for våre øyne i dag?

Israels omvendelse skal skje plutselig

Vi minner til slutt om det stående trekk i GT at Israels eskatologiske omvendelse skal skje overraskende og *hurtig,* så det vekker stor undring i hele verden. «Kan et land bli til på en eneste dag, kan et folk bli født på et øyeblikk?» Jes 66,8; Mal 3,1; Sak 3,10. «Når tiden kommer, vil jeg la det skje *i hast.*» Jes 60,22. «Siden skal israelittene vende om og søke Herren, sin Gud, og David, sin konge; og skjelvende skal de komme til Herren og Hans gode gaver, *i de siste dager.*» Hos 3,5.

Hvordan Israel skal bli frelst i endetiden, er det delte meninger om. Vi tror det ligger skjult for oss i Guds råd. Det som er klart, er at Israels frelse er tilkoplet verdensmisjonen i Rom 11,25. I Sakarja 12,1–13,1 synes videre *den eskatologiske folkestorm mot Israel og den underfulle utgang av den* å være koplet sammen med den mektige *åndsutgytelse* over Israel, som skal skape en helt ny holdning til den miskjente Messias.

Ut fra det forhold at Gud underfullt skal omvende sitt utvalgte folk i forbindelse med de store endetidshendelsene, drar noen den slutning at kirken ikke skal arbeide for å omvende jøder til Jesu menighet. *Men dette er åpenbart en kortslutning!* Evangeliet er fra begynnelsen til slutt *«først for jøder* og så for greker». Den apostoliske misjon fikk i oppdrag å begynne i Jerusalem og Judea. Jødene har *førsteretten* til den nye pakt.

At Israel ville bli en hard og vanskelig misjonsmark fikk allerede apostelkirken merke. Jesus sier: «Dere skal ikke bli ferdige med (å evangelisere) byene i

Israel før Menneskesønnen kommer.» Matt 10,23. Det er viktig for kirkens identitet at det alltid finnes et størst mulig antall jødekristne i den. En radikal nytenkning er i gang innenfor kirkesamfunnene i dag når det gjelder jødenes forhold til Jesu Kristi kirke. Det er blitt klart for flere og flere at *kirken ikke vil nå sitt eskatologiske mål, før også det jødiske folk på ny blir innlemmet i den.*

Det skjer underlige ting med dette folket i vår tid. Kirkene undrer seg! Verden undrer seg! Israel selv undrer seg! Israel er et *endetidstegn!* «Israel skal vokse og blomstre og fylle hele verden med frukt», heter det i Jesaja 27,6.

La oss be om fred for Jerusalem!

C *Denne tidsalders oppløsningstegn*

Lovløsheten og den lovløse

NTs skildring av folkelivet før Jesu Kristi maktovertagelse av verden er dyster.

Både den profetiske og apostoliske forkynnelse sier at i endetiden vil *den menneskelige ondskap bli stor.* Det vil være truende *kaos* både i samfunnslivet og naturlivet. Vi har tidligere sett at menneskeheten og naturen hører intimt sammen i den bibelske åpenbaring. De er skapt i et slikt forhold til hverandre at naturen nødvendigvis må svare på sine forvalteres ondskap med forfall. Når de religiøs-etiske lover bryter sammen, bryter også naturens lovmessighet sammen. Situasjonen i folkelivet vil være som på Noahs tid da verden var moden til dom. «Jorden ble stadig verre i Guds øyne, den ble full av *lovløshet.* Da Gud så på jorden, var den fordervet, for alle mennesker over hele jorden gikk på onde veier.» 1 Mos 6,11–12.

Hele NT forkynner at «lovløsheten» (anomia) skal øke og prege den gamle tidsalder mot enden. Paulus snakker om «lovløshetens hemmelighet». 2 Tess 2,7. «Lovløsheten tar overhånd», sier Jesus. Matt 24,12. I den lastekatalog vi finner i 2 Tim 3,1–7, ser vi et bilde av det som preger slekten «i de siste dager». Vi ser en slekt som «elsker lystene høyere enn Gud». Den har ikke lenger «respekt for det hellige», verken Gud selv eller lov og rett.

Slekten vil leve ut sin vilje til *selvrådighet.*

Paulus forutsetter at proklameringen av sannheten i evangeliet indirekte framskynder og provoserer fram lovløsheten. Der de «ikke tok imot og elsket sannheten, så de kunne bli frelst», sender Gud som straff «en villfarelse som virker i dem så de tror løgnen». 2 Tess 2,10–12. Den samme vredesdom skal også de erfare, som står sannheten om Gud imot, slik den er åpenbart i Hans skaperverk. «Gud *overgav* dem –» (det er tale om hans aktive vredesovergivelse!) til å «dyrke det skapte istedenfor Skaperen», og dermed til sine lidenskapers destruktive krefter. Rom 1,18–32.

Det er i møte med Guds sannhet, slik den ikke minst møter oss i frelsessann-

heten i Jesus, at synden kvalifiserer seg som uopprettelig synd. *Vantroen* som ikke vil ta imot Guds frelse i Kristus, forherdelsen mot Åndens kall til Guds rike, ender i den utilgivelige synd. «Synden er at de ikke tror på meg.» Joh 16,9.

Lovløsheten i folkelivet baner til slutt vegen for *Den Lovløse* (Antikrist). 2 Tess 2,8–12. Han ropes fram av den del av menneskeheten som er mest preget av lovløshet og vantro mot Kristus.

Den Lovløse vil bli den endelige åpenbaring av mennesket i sitt vrengebilde av det som det er skapt til. Han vil være det motsatte av Menneskesønnen, som er Guds bilde. Han kalles derfor *dyret* (rovdyret). Dan 7,7ff; Åp 13,1–11. Den Lovløse kalles også Antikrist. 1 Joh 2,18; 2 Joh 7. Han er inkarnasjonen av Satan (dragen) på jorden og et motbilde til Guds inkarnasjon i Kristus. Den Lovløse får all sin makt fra Satan. Åp 13,4; 2 Tess 2,9. Han står stadig i hans tjeneste (likesom Kristus i Guds). Han er Satans «salvede» og har alle fullmakter fra ham og er også som sådan et motbilde til Kristus.

Antikrist framtrer åpenbart som en «frelser» for verden, som er inne i sin eksistensielle lovløshetskrise. Han stiger opp av «havet», det opprørte folkehav, som er invadert av de demoniske kaoskrefter. Åp 13,1. Slekten får til slutt i Guds vrede en hersker, som er «besatt» av den lovløshet, som er dens forbannelse. Den Lovløse setter lovløsheten i system. Han hersker som tyrannisk og hensynsløs diktator. Han bruker «sverdet», som er gitt øvrigheten til å demme opp mot det onde, til en redsel for den gode gjerning. Rom 13,4.

Antikrist ødelegger Babelkulturen

Den Lovløse får «makt over hver stamme og hvert folk, hvert tungemål og hver nasjon». Åp 13,7; Dan 7,23. Hans verdensomfattende rike nedkjemper først *den store kulturkrets av folk som kalles Babylon.* Åp 17,15–18. Babylon kalles «Den store skjøgen», fordi den dyrker skapningen framfor Skaperen. Åp 17,1–6. «Babylon er den store, mor til alle skjøgene og all styggedom på jorden.» Åp 17,5. Hun lever i «prakt og luksus». Åp 18,7; 17,4. Kjøpmennene på jorden har tjent seg rike på hennes materialistiske vesen og liv. Åp 18,11–13. Babylon er et motbilde til Det nye Jerusalem. Her hersker havesyken og «hennes horeliv har vært som berusende vin for dem som bor på jorden». Åp 17,2. Babylon betyr *forvirring*, som er lovløshetens fremste kjennetegn. 1 Mos 11,7–9.

Når det antikristelige rike får tilintetgjøre hele den kulturkrets som Babylon representerer, så er det som Guds *vredesredskap.* «Gud inngav dem (Antikrist og hans medløpere) i hjertet å utføre hans plan.» Åp 17,17. Antikrist er Guds «vredsris» over den materialistiske Babelkulturen, og vil til sist bli tilintetgjort ved Kristi komme. Åp 19,11–21.

«Dyret skal komme til å hate skjøgen, legge henne øde og gjøre henne naken, spise hennes kjøtt og brenne henne med ild.» Åp 17,16–18. Det skildres dramatisk i Åpenbaringen kap. 18 hvordan hele denne fordervede kultur

tilintetgjøres i en *ilddåp*. «Folkenes byer raste sammen» ved at det «falt svære hagl på over hundre pund fra himmelen over menneskene, – – – plagen var fryktelig». Åp 16,19–21. «På én time kom dommen over deg.» Åp 18,10. *Røksøylene* av hennes brann forferder de folk som langt borte fra ser hennes tragedie. Åp 18,15. Store deler av menneskeheten skal rammes av denne ilddåp (1/3), som vil volde store skader også i naturverdenen. Åp 9,18; 8,7ff. Som barn av atomalderen er disse profetier skremmende realistiske!

Antikrists ødeleggelse av Babylon vil åpne for hans verdensomfattende regime.

Antikrist forfølger menigheten

Nå blir menigheten gjenstand for hans fiendskap. Guds folk går dermed fra varmen til ilden! Babylon har forfulgt Guds menighet. Åp 18,20. Den har vært «beruset av blodet fra de hellige og fra Jesu vitner». Åp 17,6; 18,24.

Det blir *selvforgudelsen* som besetter Den Lovløse. Syndens potens er helt fra begynnelsen vilje til å bli som Gud. «Dere vil bli som Gud!» sa fristeren, den første som falt i selvforgudelsens synd. 1 Mos 3,5. I Antikrist blir denne synd fullmoden. «Han tar sete i Guds tempel og gjør seg selv til gud.» 2 Tess 2,4.

Verden vil oppleve det absolutte diktatur, som følge av denne selvforgudelsen. Alle undersåtter må anta *dyrets merke* (666). De «besegles» med dette tegn på at de har innordnet seg i det antikristelige regime. Åp 13,16. Deres sosiale og økonomiske status står og faller med deres underordning. Uten den får de ikke «kjøpe og selge». Åp 13,17.

Den Lovløse vil gjøre krav på *tilbedelse*. Alle må tilbe «dyrets bilde». Åp 13,15. At han vil «ta sete i Guds tempel» synes å bety at han vil gjøre seg til kultobjekt.

Antikrist vil ved sin side få *«Den falske profet»*. Åp 13,11–15. Han kalles det *annet* dyr. Han blir et motbilde til Den Hellige Ånd. Han «får hele jorden og dens folk til å tilbe det første dyret». Åp 13,12. «Det forfører dem som bor på jorden med de *tegn* det får makt til å gjøre i dyrets tjeneste.» Åp 13,14. Den falske profet arbeider helt «etter oppdrag» fra dyret. Åp 13,12.

Den falske profets «karismatiske» begavelse ligger i hans evne til å *forføre* ved store «under». Åp 13,14. Han er fylt av dragens (Satans) falskhet og løgn. Som sådan på en gang både et «lam» og en «drage». Åp 13,11.

Han synes hensynsløst å bruke alle midler for å befeste Antikrists ideologi. Han synes å prostituere religionen til dyrkelse av dyret.

Antikrist vil også selv framtre som et *under*, som vekker undring, idet hans framtreden vil bli *en reprise av en tidligere framtreden*. Han «var såret ved sverd, men ble levende igjen». 13,14, sml. v. 3 og 12. (Også dette trekk har sitt motbilde i Kristi død og oppstandelse!) «All verden *undret* seg over dyret og fulgte det.» Åp 13,3. Etterfølgelsen skjer åpenbart både av *undring* og *frykt*. Både Antikrist

selv og hans profet synes klart å være bestemte personer, som behersker verdens politiske og religiøse liv.

En slekt som vår, som har sett diktatorer av Stalins og Hitlers utgave, har sett personer med tydelige antikristelige trekk. Den dagen Antikrist trer inn på historiens arena, skulle den som kjenner sin Bibel og har gitt akt på de typer som har vært forvarsler for ham, ikke ha vanskelig for å identifisere ham.

Det store frafall

Et annet vesentlig endetidstegn er *det store frafall.* «Først må *frafallet* komme.» 2 Tess 2,3; Matt 24,10.

Få emner er utarbeidet med større alvor i Guds ord enn frafallet. Guds menighet bygges opp i løgnens verden. En verden full av forførelse. «Forførelsene *må* komme», sier Jesus. Matt 18,7. Det er et stående utsagn i de eskatologiske avsnitt i NT at «mange falske profeter skal stå fram og føre mange vill». Matt 24,11; 1 Joh 2,18ff. Det skal skje en eksplosjonsaktig utgytelse av *forførende* åndsmakt, som gjør at mange «skal holde seg til ånder som fører vill, og til lærdommer som stammer fra onde makter». 1 Tim 4,1f.

Frafall på grunn av forførelse

Kirken må til alle tider være på vakt mot både *lære*frafall og *etisk* forfall i sine menigheter. Frafallet har truet kirken fra dens første stund. Den veldige forførelse i endetiden, vil komme som Guds straff, ikke minst over dem som har foraktet Guds ords sannhet og vært tolerante mot vranglæren. 2 Tess 2,10–12. Kirken formanes stadig i NT til å ta advarsel av Israels frafallshistorie med Gud. Paulus gjør dette med stort og skremmende alvor i 1 Kor 10,1–13.

Guds folks frafall preger GT. Det er tydelig at frafallets historie skal gjenta seg i den nye pakts tid. De syv sendebrevene i Åpenbaringen viser hvor truet endetidens menigheter skal være av frafallet. De er åpenbart skrevet for om mulig å forebygge dette. Åp kap. 2–3. Det gjelder å stå fast og «kjempe for den tro som én gang for alle er overgitt til de hellige». Jud 3, 1 Kor 15,1–2. NTs skrifter er fulle av *bekjennelsesutsagn* om den felles apostoliske tro, som det gjelder ikke å falle fra.

Fordi lovløsheten skal ta overhånd, så vil den føre til oppløsning av all *autoritet,* også Guds ords autoritet. Jud 8. Folk skal ikke lenger bøye seg for det profetiske og apostoliske ord. 2 Tess 3,6.14; Rom 16,17; 2 Joh 7–10. «For det skal komme en tid da folk ikke lenger kan tåle den sunne lære, men slik de finner det for godt, skal de ta seg lærere i mengdevis, for de vil ha det som klør i øret.» 2 Tim 4,3.

Helt inn i troens sentrum skal vranglæren gå, selve Kristi person og verk skal fornektes eller forfalskes. 1 Joh 2,22; 4,1–6.

Apostlene ser med stort alvor på vranglærens fare. «Den som ikke holder seg til Kristi lære, men går ut over den, *har ikke samfunn med Gud.* Den som holder seg til læren, han har samfunn med Faderen og Sønnen.» 2 Joh 9–10.

NT taler ikke minst om den *moralske* forførelse, som skal gå dypt inn i menigheten fra dens verdslige omgivelser. Nytelsessyke og sanselige lyster dominerer den materialistiske Babel-kulturen. Det advares mot et libertinistisk kristendomssyn, som gjør det lovfrie evangelium til «et påskudd for den syndige natur». Gal 5,13 og Judas brev. Guds folk oppfordres til «å skille seg ut» fra Babylons havesyke og luksus. «Dra bort fra henne, mitt folk, så dere ikke tar del i hennes synder og ikke rammes av hennes plager.» Åp 18,4; 1 Joh 2,15–17.

Frafall på grunn av forfølgelse

Frafallet vil ikke bare komme på grunn av forførelse, men også på grunn av direkte *forfølgelse.* «Når han møter trengsel eller forfølgelse for ordets skyld, faller han straks fra», sier Jesus. Matt 13,21. Den antikristelige *trengsel* vil øke frafallet sterkt.

Endetidens trengsel blir en veldig *siktelsestid.* «Mange skal bli *renset og tvettet og lutret.* Men de ugudelige skal fortsette sin ugudelighet og ingen av dem skal skjønne noe. Men de forstandige skal forstå.» Dan 12,10; 11,35; Åp 22,11. Troen prøves i sin ekthet, som gull i ild, «så den kan bli til pris og herlighet og ære for dere når vår Herre Jesus åpenbarer seg».1 Pet 1,7.

Mange vil i forfølgelsens prøve vise seg uten indre kraft til å tåle den, fordi de ikke eier det levende og sanne Kristussamfunn. De som ikke har delt lidelses-samfunnet med ham under kirkens mer normale forhold, vil ikke kunne dele det når de skal inn i den store trengsel.

Mange vil vise seg å ha drevet «hellig maskerade» og «leppekultus», mens deres hjerte ikke var rett for Gud. Apg 8,21. «I det ytre har de gudsfrykt, men de fornekter dens kraft.» 2 Tim 3,5. «De har fått sin dømmekraft ødelagt, og verken de eller deres tro holder mål.» 2 Tim 3,8. «I navnet er du levende, men du er død.» Åp 3,1.

Når alle skal framstilles for Kristi domstol, 2 Kor 5,10, vil det avsløres at mange har levd i et *selvbedrag.*

Det er frafallets store fare som vi må be om å bli bevart fra. «Led oss ikke inn i fristelse, men frels oss fra det onde!» Vi ber i denne bønn om å bli bevart i paktstroskap, så vi ikke utfordrer Guds vrede og blir overgitt til endetidens store fristelse og opplever frafallets tragedie. 2 Tess 2,9–12. Det gjelder å stå fast og ikke ta dyrets merke! Det gjelder å bli bevart fra den falske profets forførende strategi og propaganda. Åp 20,4.

Den store trengsel

Den antikristelige tid vil føre til *«den store trengsel»* for Guds folk. «Dyret fikk lov til å føre krig mot de hellige og vinne over dem.» Åp 13,7, sml. Dan 7,21; 8,24. I Jesu eskatologiske tale inngår «den store trengsel» som et viktig ledd. Matt 24,15–29. Daniel sier at Antikrist «skal fare hardt fram mot den Høyestes hellige». Dan 7,25. Jesu endetidstale er tydelig sterkt preget av Daniel.

Danielprofetien fikk sin første oppfyllelse under Antiokus Epifanes (175–163) som avskaffet den jødiske offerkultus og innførte hedenske offer i templet. Han plasserte et avgudsalter på toppen av sonofferalteret. «Den ødeleggende styggedom» stod på det hellige sted! (Vi kan lese nærmere om det i 1 Makk 1,45–46 og 2 Makk 6,2.) Jesus ventet en ny oppfyllelse av denne vanhelligelse av templet i den forestående ødeleggelse av Jerusalem. Den kom i år 70. Da førte den romerske keiser Titus sitt banner inn i templet og ville tvinge jødene til å tilbe sitt bilde.

Åpenbaringsboken er skrevet til menigheter som har keiser Neros forfølgelse i friskt minne.

Boken er skrevet for å forberede Guds folk på endetidens *martyrtid.* «Den som har ører, hør dette! Den som skal i fangenskap, han må gå i fangenskap! Den som skal drepes med sverdet, han må dø for sverd! Her gjelder det at de hellige holder ut og har tro.» 13,9–10. Det burde aldri vært kommet fram tanker om at menigheten ikke skal inn i den antikristelige trengsel, men rykkes bort før den setter inn. Hele boken viser at menigheten skal inn i den! Jesus forutsetter også i Matt 24,29–31 at de utvalgte skal inn i den store trengsel. «Om den tiden ikke ble forkortet, ville ikke noe menneske bli frelst.» Matt 24,22. Men de skal forkortes, nettopp av hensyn til de utvalgte.

Åpenbaringsboken viser at de helliges martyrium er *nødvendig* for *at Guds frelseshistorie med verden skal fullendes.* Martyrenes tall må bli fullt før Gud griper inn og Guds rike kommer i kraft. Åp 6,11. Guds folks lidelser er en vesentlig del av dets tjeneste for å åpne for verdens nye frelsesepoke (Tusenårsriketiden).

Den store trengsel blir den store *test*tid. Det gjelder at «de hellige står fast, de som *holder seg til Guds bud og troen på Jesus».* Åp 14,12. Det vil nettopp bli tale om å holde fast på Guds bud som livsnorm i en tid da alle etiske normer vil oppløses. Det gjelder å holde fast troen på Jesus som Herre, i en tid da Antikrist vil kreve herrevelde over alle livsrelasjoner. Mark 8,38; Luk 9,26; 1 Kor 8,6.

Når det heter at Antikrist skal «vinne over» de hellige, og at «de hellige skal overgis til hans makt», (Dan 7,25, Åp 13,7) så betyr ikke dette at han skal seire over dem i *åndelig* mening, men bare i *ytre*(fysisk) mening. Han vil i sin politistat fengsle, drepe og tvinge på flukt, så menigheten må «gå under jorden». Menigheten vil ikke bare bli forfulgt, men *forbudt* i sin offentlige virksomhet.

Dette redselsregime vil, ifølge Guds ord, bli *relativt kort*. Åp 13,5; Dan 7,25. I Åpenbaringen 19,11–21 skildres billedrikt Kristi maktfulle intervensjon og seier over hele det mektige antikristelige angrep på Guds folk. Paulus sier at «den dagen Herren Jesus kommer i sin herlighet, skal han utrydde ham ved pusten fra sin munn og tilintetgjøre ham». 2 Tess 2,8.

Det store antikristelige angrepet på Guds folk skal bli slått ned på en *overnaturlig* måte ved et inngrep fra himmelen, uten menneskelige redskaper. Hvordan dette skal skje, er det vanskelig å si noe bestemt om på grunn av de *billedlige* utsagn vi har om dette mektige endetidsoppgjøret.

Men ved Kristi maktfulle intervensjon (Åp 19,11–21) blir altså dette redselsregime tilintetgjort. Dyret og hans falske profet kastes ut av verdens arena. Åp 19,20. At det skjer i forbindelse med et rent militært sammenbrudd på et bestemt geografisk sted, er rimelig ut fra Bibelens realistiske syn på frelseshistorien. Antikrist vil tyrannisere verden også gjennom militær makt.

Da det er Satan selv som står bak Antikrist, og Satan kjenner Guds frelsesplaner med Israel, ser vi det naturlig at han også inspirerer Antikrist til et siste angrep på dette folket, som etter sin landflyktighet forutsettes gjenreist som folkelegeme i endetiden. Satan vet at dette folket skal bli det viktigste redskap for Guds rike blant folkene i framtiden. Det er derfor rimelig at Antikrists raseri mot Kristus vil konsentrere seg om Guds *spesielt* utvalgte folk. Profetiene i GT om det siste gudfiendtlige «stormangrep på Jerusalem» (Sak 12,1–8; 14,1–4.12–15) korresponderer med Åpenbaringsbokens tale om «krigen på Guds, Den Allmektiges store dag». Den skal ifølge Åpenbaringen skje på *Harmageddonsletten* i Israel. Åp 16,14–16.

Det er mye som taler for at nettopp jødedommen og kristendommen vil bli de hardeste åndelige motstandere å knekke for det antikristelige regime. Vil Jesu Kristi lutrede menighet og det jødiske folk bli ført nærmere hverandre under et felles martyrium under Antikrist?

Det underfulle og guddommelige inngrep som skal føre til Antikrists undergang, synes å bli av stor betydning for Israels gjennombrudd til tro på Jesus som Messias. Vi har pekt på at Israels åndelige fornyelse synes å være koplet sammen med den underfulle utfrielsen fra folkestormen mot Jerusalem i den mektige Sakarjaprofetien kap. 12. Men dette er dunkelt. Det er Tusenårsrikets nye frelsestid for folkene som ifølge Åpenbaringsboken kap. 20 avløser det antikristelige redselsregime. Jesus Kristus overtar verdensherredømmet som fredsfyrste og rettferdighetens konge.

De kosmiske katastrofer

Til den store trengsel i endetiden hører også de *kosmiske katastrofer.* Også naturens orden og lovmessighet skal rokkes, som følge av den religiøse og moralske lovløshet. «Det skal vise seg tegn i *sol og måne og stjerner,* og på jorden skal folkene bli grepet av angst og fortvilelse når hav og brenning bruser. Mennesker skal forgå av redsel og gru for det som kommer over jorden. *For himmelrommets krefter skal rokkes,»* sier Jesus. Luk 21,25.

Hele den gamle verdensbygning skal inn i en radikal *nedrivningsprosess* før den gjenoppbygges. Denne verdens skikkelse må forgå før dens nye skikkelse kan framstå. 1 Kor 7,31.

Vi har sett hvordan GT er helt fortrolig med dette kosmisk-eskatologiske aspekt. Naturødeleggelser med *hunger*katastrofer og *jordskjelv* hører med til det Jesus kaller *«begynnelsen på fødselsveene».* Matt 24,8. Hunger og jordskjelv har vel fulgt denne verden i hele dens historie, men disse naturforstyrrelsene skal bli *tegn* ved at de *øker i hyppighet og omfang* mot slutten av denne tidsalder. De blir tidevervsvarsler.

Hele skapningen skal «stønne i fødselsveer» før endetiden. Veldige krefter skal slippes ut over den. Særlig Åpenbaringsboken taler om den *forurensning* og *forgiftning* som skal skje. Vannkildene skal bli til malurt (bli sure), og menneskene skal dø av vannet, som er blitt forgiftet. Åp 8,11. «Alt liv i havet døde.» Åp 16,3. Trærne sammen med det grønne gresset skal i forferdende omfang sykne hen. Åp 8,7. Hele naturen skal komme i økologisk ubalanse og forfall.

Ifølge Åpenbaringsboken skal verden før Kristi gjenkomst smake alle de «veer» som først de 7 *segl,* så de 7 *basuner* og til sist de 7 *skåler* utløser. Menneskeheten er allerede, før de store kosmiske rystelser utløses, blitt en syk slekt i sin lovløshet.

Den er ikke minst syk til døden på grunn av at *krigens* forferdende ødeleggelseskrefter har herjet med den.

«Folk skal reise seg mot folk og rike mot rike.» Matt 24,7. Den «røde hesten» ropes fram på historiens arena. Den bærer en rytter om hvem det heter: «Han som satt på den, fikk makt til å *ta freden bort fra jorden,* så folk skulle slakte hverandre ned; og det ble gitt ham *et stort sverd.»* Åp 6,4. Åpenbaringsboken skildrer krigsødeleggelsene i så drastiske bilder at vi i tiden før atomalderen regnet dem for helt urealistiske og overdrevne.

Alle de kosmiske katastrofer som denne boken skildrer, går på tiden *før* Jesu gjenkomst. Det er derfor hele tiden tale om *relative* domsutbrudd og ikke ennå tale om den *endelige* omsmeltning av verden i dens ilddåp. «Himmel og jord skal forgå», sier Jesus. Matt 24,35. Disse ord svarer til 2 Pet 3,10 og Åp 20,11. Dette vil skje først etter Tusenårsriket.

De relative «ilddåper», som verden skal døpes i før Jesus kommer igjen, vil alle være uttrykk for Guds *vredesdommer*. De utgår fra Gud og er forvarsler om «den kommende vrede». Åp 6,16–17; 14,19; 15,7. I disse «åpenbarer seg Guds vredesdom fra himmelen over all ugudelighet og urett hos mennesker som holder sannheten nede i urett». Rom 1,18. Det er Guds vrede som blir uttømt over jorden. Åp 16,1. De som søker redning fra katastrofene, søker redning fra «Guds og Lammets vrede». Åp 6,16. Vredesdommene sikter på omvendelse. Gud vil tukte til *bot*, men oppnår ikke sin hensikt. «De vendte ikke om så de gav Gud ære.» Åp 16,9–11. «De sluttet ikke å tilbe sine henders verk.» Åp 9,20. Menneskene bare spotter Gud i sine lidelser. Åp 16,21. De er uten bot og ser ikke at de blir gjengjeldt etter den ubrytelige lov: «*Det et menneske sår skal det også høste*. Den som sår i sin syndige natur, skal høste undergang av den, den som sår i Ånden, skal høste evig liv ved Ånden.» Gal 6,7–8. De har ikke latt seg advare av Guds ord: «Trengsel og angst skal komme over hvert menneske som gjør det onde.» Rom 2,9. Det er nettopp *ubotferdigheten* som skal prege tiden før Jesu gjenkomst. «De er opprørere som klager over sin skjebne, men lever etter sine lyster.» Jud 16. Den del av menneskeheten som vil dø i de store dommer som kommer over verden ved Kristi komme, dør ikke ennå «den *annen* død». Åp 20,14. Deres *evige* skjebne vil først avgjøres på Dommedag for den hvite troen. Åp 20,11.

Katastrofene kommer på grunn av *menneskenes ondskap*. Verden er moden til dom. Forskjellige synspunkter gjør seg gjeldende når det gjelder den store nød som velter inn over slekten. Den skyldes dels *syndens egne iboende krefter*. Menneskene høster frukten av sine onde gjerninger.

Dels er *Satan og hans demoniske åndsmakter* aktører i ødeleggelsene. Hele Satans vilje er bestemt av å tilintetgjør Guds skaperverk etter at han ser at slaget er tapt. Han driver den brente jords taktikk! «Ulykkelige jord og hav! For djevelen er kommet ned til dere, og hans vrede er stor, fordi han vet at han har bare kort tid igjen.» Åp 12, 12.

Men hovedsynspunktet er dette at *Gud selv er vred* og *skrider til dom*. Han bruker både Satans og onde menneskers ødeleggelseslyst og syndens konsekvenser som timelige redskaper for sine vredesdommer. Dette er Guds handlingsmønster igjennom hele åpenbaringshistorien. Når han har brukt sine redskaper som «ris» mot menneskehetens synd, så tar han til sist også «riset» og straffer det. I Jes 10,5-7 har vi et klassisk utsagn om dette: «Ve Assur, riset jeg bruker i min vrede! Min harme er staven i hans hånd. Jeg sendte ham mot et gudløst folk, bød ham fare mot det folk jeg var harm på, så han kunne røve, rane og plyndre og tråkke det ned, som avfall i gaten. Men han (Assurs konge) har ikke ment det slik og har ikke dette i tankene (at han ved det er Guds strafferedskap!). Nei, han har lyst til å ødelegge og utrydde mange folk.» Når Assur har utført sitt oppdrag for Herren, «da krever jeg Assurs konge til regnskap». v. 12.

Vi ser i Åpenbaringsboken at Gud bruker Antikrist og hans allierte til å

tilintetgjøre den store Babelkulturen. «Gud inngav dem i hjertet å utføre Hans plan.» Åp 17,17. Og gjennom Antikrist lutrer og renser også Herren sitt folk. Åp 3,10; 13,10. Men til slutt åpenbarer Herren Jesus sin domsmakt på sine fiender ved *«å ødelegge dem som ødelegger jorden»*. Åp 11,18.

Noen refleksjoner

Vi er blitt en slekt som ikke lenger tåler å høre om Guds *vrede*. I vår ubotferdighet ser vi ikke våre synder og følgene av vårt frafall fra Herren. Endetidens slekt vil spotte Gud og kalle Ham en ond Gud på grunn av verdens onde ansikt. Det gjelder i denne onde tid å tro Guds ord og bli et ydmykt og botferdig folk! Det er den eneste utveg til framtid og frelse. Det gjelder å bryte ut av alle former for urett og finnes blant dem som kjemper mot alt det som nedkaller Guds vrede over oss.

De naturkatastrofer som Guds ord varsler at verden må gjennom før sin fornyelse, er blitt meget realistiske i lys av den avsporede teknologi som atomvåpnene representerer. Mange spør: Skal menneskene i sin avmakt overfor verdens skjeve utvikling komme til selv å forårsake denne undergang? I lys av Guds ord synes det klart at Gud kan tillate en atomkrig for å straffe slekten. Men det må fastholdes at en slik dom nettopp vil bli en dom over en slekt som har blitt fanget inn i en *avsporet* teknologi. En avsporing som igjen er en følge av dens synd. *Terrorbalansen er en følge av at vi er Kains ætt, brodermordets barn!* Atomvåpnene er i lys av Åpenbaringsbokens budskap *demoniske* ødeleggelsesvåpen. Det må være Jesu menighets plikt å bekjempe alle former for våpen som tilintetgjør Guds skaperverk!

Gud bruker i sin vrede mennesker som redskaper for sine relative dommer i historien, men *den endelige dom har Han reservert for seg selv*. Vi kan være trygge på at Gud er verdens suverene Herre. Han vil ikke tillate at menneskene i sin synd utsletter hans skaperverk. Han vil ikke slippe ødeleggerne lenger enn Han selv tillater. «Ved hvem hjemsøker du din skapning? Og Han sa til meg: Begynnelsen ved menneskehånd, men enden ved mine egne hender.» 4 Esra 6,1. Dette ord er det nytestamentlig ånd i.

Ved sine mektige dommer viser Gud at det onde ikke har noen framtid. Gud demmer opp for det onde. Han dømmer for å utrydde det og skaper også ved dom en ny framtid for verden. Verden skal etter alle Messiasveene stige renset og lutret fram, åpen for en ny frelsestid. Veene blir harde, men er overgang til noe nytt. Satan ødelegger for å tilintetgjøre. Gud «tilintetgjør» for å gjenreise. Han gjør sitt «dødens verk» i slekten for å komme fram til sitt «levendegjørende verk».

Når det drama er gjennomkjempet som verden må igjennom før Jesus kommer, skal lovsangen bryte løs i himmelen: «Herredømmet over verden er

tilfalt vår Herre og Hans Salvede». Åp 11,15. Nå er de krefter nedkjempet som binder folkene i deres frafall fra den levende Gud. «Alle folkeslag skal komme og tilbe for ditt åsyn, fordi dine rettferdige dommer er blitt åpenbare.» Åp 15,4.

IV – *GUDS RIKES KOMME I KRAFT*

1 Jesu gjenkomst og oppstandelsen

Kristi oppstandelse bærer løftet i seg om alle de troendes oppstandelse. Han er bare «førstegrøden av dem som er sovnet inn». 1 Kor 15,20. Førstegrøden varsler alltid den store innhøstning. «Kristus er den første, deretter følger de som hører Kristus til, når han kommer.» 1 Kor 15,23.

Vi har beskrevet den *åndelige* oppstandelse som skjer med oss ved at vi får Åndens gave. Da vi er en enhet av ånd og legeme, roper vår åndelige oppstandelse på vår *legemlige*. Det er en hjørnestein i vår kristne tro at Ånden også skal erobre vår legemsside med sin livgivende kraft.

Guds ord sier at vårt legeme skal bli «likt det legeme han har i herligheten». Fil 3,21. En frelse uten legemets oppstandelse er ikke en bibelsk frelse. «Han reiste Jesus opp fra de døde, og dersom Hans Ånd bor i dere, skal Han som reiste Kristus opp, også gi deres dødelige legeme liv ved den Ånd som bor i dere.» Rom 8,11.

Som Kristustroende er vår legemlige oppstandelse knyttet til Jesu *gjenkomst*. Det hører til urkristendommens basisbekjennelse at det er *den dagen Jesus (igjen) åpenbarer seg* at vårt legeme blir forløst. 1 Joh 3,2, Fil 3,21. 1 Tess 4,16.

Den første oppstandelse

Jesus sier at når han kommer, skal hans engler «*samle* hans utvalgte fra de fire verdenshjørner». Matt 24,31. Paulus sier at de troende ved Jesu ankomst «skal *samles* hos ham». 2 Tess 2,1.

Når det gjelder oppstandelsen, er det tydelig at den skal skje i *to etapper*. I Åpenbaringsboken sies det i klartekst at bare *de troende* vil oppstå ved Jesu gjenkomst. «Dette er den *første* oppstandelse.» Åp 20,4-5. Det heter uttrykkelig: – «men de andre døde ble ikke levende før de tusen år var gått.»

Og Jesus og Paulus forutsetter at oppstandelsen vil skje i flere avdelinger. *Jesus* taler om «når de rettferdige oppstår». Luk 14,14. Han sier at når Menneskesønnen kommer, skal hans engler samle hans *utvalgte*. Matt 24,31. Det vil bli en *bortrykkelse* av disse fra de øvrige mennesker, som blir tilbake på jorden. «Slik skal det også være når Menneskesønnen kommer. Da skal to menn være ute på marken, den ene blir tatt med, den andre blir tilbake. To kvinner skal

male sammen på kvernen, den ene blir tatt med, den andre blir tilbake.» Matt 24,39-41. Jesus synes her å tale om den *første* oppstandelse.

Når det gjelder *Paulus*, så sier han uttrykkelig i det store oppstandelseskapitlet i 1 Kor 15 at oppstandelsen skal skje i flere avdelinger. «For likesom alle dør på grunn av Adam, skal alle få liv ved Kristus. *Men hver og en i sin orden* (taksis): *Kristus er den første, deretter kommer de som hører Kristus til når han kommer. Så kommer enden* når han overgir sin kongemakt til Gud, Faderen, etter at han har tilintetgjort all makt, myndighet og velde. For han skal være konge inntil Gud «har lagt alle fiender under hans føtter». 1 Kor 15,22-25. Det ville her være liten mening i å si at oppstandelsen skal skje etter en bestemt orden hvis det bare var tale om at Kristus står opp først og så alle de troende. Ordene «så kommer enden» må sikte på den siste oppstandelse av alle mennesker, som ifølge Åpenbaringen kommer ved Tusenårsrikets slutt. Paulus sikter til det tidspunkt da «Kristus overgir sin kongemakt til Gud». Det skal han gjøre, ifølge Paulus, «*når Gud har lagt alle hans fiender under hans føtter*». Det er jo dette som i følge Åpenbaringen skal skje i Tusenårsriket. Da binder Kristus Satan, og han hersker med sitt folk over folkene og sine fiender. Åp 20, 2-4.

Vi mener altså at Paulus her regner med den mellomtid som Tusenårsriket står for. Han skiller mellom de troendes oppstandelse som skjer «når Herren kommer», og den oppstandelse som skjer når «enden kommer», etter at Kristus i Tusenårsriket har fullført sitt kongelige oppdrag.

Vi har sett at Paulus' syn på Israels framtidige omvendelse og tjeneste for folkenes frelse (Rom 11,12.15) også krever en slik frelseshistorisk etappe som Tusenårsriket står for. Paulus har, som sagt, ikke hatt det syn at Kristus har fullendt sin messianske frelsesgjerning blant folkene når han kommer. Hans gjenkomst skal nettopp utløse mulighetene for at han for alvor kan realisere den.

Paulus taler særlig inngående om *de troendes* oppstandelse også i 1 Tess 4,13-18. Her heter det: «De som døde i troen på Kristus, skal først stå opp. Deretter skal vi som er blitt tilbake og fremdeles lever, sammen med dem bli rykket opp i skyene, i luften for å møte Herren. Og så skal vi være sammen med Herren for alltid.» v. 16-17. Også her kommer det indirekte fram at de troende får del i en *første* oppstandelse. Her er det også tale om en *bortrykkelse* av dem som hører Herren til, både de som lever når han kommer, og de som har sovnet inn i troen på ham.

Vi bør være oppmerksomme på at bortrykkelsen ikke i første omgang er tenkt som en bortrykkelse til himmelen for å være med Kristus der. Den skjer «*for å møte Herren*». v. 17. Av grunnteksten blir det klart hva bortrykkelsen sikter til. Det står egentlig: «til *mottagelse* av Herren». Det brukes på gresk et substantiv som betyr *mottagelse* (epántesis). Det er vanlig brukt om mottagelse av celebre gjester. Meningen er at de troende rykkes opp i skyene *for å motta* Jesus når han som Kongenes Konge kommer for å innta sitt kongevelde over jorden. De skal

ledsage ham med sin hyllest ved hans inntog i verden, «den dag han kommer for å bli lovprist blant sine hellige og bli hyllet blant alle som tror». 2 Tess 1,10. De troende skal delta med Jesus i hans dom over verden og siden herske med ham i Tusenårsriket. 1 Kor 6,2.

Alle de frelste jøder i den gamle pakt får del i den første oppstandelse med fedrene og profetene i spissen! Hebr 11,39-40.

Bortrykkelsen av de troende har altså den meningen: De troende oppstår for å ta imot Herren for å ledsage ham i hans triumfferd inn i verden. Når det heter: «Så skal vi være sammen med Herren for alltid», så betyr det at vi for alltid skal *være med ham i hans herrevelde,* først under Tusenårsriket, som innledes ved hans komme, og siden i hans herrevelde slik det kommer ved riksfullendelsen på den nyskapte jord.

De troendes oppstandelse til en høyere tjeneste

Dermed har vi kommet fram til hensikten med den første oppstandelse: *De troende skal herske sammen med Kristus i hans messianske herrevelde over verden,* slik det vil utfolde seg mellom hans gjenkomst og den endelige Dommedag og nyskapelse av alle ting.

Den første oppstandelse er i første omgang en oppstandelse til et *høyere oppdrag, en høyere tjeneste.*

Åpenbaringen 20,4ff betoner nettopp at de troende oppstår til en ærefull tjeneste i Tusenårsriket. De setter seg på «*troner*». «De fikk *makt til å holde dom*» (det vil si *regjere*). 20,4. «De ble levende igjen og *hersket sammen med Kristus* i tusen år.» 20,4. «De skal være Guds og Kristi *prester* og *herske* med ham i tusen år.» 20,6. Alle disse utsagn sier at de som får del i den første oppstandelse, får del i Kristi *kongelige* og *prestelige* embete. Vi har foran utdypet at nettopp dette er det store løftet til den sanne kirke, som har delt lidelsessamfunnet med sin Herre i kirkens grunnleggelsesetappe. «*Den som seirer, ham vil jeg la sitte sammen med meg på min trone,* likesom jeg har seiret og satt meg med min Far på Hans trone.» Åp 3,21. Det er nettopp en deltagelse i hans rikes utfoldelse før riksfullendelsen. Det heter videre: «*Den som seirer . . . vil jeg gi makt over folkene.* Med jernstav skal han styre dem, og som leirkar skal de knuses.» Åp 2,26 – 27.

Vi har foran nevnt at Jesus i flere av sine lignelser forutsetter at hans disipler etter hans gjenkomst skal herske med ham over verden. Det kommer tydelig fram i lignelsen om pundene. Luk 19, 12 – 27. Når kongen kommer tilbake, skal han delegere sine kongelige fullmakter til sine tro tjenere. V. 17 – 19. Likedan i lignelsen om talentene, Matt 25, 14–30, og den tro forvalter. Luk 12, 42 – 48. Om den kloke og tro forvalter heter det: «Herren skal sette ham over alt han eier.» Luk 12, 44. Når vi er oppmerksomme på at Jesus oppfatter seg som Menneske-

sønnen i Daniel 7, så vet vi at denne nettopp skal herske over verden *sammen med Guds folk.* Dan 7, 18. 22. 27. Under deres kongevelde skal folkene bringes til lydighet. «Alle folkeslag skal tjene *ham.*» Dan 7,14. «Alle makter skal tjene og lyde *dem.*» 7,27.

Det er en dimensjon over denne overgivelse av myndighet til de troende, som går langt ut over den myndighet de har fått ved at «himmelrikets nøkler» her og nå er overgitt dem. Matt 16,19. Den nye overgivelse av myndighet forutsetter at de, *som herliggjorte,* har fått del i Jesu maktfylde på en helt ny måte. *Før* har de vært hans lidende menighet under Satans og hans alliertes forfølgelse og press. «Som utskudd i verden, som avfall for alle – til denne dag.» 1 Kor 4,13. *Nå* blir de et folk, som Jesus ved sin ankomst har gitt ære. De har fått del i hans oppstandelsesstatus. Satan er bundet og Antikrist nedkjempet. Gjennom sin medlidelse med Kristus ute blant folkene, har de vært med på å bane veg for den nye tid, «tiden da de hellige fikk riket i eie». Dan 7,22.

Vi ser at menigheten, som får del i oppstandelsen ved Jesu gjenkomst, ikke umiddelbart blir utfridd til sin evige hvile, men *til tjeneste med Kristus i Tusenårsrikets nye etappe for «kirkevekst».* Den herliggjorte menighet synger nå sangen for Lammet: «Alle folkeslag skal komme og tilbe for ditt åsyn, fordi dine rettferdige dommer er blitt åpenbare.» Åp 15,4.

Skal de gjøre denne tjeneste på jorden? Nei, ikke på jorden, men i *Guds tronhimmel.* De presenteres for oss i Åp 7 som «den store hvite flokk», *som tjener Gud i Hans himmelske tempel.* Vi skal se nærmere på dette i et senere avsnitt.

Den allmenne oppstandelse på Dommedag

Det sies uttrykkelig i Åp 20,5 at den *allmenne* oppstandelse først finner sted ved enden av Tusenårsriket. «*De andre døde ble ikke levende før de tusen år var gått.*» I Åp 20,12 hører vi: «Og jeg så de døde, både store og små: De stod foran tronen, og bøker ble åpnet.» Det er en oppstandelse som omfatter alle. Dødsriket tømmes og havet tømmes. Både rettferdige og urettferdige står for Guds og Kristi *domstrone.* De som ikke faller igjennom i dommen, er innskrevet i *Livets bok* hos Lammet. De er blitt frelst i Tusenårsrikets tidsrom. Også alle disse er frelst ved Lammet. Åp 21,27. Disse arver, sammen med menigheten fra den første oppstandelse, den nye jord og det nye Jerusalem, som er alle troendes *evige* hjem. Det forutsettes at den bortrykkende menighet altså er i himmelen under Tusenårsriket, i tjeneste for Guds rikes fullendelsesetappe. Først etter den allmenne oppstandelse og Dommedag stiger det nye skaperverket fram, som skal huse alle Guds barn til evig tid.

Ut fra det vi her har sett, så ser vi at *alle troende skal oppleve Kristi gjenkomst.* Noen forkynner at de troende får del i saligheten etter hvert som de dør. Men av

skriftmaterialet ser vi at dette ikke er riktig. Særlig 1 Tess 4,12ff er lærerikt med hensyn til dette. Der ser vi at tessalonikerne var bekymret for at de som døde før Jesus kom igjen, ikke skulle oppleve hans triumferende gjenkomst. De har åpenbart aldri hørt tale om at de troende gikk inn i saligheten etter som de døde. De hadde derfor heller ikke tanker om at de som var gått foran, skulle ledsage Jesus fra himmelen når han kom tilbake. Nei, vi hører overraskende at de ikke må tro at de som lever når Jesus kommer, skal komme i *forvegen* for de avdøde. Paulus lærer dem at *alle de troende skal møte Jesus samtidig ved hans første komme.* De døde skal først oppstå, og så skal de levende bli overkledd, og sammen skal de rykkes opp i skyene for å motta Herren.

Noen vil innvende mot læren om den *dobbelte* oppstandelse og gjenkomst at den kolliderer med andre utsagn hvor *alt er sett i ett.* De motsetter seg derfor det syn vi har lagt fram foran.

Det er en god regel at det gjelder å få med seg alt Guds ord. Ut fra de *detaljerte og klare* profetier må vi forsøke å forstå og legge til rette de mer *summariske.* Vi har forsøkt å vise at det forutsettes både hos Jesus, Paulus og i Johannes åpenbaring at de troendes oppstandelse vil skje først, før en allmenn oppstandelse. De tekster som synes å tale bare om én oppstandelse, bør tolkes i lys av dem.

Vi har sett hvordan profetiene om det eskatologiske håp har begynt som et svakt lys, som er blitt klarere og klarere inntil det har blitt høylys dag. Den som regner Åpenbaringen som en kanonisk bok, bør ikke underkjenne dens helt klare tale om to oppstandelser.

Når det gjelder det forhold at Jesus og apostlene de fleste steder taler som om både oppstandelsen og dommen skjer med alle mennesker i *en og samme* hendelse, så er den enkle forklaring den at de forkynner som profeter *fra eskatologiens terskel.* De er *vekkelsespredikanter* som kaller alle til avgjørelse! Vi skal alle oppstå enten til dommens eller livets oppstandelse! Det avgjøres hvordan det ender med oss «her og nå» i vårt møte med evangeliet om at Guds rike er kommet nær!

Slik må det være i all sann forkynnelse i kirken. Vi skal forkynne i det fortettede og forenklede aspekt som de fleste av NTs utsagn er preget av!

2 Tusenårsriket

Vi kan ikke her innenfor denne bokens ramme fordype oss i det Tusenårsrike som Johannes' Åpenbaring varsler i kap. 20,1–10. Men vi vil skissere vårt syn på dette skriftavsnitt. Vi har sagt at vi ut fra vårt syn på denne bok, som en *kanonisk* bok, ikke kan forholde oss utvelgende til innholdet i boken. Vi må også vise vår bibeltroskap i møte med dette skriftavsnittet og ikke drive sak-kritikk.

Når Johannes taler om en etappe i Guds rike, som kommer i kraft før riksfullendelsen, så er det viktig å være oppmerksom på at han åpenbart ikke gjør dette med tanke på at han fører inn noe nytt og ukjent tankegods. «De tusen år framtrer som noe gitt og kjent, som han holder for tilstrekkelig å berøre i det forbigående og som bare blir overmalt med kristelig farge.» (H.J. Holtzmann).

Forholdet er det at både den omfattende apokalyptiske litteratur og den rabbinske skriftlærdom hadde tilegnet seg tanken om et messiansk mellomrike før den endelige riksfullendelsen. De hadde utarbeidet et helt historiesyn. Verdensforløpet ble tenkt i skapelseshistoriens ramme som seks arbeidsårtusen og et avsluttende *sabbats*årtusen. Dets lengde kommer fram ved en kombinasjon av 1 Mos 2,2 og Sal 90,4. I den apokalyptiske 2 Enoks bok (skrevet i det 1. årh. e.Kr.) heter det at den nåværende verden vil bestå i syv dager, som består av syv tusen år, og at den syvende sabbatsdagen vil bli fulgt av en åttende, som vil vare evig. 32,3ff. – Det samme synet finner vi i *Barnabasbrevet* (skrevet ca. 130 e.Kr.). Det er et høyt aktet kristent brev i oldkirken. Dette brevet viser klart at læren om Tusenårsriket var tatt opp i oldkirkens syn. Det heter her i kapittel 15 at Guds sønn skal «gjøre ende på den Lovløses tid». «Ved enden av den sjette dag kommer hvilens syvende årtusen» da han «gir hvile til alt». Da skal ikke lovløsheten være mer. «Da vil jeg skape begynnelsen til den åttende dag, det vil bli begynnelsen til en annen verden.» 15,8. Tanken om et tidsrom med messiansk frelses- og maktfylde over folkene *før* fullendelsen, møter vi også i Jubileerboken, 1 Enoks bok og 4 Esrabok. I 1 Enok (som regner med et verdensforløp over *ti* uker) heter det om den siste tiende verdensuke at i den blir «den rettferdige dom gjort kjent for hele verden» og at alle de ugudelige gjerninger forsvinner fra verden. «Alle mennesker skal se hen til rettferdighetens veger.» Når denne tiende verdensuken er slutt, vil verdensdommen skje og alle tings nyskapelse. «Deretter skal det være mange uker uten tall for evig, og alle skal være i godhet og rettferdighet og deretter skal synder ikke mer finnes i all evighet.» 91,12–17. (Denne bok er fra førkristelig tid. Den hadde stor inngang i urkirken. Den siteres fra i Judas brev v. 14–15.)

Det er i alle disse kildene tale om at det er de overlevende etter Messiasveene som arver dette mellomriket. I de rabbinske skrifter kalles dette riket dels «riket for Israel» (sml. Apg 1,6), dels Messiasdagene (sml. Luk 17,22) eller Messiasriket. Når det tales om rikets varighet i *tusen* år, så skal det ikke forståes bokstavelig, men ut fra disse skrifters tallsymbolikk som et lengre tidsrom.

Dette tusenårsriket blir i alle disse skrifter utmalt med mange herlige skildringer av endetiden som de profetiske løfter er så fulle av. Men det skilles mellom den *relative* utfoldelse av Guds frelsesfylde og den *evige*, som først bryter inn med den nye himmel og den nye jord.

Forventningen av Guds rike på Jesu tid synes ofte være preget av denne mer foreløpige forløsning. Israels forløsning og frambruddet av rettferdighet og fred

i verden stod fremst i håpet. Likedan Messias' herskerfunksjon over folkene. Først etter Messiasdagene kommer oppstandelsen og det evige liv.

I de såkalte *Salomos salmer* (18 salmer fra det 1. årh. f.Kr.) finner vi kanskje det klareste uttrykk for det Messiashåp som dominerte store deler av Israel da Jesus trådte fram. Her heter det i Sal 17: «Han skal samle et hellig folk, som han skal lede med rettferdighet, og dømme (herske over) folkestammer som er helliget Herren. --- Han skal bringe folkeslag til å tjene under sitt åk, og han skal forherlige Herren åpent for all verden. Han skal rense og hellige Jerusalem, som det var i gamle dager, og folkeslag skal komme fra verdens ende for å se dets herlighet.» *Det er det samme Messiashåp som vi ser prege de fromme, slik de kommer til orde særlig i Lukasevangeliet.* Sakarjas lovsang har mange fellestrekk med Salomos salmer. Simeon ventet på «tiden som skulle komme med trøst for Israel». Luk 2,25, Anna på «frelse for Jerusalem», Luk. 2,38. Emmausvandrerne sier: «Og vi som hadde håpet at det var han som skulle utfri Israel!» Luk 24,21. Det er opprettelsen av denne epoke som Peter synes å ha i tanken når han spør Jesus i forbindelse med hans løfte om utgytelsen av Den Hellige Ånd: «Herre, vil du på den tid gjenreise *riket for Israel?*» Apg 1,6 (sml. Sak 12,10f). Jesus korrigerer ikke Peter når han taler om «riket for Israel». Han sier bare at det må vitnes først til jordens ender.

Det er frambruddet av samme epoke som Peter også tenker på når han utlover sitt folk at dersom de gjør bot og vender om, «da skal Herren gi *tider med lindring*», og Jesus skal komme for å begynne den store «gjenopprettelsen av alle ting», som Gud har talt om fra eldgamle dager gjennom sine hellige profeter». Apg 3,19ff. Lukas anfører i kap. 1–2 de frommes forventninger for dette *foreløpige* Messiashåp uten å korrigere eller gi det kommentarer til utfylling! Dette tror vi kommer av det forhold at det ikke stod i noen motsetning til eller i kollisjon med det håp Jesus hadde hatt og som urkristendommen levde i.

Mange teologer (særlig lutherske og katolske) har vegret seg for å innebygge tanken om et slikt mellomrike i kirkens endetidshåp. De enten avviser det eller omtolker det. Den påstand at det i Åpenbaringsboken skulle representere en *nyhet*, har vist seg å være uholdbar.

Andre har, ut fra et overfladisk syn på Åpenbaringsboken, ment at avsnittet om Tusenårsriket ikke har nær tilknytning til bokens budskap for øvrig. Derfor mener de det uten vansker kan falle ut eller underkjennes. Til det er å si at Åp 20,1–10 ikke kommer som et tilfeldig tillegg til boken som helhet. Tvert imot! Tar vi dette avsnitt ut, så tar vi bort *selve hjertet i bokens trøstebudskap.* Boken er en bok for *martyrkirken.* Innfor den kommende antikristelige trengsel, som så dypt skal true dens eksistens, får den løfte om sin store rehabilitering og lønn nettopp i Tusenårsriket. Martyrmenigheten skal få del i den *første* oppstandelse. Og de skal herske med Kristus i tiden for Guds rikes *blomstring* i verden før dets evige frambrudd.

Det er ut fra sunn bibeltolkning umulig å droppe Åp 20,1–10 og mene at en likevel kan tolke boken rett. Tusenårsriket er innebygd i hele boken. De som seirer i sendebrevene, skal nettopp få den ære å herske med Kristus i *dette riket.* Åp 2,26; 3,21. Gud skal ved Kristi kommende seier over Babel og det antikristelige rike, rettferdiggjøre den lidende menighet. Når Gud ved Kristus tar sin store makt (nettopp *før* Tusenårsrikets frambrudd 19,11ff) og er blitt konge, så skal Han *«lønne* sine tjenere, profetene og de hellige og dem som frykter Hans navn». Åp 11,18. Når Han blir «folkenes konge» og «alle folkeslag skal komme og tilbe for hans åsyn», da skal den forfulgte menighet stå *herliggjort* «på glasshavet» og synge Lammets sang. Åp 15,1–4. Denne menighet er, når dette Tusenårsriket bryter inn, identisk med «den store hvite flokk», som Jesus gir *æresplass i selve Guds tronhimmel.* Der skal den få den usigelige store ære å forrette som prester *til beste for verden* i det himmelske tempel, inntil Gud fullender sitt rike og reiser sin evige bolig over dem.

Oldkirken trodde på Tusenårsriket

De som ikke vil anerkjenne budskapet om Tusenårsriket, overser også den kjensgjerning at *troen på et slikt rike var alminnelig i kirken i de første tre århundrer.* Både Papias, Justin, Ireneus, Tertullian, Hyppolyt og flere, vitner om at dette var *allment* trodd i urkirken og oldkirken. Papias, disippel av apostelen Johannes, vitner om Tusenårsriket. *Justin Martyr* sier: «Jeg og enhver kristen som er ortodoks i alle ting, vet at det vil bli en kjødets oppstandelse og *et tusen år i Jerusalem,* bygd, prydet og utvidet slik Esekiel, Jesaja og andre profeter har lovet.» Han henviser til Åpenbaringen. *Ireneus* har også overtatt den jødiske tanke fra synagogen om at verden vil bestå 7000 år, og at den siste verdensuken blir Tusenårsriket, som overgang til den evige salighet. Han deler det eskatologiske syn at i slutten av den sjette uke vil ondskapen på jorden toppe seg i Antikrist. Kristus vil åpenbare seg og overvinne alle sine fiender og utfri sitt folk. De hellige vil oppstå og Guds rike opprettes på jorden. I dette rike skal Jerusalem gjenreises, og fred og rettferdighet fylle verden. Også naturfornyelsen vil bryte fram. Etter de tusen år kommer så den endelige dom og det nye skaperverk. Slik ifølge Ireneus.

Den kirkehistoriske tolkning

Det er først med *Origenes* og hans spiritualiserende teologi at denne realistiske forståelse av Tusenårsriket begynner å oppløses. *Augustin* (i begynnelsen av 400-tallet) blir opphav til den såkalte *kirkehistoriske* forståelse. Tusenårsriket faller etter dette syn sammen med *kirkens tid* fra pinse til gjenkomsten. Den første oppstandelse tolkes som en *åndelig* oppstandelse. Den skjer ved Guds ord

når et menneske oppvekkes til livssamfunn med Kristus. Denne oppfatning er blitt den katolske kirkes offisielle lære. Den er blitt overtatt langt på vei både i den lutherske kirke og flere reformerte kirker.

Både Luther og Calvin delte den kirkehistoriske tolkning. Augustana 17 (det lutherske bekjennelsesskrift) forkaster dem som «sprer enkelte jødiske meninger om at før de dødes oppstandelse, skal de hellige og gudfryktige ha et verdslig rike og alle ugudelige være undertvunget». Denne forkastelse har lenge gjort den lutherske kirke reservert og lite åpen for hva Guds ord sier om denne eskatologiske epoke. Bekjennelsens utsagn er bestemt av reformasjonstidens kamp mot *svermeriske* retninger og trenger ikke ramme den bibelske lære. Læren om Tusenårsriket fikk imidlertid ny aktualitet under *pietismens* fornyelse av Bibelens endetidshåp. Mange konservative lutherske teologer og særlig «biblistiske» fromhetsretninger fastholder i dag Åpenbaringens Tusenårsrike. Særlig i amerikansk «evangelikal» teologi har Tusenårsriket en sterk og integrert plass. Her hjemme har *Hallesby* forfektet læren om Tusenårsriket. Vi følger i denne bok med takknemlighet hovedlinjene i hans syn. Vi er overbevist om at læren om Tusenårsriket står overfor en fornyelse etter lenge å ha vært fortiet i bibelforskning og forkynnelse her hjemme.

Den *kirkehistoriske* forståelse av Tusenårsriket er etter alle sunne normer for bibelfortolkning uholdbar. Det er ikke mulig å komme til rette med den tolkning at den *første* oppstandelse skal være en *åndelig* levendegjørelse. De som «blir levende igjen», er de kristne martyrer, kristne som er «halshogd», fordi de holdt fast på Jesu vitnesbyrd og bl.a. ikke hadde tilbedt Antikrist eller tatt hans merke. Her er ikke tale om mennesker som blir vekket opp til troen, men som bokstavelig talt har mistet hodet for sin tro! Det er i høyeste grad tale om en *legemlig* oppstandelse. Åp 20,4.

Det avgjørende som preger Tusenårsriket, er sagt ved at *Satan bindes, så han ikke lenger skal forføre folkene.* v. 2-3. Vi har sett at hedningeverdenens frelse står i sentrum av det kristne håp.

At Satan har vært bundet i løpet av kirkens historie er det også underlig at noen kan hevde. Vi har nettopp i kirkens tid sett at han har *trappet opp sin innflytelse!* Misjonen har i sin kamp for å grunnlegge Jesu Kristi kirke midt i hans doméne, blitt møtt med den bitreste motstand og gjør det fremdeles. *Han har så visst ikke sluttet å forføre folkene eller mistet sitt grep på dem!*

De store verdensreligionene har ennå ikke begynt å gå i oppløsning, slik det er lovet. Folkene strømmer ikke til den messianske frelse som løftene lover, men vi hogger «den lille flokk» ut av hedenskapets harde fjell, én for én og med mye strev og møye! Vi nevner muhammedanismens framvekst i kirkens tid. Den har i dag 800 mill. tilhengere.

Det som sterkest taler mot den kirkehistoriske tolkning, er at kirkens egen historie er full av *forførelse.* Kirken står i seierens og kraftens tegn, men også i

frafallets og svakhetens tegn. Israel fikk den harde dom at det hadde vanæret Guds navn blant folkene. Esek 36,21. Det må i enda sterkere grad sies om «storkirken», slik den har dominert kirkebildet helt fra den tidlige middelalder. Den har vært preget av den forførelse som kompromisset mellom verdslig og åndelig makt betyr. Det er med stort vemod en ser at reformasjonskirkene regnet den store organiserte kirke som «den store skjøge». Men frafallet fra den apostoliske læresannhet og oppløsningen av kirken som en eskatologisk størrelse, har dessverre skjedd med stor styrke også i lutherske og reformerte kirker!

Likesom bare en *rest* av Israel vandret på Guds veger og ble til ære for Hans navn, slik er det også når det gjelder kristenheten. Israels frafallshistorie har gjentatt seg i den.

Når Satan «bindes» og «kastes» i avgrunnen, må det være uttrykk for at det virkelig inntrer en ny etappe i Guds rikes historie med nye frelsesmuligheter for menneskeheten. Bladet skal snu seg for rikets frambrudd. Det er Jesu Kristi gjenkomst i «kraft og herlighet», som blir *det store vendepunkt.*

Når han kommer, så skal han overta verdensstyret. Hans mektige forløsningsgjerninger skal innlede en frelsestid da det ryddes opp i vår lovløse og lidende verden. Folkene skal gå inn i det frelseslys, som Gud ved sin Messias lar skinne ut til folkene. Jes 60,1–3.

Urkristendommens syn

Vi må stille følgende spørsmål: Hvis det var urkristendommens syn at Jesu gjenkomst betydde at alle frelsesmuligheter for verden var til ende, hvordan kan man da forstå deres intense lengsel etter hans *snare* gjenkomst? Skulle Guds rikes fullendelse bare høste inn en liten rest av Israel og de små menigheter i det store folkehav, som apostlene hadde vunnet ved sin korte misjonsvirksomhet? Hva slags *verdensforløser* ville det være? Hvor ville det da bli av de veldige forventningene til den messianske frelse som profetløftene er fulle av? (Les disse løfter om igjen, slik de er løftet fram foran!) *Det var disse løfter som Jesus og apostlene levde i!*

Vi vet også at hele NT lærer at det ikke er frelse for folkene utenom Jesus og hans død og oppstandelse. Apg 4,12. Hedningefolkene har ingen egen veg til frelse ved den *naturlige* åpenbaring.

Når det gjelder dimensjonene i Jesu frelsesverk slik Paulus utfolder dem, særlig i Rom 5,14–21, så taler også dette for at det må bli en slik frelsestid for verden som Tusenårsriket forutsetter. Adam og Kristus sammenlignes her. «Likesom én manns fall ble til fordømmelse for alle mennesker, så fører én manns rettferdige gjerning til frifinnelse og liv for alle.» Rom 5,18. Paulus forkynner med styrke de omfattende virkninger det skal bli av Kristi gjerning. De kan bli like omfattende som Adams negative, dersom de «tar imot Guds store

nåde og rettferdighetens gave». Rom 5,17. Men det kan ikke skje, ifølge Paulus, uten at menneskene på historiens arena får høre evangeliet. Rom 10,12–17. Vi mener Rom 5 blir den rene tankelek dersom det ikke kom en frelsestid til å innhente noe av det store forsprang Adams fall har fått i forhold til den messianske forløsning. Et slikt forsprang kunne ikke tenkes innhentet før Paulus døde!

Vi tror altså at urkristendommen ikke ventet at Jesus skulle komme igjen for å bringe nådetiden til opphør, men for å *opptrappe* den. De ventet ikke nådetidens opphør, men dens rikere frambrudd ved Jesu gjenkomst! Jesus måtte snarest mulig komme igjen for å frelse verden. Dommen han skulle fullbyrde, var i første omgang konsentrert om de makter som holdt verden i dens forførende og destruktive fangenskap. Urkristendommen hadde store tanker ut fra GTs messianske profetier om Jesu Kristi universelle kongevelde. *Vi tror det har skjedd en veldig forkortning av det urkristne håp ved at Kristi gjenkomst til maktovertagelse av verden og Dommedag senere er blitt koplet sammen.*

Tusenårsriket åpner for en ny, rik frelsestid for folkene

Ved Jesu ankomst begynner en ny frelsesepoke. I den skal «hedningenes fylde» gå inn, den som «førstegrøden» har varslet. Da skal den korsfestede se den store frukt av sin lidelse.

Etter sin gjenkomst skal Jesus «herske som konge inntil Gud har lagt alle fiender under hans føtter», sier Paulus i 1 Kor 15,24–25. Da først skal han overgi riket til sin Far. Da vil han overgi Ham «hedningens *fylde*». Og Gud skal bli alt i alle. Riksfullendelsen bryter fram.

Alle som overlever Messiasveene og den antikristelige trengsel, går altså inn i en ny historie med Guds rike. Dette tror vi var apostelkirkens syn.

Etter dette kan vi vente oss en ny rik misjonstid i Tusenårsriket. Hallesby sier: «Jeg finner det helt berettiget når man fra gammel tid har sett fram til Tusenårsriket som den store misjonstid, ja, den egentlige misjonstid på jord. Tusenårsriket skal gi oss glede og mot når vi både her hjemme og der ute synes at evangeliet ikke bærer frukt i forhold til de livskrefter som bor i det.»

Etablerer Kristus seg med sin forløste menighet på jorden?

Tusenårsriket vekker mange spørsmål som det er vanskelig å besvare. Vi bør derfor være forsiktige med å uttale oss om dem med stor sikkerhet.

Når det gjelder Guds ords vitnesbyrd om at Jesu ankomst (parousia) skal være en *åpenbaring* (apokálypsis), så taler alt for at den skal være *synlig for alle*. Matt 24,30. «Hvert øye skal se ham, også de som har gjennomboret ham (jødene) og alle jordens folk skal bryte ut i klagerop over ham. Ja, sannelig, amen!» Åp 1,7. Denne ankomst må vi vel tenke oss som en *forbigående* tilsynekomst (epifaneia).

Det sies ikke noen steder at Kristus kommer i Tusenårsriket for å etablere sitt nærvær på jorden. Det skal først skje ved riksfullendelsen. Åp 22,3. Men det vil bli åpenbart for hele verden at Jesus virkelig er innsatt som Herre og Messias, og som sådan tar verdensherredømmet. For de som forlengst står under hans kongevelde, vil hans tilsynekomst utløse jubel og hyllest. Hos jødene og hedningene som ikke har anerkjent ham, utløses «klagerop over ham». Uttrykket står for fortvilelse og sorg. Jødene får se at de har forkastet og miskjent sin Messias. Og de vantro hedninger får se at de står under hans dom.

Jesu gjenkomst vil vel ikke umiddelbart føre til omvendelse. Den frelsende tro skapes vel også i Tusenårsriket ved forkynnelsen av lov og evangelium fulgt av Den Hellige Ånd. Men Kristi åpenbaring vil sikkert *forberede* verdensvekkelsen og folkenes nye holdning til Guds Messias. Gud vil mektig *rettferdiggjøre* sin Sønn for all jorden.

Det sies heller ikke at de troende, som får del i den første oppstandelse, skal etablere seg på jorden. De skal gjøre sin tjeneste for folkene i det *himmelske* tempel.

Det er de som hevder at Kristus og hans *herliggjorte* menighet etablerer seg på jorden i et *herliggjort* Jerusalem. Åp 14,1. Men vi må avvise det som en *umulig* tanke at en *herliggjort og forløst* del av slekten, kan leve side om side med en *dødelig* og *uforløst*. Det strider mot oppstandelseslivets egenart at det kan leves ut vedvarende i denne tidsalder. Og det strider mot selve *tros*livets vesen at frelsesvirkeligheten blir gjenstand for en varig *beskuelse*. 2 Kor 5,7.

At de som får del i den første oppstandelse synes å være i himmelen, skal vi straks se på ved en drøfting av den vakre visjon av den store hvite flokk. Åp 7,9–16.

At denne forløste menighet skal herske med Kristus over verden *fra himmelen*, synes kanskje underlig. Ved nærmere ettertanke er ikke dette så vanskelig å forestille seg. Likesom Kristus etter sin oppstandelse kom inn i et dypere og altomfattende forhold til verden ved å få sitt nye oppstandelseslegeme, slik er det også med de troende som oppstår.

Akkurat som denne verdens fyrste og hans åndehær nå utøver sin onde innflytelse fra «himmelrommet», Ef 2,2; 6,12, så vil, etter at disse makter er bundet i avgrunnen, Kristus og den forløste menighet kunne utøve sin uhindrede innflytelse fra himmelen. *Det er nå skapt mulighet for at alle gode makter i det høye kan gripe styrende inn i verdens liv.* Vi siterer igjen Hallesby: «Fra pinse til Kristi gjenkomst sikter nyskapelsen på menighetens vekst og modning for det helt nye samfunn og samarbeid med Herren som innledes ved gjenkomsten gjennom en ny skaperakt: oppstandelsen og forvandlingen.» Vi har foran pekt på hvor sentral denne tanken er i NT at menigheten skal herske med Kristus (fra himmelen) og fortsette sin prestetjeneste for folkene i høyere potens etter sin oppstandelse.

Den menighet som vokser fram med eksplosiv kraft på jorden ut fra det nyfrelste Israel, skal stå under innflytelse og ledelse av menigheten i himmelen. Nå er tiden kommet da vi med rette taler om *samfunnet mellom menigheten i himmelen og på jorden!* Først etter den første oppstandelse blir overhodet den himmelske menighet til.

Er forventningen om Tusenårsriket et stykke herlighetsteologi?

Mange avviser tanken om et slikt mellomrike hvor Guds rike kommer i kraft innenfor denne tidsalders ramme, fordi de mener det er et stykke *«herlighetsteologi»*.

Til dette må vi si at denne herlighetsside ved Guds rike er *dyrt* vunnet! Det er tydelig at Kristus først ved å dra sin kirke inn i sitt *lidelsessamfunn*, har skapt denne nye mulighet for rikets seierrike framvekst i verden. *Jesus arbeider sitt rike fram gjennom en kirke som han likedanner med sin skjebne.* Kristi skjebne er forbilledlig for hans kirke. Det som er *hodets* skjebne, blir hele *kroppens* skjebne. Gud fører sin kirke gjennom korsets vei til herligheten. Fil 3,10; 1 Pet 2,21; Joh 21,19, 1 Tess 2,14–15.

Den menighet som frelses ved Kristi gjenkomst, er en menighet som med sin herliggjørelse baner vei for rikets kraftframbrudd i den nye jordiske menighet. Når det nå løsner fra Satans jerngrep, så er det fordi det er sådd en sæd, som etter hvetekornets lov har løfter om en rik frukt. Joh 12,24.

La oss ikke være for snare til å rope om herlighetsteologi når Guds ord forteller om *kirkevekst vunnet ved martyrkirkens blod!*

Det er til den kirke som ble døpt med den samme dåp som sin Herre, og som drakk den kalk han rakte den, at Åpenbaringsboken forkynner at de ikke forgjeves har ofret sitt liv. Tusenårsriket kommer jo ikke før martyrenes tall er fullt. Tror vi ikke lenger på kraften i martyrenes blod? Tror vi ikke lenger at martyrene seirer over sine motstandere? «De myrdede Kristusbekjennere betyr en maktfaktor i historien, som det ikke er mulig å slette ut av historien.» (E. Stauffer). Vi må ikke glemme at de som står opp med Kristus og nå med ham skal herske, er alle de sanne troende (med apostlene i spissen!) som gav sitt liv og sine krefter for riksgrunnleggelsen!

Hvordan kirken kan gå videre på jorden etter Kristi gjenkomst når menigheten bortrykkes, sier Guds ord ikke noe om. Det forutsettes bare at den sæd som er sådd, bryter fram med *mye* frukt. Det forutsettes at Israel gjennom det kompleks av begivenheter som vil skje, og som vil gjennomryste hele menneskeheten, kommer frelst ut av det hele, som et gjenfødt og Kristus-troende folk. Sak 12,10f. Det må vel tenkes som en veldig *pinsedag*, som først døper Israel i Ånden

og så utover i Tusenårsrikets tid døper folkeslagene i Ånden. Sef 3,9. Vi tror som sagt at Israel skal bli de nye bannerførere for evangeliet. Vi skal enda en gang erfare at frelsen kommer fra jødene.

Alle mennesker forutsettes ikke å bli kristne selv om verden kristianiseres. Derfor kan ikke Kristus bare herske med sitt *frelsesepter.* Han må også styre mange med *«jernstav»*, dvs. med makt. Alle blir ikke hans hengivne troende. Åp 12,5; 2,27; Sal 2,9. Som det er noe *mysteriøst* over Satans binding, så er det også noe *mysteriøst* over Satans korte *løslatelse* ved denne riksepokes ende. «Når de tusen år er til ende, skal Satan slippes løs fra sitt fengsel.» Åp 20,7–10. Hans forførende makt over folkene skal til slutt samle opp den del av menneskeheten som ikke heller i Tusenårsriket har villet stå under Guds kongevelde.

Det er «Gog og Magog» (folkestørrelser vi kjenner fra Esekiels store endetidsprofeti i kap. 38–39), som leder an i det store *sluttoppgjøret.* Det ender med deres totale undergang og at Satan kastes i helvetet.

«De drog opp på jordens høyslette og omringet de helliges leir og den elskede by (Jerusalem)», verdens religiøse sentrum. Åp 20,9. Vi hører at Gud selv roper fram Gog, storfyrste av Mesjek og Tubal til tjeneste for sine planer. «Det skal skje i de siste dager, da fører jeg deg mot mitt land, for at folkeslagene skal lære meg å kjenne når de blir vitne til at jeg åpenbarer min hellighet på deg, Gog.» Esek 38,16.

Gud tar Gog opp i sine planer. Denne storfyrste har sine egne onde planer og sier: «Jeg vil dra opp mot et land med åpne byer, gå mot fredelige folk som bor trygt. De bor alle på steder som er uten murer og verken har bommer eller porter.» Esek 38,11. Det er opp til det folk som «bor ved jordens navle», storfyrsten drar med sin hær. Vi ser at det hersker *fred*stilstander. Israel er uten forsvar, har åpne byer og ingen krigsvåpen. Og slik har det vært *lenge,* for Gud sier om dem: «Når *lang tid* er gått, skal du kalles til tjeneste. Og når *årene er omme,* skal du komme til et land som er bygd opp igjen etter krig og herjing, og hvor folket er ført sammen fra mange folkeslag til Israels fjell, som lenge lå øde. De ble hentet hjem fra folkene, og nå bor de trygt.» Esek 38,8. – Det er tydelig at denne profeti går på en *fjern framtid.* Det er tale om et angrep på Israel lenge etter Israels gjenreisning. Det har i lang tid bodd trygt. Freds og rettferdighetstilstander har hersket.

Hensikten med det siste oppgjør på historiens arena er dette: «Slik åpenbarer jeg min storhet og hellighet og gir meg til kjenne for øynene på mange folkeslag. Da skal de sanne at jeg er Herren.» Esek 38,23. Denne åpenbaring blir en maktåpenbaring til den *endelige* avvikling av Satans innflytelse i verden. Alle frelsesmuligheter for slekten er nå oppbrukt. Verdensdommen fullbyrder seg. «Jord og himmel svant bort for hans åsyn og var ikke lenger til.» Åp 20,11. Neste visjon viser oss dommedagsscenen, der alle står for «den hvite trone». Åp 20,12ff. Etter dommen kommer riksfullendelsen kap. 21–22. Vi tar for oss disse kapitler til sist i denne boken.

Noen refleksjoner

Det blir en ny reisning over det kristne håp når det skapes rom for en mektig åpenbaring av kristendommens frelsesmakt *før* riksfullendelsen. Vi er en kirke som ikke bare venter at Jesus skal komme igjen for å *avblåse* verdensforløpet og redde sine få troende over i den kommende tidsalder.

Kirken har et håp for *menneskeheten!* Det betyr at den har en Herre ved Guds høyre side som kommer igjen for å herske mellom oss og *rettferdiggjøre for alle sin Far, som den gode himmelens og jordens skaper.* Han skal styre verden inn under Hans gode skapervilje og hente oss tilbake til Hans velsignelsesrike samfunn. Han skal «skifte rett for folkene», slik at de som nå lever i håpløshet og fornedrelse, skal få sin rett. Marias lovsang skal bli oppfylt: «Han gjorde storverk med sin sterke arm, han spredte dem som gikk med hovmodstanker, og støtte herskere ned fra tronen, men de små opphøyet han. Han mettet de sultne med gode gaver, men sendte de rike tomhendte bort.» Luk 1,51–53.

Det er vanskelig nærmere å bestemme i hvilken fylde endetidsløftene kan tenkes bli oppfylt i det messianske mellomriket. *GT selv skiller jo ikke mellom riket slik det kommer i den gamle og den nye tidsalder.* Det markante skillet mellom tidsaldrene kommer jo først inn i Israels tro etter at oppstandelseshåpet brøt igjennom. *De gammeltestamentlige løfter om endetiden omfatter derfor både den relative og endelige forløsning.* Men det er rimelig at vi kan overføre mange av de gammeltestamentlige løfter allerede på Tusenårsriket, ifølge Hallesby. De vil få en *begynnende* oppfyllelse. Vi så at både apokalyptikken, jødisk-rabbinske skrifter og oldkirken har sett det slik. (Vi minner om Justin Martyrs uttalelse!) Det er Kristi herrevelde som *fredsfyrste* og *rettferdighetens konge* som bryter fram. Det kommer en opptakt til den evige sabbatshvile for vår trette og krigsherjede verden. Folkene skal høstes inn i en stor fylde under Kristi velsignelsesrike regime. Profetier som Jes 2,1–4; 9,1-7; 11,1–5 for eksempel, synes å kunne bli oppfylt blant oss. Den salme som best kan leses til belysning av de nye tilstandene på jorden er vel Salme 72.

Tusenårsriket motiverer til *optimistisk* arbeid for Guds rike. Det gjør at vi med stor frimodighet kan *framskynde* Jesu gjenkomst. *Den betyr ikke bare dom, men først og fremst hans maktovertagelse* av verden. En tid da han skal få stor lønn for sin død for verdens synder. Den gir tro på at vår arme jord har foran seg en lys framtid med Kristus, som åpner for en stor innhøstning for det helt nye og gjenreiste skaperverket. «Nå har evangeliet fått de indre og ytre betingelser for å vise sine iboende krefter til å frelse og omskape individ, hjem og samfunn. Verden fylles av et stille, rikt og skjønt liv i Gud, etter kjærlighetens hellige lov, med sosial rettferdighet, mellomfolkelig fred og naturlivets blomstring.» (Hallesby).

Tanken om Tusenårsriket er ikke noe *fremmedelement* i det kristne håp.

Troen på dette mellomrike står som en nødvendig og uomgjengelig etappe på frelseshistoriens veg til sitt mål. Uten en slik etappe kunne ikke fullendelsen bli den store innhøstning av folkene, som endetidsløftene utlovet. Alt som sies om Guds kirkes situasjon i tiden *før* gjenkomsten, viser at den vil være en kirke «under korset», en kirke som vil være «den lille hjord». Luk 12,32. «Når Menneskesønnen kommer, vil han da finne troen på jorden?» Luk 18,8. Denne tid mellom himmelfarten og gjenkomsten er tiden for innsamlingen av «førstegrøden» av menneskeheten under sterk satanisk motstand. Først Jesu gjenkomst med hans maktovertagelse av verden, vil bringe den tid da «han skal herske som konge inntil Gud har lagt alle hans fiender under hans føtter». 1 Kor 15,25.

3 Verdensdommen

Vi har talt om at Gud virkeliggjør sitt kongevelde i verden ikke bare ved sin *forløsende* rettferdighet, men også ved sin *straffende* rettferdighet. Guds rike kan ikke settes igjennom i vår onde verden uten også gjennom *dom*. Mange vil ikke la seg vinne av Guds frelse. Derfor blir dommen ikke bare en *tuktende* dom, som gjennomgang til omvendelse, men også en *vredesdom* til fortapelse. Slik er det både i GT og NT. Læren om at alle mennesker til slutt skal bli frelst (apokatastasislæren), er uforenlig med de mange utsagn om den uopprettelige fortapelse.

A NT har ikke et nytt gudsbilde

Den tankegang har nedfelt seg hos mange at det bare er GTs gudsbilde som bærer den strenge dommers trekk. Her er Gud først og fremst *den vrede Gud*. Men i NT skal Gud være den *kjærlige og barmhjertige*. Jesus skal ha gitt oss et nytt gudsbilde.

Dette syn er så galt som det kan bli. Jesu Kristi Far er Abrahams, Isaks og Jakobs Gud og er ikke mindre en nådens og kjærlighetens Gud enn i NT! Det heter som *basisutsagn* om Gud i GT: «Herren er barmhjertig og nådig Gud, langmodig og rik på miskunn og sannhet! Han lar sin miskunn vare i tusen slektledd, han tilgir synd og skyld og brott.» 2 Mos 34,6–7. Det er rett at Guds vrede er et framtredende trekk i Israels gudsåpenbaring, men det skyldes at Guds folks historie står så sterkt i frafallets tegn. Israel utfordrer stadig Guds vredesdom ved sin ulydighet og utroskap i pakten med sin Gud.

Og ser vi på NT, så er ikke Guds vrede dempet ned i forhold til GT. Tvert imot! Jesus taler med mer rystende alvor om Guds vrede enn noen av domsprofetene. Guds vrede har ikke minst tilspisset seg i sin strenghet ved at den her først for alvor får full *eskatologisk tyngde og evighetsdimensjon* over seg.

Jesus har uttalt de veldige ord: «Vær ikke redde for dem som slår legemet i hjel, men siden ikke kan gjøre mer. Jeg vil vise dere hvem dere skal frykte: Frykt Ham som først kan slå i hjel og så har makt til å kaste i helvete. Ja, jeg sier dere. Det er Ham dere skal frykte.» Luk 12,4–5.

Vi har foran talt om de *historiske* vredesdommer som kommer over synden i sin alminnelighet. «Guds vredesdom åpenbarer seg fra himmelen over all ugudelighet og urett hos mennesker som holder sannheten nede i urett.» Rom 1,18. Gud har holdt mange *relative* dommedager gjennom historien. Jerusalems undergang er i NT eksempel på en slik. *Og endetidens historiske dommer skal bli en voldsom åpenbaring av Guds vrede.*

Men i NT er tanken om den *eskatologiske* dom, som GT også flere steder klart forkynner, brutt fram med full tyngde. Paulus advarer mot å samle seg «vrede på *vredens dag,* da «Gud skal lønne enhver etter det han har gjort». Rom 2,5–9.

Særlig framtredende er tanken om at Guds innbydelse til den messianske frelse, stiller alle inn for en siste *avgjørelse.* De som ikke lar seg redde ved Hans frelsestilbud, modnes for den eskatologiske dom. I Jesus sender Gud sitt avgjørende kall til sitt rike. Det gjelder å ikke ta anstøt av ham. Han er satt til oppreisning eller *fall,* Luk 2,34, til det uopprettelige fall for dem som snubler i vantro. Matt 21,44. Dommedagsvreden kalles i NT simpelthen «vreden». 1 Tess 1,10; Rom 5,9.

Guds vrede

Mange omtolker Guds vrede i sin iver etter å gi et annet bilde av Gud. «På intet område avviker dagens teologi og kristendomsforkynnelse fra Bibelens profetiske og apostoliske, som når det gjelder talen om Guds vrede. *Når det gjelder Guds vrede, viker de fleste av og blir bibelflyktige.*» (Emil Brunner). Den mest representative omtolkning i dag av Guds vrede, er den som den engelske teolog Dodd uttrykker slik: «Guds vrede er ikke uttrykk for Guds sinnelag mot mennesket, men bare et sinnbilde for en uunngåelig virkning i det moralske univers.» (Kommentar til Rom 1,17.) Han omtolker Guds vrede fra å være en vredesaffekt til å bli en domsvirkning ved selve synden. Til dette må vi si at synden rett nok er en destruktiv størrelse. Den bærer i seg dødelige virkninger, men dette er ikke det samme som Guds vrede i Bibelen. Guds ord vitner om at Gud på det mest personlige berøres og opprøres av vår synd. Hans vrede er en farlig virkelighet både som vredes*affekt* og vredes*effekt.* Vi henviser til hva vi foran under GT har sagt om dette.

Vi ser at Jesus også reagerer i vredesaffekt i møte med synden. Matt 21,12ff, Mark 10,14. Vreden er ikke noe mindreverdig ved det bibelske gudsbilde. Guds vrede er ikke som vår vrede belastet med synd, men en *hellig* vrede.

Vi *krenker* Gud personlig i vår synd. Synden skjer ikke bare mot nøytrale bud

og normer, men mot Guds *personlige livsvilje*. Derfor reagerer Gud i sitt indre («Gud har et hjerte!» Karl Barth) og aksjonerer utad mot synden. Bibelen har et uhyre personlig og dynamisk bilde av Gud. Vår konflikt med Gud er *en dødsfarlig personkonflikt*. Alt i Bibelen er gjennomsyret av en levende frykt for Guds vredes farlighet. Den har dødspotens i seg. «Det er forferdelig å falle i den levende Guds hender.» Hebr 10,31. *Vreden er ikke en streng form for Guds kjærlighet*. Den er ikke oppdragende tukt til frelse. *Tukt og vrede er to forskjellige ting i Bibelen*. Under Guds vrede *dør* vi! Under Guds tukt refses vi, slik at vi gjennom anger og tro ikke skal bli fordømt sammen med verden. 1 Kor 11,32.

Jesus vet at han som Menneskesønnen er verdens dommer. Matt 16,27; 26,64. Ved Jesus skal Gud dømme verden. «For han har fastsatt en dag da han skal dømme verden med rettferdighet og har til dette bestemt en mann.» Apg 17,31 (2 Kor 5,10). «Faderen dømmer ingen, men han har overgitt all dom til Sønnen.» Joh 5,22 (Apg 10,42; Matt 25,31ff, 2 Tess 1,7ff.) Når det også kan hete at vi skal framstilles for *Guds* domstol, Rom 14,10, så henger det sammen med at dommen i siste innstans er Guds. Jesus er dommer på Guds oppdrag og med Guds fullmakt.

B Dom etter gjerninger

Alle mennesker skal dømmes etter sine gjerninger. Menneskesønnen skal «gi enhver igjen etter det han har gjort». Matt 16,27. Det står egentlig i grunnteksten «etter enhvers *praksis*» (entall), som uttrykk for den *livskurs og livsholdning han har hatt*. Paulus gir et klart uttrykk for dette i Rom 2,6–16. «De som *utrettelig* gjør det gode og søker ære, herlighet og uforgjengelighet (hos Gud), skal få evig liv. Men de som *bare tenker på seg selv*, som *lar seg lede* av uretten og *er ulydige* mot sannheten, har vrede og harme i vente.» Gjerningene skal vitne *for* oss eller *mot* oss i dommen. 1 Pet 1,17; Matt 25,31ff, Jak 2,14ff. «Vi skal alle fram for Kristi domstol, for at hver og en skal få igjen det han har gjort i sitt liv i legemet, enten godt eller ondt.» 2 Kor 5,10.

Som i profetenes forkynnelse lærer også Jesus og apostlene at dommen *begynner med Guds hus*. «For nå er tiden kommet da dommen skal begynne, og den skal begynne med Guds eget folk.» 1 Pet 4,17. Gud dømmer «uten å gjøre forskjell». 1 Pet 1,17. «Vi skal *alle* fram for Guds domstol.» Rom 14,10 (resp. Kristi domstol 2 Kor 5,10). «Herren skal dømme sitt folk.» Hebr 10,30. Vi ser derfor at den første menighet formanes til å «arbeide på sin frelse *med frykt og beven*» i lys av den forestående dom. Fil 2,12. Se også 1 Pet 1,15ff; 4,17ff, Hebr 10,30–31; 12,28–29.

Det er viktig at det ikke tukles med de absolutte utsagn at Gud dømmer *uten personanseelse og etter gjerninger*. Det er ikke sjelden en møter en forkynnelse,

som hevder at de troende ikke skal møte for dommen. De hevder at dommen etter gjerninger ikke gjelder ubetinget. Det skal bare være de vantro som skal dømmes etter sine gjerninger, mens de troende ved troen på Jesus har lagt dommen bak seg. Med et slikt syn får vi ikke med oss alt Guds ord!

Av det skriftmateriale vi foran har ført fram, er det helt klart at også de troende skal fram for Kristi domstol og dømmes etter sine gjerninger. De som lærer annerledes, forsøker å støtte seg til to utsagn i Johannesevangeliet. Jesus sier: «Den som tror på ham, *blir ikke dømt*», Joh 3,18, og «den som hører mitt ord og tror på ham som har sendt meg, han har evig liv og *kommer ikke for dommen*». Joh 5,24. – Men disse ord må forståes i lys av fortsettelsen og for øvrig i lys av de helt klare ord om dommen. Det heter i fortsettelsen at «de som *har gjort det gode*, skal stå opp til livet, men de som *har gjort det onde*, skal stå opp til dom». Joh 5,29. Vi ser av dette ord at alles skjebne avgjøres etter det de har gjort, godt eller ondt. Også de *troende* siktes, og dersom de har «gjort det gode», kommer de ikke til *fordømmelsesdom*, men *frifinnelsesdom*.

Disse to utsagn vil ikke si at de troende ikke også må møte til dom, men at deres tro (hvis den har virket det gode i dem, 5,29), vil redde dem fra en *fordømmelsesdom*. Med stor styrke lærer Jesus ellers i Johannesevangeliet at troens samfunn med ham må føre til *frukt* (en ny lovoppfyllelse i kjærlighet), dersom vi ikke skal falle igjennom i dommen. Jesus sier at han er det gode vintre, som det gjelder å være en fruktbringende gren på. «Den som blir i meg og jeg i ham, *han bærer mye frukt*, men uten meg kan dere intet gjøre.» Joh 15,5. Men Jesus varsler dom over dem som i hans livssamfunn ikke har båret frukt. Det er en umulighet at det ikke skjer dersom troen er ekte. «Hver gren på meg som ikke bærer frukt, *tar Han bort*.» Joh. 15,2. «Den som ikke blir i meg, blir *kastet utenfor* som en gren og visner. Og grenene samles sammen og kastes på ilden, og de brenner.» Joh 15,6. Jesus mener helvedesilden.

Andre lærer at de troende vel skal møte til dom, men ikke til en dom som står om frelse eller fortapelse. De forsøker støtte seg til et ord av Paulus i 1 Kor 3,10–17. Her er tale om «å bli frelst som gjennom ild». v. 15. Man hevder dette sted viser at de troendes gjerninger ikke er *nødvendige* til frelse. Gjerningene skal bare avgjøre om de troende får del i en *nådelønn* (utover selve frelsen). Om gjerningene brenner opp, går vi likevel ikke fortapt. Det er bare nådelønnen som går tapt. Ved en slik tolkning kommer vi i kollisjon med det store skriftmaterialet som sier at når det gjelder dom etter gjerninger, står det nettopp om frelse eller fortapelse.

Dette skriftavsnittet hos Paulus handler om forkynnernes arbeid. Det er tale om kvaliteten av det de har bygd opp i sitt menighetsarbeid. «Det skal en gang vise seg hva slags arbeid hver enkelt har gjort.» 1 Kor 3,13. Det forutsettes at alle har bygd på Jesus som grunnvollen, men det går an å bygge videre med «gull og sølv og edelstener eller med tre, høy eller halm». Det er tale om å få lønn

(nådelønn) hvis det de har bygd opp, består dommedagens prøve i ild. Men dette må vi ikke blande sammen med nødvendigheten av det nye livet i dåpspaktens forsakelse og tro. Vårt arbeid for Gud i hans menighet skal også prøves på dommens dag. Mye som er gjort for å bygge Guds menighet, er dessverre ofte «høy og strå». Mye kirkearbeid har fått folk inn i kirkens aktiviteter, men har ikke vært av den kvalitet at det holder prøve i dommens ild. Frukten av vårt arbeid i menigheten kan brenne opp, men likevel kan vi selv bli frelst hvis gudsforholdet har vært rett.

Nødvendigheten av den nye lydighet

Særlig i *Matteus*evangeliet går det som en rød tråd gjennom alt at Jesu disipler er på vei til en endegyldig *siktelse* ved Jesu gjenkomst. I dommen skal Jesus skille ut av sitt rike alt uekte disippelskap. *Det skal prøves på vårt forhold til alt det han har befalt oss.* Matt 28,20. Vi har foran pekt på at Bergprekenen (Matt 5–7) er en sammenfatning av Jesu forkynnelse av Guds vilje for sine disipler. Det er tale om den *rettferdighet* (= rettskaffenhet) som hans disipler må bli preget av, for at de skal komme inn i det framtidige Guds rike. Matt 5,17–20. Det er tale om den nye *livs*rettferdighet som Guds rikes nyskapende krefter virker i oss. I slutten av Bergprekenen sier Jesus i klartekst: «Den som hører disse mine ord og gjør etter dem, han er lik en klok mann som bygde sitt hus på fjell.» Matt 7,24. Hans kristendom blir stående i dommen. 7,25. «Men den som hører disse mine ord og ikke gjør etter dem, han blir lik en uforstandig mann som bygde huset sitt på sand.» 7.26–27. Hans kristendom faller igjennom i dommen. Er det noe som er klart i Matteusevangeliet, så er det at *en ny lydighet mot Guds vilje* (mot lovens etiske krav, slik de er utlagt i Bergprekenen) må bekrefte det ekte disippelskap i dommen. «Ikke enhver som sier til meg: Herre, Herre! skal komme inn i himmelriket, men den som *gjør min himmelske Fars vilje.*» 7,21. Bergprekenen viser det ekte disippelskaps rette frukter.

I Jesu store lignelser dreier det seg om hvordan det vil gå til i *Guds rike* (blant gudsrikefolket!) ved Jesu gjenkomst. Det vil bli en alvorlig siktelse, der mange ikke holder mål. Det vil være som med en stor not som blir dradd i land med både god og dårlig fisk. Matt 13,47ff. På Guds rikes åker vil det vise seg at det vokser både ekte og uekte hvete. Matt 13,36 ff. Ved bryllupsfesten blir det kloke og dårlige jomfruer. Matt 25,1ff. Over alt er det spørsmål om *liv og død* som utgang av siktelsen, et *innenfor* eller *utenfor* det fullendte Guds rike.

Det er viktig at det alvor som Guds ord legger inn over sitt folk i møte med dommen ikke oppløses!

Stedfortredende lovoppfyllelse?

Vi deler Hallesbys syn i spørsmålet om den *stedfortredende lovoppfyllelse*. Han mener den ikke har noe grunnlag i Skriftens lære om Kristi verk. Jesus har ikke holdt loven i vårt sted, for at vi skulle erklæres rettferdige for Gud. Rettferdiggjørelsen er en *frikjennelse fra syndeskyld* på grunnlag av Kristi soning på Golgata. Rom 3,24–26; 5,8–11; Gal 3,13, Ef 1,7; Kol 1,14.

Jesu *stedfortredende strafflidelse for våre synder er rettferdiggjørelsens realgrunn og denne alene*. Jesus har vel levd fullkomment etter Guds vilje. Han måtte være syndfri for å kunne være et fullkomment offerlam, som kunne dø i vårt sted. Men det sies ikke noen steder i NT at han har oppfylt loven i vårt sted. Noen søker holdepunkt for denne lære i Rom 5,18–19. Her er det tale om at «én manns *rettferdige gjerning* fører til frifinnelse og liv for alle», og at «de mange skal stå som rettferdige *på grunn av den enes lydighet*». Men den gjerning og lydighet det her er tale om, er Jesu lydighet mot Guds viljes vei til korset for å sone våre synder. (Matt 3,15; 16,21–23; 26,39; Fil 2,8; Hebr 5,8; Joh 10,17–18.) Det viser også hele sammenhengen fra 5,8ff. «Vi er blitt rettferdige *ved Kristi blod*», v. 9, og blitt «forsonet med Gud *ved hans Sønns død*». v. 10.

Ved å lære Kristi stedfortredende lovoppfyllelse, tolker vi egentlig hele evangeliet i *lovrettferdighetens ramme*. Vi forutsetter at vi skal rettferdiggjøre oss for Gud ved en fullkommen lovoppfyllelse. Men da vi ikke makter dette på grunn av synden, så sender Gud Jesus og lar ham oppfylle loven i vårt sted. Ved tilregnelse av *hans* lovoppfyllelse, står vi så fullkomne for Gud, som de som positivt har oppfylt alle Guds krav. Men dette er fremmede tanker for Bibelen.

Evangeliet om rettferdiggjørelsen skal ikke tolkes i *lov*rettferdighetens ramme. Da tolker vi den ut fra fariseernes fundamentale vranglære, som forutsetter at mennesket skal rettferdiggjøre seg selv for Gud ved de gjerninger som loven krever.

Nei, evangeliet om «Guds rettferdighet» (Rom 1,17; 3,21; 10,3; Fil 3,9) er et evangelium om at Gud rettferdiggjør *ugudelige* og *syndere*, uforskyldt av nåde ved *forsoningen* i Kristus Jesus. Han rettferdiggjør oss i kraft av Kristi soning for synden. 2 Kor 5,21.

Som frikjent fra syndeskyld, tar han oss inn i sitt nyskapende samfunn. Han *gjenføder* oss ved Den Hellige Ånd og begynner en *helliggjørende prosess* i vårt liv. Han fornyer hjerte og sinn til en ny lydighet i sin vilje. Han gjør oss til tjenere for rettferdigheten. Rom 6,17ff. «Guds rettferdighet» er, som vi så i GT, en nyskapende makt.

Grepet av Guds frelsende rettferdighet begynner en dødelse av «kjødet» og en ny «vandring i Ånden» etter Guds vilje. På Kristi dag skal alle de troendes *dåpsintegritet* prøves. Vi er døpt til å dø med ham bort fra synden og til å oppstå med ham i et nytt liv. Rom 6,1ff. Det er ektheten av dette døds- og livssamfunnet

med Herren Jesus som skal prøves. «Uten helliggjørelse skal ingen se Herren.» Hebr 12,14.

Dommen etter gjerninger og rettferdiggjørelsen av tro

Dommen etter gjerninger anfekter ikke læren om rettferdiggjørelsen av tro, men bekrefter den. Trosrettferdigheten er motsetningen til lovrettferdigheten. Trosrettferdigheten er den rettferdighet som holder seg til Guds rettferdighet, dvs. til det at hele frelsen kommer fra Gud som en nådegave. Bare på *tros*rettferdighetens vei kan vi arve Guds rike og bli stående på dommedag. Rettferdigjgørelse ved tro står vel i radikal motsetning til *lov*gjerninger, men ikke i motsetning til *gode* gjerninger. Det nye troens liv fører til at vi som troende jager etter helliggjørelse. Det er vel ikke de gode gjerninger (troens og Åndens frukt) som rettferdiggjør oss i dommen, men de rettferdiggjør troen som ekte. «Gud rettferdiggjør på Dommedag sitt eget verk.» (Sverre Aalen.) For trosrettferdigheten er også helliggjørelsen Guds verk.

Til 1 Pet 1,17, som lærer så klart at også de kristne skal dømmes etter sine gjerninger, sier Luther: «Hva vi har lært at troen alene rettferdiggjør, er uten tvil rett, siden det er så klart ut av Skriften at man ikke kan skjule det. At nå apostelen her sier at Gud dømmer etter gjerninger, er også sant. Men derfor skal vi holde det for visst at hvor troen ikke er, der kan det heller ikke være gode gjerninger. Og motsatt: Der hvor det ikke er gode gjerninger, der kan det heller ikke være tro. – Derfor står troen og gode gjerninger sammen, for i dem sammenfattes hele den kristne tro. *Som du lever, slik vil det gå deg, etter det vil Gud dømme.* Derfor om Gud vil dømme etter gjerninger, så blir det dog sant at gjerningene bare er troens frukter, av hvilke man kan se om det er tro eller vantro.»

Dette forhold mellom tro og gjerninger er kristenlivets uopphevelige *spenning!* Den blir ofte opphevet ved læren om «den stedfortredende lovoppfyllelse».

Fordi denne spenning er der, så formanes de troende til å arbeide på sin frelse «med *frykt og beven*», Fil 2,12, til å jage etter å stå «uklanderlige i hellighet for vår Gud og Far, når vår Herre Jesus kommer med alle sine hellige». 1 Tess 3,13 (5,23; Fil 1,10; Kol 1,22; Åp 19,8; 1 Kor 1,8).

Paktstroskapen

Det er viktig å gi akt på at det aldri er snakk om *etisk fullkommenhet* i dommen for å bestå prøven. Å finnes «rene og uten feil», Fil 1,10, eller «uklanderlige», skal forstås ut fra Bibelens egen tale om dette. Det er tale om å være dette i *«paktstroskapen». Vi må finnes som de som lever i troskap mot dåpspaktens premisser for livet med Gud.* Å være ulastelig og hel i pakten betyr at vi lever i

«forsakelse og tro», som er dåpspaktens livsrytme. Det betyr at vi lever *i daglig anger og bot,* i stadig forsakelse av vår onde naturs lyster og begjæringer og dåpens forpliktelser til å holde alt det Jesus har befalt oss (Guds vilje og bud.) De som lever i *åpenbare* synder, skal ikke arve Guds rike. Gal 5,19–21; 1 Kor 6,9f. Det gjelder å finnes som de som har vandret *i lyset* og frasagt seg samfunn med djevelen, alle hans gjerninger og alt hans vesen. Det er å merke seg at *boten* er dette samfunns fremste kjennetegn. Det er ikke tale om noen *perfeksjonisme,* men *paktstroskap.* Gud krever ikke etisk fullkommenhet av sitt folk på den store dag, men at det *disippelskap* som dåpen er inngang til, har realisert seg i *etterfølgelse* av Jesus. Den som ikke har tatt sitt kors opp og fulgt Jesus (det vil si i hans følge levd i forsakelse av selvlivet og i gode gjerninger), er ham ikke verd. Matt 10,38; 16,24.

Antinomismens fare

De bibelske sannheter vi her har pekt på, må fornyes i norsk kristendomsforståelse, da den er dypt infisert av en *antinomistisk* surdeig. Antinomismen er den lære at de troende ikke er absolutt forpliktet på Guds vilje og derfor heller ikke skal dømmes etter sine gjerninger. Antinomistene lærer falskt om de troendes frihet fra loven. Guds ord lærer vel at alle *lov*gjerninger er under Guds dom og ikke kan være grunn til å bygge opp noen rettferdighet for Gud. Gal 2,16; 3,21. (Lovgjerninger er de gjerninger som det naturlige og ugjenfødte menneske gjør i den hensikt å fortjene seg frelse. Rom 10,3.) Men om Guds ord forbyr *lov*gjerninger, så formaner det intenst dem som lever troens nye liv til å gjøre *gode* gjerninger. (Gal 6,10; Ef 2,10; Tit 2,14; 3,14.) Og alt Guds ord sier at uten den nye lydighet, så er trosforholdet uekte og dømt til undergang. (Jak 2,17. 20.26.) *For Gud «gjelder bare tro, virksom i kjærlighet».* Gal 5,6. Nettopp i det brevet som har rettferdiggjørelsen av tro som hovedtema, finner vi dette ordet. Også den lutherske bekjennelse lærer klart om nødvendigheten av den nye lydighet. (Augustana art. 6.) Den er troens naturlige frukt.

C Dommen ved Jesu gjenkomst

Vi har foran forsøkt å vise at oppstandelsen kommer i to etapper. Slik vil det derfor også bli med dommen.

Vi har sett at dommen begynner med Guds hus. Når Jesus kommer igjen, skjer det en *foregrepet dommedag* for Guds folk, idet dette siktes og det skjer en adskillelse. Dommen må tenkes skje i og med selve den *adskillelse* som bortrykkelsen betyr. De som Herren Jesus kjennes ved som sine (både av de døde og levende troende), opplever sin *endegyldige rettferdiggjørelse.* 1 Kor 4,4–5. De får del i Kristi herlighetslegeme og kalles til en høyere tjeneste med

Kristus i hans kongevelde som bryter fram (i Tusenårsriket). De får sin eskatologiske frifinnelsesdom *før* den store Dommedagen. «Over dem har den annen død (den evige død) ingen makt. De skal være Guds og Kristi prester og herske med ham i tusen år.» Åp 20,6. De skal «være sammen med Herren for alltid». 1 Tess 4,17.

Den del av menigheten (avdøde og levende) som ikke får del i den første oppstandelse, vil komme til dommen først på Dommedag. De troende som lever og ikke blir med Herren, går med den øvrige del av menneskeheten inn i den *historiske* dom, som nå kommer over hele det antikristelige rike. Først på Dommedag etter Tusenårsriket kommer alle til den *eskatologiske* dom.

Noen spør om det er håp for de troende som blir tilbake ved Herrens gjenkomst. – I lys av alle de mange ord om å våke og være rede, synes dette være lite sannsynlig. «De som var ferdige, gikk sammen med ham inn til bryllupet og døren ble stengt.» Matt 25,10. (Matt 25, 11–13. sml. Luk 13,24–25).

Den historiske dom som vil gå over verden ved Jesu gjenkomst, er stor og omfattende. Den vil vel ramme først og fremst de deler av verden som har hatt en historie med kristendommen, men forherdet seg mot sannheten i evangeliet. Åpenbaringen antyder at «en tredjepart av menneskene ble drept av disse plagene» som Messiasveene utløser. Åp 9,18.

Verden skal renses for den del av menneskeheten som først og fremst er preget av lovløshet og ugudelighet. (Rom 1,18ff. 2,9; Åp 17,5, 18,10.20; 19,20). Herren Jesus skal «ødelegge dem som ødelegger jorden». Åp 11,18c.

De deler av menneskeheten som overlever den store verdenshistoriske dom som Jesu gjenkomst forårsaker, vil erfare en mektig gjenreisning av folke- og naturlivet etter de ødeleggelser som messiasveene har ført med seg. Gud skal snu bladet og Tusenårsrikets velsignelser bryte inn. («I de dager vil jeg åpne de himmelske forrådskamre med velsignelse for å sende dem over jorden, over menneskebarnenes gjerning og arbeid.» 1 Enok 11,1.)

Dommen for den hvite trone

Først etter Tusenårsriket kommer så den store Dommedagen. «Det er et menneskenes lodd å dø én gang og siden komme for dommen.» Hebr 9,27. Åpenbaringsboken skildrer dommedagsscenen i Åp 20,11–15. Her hører vi at alle dømmes etter «det som stod skrevet i bøkene, etter sine gjerninger».

Det er ikke bare Faderen, men også Sønnen som holder den store endetidsdommen. At alle skal stilles for *Guds hvite trone* og *Kristi domstol* (2 Kor 5,10) er én og samme sak. Gud er den store dommer, som delegerer dommen til sin Sønn. Joh 5,27.

Dommedagen er dagen da «Gud ved Jesus Kristus dømmer det som skjuler seg i menneskene». Rom 2,16. «Han skal bringe fram i lyset det som er skjult i

mørket, og avsløre alt menneskene har hatt i sinne. Da skal Gud gi enhver den ros han har fortjent.» 1 Kor 4,5.

Det blir nå en dom som både betyr rettferdiggjørelse til evig liv og fordømmelsesdom til evig fortapelse. Det forutsettes at mange er frelst i Tusenårsriket, så mange går ut til Livets oppstandelse. Ja, disse vil representere «hedningenes *fylde*». Alle som frelses på Dommedag, er innskrevet i Livets bok. Åp 20,12. Det er boken der alt Guds folk er innskrevet (2 Mos 32,32; Jes 4,3; Dan 12,1; Luk 10,20; Åp 13,8). Livets bok inneholder deres navn som blir frelst ved Lammet (Messias). Åp 13,8. Bare i kraft av Lammets frelsesgjerning finnes rettferdiggjørelse i dommen. Åp 21,27.

D Fortapelsen – den evige Dommedag

Jesus og apostlene forkynner entydig *en evig fortapelse*. Vi kan forstå deres forkynnelse bare ut fra profetenes utsagn om Guds vredesdommer og Herrens dag, slik vi har forsøkt å tale om dette under GT.

Fortapelsen er en uunngåelig konsekvens av Guds kongeveldes frambrudd. Gud får ikke sin frelsesvilje satt igjennom med alle mennesker. Mange kommer til å fastholde sin selvtektige vilje og vil ikke underordne seg under Guds kongevelde. Fortapelsen er et *straffested* (fengsel) for dem som ikke lar seg vinne av Guds forløsende kjærlighet i Kristus.

Betegnelsen for dette stedet er *Gehenna*, som vi oversetter med *helvete*. Gehenna er en gresk omskrivning av navnet på en dalsenkning utenfor Jerusalem. Jos 15,8. Her skjedde i kong Akas og Manasses tid de avskyelige ofringer av barn til avguden Molok, som vi ser profetene reagerer så voldsomt mot i 2 Kong 23,10 (Jer 7,31). Jeremias sier at dalen for framtiden skal kalles Drapsdalen, for der skal fienden slakte ned mange frafalne israelitter. (Jer 7,31ff.; 19,6–9). – I Jes 66,24 finner vi et utsagn som viser at Hinnomsdalen er på veg til å bli betegnelsen på det *eskatologiske* straffestedet. Først i apokalyptikken er helvetestanken blitt klart utformet. På Jesu tid var den evige straff i Gehenna en allmenn forestilling i jødedommen. Straffestedet er i NTs skrifter forlengst løst fra geografiske forestillinger. Men i apokalyptikken og senere i klassisk middelalder (hos Vergil og Dante) er det tenkt som et sted under jorden. I NT finner vi ikke slike forestillinger. Helvetet er bare tenkt som et sted *utenfor* Guds rikes nådessamfunn. Matt 22,13. Det er, som vi før har sagt, *vrangsiden av Guds rike*.

Jesus taler om helvete og kan kalle det for «ildovnen». (Matt 5,29–30; 18,9; 23,33; 13,42.50). Han henter disse betegnelsene fra GT (Sal 21,10; Mal 4,1; Jes 66,15 o.fl.). Ilden er heller ikke i Jesu utsagn å forstå bokstavelig, men er *sinnbilde på Guds vrede*. De som arresteres i sine synder, erfarer Gud som en «fortærende ild». Hebr 12,29.

Helvete – et fengsel

Helvete er for Jesus, likesom i GT, strengt *religiøs-etisk* bestemt. Det er et *fengsel,* der den hellige og rettferdige Gud fastholder alle dem som ikke vil underordne seg Hans kongevelde. «Helvete er en evig dommedag», sier Luther.

Dommedag betyr at Gud for alltid fjerner alt ondt fra jordens overflate. Etter «Herrens dag» skal Guds vilje skje på jorden like fullkomment som i himmelen. I et slikt aspekt står Dommedag i et *positivt* lys. Verden skal ikke i det uendelige bære sitt onde ansikt! Syndens historie på jorden skal få sin ende! «Det var for å gjøre ende på djevelens gjerninger at Guds Sønn åpenbarte seg.» 1 Joh 3,8.

Vi må holde fast på det *teosentriske* aspekt på helvete. Det er *Guds* straffested. Det er ikke, som noen forkynner, *Satans* residens og torturkammer. Dette er typiske hedenske forestillinger. Dantes inferno har hatt sine virkninger helt opp til vår tid hos folk som ikke kjenner sin Bibel. Fremdeles synes mange ikke å forbinde annet med helvete enn primitive tanker om et sted under jorden, der Satan og hans engler piner og torturerer de fortapte i fysisk ild. Andre forkynner at helvete blir så ondt fordi alle der får fritt leve ut sine lyster og får erfare syndens lønn. Dette er like ubibelsk.

Helvete er ikke Satans, men *Guds* straffested. Det er bestemt nettopp for Satan og hans engler, sier Jesus. Matt 25,41. At også mennesker kommer der, er en følge av at de er revet med i Satans opprør mot Guds kongevelde. Alle de fortapte er arrestert av Guds veldige arm. De får ikke lenger leve ut sine synder og lyster, men «bindes på hender og føtter». Matt 22,13. Dette siste er uttrykk for at Gud setter en stopper for fortsatt syndig utfoldelse.

Lovens Gud er de fortaptes nød

Vi har under GT sagt at det er Guds *nærhet,* som forårsaker de fortaptes nød og kvaler. Disse består nettopp i erfaringen av det *vanhellige* i forhold til *Den Hellige.* Det er derfor *samvittighetskvaler* de erfarer. Luther sier at helvetesstraffen er av samme art som den vi erfarer under *lovens straffefunksjon,* når den treffer samvittigheten og truer oss med Guds vrede. «Loven framkaller Guds vrede.» Rom 4,15. *Det er lovens Gud som er de fortaptes nød.* «Ildovnen er antent av Guds blotte, utålelige, åsyn.» (Luther).

Når det heter i 2 Tess 1,9: «Deres straff blir en evig fortapelse borte fra Herrens ansikt og fra Hans herlighet og makt», så er dette ikke *absolutt* å forstå som om de fortapte lever i et ateistisk tomrom hvor Gud ikke er. Meningen er at de er borte fra Guds *nådes*ansikt, slik det lyser fram i Hans *frelses*rike. Men de er *nær* Gud i hans *vredes*åpenbaring. De er falt, ikke *ut* av Guds hender!, men *«i*

den levende Guds hender», noe Guds ord sier er «forferdelig», hvis han fanger oss med hjemsøkende dom. Heb 10,30–31.

Det er i NT bare tale om Guds *straff* i entall. Det ord som brukes om de fortaptes nød, er *kolasis,* som betyr *straff.* Matt 25,46. Helveteskvalene synes å bestå i selve motsetningsforholdet til Gud. Det vil erfares uhyre pinefullt. Det vil de forskjellige utsagn om de fortaptes tilstand forsøke å uttrykke. («De gråter og skjærer tenner.» Matt 13,42.) NT er ytterst avholdende med å utmale de fortaptes tilstand. (Apokalyptikken kan utmale deres lidelser, men 4 Esra har et ord av nytestamentlig ånd: «Spør ikke mer vitebegjærlig om hvordan de fortapte pines, men spør om hvordan de rettferdige skal frelses, de hvem verden tilhører og for hvis skyld den er skapt.» 9,13. Det som ifølge Esra er klart, er dette: «Messias vil bebreide dem for deres ryggesløsheter, dra dem til ansvar for deres urett og foreholde dem deres lovbrudd.» 12,32. Sml. 2 Kor 5,10; Åp 20,12.)

Evig fortapelse?

Straffens *evighets*dimensjon er fortapelsens store anstøt for vår tanke. Den er i Bibelen ikke begrunnet i noen lære om sjelens udødelighet, men i selve *skaper-skapningsforholdets uoppløselighet.* Dommen får evighetsdimensjon ut fra den *evige* Gud som vi har å gjøre med i både dom og frelse. Vi må ikke oppgi tanken om menneskets «udødelighet», men fastholde den ut fra Guds ords tanker. Der er det det *gudsforhold* som vi er skapt i, som begrunner at vi aldri kan dø i den mening at vi opphører å eksistere. «Den med hvem Gud taler, det være seg i vrede eller nåde, han er visselig udødelig. Guds person, som da taler, viser at vi er slike skapninger med hvilke Gud vil tale i evighet på en udødelig måte.» (Luther.) Dommen får dimensjoner ut fra Hans dimensjoner som taler sitt domsord til oss. Det er den *evige* Guds nærvær som gir dommen dens evighetskarakter. *Som Guds nærvær i nåde gir umiddelbar visshet om evig liv, så gir Guds nærvær i vrede umiddelbar visshet om evig straff.* Det er en erfaring som vi gjør allerede her i tiden i møte med den evige Gud. «Når samvittigheten blir straffet og overvunnet, føler den straks intet annet enn at den er stilt overfor den *evige* fordømmelse.» (Luther.) Helvete er paradoksalt sagt «samfunn med Gud i atskillelsens element.» (Emmanuel Hirsch). I Salme 139 har vi sett hvordan Gud, som vår skaper, holder oss fast i sin dom, slik at det ikke finnes noen fluktmulighet, verken i tiden eller rommet.

NT har ikke noen *utslettelseslære.* I Matt 25,46 er evig liv og evig straff stilt umiddelbart overfor hverandre. Det er ikke mulig å la det ene bety noe annet enn det andre. Det er dem som her forsøker å oversette *aionios* med *endegyldig,* men det strander igjen på andre utsagn, som viser at domstilstanden nettopp tenkes å være uten ende. Matt 3,12; Åp 14,11.

Ingen utsagn i Bibelen er det så vanskelig å vise lydighet mot, som utsagnene

om at Gud fastholder syndere i en evig dom. Forholdet er vel det at vi bare kan tro disse utsagn ut fra mer eller mindre personlig erfaring av Guds vrede. I møte med Den Hellige Gud erfares umiddelbart Hans herrevelde over oss både i tiden og rommet. «Hvor skal jeg flykte fra ditt åsyn? – din høyre hånd holder meg fast!» Sal 139,7–10.

Guds vredesdom som ren *lov*åpenbaring, skaper også vrede i *subjektiv* mening. De fortapte kan derfor ikke gjøre bot. Bot kan bare skapes der evangeliet forkynnes. Men i helvete forkynnes ikke evangeliet. *Helvete som straffested forutsettes å bli til først etter oppstandelsen til dom.* Ingen er derfor ennå i fortapelsen, men bare i *Dødsriket.* Når det i Jak 3,6 heter at den ustyrlige tunge «settes i brann av helvete», så må det forstås slik at de som ikke ved Guds nåde får den under kontroll, skal erfare at den etter dommen skal settes i brann av helvetesilden.

Når helvetesfrykten er så svak i dagens kirker, så kommer det av at frykten for den Hellige Gud er så svak. Vi er som troende i dag uten dypere erfaringer av Guds vrede fordi *lovens straffeembete er i forfall.* Gud er en Gud vi må lære både å *frykte* og *elske.* Jesus døper ikke bare med Den Hellige Ånd. Han skal også *døpe med ild,* dvs. dommedagsilden. Matt 3,12, 18,8, 25,41; Joh 15,6. Jesus kommer igjen «med flammende ild og fører straff over dem som ikke kjenner Gud». 2 Tess 1,8. Jesus er aktiv også i helvetesdommen. Paradoksalt er *Lammet* også åpenbarer av dommedagsvreden. Når han kommer, skal menneskene rope: «Skjul oss for Lammets vrede». Åp 6,16. Ingen har talt så klart og utfordrende som Jesus om fortapelsens alvor. Han skal kaste ut den ild som skal rense jorden for all dens urenhet: «Ild er jeg kommet for å kaste på jorden, hvor jeg ønsker at den alt var tent!» Luk 12,49. Han er den som kaster de fortapte i det evige gjeldsfengsel. Matt 13,40–42.

Fortapelsen kalles i Åpenbaringsboken for «den *annen* død». Åp 20,14. Den *første* død er den *åndelige* død, som er en følge av frafallet fra livssamfunnet med Gud. Det startet i Edens hage. Døden og livet er i Guds ord først og fremst *religiøse* begreper. Liv og død er et spørsmål om samfunn med Gud, enten i nåde eller vrede, til frelse eller dom. Som mennesker som har mistet *nådes*samfunnet med Gud, er vi *åndelig* døde. Ef 2,5; Kol 2,13. Vi er «døde i våre overtredelser og synder». Derfor kan Jesus si: «La de døde begrave sine døde.» Matt 8,22. Den *annen* død er den *evige* død borte fra nådesamfunnet med Gud. Død i denne religiøse mening betyr ikke opphør av eksistens, men eksistens utenfor det frelsende livssamfunn med Gud. Død er samfunn med Gud i hans domsherrevelde.

Mennesket er ikke i seg selv udødelig. «Med all sin herlighet kan mennesket ikke leve for alltid.» Sal 49,13. Men det er som nevnt vår gudsrelasjon som gjør oss «udødelige». Gud har skapt oss i sitt bilde for å ha samfunn

med oss i sin framtid. Hvis vi ikke vil ha dette samfunn med Ham i frelsens element, må vi ha det i fortapelsens element.

Med både *legeme og sjel* frelses vi og fortapes vi. Også de om går fortapt, ropes fram til en *legemlig* oppstandelse. Apg 24,15; Joh 5,29. De kommer med «sjel og legeme i helvete». Matt 10,28; 5,29. Skriften sier ingen ting om hvordan de fortaptes legemlighet er.

Om fortapelsen er ellers til slutt bare å si at Skriften ikke lærer oss å frykte den som sådan, men å frykte den Gud som har makt til å dømme oss til dens harde virkelighet.

V – *MELLOMTILSTANDEN*

Det kristne håp er, som vi har sett, helt og holdent bestemt av forventningen av Kristi gjenkomst og den oppstandelse som da skal skje. «Innenfor denne sammenheng blir tanken om en *mellomtilstand* helt sekundær i forhold til parusien (gjenkomsten). Det svarer til at NT ytterst sjelden berører saken og i hvert fall ikke interesserer seg for noe liv etter døden, men derimot desto mer for livet etter oppstandelsen.» (Leiv Aalen). Enhver bibelleser vet at dette er riktig. Den som derfor er mer opptatt av «livet etter døden» enn «livet etter oppstandelsen», har sporet av i sin kristne tro.

Dersom vi slipper Guds klare ord om at det evige livs håp er knyttet til oppstandelsen ved Kristi gjenkomst, så er vi straks ute i et dunkelt terreng. Det blir lett at vi forkynner ut over det som er klart i Guds åpenbarte ord.

Vi hører ikke sjelden en forkynnelse om mellomtilstanden, som foregriper «oppstandelsen og det evige liv». Vi hører ofte i begravelser om avdøde kristne at de er «gått hjem til himmelen» og nå er «hos Gud i den store hvite flokk for tronen». Det er viktig at det *begrensede* bibelmateriale som taler om mellomtilstanden, blir behersket og bestemt av det *fyldige* og *klare* materiale vi har når det gjelder oppstandelsen til livet i Guds rike. Særlig viktig er det at den veldige vekt som *dommen* har i Guds ord, ikke underkjennes.

Mange forkynner som om de er dommere i salighetsspørsmål. I mange begravelser sender man de troende til himmelen, som om man var hjertekjennere og ikke har lest at ifølge en mengde Jesus-utsagn, vil store deler av menigheten falle igjennom i dommen. Mange taler som om de troende ikke skal møte for Kristi domstol. Vi må lære å respektere det apostoliske ords grenser. «Herren er den som dømmer meg. Døm derfor ikke før tiden, før Herren kommer!» 1 Kor 4,4–5. Vi *håper* for alle som dør i troen, men vi *vet* ikke for dem!

Det er viktig at vi tolker alle utsagn om mellomtilstanden slik at vi verken undergraver dommens eller oppstandelsens tyngde. Hvis døden allerede avgjør om vi skal stå opp til evig frelse eller evig fortapelse, hva betyr da dommen ved Kristi gjenkomst? Og hvis døden allerede fører oss inn i beskuelsen av Herren i Hans herlige himmel, hva mer betyr da oppstandelsen til livet i Guds rike?

Vi må ut fra oppstandelsens sentrale plass se til hva vi sier om mellomtilstan-

den. Den kan ikke være en tilstand i «den *kommende* verden», for den er *oppstandelsens tidsalder.* Luk 20,35–36. De troende er heller ikke ved avkledningen av legemet blitt *syndefrie,* for syndigheten sitter ikke i vårt legeme som sådant, men først og fremst i vår *åndsside.* Døden helliger ikke noen! Og døden herliggjør ingen! Vi må fastholde at nettopp den *legemsløse* tilstand etter bibelsk menneskesyn er en *krisetilstand* for vår person. Legemet er en integrert del av vår personlighet. Atskillelsen av ånd og legeme er ingen forløsning, men en følge av syndens destruktive makt.

Videre kan heller ikke de avdøde være i noen *beskuelsens* status. Ingen kan skue Gud før vi er forløst fra synden og har fått vårt oppstandelseslegeme. Først etter oppstandelsen skal vi skue Gud og se Ham ansikt til ansikt. (1 Kor 13,12; Åp 22,4; 1 Joh 3,2). De avdøde er ennå innenfor den gamle tidsalders ramme. De avdøde lever derfor fremdeles *i tro og ikke i beskuelse.*

Disse klare prinsipielle avgrensningene er nødvendige dersom vi ikke skal løse opp de store endetidsbegivenheter som Kristi gjenkomst, dommen, oppstandelsen og verdensfornyelsen står for. Det er tydelig at det er allmennreligiøsiteten som spør om livet etter døden. Den kristne tro spør om livet etter oppstandelsen.

Det viser seg også at de få utsagn som forutsetter en mellomtilstand, er preget av *samtidens uavklarede* syn. Jødedommens syn på livet etter døden var flytende og ikke fast fiksert. Det som særpreger det, er at det er under en utvikling bort fra GTs bastante lære om Dødsriket. GT lærer at «Dødsriket» er et samlested for *alle* mennesker, et sted der de døde i sin legemsløse tilstand fører en *skyggeaktig* tilværelse, som mest er å ligne med en *dvaletilstand.* Vi har sett at GT i sine siste skrifter forkynner en oppstandelse av både rettferdige og urettferdige. Her heter det at *«mange av dem som sover i jorden* (graven!) skal våkne opp, noen til evig liv, andre til skam og evig avsky». Dan 12,2.

Men under den *hellenistiske* påvirkning, som jødedommen etter hvert kom, blir tanken om *sjelens udødelighet* mer aktuell. Det *bevisste* liv bak død og grav får større plass. De fromme tenkes også etter hvert å leve atskilt fra de ugudelige i dødsriket. Tanken om flere himmelsfærer bryter som nevnt fram (også ved påvirkning utenfra). Paradiset, som GT lærer skal vende tilbake til jorden ved den messianske frelse, tenkes nå ofte «skjult» i de himmelske sfærer, som bolig for de fromme inntil oppstandelsen. Derved ble mellomtilstanden fylt med en *forsmak* på den kommende herlighet. Det er disse tanker som stort sett dominerte jødedommen på Jesu tid. Apokalyptikken blir, sammen med rabbinske skrifter, meget opptatt av spekulasjoner om mellomtilstanden.

Ser vi på NT, så er det helt påtagelig hvor *nøkterne* og *tilbakeholdne* de nytestamentlige forfattere er. Det som tydelig faller i øynene, er dette som J. Jeremias sammenfatter slik: «Med stor enhetlighet framstiller NT *Kristusfellesskapet* som det spesifikt kristelige utsagn om mellomtilstanden. Denne visshet

betydde en grunnleggende omforming av forestillingen om skjebnen etter døden, som trengte til side alle de fantastiske spekulasjonene i apokalyptikken om det skjulte paradis og dets lykksaligheter.»

Vi vil kort se på de aktuelle ord i NT som forutsetter mellomtilstanden. Jesus har særlig tre aktuelle utsagn.

Gud er de levendes Gud!

I Jesu svar til saddukeerne om oppstandelsen har han et utsagn som forutsetter en mellomtilstand. *«Han (Abrahams, Isaks og Jakobs Gud) er ikke en Gud for døde, men for levende. De lever alle for ham.» Luk 20,38.*

Det Jesus her først og fremst vil si, er ikke at fedrene fortsatt er i live, men at *Gud fremdeles er deres Gud. «De lever alle for Ham.»* Det må bety at Han ikke har glemt dem eller har sluppet dem. Han har gitt dem løfter som står ved lag, løfter som nettopp lover dem en framtid med Ham i det lovede land. Derfor er det sikkert at Han en dag vil ta dem ut av døden og inn i den kommende verden. De skal stå opp til oppstandelsens liv. Det er dette Jesus *først og fremst* vil si når han sier at alle lever for Ham. De er levende i Guds bevissthet. *Gud kan bare være Gud for mennesker som Han ennå har en historie med.*

Dette ord av Jesus sier derfor ikke noe *direkte* om mellomtilstanden, men at fedrene har en framtid med Gud. Men det ville være galt å dra den slutning at fedrene bare er levende i *Guds* bevissthet. Jesus må også mene at *fedrene fremdeles er i live* når han sier at «Han er ikke en Gud for døde, men for levende». Stedet kan ikke tåle tanken om en sjele*død.* Men om de tenkes være i sjele*søvn* eller i et *bevisst* liv, er vanskelig å avgjøre ut fra dette utsagn.

Jesu ord til røveren på korset

Jesu ord til *røveren på korset* hører også til de ord som vedrører mellomtilstanden. Jesus lover at hans lidelsesfelle allerede samme dag skal være med ham i Paradis. Luk 23,42–43. Røveren sier: *«Husk på meg (kom meg nådig ihu), når du kommer i ditt rike.»* De siste ordene: «kommer i ditt rike», betyr i røverens munn (som åpenbart tror at Jesus er Messias): «når du kommer i ditt kongevelde for å holde verdensdommen». Røveren synes ikke våge å be om frelse, men ber at Jesus i dommen ikke vil være ubarmhjertig hard med ham. Han får det overraskende svar at han «i dag» skal være med Jesus i Paradis. Det kan ikke bety noe annet enn at Jesus gir han sin nådige tilgivelse og lukker sitt messianske Paradis opp for ham.

Vi nevnte at Paradiset kunne tenkes å være til stede i de himmelske sfærer. Det var betegnelsen på stedet der de avdøde fromme inntil oppstandelsen ventet på den messianske frelse. Da skulle dette og de fromme åpenbares på jorden.

Når Jesus lover røveren at han skal være med ham i Paradiset, så synes det å bety at Jesus skal føre ham inn i skaren av dem som skal arve den messianske herlighet.

Jesu løfte til ham er et sterkt uttrykk for at Jesus vet seg som den *Paradiskongen* profetene har utlovet. Jesus vet at han har suveren myndighet til å åpne og lukke dødsrikets porter for hvem han vil. Åp 1,18.

Jødedommens tanker om Paradistilstanden er brokete. Noen skrifter forutsetter at de fromme der allerede *nyter en salig forsmak* på dets goder. Andre ser det slik at de bare visjonært *skuer inn i* det, men først etter oppstandelsen arver det.

Lasarus i Abrahams fang

Ved siden av tanken om at de avdøde fromme ble samlet i Paradiset, finner vi i jødedommen også den tanke at *de fromme blir samlet hos Abraham*, de troendes far. Det er tilfelle i den fortelling som handler om *den rike mann og Lasarus*. Luk 16.19–31.

Denne fortellingen er en folkloristisk fortelling, *som ikke Jesus selv har utformet*. Han tar den opp som kjent stoff (den har både en egyptisk og en jødisk parallell). Jesus bruker den, ikke først og fremst for å undervise om livet etter døden. Jesus bruker den for å få sagt oss det som han avslutter med, og som er hans *egentlige* anliggende: Hvis vi ikke hører Moses og profetene, så vil vi heller ikke tro om noen står opp fra de døde for å forkynne oss omvendelse. (J. Jeremias). Jesus bruker den mot dem som krever tegn og under for å tro.

Men fortellingen sier naturligvis også noe om livet etter døden. Det er likevel viktig at vi husker at det hele er en *lignelse* med mange detaljer som ikke skal tas bokstavelig. For anskuelighetens skyld har den rike mann og Lasarus legemlighet, enda mellomtilstanden er legemsløs. I Jesu munn forkynner fortellingen i hvert fall at Herren vet «å holde de onde i forvaring inntil straffen på dommens dag». 2 Pet 2,9. Den rike mann er ikke i helvete (Gehenna), men i *Dødsriket* (Hades). Jødene skilte klart mellom dette. Det er derfor ikke helvetskvaler den rike mann ennå lider. En jødisk forståelse må tolke det som kvaler han har ved å se at han går imøte fortapelsesdommen.

Om Lasarus heter det at han blir båret bort av engler til *«Abrahams fang»*. Han samles inn til alle troendes far. Han får fellesskap med Abraham og alle som med ham skal få del i den store banketten som skal feires i Guds rike. Jes 25,6; Matt 8,11. Jødene lå til bords. Det å få ligge i Abrahams fang, er et løfte om å få ligge til bords med ham i Guds rike. Lasarus «trøstes» der. Det tenkes vel på *løftenes trøst*. Lasarus har trodd «Moses og profetene», som den rike mann har neglisjert.

Lasarus er ikke framme ved løftenes mål! Gudsrikefesten har ikke begynt.

Han er ikke i det fullendte Guds rike. Det er tale om en *foregrepet* trøst. Både han og den rike mann er i en *mellomtilstand.* Det er et uoverstigelig svelg allerede mellom dødsriket og Abrahams fang. Deres eskatologiske skjebne synes allerede beseglet. Fortellingen forutsetter at begge er i en *bevisst* tilstand. Den tolkning vi har gitt, svarer i hovedsak til den fariseerne og essenerne ville gi ut fra den oppfatning som var allmenn i samtiden. Hvor langt Jesus vil vi skal trekke *læremessige* konsekvenser av denne fortellingen (som han ikke selv har skapt), er vanskelig å si. Det er neppe rett å trekke bastante læreslutninger av den. Det er for øvrig alltid tilfelle ut fra lignelsesstoff. Den rike manns pine i ild (Luk 16,24) er tydelig ikke bokstavelig å forstå da ingen har legemlighet i dødsriket! Muligheten for brødrenes omvendelse ville også vært utelukket hvis han var i helvete, for da ville alle hans brødre også ha vært for dommen.

«Å være med Kristus»

Paulus berører også mellomtilstanden bare et par steder. Han har et utsagn i Fil 1,23, som har fått for store læremessige konsekvenser. Her heter det at han ønsker «å bryte opp herfra og *være med Kristus,* for det er mye, mye bedre». Samme sted sier han også: «For meg er livet Kristus og *døden en vinning*». Det er rett at Paulus her forutsetter en mellomtilstand. Utsagnet kan ikke referere seg til oppstandelsen, for da får det følgende ikke noen mening. Tenkte han på oppstandelsen, så ville også filipperne hatt del i den. Det ville da ikke være nødvendig «å leve og være hos dere alle og hjelpe dere til framgang og glede i troen». Fil 1,25. Men disse utsagn om at døden er en vinning, og at vi skal lengte herfra for å være med Kristus i mellomtilstanden, kan ikke generaliseres. *De strider generelt sett mot et kristent syn på døden.* Og mellomtilstanden er aldri ellers gjenstand for lengsel i Guds ord.

Ordet må forstås ut fra den særlige situasjon Paulus lever i som misjonær. Den er for ham et sammenhengende «martyrium» (2 Kor 4,8–12; 6,3–12; 11,23–33). Han sitter i lenker og har et langt misjonærliv bak seg i umenneskelig slit. Nå ønsker han helst å få *hvile hos sin Herre* til oppstandelsens dag. I samme brev sier han at han venter sin herliggjørelse først ved Jesu ankomst fra himmelen. Fil 3,20–21. Uttrykket «å være sammen med Kristus» har derfor på dette sted ingen *forløsende* betydning, men betyr bare en *befriende hvile* fra tjenestens store besvær. Positivt sier uttrykket at Paulus er overbevist om at han også etter døden skal være sammen med Kristus. Men «sammen med Kristus» betyr fremdeles et samvær i det samme troens og håpets samfunn som han har med ham her og nå.

At dette samfunn opptrappes sies ikke direkte. Det er stressforholdene i misjonærtjenesten og hvileforholdene i mellomtilstanden som sammenlignes. Det siste er «så mye, mye bedre!» Det er mellomtilstanden som hvile i trossamfunnet med Kristus, hinsides den umenneskelige byrde, som fortsatt

misjonærtjeneste betyr, som synes å være dette utsagns bakgrunn. *Paulus sier ellers aldri generelt at døden er en vinning.* Det kan ikke gjøres til noe læreutsagn. Det å bli avkledd sitt legeme og finnes naken (2 Kor 5,4) er og blir en *ulykke* ut fra kristent syn. Bare oppstandelseshåpet i Kristus er en trøst mot døden. 1 Kor 15,55–56.

«Vi vil helst være borte fra kroppen og hjemme hos Herren.»

Avsnittet 2 Kor 4,16–5,10 er et meget viktig avsnitt når det gjelder apostelens syn på legemets oppstandelse og det kristne håp. Avsnittet er viktig av den grunn at særlig 2 Kor 5,8 blir brukt som et belegg for mellomtilstanden. *«Vi er ved godt mot, og vil helst være borte fra kroppen og hjemme hos Herren.»* Dette ord skal si at Paulus foretrekker den legemsløse mellomtilstand framfor livet her i legemet, for døden bringer ham inn i en status der han er *«hjemme hos Herren»*. Ikke minst ut fra denne tolkning har mange den mening at de troende går hjem til himmelen ved døden. Men denne tolkningen er *meget* tvilsom! Dette er en tolkning som strider mot hele tendensen i dette avsnitts budskap. Det er særlig v. 6–8 som byr på en vanskelighet i tolkningen. Og det er meget tvilsomt å bygge noen lære om mellomtilstanden ut fra disse vanskelige værs.

Ser vi på hele sammenhengen i avsnittet, så er det klart at Paulus ikke akter å gi oss noen undervisning om mellomtilstanden, men at han ut fra *oppstandelsestroen* vil forkynne at vi som har fått «Ånden som pant» (oppstandelsens førstegrøde!) kan «være ved godt mot», 5,5–8, selv om «vårt ytre menneske går til grunne». 4,16. Som troende har vi ikke det synlige for øye, men det usynlige, som er evig 4,18. «For vi vet at *han som oppreiste Herren Jesus, han skal også oppreise oss sammen med ham og føre oss fram til seg»*, nemlig på oppstandelsens dag. 4,14. Vi har det evige oppstandelseslivet i Guds rike for øye ansikt til ansikt med døden.

«For vi vet at om vårt jordiske hus, vårt telt, rives ned, så har vi i himmelen en bygning som er av Gud, et evig hus.» 2 Kor 5,1. Vårt jordiske hus går her på vårt nåværende fysiske legeme. Det kalles et «telt», fordi det ikke er noen permanent bolig. Det er skjørt og forgjengelig (et leirkar, 2 Kor 4,7). Men vi er ved godt mot, for «vi har i himmelen en bygning som er av Gud, et evig hus». *Det* blir en permanent bolig. Den bygning vi har i himmelen, er vårt *oppstandelseslegeme.* (Her misforstår mange!) Det er ikke tvil ut fra fortsettelsen at det er oppstandelseslegemet det er tale om.

Når Paulus kan si at vi allerede har et slikt legeme i himmelen, så er det ut fra vanlig apokalyptisk tankegang at alle frelsesgodene tenkes være for hånden oppe i himmelen. («Det dere håper på, ligger ferdig for dere i himmelen.» Kol 1,5.) Vi

sukker etter å bli «kledd med vår bolig fra himmelen som en overkledning». 2 Kor 5,2. (Han glir fra bildet om bolig til bildet om kledning.) At oppstandelseslegemet er *fra* himmelen, betyr at det kommer derfra og helt og holdent er bestemt av himmelens art og vesen. 1 Kor 15,40. «Kledd i den (overkledningen) blir vi ikke stående *nakne.*» 2 Kor 5,3. Paulus håper åpenbart på at vi skal slippe å dø. Han håper å oppleve at Jesus kommer og overkler vårt dødelige legeme med herlighetslegemet. Døden tenkes å ta av oss legemligheten, slik at vi blir «nakne». Legemsløshet er fra bibelsk synspunkt en personkrise, en ulykke! Vi er en skygge av oss selv uten legemlighet! Døden er en fiende, fordi den brekker opp den enhet som mennesket er, som enhet av legeme og sjel (ånd). 1 Kor 15,26.

Selv som kristne gruer vi altså for en slik avkledning. «*For vi vil ikke bli avkledd, men overkledd, så dette dødelige (legeme) kan bli oppslukt av livet.*» 2 Kor 5,4. Paulus sier vi ønsker å slippe avkledningen (døden), for da vil vi uten å dø, på et øyeblikk oppleve en *forvandling* (metamorfose) av vårt dødelige legeme. Det vil da bli oppslukt av det himmelske legemes udødelighet. 1 Kor 15,51ff.

Av dette ser vi at all tale om at døden er en *forløser,* ved at den avkler oss legemligheten, er ubibelsk. Nakenheten er ikke som i hellenistisk filosofi forutsetning for at sjelen skal bli forløst fra sitt «fengsel» og kunne stige opp til de himmelske sfærer hvor den hører hjemme.

Det er i lys av det vi her har sagt at vi må forstå fortsettelsen. 2 Kor 5,6–10. Det er tydelig at det er *oppstandelseshåpet,* som er den store trøst i den nedbrytningsprosess vi erfarer i denne verden. Som troende har Gud «gjort oss ferdige» til å ta imot dette oppstandelseslegeme fra himmelen, for han har gitt oss «Ånden som pant». Det er bare de som er levendegjort i sitt *indre* menneske ved Ånden, som har løfte om at Ånden også skal erobre deres legemsside. 2 Kor 4,14; Rom 8,11. «*Derfor er vi alltid ved godt mot, selv om vi vet at vi er borte fra Herren så lenge vi har hjemme i kroppen. For vi lever i tro uten å se.*» 2 Kor 5,6–7. Disse ord sier at vi som troende er tilfredse under alle forhold. Også under de nåværende forhold, hvor vi har hjemme i den dødelige kroppen og derfor må leve i *tro* og ikke i *beskuelse.* (Når han sier at vi i dette livet er «borte fra Herren», betyr det ikke «borte» sett fra *troens* status, men «borte» sett fra *beskuelsens* status.) *Håpet om den kommende oppstandelse overstråler alt!*

Derved er vi kommet fram til 2 Kor 5,8, som mange forstår som et ord om mellomtilstanden: «*Men vi er ved godt mot og helst vil vi være borte fra kroppen og hjemme hos Herren.*» Vi tror at dette ord ut fra hele sammenhengen betyr: Vi er ved godt mot selv under de harde trosforhold vi nå lever under, men aller helst ville vi være borte fra den *dødelige* kroppen (teltet) og framme i beskuelsen av Herren, det vi opplever ved å flytte inn i vårt oppstandelseslegeme. De som tolker dette vers om mellomtilstanden, mener at Paulus foretrekker å komme hjem til Herren i stedet for fortsatt å leve.

Hvis en vil hevde at Paulus i dette vers sier: Vi foretrekker mellomtilstanden

framfor kristenstanden, så er det i hvert fall et utsagn som vanskelig kan generaliseres. Det kan bare sies under bestemte forhold slik som i Fil 1,23 (under sykdom, forfølgelse og martyrium). Vi synes imidlertid at de fortolkere kommer bedre ut, som mener at Paulus i dette avsnitt avstår fra enhver tale om en mellomtilstand. Ved å hevde dette, blir det lettere med tolkningen av det etterfølgende: *«Derfor setter vi vår ære i å være ham til glede, enten vi er hjemme eller borte.»* 2 Kor 5,9. Det betyr at vi har den ambisjon å glede Herren, enten vi lever eller dør. «Om vi lever, så lever vi for Herren, og om vi dør, så dør vi for Herren!» Rom 14,8. Vi er under alle forhold tilfredse! Vi vil ta imot oppfyllelsen av vårt håp, som det behager Herren, enten det skjer ved overkledning eller avkledning som mellomperiode. Og det er nettopp så viktig å glede Herren både i liv og død fordi vi, før vi får vårt oppstandelseslegeme, skal testes for Kristi dom: *«For vi skal alle fram for Kristi domstol, for at hver og en skal få igjen for det han har gjort i sitt liv i legemet, enten godt eller ondt.»* 2 Kor 5,10. Mange mener at nettopp dette ordet om dommen, som avslutter dette avsnittet, er et viktig argument for at «hjemme hos Herren» ikke går på mellomtilstanden, men på oppstandelsen. Hvordan kan dommen for Kristi domstol fastholdes hvis de troende allerede etter dødsøyeblikket er «hjemme hos Herren»? Skal de troende etter å ha kommet hjem til Herren, senere stilles for dommen, ansikt til ansikt med hva de har gjort i legemet under sitt liv?

Uttrykket «være *hjemme* hos Herren» tror vi sier mye mer enn det som ellers sies om de avdøde. Fil 1,23; Luk 20,38; Apg 7,59. Vi har sagt at NT ikke synes å ha helt avklarte læreutsagn om de dødes tilstand etter døden. Det som sies er likevel sterkt og trosstyrkende: *Herren Jesus «er Herre over både levende og døde»*. Rom 14,9. Han har overvunnet døden og har nøklene til dødsriket. Åp 1,18. Han skal en dag låse alle sine ut derfra! Matt 16,18. Ja, han er også *nær* sine bak død og grav. De er i hans *varetekt*. Fil 1,23; Luk 23,42–43. Samfunnet med ham i troen og Ånden avbrytes ikke av døden. *«Enten vi da lever eller dør, hører vi Herren til.» Rom 14,8.*

Ikke sjeledød, men sjelesøvn

Det synes klart at NT ikke regner med noen sjele*død*. Jesus taler til de avdøde i dødsriket etter sin død. 1 Pet 3,19–20; 4,6. Deres åndsside er levende for Gud. Luk 20,38. Jesus talte med Moses og Elia på fjellet. Matt 17,3. Men vi kan spørre: Lever de avdøde et *bevisst* liv? Vi har sagt at GTs oppfatning er at de nærmest lever et liv i *dvale*, en slags *sjelesøvn*. Det forutsettes at de kan vekkes og at det kan oppnås kontakt med dem (1 Sam 28), men det forbys oss å søke denne kontakten med de døde. 5 Mos 18,11–14. Dødsriket (sjeol) er «stillhetens land». Sal 94,17.

Ser vi på NT, mener vi at flere utsagn tydelig refererer til denne forståelse. Vi

har sagt at Daniel spiller en viktig rolle for den fromhetskrets som stod Jesus nær. Hos Daniel heter det at de døde *«sover i jorden»*. Dan 12,2. Ser vi på Jesu sentrale ord om oppstandelsen i Joh 5, så heter det der: «Alle de som *er i gravene*, skal høre hans røst.» v. 28. Jesus regner her med at både rettferdige og urettferdige befinner seg i gravene. Det var alminnelig i Jesu samtid å si om de døde at de var *«sovnet inn»*. Det er en formildende og billedlig talemåte. Men dette uttrykk er neppe bare en slik talemåte. Alle i samtiden trodde på et liv bak dødens grense. *Vi tror tanken på en sjelesøvn er den beste og enkleste måte å forstå de avdødes eksistens på.* Jesus sier til dem som gråter over Jairus datter: «Barnet er ikke død, hun *sover.»* Mark 5,39. Det betyr at for ham, dødens beseirer og Herre, er hun ikke mer død enn et barn som sover sin naturlige søvn. Han har makt av sin Far til å gjøre levende hvem han vil. Joh 5,21.

Når det gjelder *Paulus*, så bruker han som fast betegnelse på de troende som er døde, at de er *«sovnet inn»*. (1 Tess 4,13.14; 5,10; 1 Kor 11,30; Ef 5,14). Paulus har ingen utsagn om de troende at de skulle være i Paradis. (Til tross for 2 Kor 12,1–4!) Der hvor han *direkte underviser* om de dødes skjebne, sier han bare dette altavgjørende: *«Dere skal ikke sørge som de andre (de vantro), de som er uten håp.»* 1 Tess 4,13. Han har ingen læreutsagn om deres tilstand, men bare det sterke budskap: Dere må ikke tro at de blir etter når oppstandelsen og oppfyllelsen av vårt håp kommer! *De skal først oppstå*, og så skal de som lever sammen med dem, gå Kristus triumferende i møte. Her er det tydelig at Paulus ikke lærte at de troende ved døden går inn i løftenes oppfyllelse. Han er helt preget av Bibelens forståelse av frelsen som en fellesskaps-sak og ikke av vår individualistiske forståelse. Guds ord viser oss at Gud frelser et *folk* til løftets land, som *samlet* inntar landet! Han innbyr til en *gudsrikefest*, som ikke begynner før alle gjestene er kommet! Han leder en *hjord* til hvilens vann! Han bereder en *brud* (som er menigheten og ikke den enkelte troende!) til Lammets bryllup. Det er som *menighet* (som et fellesskap) at vi oppstår ved Jesu komme og flytter inn i det riket han har forberedt for oss. 2 Tim 4,8.

Luther lærte at de avdøde *sover* i mellomtilstanden. Han holdt på at legeme og sjel ble atskilt i døden. Han lærte ikke sjelens udødelighet ut fra gresk tankegang, men lærte at mennesket er udødelig, fordi det er skapt i en gudsrelasjon som er uoppløselig. (Jfr. det vi har sagt om Luk 20,38.) Han avviser talen om sjele*død*, men hevder tanken om sjele*søvn*. Han tror de avdødes tilstand har i seg noe av det mysterium som også vår naturlige søvn rommer. Søvnen er en *mellomtilstand mellom bevisst og ubevisst liv*. De er levende, slik at Herren kan vekke dem og tale med dem når han ønsker. Han henviser nettopp til Moses og Elia. Matt 17,3. Alle som sover, merker ikke tidens utstrekning. «Når de døde våkner på Dommedag, vil de, som vi når vi våkner, ikke vite hvor de har vært og hvor lenge de har sovet» – «Hele tiden fra begynnelsen av verden, blir for Adam når han står opp, som en søvn som forekommer som én time.» – «Jeg vil sove til han kommer

og klapper på graven og sier: Doktor Martin! – stå opp! – Da vil jeg på et øyeblikk stå opp og vil være evig glad med ham!»

Dette syn på mellomtilstanden som en sjelesøvn har også fått stor inngang i deler av kristenheten. (Sammenlign salmen: «Jeg vet meg en søvn i Jesu navn».)

Dette syn på mellomtilstanden forenkler mange problemer som ellers oppstår, dersom vi regner med en bevisst tilstand. Sjelesøvnen står sterkt i GT og NTs utsagn. Men vi har sett at tekstene synes noe *sprikende*. Dette spørsmål virker ikke avklart på grunn av at oppstandelsen dominerer Guds ord.

Dersom livet bak døden er en sjelesøvn, så er det åpenbart lettere å hevde flere viktige bibelske aspekter. Det blir lettere å hevde dommens store alvor i NT. Denne er ikke så lett å hevde med hensyn til de troende dersom de tenkes å våkne i Paradiset. Da er de jo garantert et positivt utfall der framme. Er de i en sjelesøvn, så kan vel atskillelsen fra de vantro være en *objektiv* realitet (de hviler virkelig i Abrahams fang og er i Paradiset!), men *subjektivt* er det ikke erkjent. Spørsmålet om i hvilken grad de avdøde på en *foregripende* måte er *salige* eller *i pine* faller også bort. Og korporativ eskatologi kan lettere hevdes overfor den individuelle.

Det er overhodet vanskelig å hevde at *døden* kan avklare den endelige frelse når skriftmaterialet taler så sterkt imot. Basisutsagn i Guds ord markerer at døden og dommen er to atskilte saker. «Det er menneskenes lodd å dø én gang og *siden* komme til dommen.» Hebr 9,27. De veldige domsscener som skildres i NT, med spenningen om hvem som blir stående og hvem som faller igjennom i dommen, utløses først når Herren kommer igjen. Og nettopp *overraskelses*momentet betones sterkt over alt. Hvordan vil man tolke dette hvis de avdøde er «sammen med Herren» i annen mening enn her, nemlig sammen med ham i troens og håpets status?

Hvis de troende er i en bevisst *herlig* status (mange tror de er i himmelen!), har vi da stilt oss det spørsmål: Hvorfor kalte da Jesus sin venn Lasarus tilbake til livet i denne arme verden? Og hvorfor gav Jesus disiplene karismatisk makt (Matt 10,8) til å vekke opp døde disipler (f.eks. Tabita, Apg 9,36–42)? Hvis de troende etter døden går inn i en tilstand som er saligere enn kristenstanden her i verden, hvorfor da vekke dem opp fra de døde?

Det beste ved tanken om en sjelesøvn er at *Jesu gjenkomst forblir sentrum i all forventning for framtiden.* Det er *hans* komme som er Herre over levende og døde, *Hans* oppstandelsesrop inn i dødsrikets dypeste kroker som alt evig liv avhenger av i Bibelen. Ikke livet etter døden, men livet etter oppstandelsen, står i fokus for både rettferdige og urettferdige. De som er døde i troen (med Åndens førstegrøde i hjertet), kan sovne inn i tillit. Alle sanne troende vil *samtidig* møte Jesus i skyen når han kommer for å opprette sitt rike. Dette er åpenbart den dominerende tanken i hele urkristendommen.

Vi er klar over at disse refleksjoner vil skape reaksjoner ikke minst blant lutherske kristne, som er så innprekt med mellomtilstanden.

Når det gjelder forståelsen av mellomtilstanden som en *bevisst* eller *ubevisst* tilstand, så står syn mot syn. Begge syn er representert i den lutherske kirke. *Vi bør respektere hverandres syn og ikke gjøre dette til et spørsmål om vranglære eller ikke.* Det er tydelig et underordnet spørsmål i Guds frelseåpenbaring. Vi for vår del slutter oss til Leiv Aalens syn på mellomtilstanden: «Det ligger nær å tenke på en søvn, en åndelig dvaletilstand i påvente av oppstandelsen.»

Vi tror at de få steder hvor det synes som om de avdøde lever et *bevisst* liv, ikke nødvendigvis trenger tolkes slik. Når noen vil bruke Joh 14,1ff (Fars hus og de mange rom) og Åp 7,14ff (Den store hvite flokk) til inntekt for mellomtilstanden, så skal vi se at det ikke er holdbart.

Få spørsmål har overhodet skapt så dype avsporinger i kirkens teologihistorie som utbyggingen av tanken om mellomtilstanden. Først og fremst har den truet den bibelske lære om de siste ting med fullstendig oppløsning. Særlig den lutherske *ortodoksi* på 1600-tallet lider under dette. Den ble en teologisk periode som var preget av en nesten rendyrket *individuell* eskatologi. Ortodoksiens teologer lærte at de troendes sjeler allerede før oppstandelsen på den ytterste dag var salige i himmelen. De var preget av den greske sjeletroen, som også førte til fullstendig seier for himmeltroen. Mellomtilstanden blir etter hvert fylt med så mye «salighet» at tanken om oppstandelsen mister sin bibelske tyngde. Guds ords lære om verdensfornyelsen ble direkte *fornektet* i denne skole. Vi tror Paul *Althaus* har rett når han hevder at «mellomtilstanden har blitt et smutthull for læren om sjelens udødelighet, individualisert og hellenisert eskatologi. Den får oss til å glemme Guds rike og tanken om den kosmiske forløsning».

Vi har i vår lutherske salmeskatt mange vakre salmer om livet etter døden, som dessverre er helt bestemt av 1600-tallets forkynnelse. Her læres at de troende *ved døden* går like inn i himmelen og egentlig når målet for sin tro. Det viser seg vanskelig i forkynnelse og lære å få gjennomslag for en kvalifisert bibelsk eskatologi så lenge vi ikke vil rydde opp i våre salmetradisjoner!

VI – *HIMMELEN I NT*

1 Himmelen som frelsesgodenes kilde

Det nye testamente bringer ingen vesentlig ny åpenbaring om himmelen utover det vi allerede har sett i GT. Det er himmelen som *utgangspunkt for Guds kongevelde på jorden* som også i NT dominerer himmelutsagnene. Det nye i bildet er at nå har det forventede store inngrep fra himmelen skjedd. Den utlovede Messias har kommet fra himmelen og gjort storverk på jorden! Han er vendt tilbake dit og skal i sin tid snart igjen åpenbares fra himmelen i kraft og herlighet.

Også for Jesus er himmelen *Guds bolig*. Tiltalen i Fadervår har fått stor betydning for den kristne kirke: «Fader vår, *du som er i himmelen!*» *Matt 6,9.* Jesus taler stadig om sin *himmelske* Far.

Jesus har ingen utsagn som beskriver himmelen. Den er for ham, som for GT, først og fremst Guds *tronhimmel.* Han sier at himmelen er «Guds trone». Matt 5,34.

Himmelen er heller ikke noen steder i NT tenkt som Guds barns evige hjem. Vi har sett at det er Guds rike og ikke himmelen som Jesus og apostlene forkynner som målet for Guds folk. Og det er et rike som kommer på jorden også i sin fullendelse.

Det som dominerer i de utsagn som Jesus og apostlene har om himmelen, er nettopp at den er «utfallsporten» for Guds forløsende kongevelde med alle dets frelsesgoder. *Himmelen er alle gode tings kilde.* Jak 1,17. Himmelen er revet med i Guds åpenbaringsvirksomhet.

Fra himmelen kom i tidens fylde Guds Sønn. Gal 4,4. Han er brødet fra himmelen, som gir verden liv. Joh 6,41ff. Han bringer himmelriket nær, det rike som skaper himmelske tilstander på jorden. Matt 4,17. Hans oppstandelse skjer ved et mektig guddommelig inngrep fra himmelen. Rom 8,11. Han skal være i himmelen til han kommer igjen derfra for å gjenopprette alle ting. Apg 3,21.

Kristus utdeler sin Ånd fra himmelen. Apg 2,17ff. Han utløser fra himmelen det eskatologiske endetidsdrama, idet han bryter seglene på den bokrullen som beskriver finalen på Guds frelsesplan. Åp 5,1ff.

De troende skal bli ikledd sin «bolig fra himmelen», dvs. sitt oppstandelseslegeme. 2 Kor 5,2; 1 Kor 15,51ff. Det nye Jerusalem stiger til slutt ned fra himmelen. Åp 21,1–3. Slik kunne vi fortsette og vise at himmelen er *kilde* eller

opphav til hele frelsesfylden. «Målet er at himmelen kommer ned på jorden.» (Sverre Aalen). *Verden transformeres ved den himmelske frelse til et Guds rike.*

Frelsesgodene er oppbevart i himmelen

Vi så at tanken om himmelen som *oppbevaringssted* for de kommende frelsesgoder er forberedt i GTs skrifter. Den er fullt utarbeidet i rabbinske og apokalyptiske skrifter. I NT har denne tanken en klar innflytelse. Det er viktig at vi er oppmerksomme på dette, da det oppklarer flere utsagn for oss.

Jesus taler om «å ta det rike i eie som er gjort i stand til dere fra verdens grunnvoll ble lagt». Matt 25,34. *«Det dere håper på, ligger ferdig for dere i himmelen»*, sier Paulus. Kol 1,5. Hvis vi ikke er oppmerksomme på at det er en alminnelig tanke i Israels tro at de eskatologiske frelsesgoder tenkes «lagret» i himmelen, så kan vi lett tolke slike ord som om himmelen er vårt evige hjem. Men slik er det tydeligvis ikke å forstå. Peters ord i 1 Pet 1,4–5 viser dette klart: «Vi skal få en arv som aldri forgår og ikke flekkes til eller visner. Den er *gjemt i himmelen* for dere som gjennom Guds kraft blir bevart ved troen, så dere skal nå fram til frelsen, *den ligger alt ferdig til å åpenbares* (komme for dagen) ved tidens ende.» Her tales det om at frelsesarven «er gjemt» og «ligger ferdig», men det er helt klart at den ikke skal inntas eller nytes i himmelen, men «komme for dagen ved tidens ende», nemlig *«når Jesus Kristus åpenbarer seg»*. 1 Pet 1,7. Peter sier videre: «Sett håpet fullt og fast til *den nåde (den arv)* dere skal få når Jesus Kristus åpenbarer seg.» 1 Pet 1,13.

Dette viser at det vi håper på, skal utbetales fra himmelen når Jesus kommer igjen.

Skattene og lønnen i himmelen

Det er i lys av dette vi må forstå Jesu ord «om å samle *skatter i himmelen»*. Matt 6,20. Det skjer ved å leve slik at en får arverett og andel i de skatter som er «lagret» der, og som skal utbetales derfra «ved tidens ende». Bare disse skatter er bevart mot denne tidsalders «møll og mark», for de har del i den nye tidsalders (Guds rikes) uforgjengelighet. På samme måte taler Jesus om at de som forfølges for hans skyld og Guds rikes skyld, har stor *lønn i himmelen*. Luk 6,23. Det betyr ikke at himmelen blir deres lønn, men at de skal lønnes med å arve det Guds rike som er beredt i himmelen.

Navnene skrevet i himmelen

Jesus sier i Luk 10,20 at hans disipler skal glede seg over at de har «fått navnene skrevet i himmelen». Dette ord har også ført til den misforståelse at de troende er innskrevet til *borgerskap i himmelen,* og at de skal bo der. Men det er aldri i Guds ord tale om noe *himmelsk* borgerskap. Jesus taler ut fra GT, og der er det hele tiden tale om å være «innskrevet til livet i Jerusalem», Jes 4,3, eller ha del i Israels borgerskap. Sml. Ef 2,12.

Det er i GT flere steder tale om *boken,* hvor de rettferdige er oppskrevet. Den har hele tiden relasjon til det *riket* som de skal arve som har del i frelsesløftene. Det finnes ingen løfter i Bibelen om å arve himmelen som fedreland. Bokføringen av dem som får borgerskap i Guds rike, foregår vel i himmelen (hos Gud), men det skjer ingen innskrivning til borgerskap i himmelen.

I Fil 3,20 står et ord som også har vært med på å skape denne misforståelsen. I vår nåværende bibeloversettelse heter det: «Vi har vår *borgerrett i himmelen.*» Her forstår naturlig nok mange dette slik at himmelen er vår «statstilhørighet», og at vi er himmelborgere. Denne misforståelsen kunne vært unngått ved en mer nøyaktig oversettelse. Det ordet som er oversatt med borgerrett, *politevma,* betyr primært samfunnsvesen eller *samfunnssammenheng.* Borgerskap og borgerrett heter *politeia* (Ef 2,12; Apg 22,28).

Ser vi på Fil 3,20, er det nettopp betydningen «samfunnssammenheng» som er den naturligste oversettelsen. Det advares mot å være opptatt av de jordiske ting og «ha magen til Gud». De troende skal huske på at deres *«samfunnssammenheng* er i himmelen», og de skal være preget av himmelens vesen.

Når det heter at det er Jerusalem *«som er der oppe»,* som er «vår mor» (Gal 4,26), så er som vi har sett, hele frelsesvirkeligheten tenkt «oppbevart» i himmelen. Men den skal i endetiden stige ned derfra for å bli åpenbar på jorden. Vi hører derfor at det himmelske Jerusalem «kommer ned fra himmelen» til sist. Åp 3,12; 21,2; 22,1ff.

I min Fars hus er det mange rom

Joh 14,1ff har et skriftavsnitt som ikke minst har vært årsak til den misforståelse at himmelen skulle være Guds barns evige hjem. Jesus sier her at han går bort for å gjøre i stand rom for sine disipler i sin «Fars hus». Når han har gjort i stand et sted for dem, vil han komme tilbake for å ta dem til seg, for at de skal være der han er.

Mange forstår umiddelbart «min Fars hus» som Guds himmelbolig. Men hvis dette ordet er å forstå om himmelen, så ville det kollidere med Bibelens tale ellers om Guds hus. Og det kolliderer også med hele intensjonen i Johannesevangeliet. Er det noe som er klart i dette evangelium, så er det at det fra ende til annen

forkynner at Jesus er verdens frelser. 4,42. Jesus er kommet for å gi verden liv. 6,51. Jesus er verdens lys. 8,12. Han driver mørket ut av verden. 12,47. Han skal kaste denne verdens fyrste ut. 12,31. Han er Menneskesønnen som er kommet, ikke for å dømme verden, men for at verden skal bli frelst. (Slik vi har sett Menneskesønnen er bestemt til hos Daniel! Dan 7,14–17.)

Begrepet «min Fars hus» forekommer også i Joh 2,16: «Gjør ikke min Fars hus til en markedsplass!» Og i Luk 2,49: «Skjønte dere ikke at jeg må være i min Fars hus?» Med «min Fars hus» mener Jesus *det frelseshus som Gud bygger opp i verden*. Sverre Aalen sier at dette sted forstås best ut fra 1 Krøn 17,14: «Jeg vil for alltid sette ham (David) over *mitt hus og mitt rike*, og hans trone skal stå støtt til evig tid.» Det er ikke tenkt på himmelen, sier han, men på det Guds hus som Gud ved sin nye David (Kristus) bygger opp i verden.

Jesus sier at han «går bort» for å gjøre i stand rom for oss. Det gjør han ved *å gå bort i døden på korset*. Ved sin soning åpner han adgang til dette frelseshus. Deretter heter det: «Jeg vil *komme tilbake* og ta dere til meg, så dere skal være der jeg er.» Joh 14,3. Ved sin *gjenkomst* skal han altså ta oss inn i farshuset med de mange rom. Det er ikke himmelen Jesus taler om, men Guds rikes bolig. Den fullendes når Jesus kommer.

Når noen forsøker å la dette ordet gå på mellomtilstanden (livet etter døden), så strander det på at «rommene» (monai) ikke betyr midlertidige rom, men *evig*varende rom eller «oppholdssteder», og at det er først ved sin gjenkomst Jesus sier han vil ta oss inn i dem.

Guds tronhimmel og endetidsdramaets utløsning

I kap. 4–5 i Johannes Åpenbaring finner vi den mektige visjon som Johannes så angående den himmelske verden. Det er Guds trone og Herren selv som dominerer bildet. Åp 4,2f. De tjuefire eldste (som representerer Guds folk, menigheten i den gamle og nye pakt) og de fire livsvesener (som representerer skaperverket), er i uoppholdelig lovprisning av Herren. Englenes titusener deltar med dem i denne. 5,11.

Men det er ikke himmelen som sådan som fanger interessen. Visjonen er helt bestemt av at Gud *hersker som konge*. Herren har en «bokrull» i sin høyre hånd (allmaktens hånd). Den inneholder skildringen av det endetidsdrama som skal fullbyrde Guds frelsesplan på jorden. Når seglene på denne bok brytes, utløses begivenhetene som fører til riksfullendelsen. I kap. 5 er det *Lammet* som får all oppmerksomhet. Lammet viser seg å være den som blir funnet verdig til å bryte seglene og utløse endetidsbegivenhetene. De sikter på at Gud skal gjøre sitt folk («av alle stammer og tungemål, av alle folk og nasjoner») til «et kongerike – – – til prester for Gud og de skal herske på jorden». Åp 5,9–10. Fra himmelen, fra Guds tronsete, skal «Løven av Juda» (Lammet!) realisere Guds kongevelde på

jorden. Sml. Åp 11,15–18. Vi merker oss at det ikke noe sted antydes at Guds tronhimmel skal bli Guds barns kommende hjem. Frelsen kommer ikke i himmelen, men fra himmelen! Himmelen er *også her* utgangspunkt for endetidsdommene og frelsesinngrepene på jorden.

I Hebreerbrevet 13,14 står det et ord i vår bibeloversettelse som synes å si imot at jorden skal være vårt hjem i det evige liv. «For her på jorden har vi ingen by som består, men vi lengter etter den som skal komme.» Det ser ut til at forfatteren ikke tenker på forløsningen i tidens kategori, men rommets. Men vi har foran pekt på at også Hebreerbrevet arbeider med tidsaldersskjemaet. 2,5; 6,5. Vi gjør oppmerksom på at ordene «på jorden» ikke forekommer i grunntekstene. De er vel ment forklarende av oversetterne. Men bibelverset bør leses slik: «For her (dvs. i denne tidsalder) har vi ingen by som består, men vi lengter etter den som skal komme (nemlig i den nye tidsalder).»

Denne byen er, ifølge Hebreerbrevets forfatter, «gjort ferdig» fra evighet. Hebr 11,16. Den er av «himmelsk» art og vesen og kalles derfor «det himmelske Jerusalem». Hebr 12,22. Tanken er ikke den at «den by som består» er identisk med himmelen, men at den i endetiden «kommer ned fra himmelen» og fyller den nye tidsalder med sin evige og himmelske kvalitet. Åp 3,12; 21,2.

2 Himmelen som kosmisk størrelse

Hele NT har, i likhet med GT, også et kosmisk himmelbegrep. Det tales også her gammeltestamentlig om «himmel og jord», som uttrykk for hele Guds skaperverk. Som i GT er også her himmelen, som kosmisk størrelse, ansett som universets øvre og førende del. Himmel og jord er skapt sammen. Apg 4,24. Himmelen skal *forgå* med jorden. Mark 13,31. Gud skal «ryste ikke bare jorden, men også himmelen» i sin dom. Hebr 12,26. «Da skal himmelen forgå med et drønn, elementene skal komme i brann og oppløses.» 2 Pet 3,10.

Men himmelen skal også *forløses* sammen med jorden. «Vi ser fram til det han har lovet. En *ny himmel* og en ny jord, hvor rettferdighet bor.» 2 Pet 3,13. Også himmelen skal bli ny ved Guds rikes fullendelse. Åp 21,1.

Jord og himmel skal til slutt vinne et nytt forhold til hverandre. Gud skal «*sammenfatte* alt i Kristus, alt i himmel og på jord». Ef 1,10. Tanken er at den enhet og forbindelse mellom himmel og jord som var fra begynnelsen, men som fallet har ødelagt, blir restituert ved Kristus. Han er skapelsesformidleren som «alt er skapt ved», Kol 1,15 og som også rekapitulerer alt. Dette eskatologisk nye forhold mellom himmel og jord, mellom engleverden og menneskeverden, er profetisk antydet allerede ved *Jakobs drøm*. Jesus sier at disiplene skal se oppfyllelsen av denne drøm ved hans frelsesverk. Joh 1,51. Tanken i NT om «den *åpne* himmel» er viktig. Den åpnet seg ved Jesu dåp. Mark 1,10. Jesus lover

sine at de «skal se himmelen *åpnet*». Joh 1,51. Den åpne korrespondansen mellom himmel og jord varsles ved englenes besøk på jorden ved de avgjørende stasjoner i Jesu frelsestjeneste. *Denne tjeneste sikter nettopp på å gjenforene alt i Guds skaperverk, som har blitt splittet i syndefallet.*

Livet i det fullendte Guds rike har uendelige perspektiver over seg. *Hele Guds univers blir åpnet for korrespondanse og fellesskap.* Kristushymnen i Kolosserbrevet vitner om det samme. Gud har til hensikt «ved ham å forsone alle ting med seg selv, alt i himmelen og på jorden, da han skapte fred ved hans blod på korset». Kol 1,20. Også den himmelske verden er skapt til Kristus, som område for hans kongevelde. Kol 1,16–17. Alle de himmelske makter og myndigheter (englehierarkiene) skal legges under hans føtter. Ef 1,20–23.

Tanken om at Kristus skal forene himmel og jord i riksfullendelsen, presses aldri til den tanken at menneskene skal bo sammen med englene i det nye skaperverk. Den skapte himmel er englenes bolig og jorden menneskenes bolig også i det fullendte Guds rike.

Jesus, Johannes og Peter regner (som hele GT) med at det bare finnes én himmel innenfor skaperverket. Også Johannes Åpenbaring framhever dette, enda apokalyptikken gjerne taler om flere himler. *Paulus*, derimot, regner åpenbart (ut fra sin rabbinske bakgrunn) med *flere* himler. Han sier at han har vært rykket like inn i den *tredje* himmel, som han også kaller Paradiset. Her fikk han høre «usigelige ord, som et menneske ikke har lov til å uttale». 2 Kor 12,2–4. Han har åpenbart fått se inn i mysterier, som først skal åpenbares for alle ved riksfullendelsen. Han har sett ting som «selv engler gjerne vil se inn i». 1 Pet 2,12. Men det skal være forseglet til endens tid.

Tanken om flere himler er *perifer* i Bibelen. Den finnes bare i 2 Korinterbrev.

Det er ingen enhetlig lære om selve verdensoppbygningen i NT. Verdensbildet er som før nevnt tidshistorisk bestemt. Troen skal ikke bindes til dette.

3 Himmelen og den store, hvite flokk

Til slutt skal vi se på den skjønne visjon av *den store hvite flokk* som Johannes ser i himmelen. Åp 7,9–17. Denne visjon har særlig inspirert flere av kirkens mektigste himmelsalmer, (bl.a. Landstads Den store hvite flokk å se). Ikke minst Allehelgensdagen og begravelsessamvær har tiltrukket seg denne tekst. Denne visjon er vel sammen med Joh 14 (I min Fars hus er det mange rom) de bibeltekster som har gitt mest næring til den tro at de avdøde går inn i himmelen umiddelbart etter døden, og at himmelen er de troendes evige hjem.

Ser vi nærmere også på denne teksten, så oppdager vi snart at den ikke kan tolkes slik den populært blir forstått.

Denne tekst må ikke rives ut av sammenhengen i Åpenbaringsboken. Den

store skare som vi leser om her i Åp 7,9ff, er den samme som vi møter igjen i Åp 14,1–5, hvor den står sammen med Lammet på Sions berg. Vi møter den også i Åp 15,1–4, hvor den synger Lammets sang ved «glasshavet». Til slutt møter vi den i Åp 20,4–6, hvor den har fått del i «den *første* oppstandelse» og skal regjere med Kristus i Tusenårsriket. Jesus taler til sin menighet som står foran «den store trengsel», men som ved sin besegling, Åp 7,1–8, får garanti om at Han skal være med dem gjennom alt som forestår av forfølgelse, forførelse og martyrdød. I disse visjoner (som altså den i Åp 7,9ff er én av) får den forfulgte og stridende kirke visjoner som *foregriper* dens seier. Det er sterke *trøste*visjoner.

Det er tydelig at denne store flokk i himmelen ikke er en størrelse som kan befinne seg der nå. Den blir virkelighet først gjennom sin seier over dyret (Antikrist), sin utfrielse av «den store trengsel» og andel i «den *første* oppstandelse»! Den store hvite flokk er den triumferende menighet som har opplevd Jesu *maktfulle gjenkomst til sin utfrielse*. Hele Åpenbaringsboken er en bok som skal gi trøst og trygghet til endetidens menighet, som framfor alle skal smake samfunnet med Kristi lidelser og ende i martyriet.

Visjonen i Åp 7 forutsetter altså at Kristi gjenkomst har funnet sted. Den hvite flokk har fått del i den *første* oppstandelse. Åp 20,5–6. At de troende går inn i denne skaren etter hvert som de dør, er derfor utelukket. Denne skare i Guds tronhimmel, som tjener Ham og Lammet er ennå ikke til stede i himmelen. Det er ennå framtid!

Den store hvite flokk står «kledd i hvite kapper». Disse er et bilde på at de er kledd i sine oppstandelseslegemer. Åp 3,5; 6,11. Når flokken kalles «de som er kommet ut av den store trengsel», Åp 7,14, så skal den vel ikke begrenses til endetidsmenigheten. Også alle de som er døde i Kristus før den store endetidstrengselen er med, og heller ikke bare de som er blitt *blod*vitner, men alle sanne troende. De var alle «martyrer», vitner for sannheten i løgnens verden og har hatt mer eller mindre del i Kristi lidelser. Joh 15, 18–20. 27. Her er også alle de gammeltestamentlige fromme og trosheltene i Hebr 11 med!

Den store hvite flokk hører tydelig hjemme i den mellomtid som *Tusenårsriket* representerer i Åpenbaringsboken. De er ennå ikke i rikets fullendelse. Det viser for det første det forhold at de «tjener Gud dag og natt i hans *tempel*». Åp 7,15. Om menighetens evige hjem i det nye Jerusalem heter det: «Noe tempel så jeg ikke i byen, for Gud Herren, Den Allmektige og Lammet er dens tempel.» Åp 21,22. At den store skare tjener Gud i Hans himmelske tempel, viser at *de har fått del i den kongelige prestetjeneste de skal utøve under Tusenårsrikets store innhøstning av folkeslagene på jorden*. Åp 5,10; 20,6.

For det andre viser også det følgende at den store hvite flokk ikke har nådd endemålet for sin frelse. «Gud skal reise sin bolig over dem.»

«Lammet, som står midt foran tronen, skal være deres hyrde og føre dem til kilder med livets vann.» Åp 7,15ff. Det er ennå *framtid!* (Alle verbene fra 7,15b

står i futurum!) Det blir først gjennom skapelsen av den nye himmel og jord (som det fortelles om i Åp 21) at den store hvite skare flytter inn i de *evige* boliger som er gjort i stand for dem. Joh 14,1f. Det er denne skare som (Åp 21,2) *«stiger ned fra himmelen»* til den nye jord og der får sin herlighetsbolig. Endemålet for frelsen i Åpenbaringsboken er ikke himmelen, men den nye jord. Menigheten bor ikke til sist hos Gud, men Gud bor hos menigheten i det Guds rike som Han har grunnlagt på jorden. Åp 21,3. Det er derfor direkte galt å bruke Åp 7 som belegg både for at de avdøde troende nå er i himmelen, og at himmelen er de troendes evige hjem.

Visjonen i Åp 7,9–17 er en mektig trøst for den menighet som «følger Lammet hvor det så går», (Åp 14,4), og som i møtet med Antikrist og den store trengsel skal regnes som slaktefår og drikke den kalk som Lammet har drukket. Dens seier foregripes – den triumferende oppreisning med Kristus ved den første oppstandelse. De skal få være hans utvalgte redskaper og tjenere under frelseshistoriens siste etappe før riksfullendelsen.

Visjonen om den store hvite flokk i himmelen rettferdiggjør i noen grad tanken om at vi som menighet *også skal til himmelen.*

VII – *GUDS RIKES FULLENDELSE*

Kronvitnet for det kristne håps fullendelse er Johannes Åpenbaring kap, 21–22. Hele boken viser at alt sikter på Guds endegyldige kongevelde over *verden*. Et mektig drama rulles opp i denne betagende profetiske boken. Satan og hans veldige allierte i himmelrommet, sammen med sine jordiske redskaper, de antikristelige makter, samler seg i endetiden til et siste stormangrep på Kristus og hans menighet. De samler seg for å angripe og tilintetgjøre Guds rike, som er grunnlagt og vokser fram i den verden som er okkupert av disse gudfiendtlige maktene. Vi får høre om Guds mektige endetidsseier. *Babylon* (motbildet til det nye Jerusalem) styrtes ned. *Dyret* (motbildet til Kristus) og hele hans verdensomfattende rike tilintetgjøres. Til sist får ondskapens fyrste, *dragen* (Satan), sin dom. Kvinnens ætt (Kristus) knuser slangens hode, som det var lovet allerede på fallets dag.

I de mektige kapitlene, Åp 21–22, somk' avslutter vår Bibel, finner vi hele frelseshistoriens fullendelse beskrevet i de vakreste bilder. De er alle hentet fra Det gamle testamente.

«Og jeg så en ny himmel og en ny jord, for den første himmel og den første jord var borte og havet fantes ikke mer.» Åp 21,1. Johannes ser et nytt skaperverk. Også her brukes ordet *kainos*, som vi har sett står for *ny i kvalitet*. «Den første himmel og den første jord var borte.» Vi hører i Åp 20,11 om det gamle skaperverk: «Jord og himmel *svant bort* for hans (Guds) åsyn og *var ikke lenger til.»* Det står i grunnteksten: «-flyktet fra Guds åsyn og det ble ikke funnet ståsted for dem.» Det er tydelig at det er det første skaperverks *onde framtredelsesform* som forgår. 1 Kor 7,31. Det finnes ikke lenger ståsted for den *gamle* tidsalder når den nye bryter fram. Vi har sett (av Jesu ord om verdensgjenfødelsen, Peters ord om alle tings gjenopprettelse og Paulus ord om alt det skaptes frigjørelse) at meningen med at «himmel og jord forgår» er den, at «Gud skaker skapelsen bare for å fornye den». 2 Bar 32,6. Det berømte utsagn: «– og havet var ikke mer» henviser til de gudfiendtlige maktene. Vi hører i Åp 13,1 at dyret (Antikrist) «stiger opp av havet». At havet ikke er mer, betyr ikke at sjøen er borte på den nye jord, men at alt det antikristelige vesen er borte, kaosmaktene er tilintetgjort.

Både himmel og jord fornyes. Vi har sett at forventningen i Israel om en ny kosmisk himmel var en forventning om at himmelen som *velsignelseskilde* for verden skulle bli rikere. («Jeg vil forvandle himmelen og gjøre den til velsignelse og lys for evig.» 1 Enok 45,4.) Man ventet mer fruktbart regn og livgivende sollys. Og man ventet at alle himmelens farlige angrep på jorden i form av naturkatastrofer skulle opphøre (oversvømmelser, hagl, sykloner, lyn og torden, jordskjelv).

Det nye Jerusalem

Under den nye himmel skal den nye jord stige fram. Guds rikes fullendelse på den nye naturbasis skjer ved at det nye Jerusalem, som er «bruden» (Guds folk), stiger ned fra himmelen og flytter inn i det nye skaperverk. At det nye Jerusalem primært er en personstørrelse, ser vi av Åp 21,9. At Guds folk kalles Jerusalem, er en alminnelig talemåte i GT. Sal 147,12, Jes 40,2.

Guds folk og landet hører uløselig sammen i GT. Slik også i NT. Jesu Kristi menighet og den nye jord hører uløselig sammen. *Til sammen utgjør de frelsestilstanden som er Guds rike.*

Vi har ellers sett at i GT kan nettopp det nye Jerusalem også alene sammenfatte endetidens totale frelsestilstand. Tanken om det gjenreiste Jerusalem, som fyller hele verden med det messianske frelseslys, står bak hele visjonen. Fra Åp 21,11ff sees bruden og byen som bolig i ett.

At bruden stiger ned fra himmelen, har sin bakgrunn i at hun har vært rykket ut av verden ved Kristi første komme og har hersket med Kristus fra himmelen under Tusenårsriket.

At Det nye Jerusalem er «pyntet som en brud for sin brudgom», skal si at Guds folk er ikledd sine *oppstandelseslegemer.* De er «overkledd med sin bolig fra himmelen» (2 Kor 5,2).

Vi har sett at selve frelsesvirkeligheten, det nye Jerusalem, er tenkt å være for hånden fra før skapelsen oppe hos Gud. Det nærværende Jerusalem er bare et svakt avbilde av «det Jerusalem som er der oppe, og som er vår mor». Gal 4,26. Hebreerbrevets forfatter sier at allerede Abraham «ventet på byen med de faste grunnvoller, den som har Gud til byggmester og skaper». Hebr 11,10. De troende i GT ventet «en by han har gjort ferdig for dem». Hebr 11,16. De ventet, som vi har sett, ikke at de skulle se eller arve denne byen i himmelen, men at den skulle «åpenbares» (komme til syne) i endetiden på jorden. (Apokalyptikerne taler om at «den usynlige stad kommer til syne». 4 Esra 7,26).

Johannes skildrer oppfyllelsen av dette store håp! *Det himmelske Jerusalem etablerer seg på jorden.* Dette er jødenes bønn fremdeles. De ber i sine synagoger: «Vend tilbake til din by Jerusalem i medlidenhet og bo der som du har lovet. Gjenoppbygg den snarest i våre dager *i en evigvarende struktur* og

etabler i hast Davids trone. Velsignet være du Herre, Jerusalems bygningsmann!»

Vi har pekt på at særlig Jesaja kap. 60–62 og 65,17–25 skildrer Jerusalems nyskapelse som målet for endetidshåpet.

Vi minner om at Jerusalem betyr *fredens bolig*. Vi har sett at frelsestilstanden nettopp skal være *fred*. Fred er den tilstand der forholdet skaper-skapning igjen er intakt. At Jerusalem skinner som en «edelsten», Åp 21,11, og at byens porter og grunnsteiner er de dyrebareste edelstener og gatene av gull, er bilder på byens *skjønnhet og renhet*. Bildene er hentet fra Jes 54,11–12.

Byen skildres som en mektig *kubus*. «Den var 12 000 stadier lang og like bred og høy.» Åp 21,16. Det skal si at jorden er blitt til *Det aller helligste*. Dette rom i templet var kubusformet, en form som er uttrykk for *fullkommenhet*. Det altrevolusjonerende nye i det som skjer, ligger i ordene: *«Se, Guds bolig er hos menneskene. Han skal bo hos dem, og de skal være hans folk og Gud selv skal være hos dem.»* Åp 21,4.

Det synes som om bruden (førstegrøden) får den ære å motta de frelste folkene (hedningens fylde), som kommer fra dommen for den hvite trone. Der har de også fått borgerrett til livet i det nye Jerusalem. Åp 21,24–26, 22,2.

Gud selv tar bolig iblant oss. Det betyr at alle ting blir nye. Gud trenger ikke lenger et tempel i verden. «Jeg vil reise min bolig midt iblant dere og ikke ha motvilje mot dere. Midt iblant dere vil jeg vandre. Jeg vil være deres Gud og dere skal være mitt folk.» 3 Mos 26,11–12. Da Guds Sønn kom i menneskelig skikkelse, ble dette løftet oppfylt på en *forgrepet* måte. «Ordet ble menneske og tok bolig (egtl. tabernaklede) iblant oss.» Joh 1,14. I Jesus vandret Gud iblant oss på jorden. I fullendelsen skal han *bo* (kontinuerlig) hos oss. Guds «vandring i haven» ble avbrutt med fallet. Den blir virkelighet igjen på den nye jord.

Hans *«herlighetsnærvær»* skal da gjøre all vår nød til intet. «Han skal tørke bort hver tåre fra deres øyne, og døden skal ikke være mer, heller ikke sorg eller skrik eller smerte. For det som før var, er borte.» Åp 21,4. *Her* hvor det er sorg, skrik og smerte, skal alt dette bli borte! Satan, synden og døden som forårsaker det, er overvunnet.

I Åp 22,3 hører vi: *«Det skal ikke lenger finnes noe som er under forbannelse.»* Det er her hvor forbannelsen hersker, at alle ting gjøres nye. Alle våre forbannelser skal druknes i Guds velsignelser!

Paradiset er vendt tilbake

At skapelse og forløsning hører sammen slik at forløsningen fører paradistilstanden tilbake, ser vi også av at Johannes beskriver det nye Jerusalem med *bilder fra Paradiset*. Vi får høre om *elven* med «livets vann», som strømmer ut fra Guds og Lammets trone. Åp 22,1. Det er *paradisfloden* som flyter på ny.

1 Mos 2,10. Vi hører om *Livets tre* som er plantet mellom byens gate og elven. Det er livstreet fra Eden, som nå igjen står der midt i det nye Jerusalem. Nå er det fritt tilgjengelig til å spise av til legedom og evig liv for alle de frelste folkene på jorden. Åp 22,2.

Om byen heter det at *«Guds herlighet lyser over den og Lammet er dens lys»*. Åp 21,23. Derfor *«trenger den ikke lys fra sol eller måne»*. Dette skal vel ikke si at de ikke lenger er jordens kosmiske naboer. Solsystemet synes å vare ved. Solens lys skal jo fornyes. Den vil ha sin fortsatte funksjon overfor alt organisk liv. Men tanken er kanskje den at herlighetsglansen fra Herrens nærhet er så stor at det naturlige lys fra naturelementene blekner? Som stjernene «slokner» i solens lys, så «slokner sol og måne» i Herrens lys! At Herrens hellighet stråler fram i *lysglans*, skal ikke åndeliggjøres.

Vi skal se Gud

Det er viktig å merke seg at i det nye Jerusalem er det ikke lenger noe *tempel*. At templet er borte, viser at Herrens *nærhet* nå er umiddelbar. Gud skal la seg se! *«De skal se Guds åsyn*, og hans navn skal være på deres panner.» Åp 22,4. I disse ord når skildringen av fullendelsen sitt klimaks. Vi har sagt at *det å se Gud er det høyeste frelsesgode*. Det var det Moses bad om, men ikke kunne få oppfylt, 2 Mos 33,20–23,og Jesus lovet sine disipler da han sa: «Salige er de rene av hjertet, for de skal se Gud.» Matt 5,8. Nå kan det skje, for «Guds navn er skrevet på deres panner». Det betyr at *gudsbildet i dem er gjenreist*. Da kan vi se Ham i hvis bilde vi er skapt. 1 Joh 3,2; 2 Kor 3,18.

For en dag når Gud, vår Far, og Jesus, vår Frelser og Herre, trer fram på historiens arena og *«lar seg se»!* «Nå ser vi som i et speil, i en gåte, da skal vi se *ansikt til ansikt.»* 1 Kor 13,12. *«Vi skal se ham som han er.»* 1 Joh 3,2. Løftet i Jesaja er oppfylt: «Med egne øyne skal du skue Kongen i hans skjønnhet.» Jes 33,17.

Beskuelsen av Gud vil utløse endeløs jubel og tilbedelse! Gud gjør sitt folk «til en lovsang på jorden». Jes 62,7.

Et liv i kjærlighetens tjeneste

Det evige liv blir ikke et liv i «hvile» i den forstand at det blir et liv i uvirksomhet og stillstand. Det blir *et liv i kjærlighetens tjeneste*. Den fullkomne salighet er full av kjærlighet.

Det blir et liv der *Herren* tjener oss med stadig nye *kjærlighetsbevisninger*. «Han skal spenne beltet om livet, la dem gå til bords og selv varte dem opp.» Luk 12,37. Slik gir Jesus et bilde av salighetens situasjon. I den nye verden skal «Guds venstre hånd» for alltid hvile, sier Luther, den hånd Han dømmer med og

straffer. Men «Guds høyre hånd» skal ikke hvile, den som Han øver sine kjærlighetsgjerninger med. Gud vil «i de kommende tider vise sin uendelig rike nåde og sin godhet mot oss i Kristus Jesus». Ef 2,7.

Den forløste menighet skal også tjene i fullkommen *kjærlighetshengivelse* til Herren og Lammet! Saligheten er først og fremst framstilt som en *gudstjeneste* i henført tilbedelse. Vi skal tilbe av hele vårt hjerte, hele vår sjel og av all vår kraft!

Men det evige liv i Guds rike blir også et liv i *hengivelse og tjeneste for hverandre, som Guds folk.*

Livet i riket blir liv i samfunn med *menigheten.* Hva det vil si å leve i Guds menighet skal da fullt ut bli virkelighet. Vi skal få være en organisme, som tjener hverandre og beriker hverandre, hver med sine gaver, *både individuelt og som folk.* «Alt det dyrebare og verdifulle folkene har, skal de føre inn i den (byen).» Åp 21,26. Guds skaperrikdom med de mange folkeslag og deres etniske særpreg skal ikke bli borte, men gjøre den nye menighet fargerik og fascinerende!

Gud skaper oss gjennom oppstandelsen ikke til kopier av hverandre! Vår personlighet som er *unik* i forhold til alle andres, skal komme til full utfoldelse slik Gud har tenkt den. Derfor er det en selvfølge at de frelste skal kjenne hverandre igjen! Vi skal «sitte til bords med *Abraham og Isak og Jakob* i himmelriket», ikke med en skare nådesøsken som har mistet sin jordiske identitet. Matt 8,11. Derfor oppheves heller ikke kjønnsforskjellen. Det mannlige og kvinnelige er ikke noe «tilfeldig» ved vår personlighet, som opphører fordi kjønnsomgangen opphører. Kjønnsforskjellen er noe vesentlig, som bevares i oppstandelsen. Luk 20,32ff.

Men det vil også bli *en tjeneste i Guds rike i forhold til det skapte.* Det er forutsatt at vi, likesom i paradistilstanden, skal *arbeide og kultivere* Guds skaperverk. Den nye verden, som Gud har oppreist av sin forarmelse og inn i en ny skaperfylde, venter på forvaltere som skal utløse dens nye skaperfylde.

Gud har skapt dens flora og fauna til velsignelse for sitt folk. *Han vil vi skal glede oss og fryde oss i hans henders gjerninger akkurat som nå.* Gud vil herliggjøre seg i det skapte og ved det skapte, også i den kommende verden. Mennesket vil, som skapningens herre, stå overfor nye veldige utfordringer i det nye skaperverk.

Guds ord forutsetter at vi ikke bare skal *nyte* det skapte i dets skjønnhet, men at vi skal *forvalte* det, slik at vi opplever gleden ved å utløse skaperverkets muligheter. Også i det fullendte riket heter det om menneskene: «Og de skal *herske* (med ham) i all evighet.» Åp 22,5. Dette skal forstås ut fra 1 Mos 1,28, hvor Gud gir mennesket fullmakter til å underlegge seg jorden. Nå får jorden fullt ut gode forvaltere.

Vi har antydet at *hele universet* synes å bli åpnet for oss. Kristus forener himmel og jord i den nye skapelse. Ef 1,10; Kol 1,16. Rommets og tidens grenser blir sprengt. Livsutfoldelsen i Guds enorme skaperverk blir ufattelig stor! «Det

intet øye så, og intet øye hørte, det som ikke kom opp i noe menneskes tanke, alt det har Gud gjort ferdig for dem som elsker ham.» 1 Kor 2.9; Jes 64,3.

Så står til sist Guds rike der i sin fullendelse. Så er målet for Guds frelsesplan nådd. «Da skal *Herren være konge over hele jorden.* Den dagen skal Herren være én og hans navn det eneste.» Sak 14,9. «Gud skal være alt i alle.» 1 Kor 15,28.

Det er denne fullendelse som Jesu Kristi kirke over hele verden ber om med disse ord: «La ditt navn holdes hellig. La ditt rike komme. La din vilje skje på jorden som i himmelen.» Bibelens endetidshåp er et mektig håp for framtiden, et *levende* håp som langt på vei er i ferd med å realisere seg. «Natten er snart slutt, dagen er nær.» Rom 13,12.

«Den kommer, den kommer, den dag som vi venter,
den lyseste dag som i verden skal gry,
da allmaktens Herre alene regjerer,
og Satan og synd for hans åsyn skal fly,
da skapningen frigjort fra synder og strider,
forkynner hans ære til evige tider.»

(Natanael Beskow, Norsk salmebok nr. 860)

Kilder til de anførte sitater i boken:

Aalen, Leiv: Dogmatisk grunnriss. Skrivestua MF, 1979.

Aalen, Sverre: Jesu forkynnelse om Guds rike. 1954. Johanneisk teologi. 1971. Begge Studentutvalget MF. Oppstandelseshåp og udødelighetstro. Credo nr. 3, 1963.

Althaus, Paul: Die letzten Dinge, 4 utg. Gütersloh, Bertelsman.

Beuerhaus, Peter: Foredrag ved Lausanne Kongress 1974. Reich Gottes und Weltevangelisation.

Brunner, Emil: Der Mitler. Zwingly-Verlag, Zürich 1947.

Buber, Martin: Königtum Gottes. Laubert Schneider, Heidelberg.

Cullmann, Oscar: Der Vorwegnahme der Erlösung des Leibes. Vorträge und Aufsätze, Zwingly-Verlag, Zürich 1960.

Dodd, Charles H.: Epistle to the Romans. Hodder and Stoughton, London.

Eichrodt, Walther: Theologie des Alten Testaments. Vandenhoeck und Ruprecht, 4 oppl. Göttingen 1961.

Hallesby, Ole: De siste ting. Lutherstiftelsen, Oslo 1908.

Hirsch, Emmanuel: Das Gericht Gottes. Zeitschrift für systematische Theologie. 1. årg.

Holtzmann, H.C.: Offenbarung des Johannes. Hand-Kommentar zum Neuen Testament. J.C.B. Mohr, Tübingen 1908.

Huber, Max: Mensch und Tiere. Schulthess, Zürich 1951.

Jeremias, Joachim: Die Verkündigung Jesu. Gütersloh Verlagshaus 1971.

Michel, Otto: Der Brief an die Römer 1955. Vandenhoeck und Ruprecht, Göttingen 1966.

Seierstad, Ivar P.: Profeti og oppfyllelse. Israelstudier, København 1951.

Rad, Gerhard von: Artikler i Theologisches Wörterbuch zum Neuen Testament. Ouranós (himmel) og basileus (konge).

Schlatter, Adolf: Gottes Gerechtigkeit. Calwer Verlag, Stuttgart 1965.

Stählin, Gustav: Artikkel i Theologisches Wörterbuch zum NT. Orgé (vrede).

Stauffer, Ethelbert: Theologie des Neuen Testaments. Kohlhammer Verlag, Stuttgart 1945.

Weiser, Artur: Die Psalmen des Alten Testaments. Das Alte Testament Deutsch. Band 14–15. Vandenhoeck und Ruprecht, Göttingen 1955.

Westermann, Claus: Das Buch Jesaia. Das Alte Testament Deutsch, Band. 19. Vandenhoeck und Ruprecht, Göttingen 1966.
Zimmerli, Walther: Grundriss der alttestamentlichen Theologie. Kohlhammer, Stuttgart 1972.

Erling Utnem

Visst skal jorden bli ny!

et bibelske framtidshåp

Det kristne håp dreier seg ikke om å komme til himmelen, men at himmelen skal komme til oss. Da skal det bli en ny jord, hvor rettferdigheten bor.

Dette er biskop Erling Utnems hovedutsagn i hans store bok om de siste tider og endetidstegnene.

Utnem imøtegår mye av den himmelforkynnelsen som har vært fremsatt. Han mener det går tydelig fram av Bibelen at den troende menighet skal herske sammen med Kristus på en ***nyskapt jord,*** *og ikke i himmelen.*

Utnem bygger på et grundig bibelstudium og tar for seg hva som skal skje i de siste tider, både i naturen, blant folkeslagene og i den kristne menighet. Han tar for seg Israel som endetidstegn og behandler begreper som Tusenårsriket, oppstandelsen og dommedag.

Bibelens endetidshåp er et mektig håp for fremtiden, og den kristne menighet har virkelig noe å se fram til, konkluderer Utnem.

En dyptpløyende og interessant bok om et sentralt tema i den kristne tro.

NYE LUTHER FORLAG

9 788253 174655

ISBN 82-531-7465-9